

(ร่าง) รายงานเสนอผลการวิจัย**สาขาวรรณศิลป์****(1 ตุลาคม 2553 – 31 มีนาคม 2555)****โครงการวิจัย “การวิจารณ์ศิลปะ: รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง”****อรพินท์ คำสอน (ผู้วิจัย)****ศรिताภรณ์ แซ่ลิ่ม (ผู้ช่วยวิจัย) [มิถุนายน – สิงหาคม 2554]****กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ (ผู้ช่วยวิจัย) [มกราคม 2555 – มีนาคม 2555]**

โครงการวิจัย “การวิจารณ์ศิลปะ: รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง” ซึ่งมีระยะในการวิจัยในช่วงแรก 18 เดือน ได้ดำเนินงานเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสาขาวรรณศิลป์ ขอรายงานผลการวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ผลการวิจัย เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการวิจัยฯ ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 5 ข้อ และได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตั้งแต่เริ่มการวิจัยในช่วง 6 เดือนแรก จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (1 เมษายน 2553 – 31 มีนาคม 2555) นี้ เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตลอดช่วง 18 เดือนที่ผ่านมากับวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับ สามารถประเมินผลได้ดังนี้

1.1 ศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่ว่าด้วยลักษณะการวิจารณ์ลายลักษณ์ของไทย อันบ่งชี้ให้เห็นปัจจัยทั้งที่สนับสนุนและบั่นทอนความก้าวหน้าของการวิจารณ์

สาขาวรรณศิลป์ได้สำรวจและรวบรวมบทวิจารณ์ที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในสื่อลายลักษณ์ในช่วงระหว่างปี 2540 – ปัจจุบัน (มีนาคม 2555) เพื่อจัดทำบรรณานุกรมบทวิจารณ์สาขาวรรณศิลป์ ซึ่งนับเป็นการทำงานต่อเนื่องจากที่เคยนำเสนอไว้แล้วในรูปของบรรณานุกรมบทวิจารณ์สาขาวรรณศิลป์ ในโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาค 1” ขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมกิจกรรมในสาขาวรรณศิลป์ ทำให้สามารถที่จะสรุปปัจจัยที่สนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจารณ์ว่า เกิดจากบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เห็นความสำคัญของการวิจารณ์วรรณกรรม อันจะช่วยพัฒนานักเขียน นักอ่าน นักวิจารณ์ และวงการวรรณกรรมของไทย จึงก่อให้เกิดวารสารและนิตยสารที่ให้ความสำคัญกับงานวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมขึ้นหลายฉบับ นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา เช่น ออล แม็กกาซีน all magazine, writier และ อ่าน นอกจากนี้ยังมีการจัดการ

ประชุม เสวนา สัมมนา และการจัดอบรม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม และบางครั้งก็เป็นการจัดอบรมการวิจารณ์วรรณกรรม ซึ่งหน่วยงานที่จัดกิจกรรมดังกล่าวก็มีทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็น กรุงเทพมหานคร (จัดกิจกรรมในโครงการ “กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก”) สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เครือปูนซีเมนต์ไทย (SCG) เว็บไซต์เด็กดี และสำนักพิมพ์ต่างๆ

ส่วนปัจจัยที่บั่นทอนความก้าวหน้าของการวิจารณ์ลายลักษณ์ส่วนใหญ่มักจะมีผลมาจากการพื้นที่ในสื่อสิ่งพิมพ์ของสังคมไทยที่ลดลงเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะของการลดพื้นที่ของคอลัมน์วิจารณ์ลงจากเดิมสื่อมักจะเปิดพื้นที่ให้บทวิจารณ์ประมาณ 3-5 หน้า A4 แต่ขณะนี้ลดลงเหลือแค่ 1 หรือ 1 ½ หน้า A4 เท่านั้น หรือการปิดคอลัมน์การวิจารณ์วรรณกรรมไป เช่น Hi-Class ปิดคอลัมน์วิจารณ์ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลให้นักวิจารณ์อาชีพจำนวนหนึ่งเลิกเขียนวิจารณ์ไป อีกทั้งในปัจจุบัน สื่อสิ่งพิมพ์บางฉบับประสบปัญหาภัยกับการแย่งชิงพื้นที่กันเองระหว่างคอลัมน์การวิจารณ์วรรณกรรมกับคอลัมน์อื่นๆ และบางครั้งบรรณาธิการก็ต้องมีข้อโต้แย้งกับนายทุนเพื่อให้คอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมมีพื้นที่ในสื่อนั้นๆ ได้ต่อไป จึงทำให้เห็นว่าสถานะภาพของบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขณะนี้ยังไม่มั่นคงเท่าใดนัก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยมาจากรสนิยมของผู้รับในปัจจุบันเปลี่ยนไป คือนิยมอ่านคอลัมน์ที่ไม่ยาวมากนัก จึงส่งผลให้นักวิจารณ์ต้องปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงนับว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทายซึ่งนักวิจารณ์วรรณกรรมต้องแสวงหาวิธีการที่จะเขียนบทวิจารณ์ให้มีคุณภาพในขณะที่พื้นที่ในการเขียนลดลงกว่าเดิมมาก

1.2 ศึกษาโอกาสใหม่ซึ่งโลกเสมือนจริงเปิดให้แก่พัฒนาการของการวิจารณ์รวมทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง

สาขาวรรณศิลป์ได้ศึกษาเว็บไซต์ในพื้นที่อินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าโลกเสมือนจริงนับว่าเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้กับการพัฒนาการวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมใหม่ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งในเว็บไซต์ เว็บล็อก และเฟซบุ๊ก ขณะเดียวกันก็สร้างนักวิจารณ์หน้าใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน และบทวิจารณ์ที่เกิดขึ้นยังมุ่งสื่อความเฉพาะนักเขียนหรือนักอ่านทั่วไป การเปิดโอกาสในการวิจารณ์อย่างเปิดกว้างและเสรีเช่นนี้ในทางหนึ่งก็ช่วยทำให้วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้คน และช่วยพัฒนาการวิจารณ์อย่างต่อเนื่อง

ในอีกทางหนึ่งต้องไม่ลืมว่าความเสรีและโอกาสเช่นนี้ก็ส่งผลต่อคุณภาพของบทวิจารณ์ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในกรณีของนักวิจารณ์หน้าใหม่ที่ยังขาดทั้งประสบการณ์ในการอ่านและประสบการณ์ในการวิจารณ์ ซึ่งคุณภาพของบทวิจารณ์อาจเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณากันต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าแม้จะเกิดกลุ่มนักวิจารณ์และพื้นที่วิจารณ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่การทำงานของนักวิจารณ์เหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะ

เป็นการทำงานไม่ต่อเนื่อง ซึ่งจะพบว่า มีพื้นที่วิจารณ์และนักวิจารณ์ที่ทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องกว่า 2 ปีในปริมาณที่น้อยมาก

ขณะเดียวกัน อินเทอร์เน็ตที่เน้นการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างนักวิจารณ์กับผู้อ่านทั่วไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบสิ่งเดียวกัน ก็จะช่วยขัดเกลาผลงานซึ่งกันและกันไปพร้อมกันด้วย นอกจากนี้บางครั้งก็ก่อให้เกิดประชาคมเล็กๆ ที่สามารถสร้างงานที่มีคุณภาพได้ เช่นเดียวกับในกรณีของความคิดเห็นและบทวิจารณ์ที่ช่วยขัดเกลาบทเขียนหน้าใหม่ในสื่อออนไลน์ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ประชาคมที่มีคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่อยู่ในประชาคมนั้นต้องมีวุฒิภาวะและวิจารณญาณที่สูงมากพอที่จะแยกแยะ วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏว่าสิ่งใดถูก หรือสิ่งใดผิดได้ โดยไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวเป็นตัวตัดสิน นอกจากนี้ หากมีผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางวรรณศิลป์เข้าไปช่วยให้คำแนะนำในช่วงแรกๆ ในไม่ช้าก็อาจจะก่อให้เกิดประชาคมวรรณศิลป์ที่มีคุณภาพขึ้นก็เป็นได้ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในรายงานข้อ 3, 4 และ 15 ข้างท้ายนี้

1.3 ศึกษากรณีตัวอย่างของการวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในแดนกลาง ณ จุดเชื่อมต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง

พื้นที่ “แดนกลางการวิจารณ์” ในสาขาวรรณศิลป์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อินเทอร์เน็ต ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างโลกลายลักษณ์(สิ่งพิมพ์) กับโลกเสมือนจริงเข้าไว้ด้วยกัน และช่วยประสานระหว่างผู้ที่มิประสบการณจากโลกลายลักษณ์ (ในที่นี้หมายถึงวรรณศิลป์รูปแบบเก่า ก่อนที่จะมีวรรณกรรมออนไลน์) กับโลกเสมือนจริง (หรือวรรณกรรมออนไลน์) ซึ่งสมาชิกแต่ละคนในประชาคมแห่งนั้นอาจจะมีประสบการณจากโลกใดโลกหนึ่งมากกว่าก็ตาม และพื้นที่แห่งนี้เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีประสบการณจากสองโลกเข้ามาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณระหว่างกันอย่างเสรี โดยอาศัยกระบวนการวิจารณ์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนสามารถที่จะหลอมรวมประสบการณจากสองโลกเข้าด้วยกันได้ ตัวอย่างพื้นที่สื่อกลางการวิจารณ์ที่ชัดเจนในกรณีของสาขาวรรณศิลป์พบว่า จะอยู่ในโลกเสมือนจริง นั่นคือ “คลินิกเรื่องสั้น” ของประภัสสร เสวิกุล “วิจารณ์หนังสือ” ที่ใช้พื้นที่โลกเสมือนในการทำงานวิจารณ์เรื่องสั้นของผู้ที่ส่งมา(เรื่องสั้นที่ยังไม่ได้มีการตีพิมพ์) ความรู้ ความคิด ทศนะการวิจารณ์ของคุณประภัสสรเป็นส่วนที่ได้รับความนิยมจากโลกลายลักษณ์(สิ่งพิมพ์) ที่คุณประภัสสรมีประสบการณมาตลอดชีวิต เช่นเดียวกันกับเว็บไซต์ thaiwriter.net เว็บไซต์ Thai Poet Society.com และกลุ่มวิจารณ์ต่างๆ ในเว็บไซต์เด็กดี

1.4 ให้คำปรึกษาแก่ศิลปินและนักวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในกรอบของ “คลินิกการวิจารณ์”

การทดลองในกรอบ “คลินิกวรรณกรรม” ของสาขาวรรณศิลป์ เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ได้เริ่มทำไปบ้างแล้วในการวิจัยของ “กลุ่มกรณีศึกษาการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมในพื้นที่อินเทอร์เน็ต” ในโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ของสังคมร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้าน

สังคมศาสตร์การวิจารณ์” โดยเปิดรับวิจารณ์งานวรรณกรรมในเว็บไซต์เดกดี คือ <http://writer.dek-d.com/bluewhale2006/writer/> โดยใช้นามปากกาว่า Bluewhale ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในรายงานข้อ 6 ข้างท้ายนี้

1.5 ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการวิจารณ์ในอนาคต

โครงการวิจัยนี้ไม่สามารถที่จะพัฒนาการวิจารณ์ให้สำเร็จเป็นรูปธรรมได้โดยลำพัง เนื่องจากการพัฒนาการวิจารณ์ในอนาคตนับเป็นโครงการระยะยาวต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งในปัจจุบันก็เริ่มเห็นว่ามีหลายหน่วยงานเห็นความสำคัญในการพัฒนาการวิจารณ์บ้างแล้ว แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในสังคมไทยยังขาดการประสานข้อมูลและความร่วมมือในการพัฒนาการวิจารณ์ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน จึงพบว่าบางครั้งผู้ที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับการวิจารณ์หรือผู้วิจารณ์ก็ไม่สามารถหาข้อมูลในส่วนนี้ได้ จึงเห็นควรว่าน่าจะมีการรวบรวมบทวิจารณ์งานวรรณกรรมที่มีอยู่ในสื่อลายลักษณ์และสื่อออนไลน์ไว้ด้วยกันก็จะสร้างองค์ความรู้ในการวิจารณ์ได้อย่างมาก อย่างที่น้อยที่สุดก็จะช่วยให้เห็นแง่มุมและวิธีการวิจารณ์ที่หลากหลาย รวมทั้งระดับของการวิจารณ์งานวรรณกรรม ก็จะเป็นตัวอย่างสำคัญในการศึกษาการวิจารณ์วรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องคุณภาพของการวิจารณ์

สรุปได้ว่า โครงการวิจัย “การวิจารณ์ศิลปะ : รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง” สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และได้รับผลตามที่คาดไว้ใน 5 ประการคือ

1. เสนอข้อสรุปรวมทั้งว่าด้วยลักษณะของการวิจารณ์ลายลักษณ์
2. ศึกษาโอกาสใหม่ซึ่งโลกเสมือนจริงเปิดให้แก่การพัฒนาการวิจารณ์
3. การนำกรณีตัวอย่างของผู้ที่อยู่ในแดนกลางมาวิเคราะห์ เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับการวิจารณ์ให้เป็นตัวกระตุ้นปัญญาให้แก่สังคมได้
4. การทดลองสร้าง “คลินิกการวิจารณ์” ขึ้นมาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีความชัดเจนในด้านของการวิจารณ์มาให้คำแนะนำต่อศิลปินและนักวิจารณ์ เป็นการตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะของผู้ที่อยู่ในโลกเสมือนจริง
5. ผลของการวิจัยน่าจะนำไปสู่การชี้ทางที่เป็นการพัฒนาการวิจารณ์ในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม

2. การสำรวจและศึกษาบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์หรือโลกลายลักษณ์

ขณะนี้ได้รวบรวมบทวิจารณ์ที่ลงพิมพ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ ตั้งแต่ปี 2540-2555 รวม 7 ฉบับ และมีบทวิจารณ์รวมทั้งสิ้น 477 ชิ้น (ดูรายชื่อบทวิจารณ์ในภาคผนวก 1) คือ

2.1 มติชนสุดสัปดาห์ ตั้งแต่ปี 2540-2553 มีบทวิจารณ์ รวม 66 ชิ้น และมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม 6 คอลัมน์

2.2 *Hi-Class* เฉพาะปี 2540 มีบทวิจารณ์ รวม 6 ชิ้น และมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม 2 คอลัมน์

2.3 *กรุงเทพธุรกิจ (จุดประกายวรรณกรรม)* ตั้งแต่ปี 2540-2543 มีบทวิจารณ์ รวม 44 ชิ้น และมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม 5 คอลัมน์

2.4 *กรุงเทพธุรกิจ (วรรณกรรม)* เฉพาะปี 2540 รวม 8 ชิ้น และมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม 2 คอลัมน์

2.5 *เนชั่นสุดสัปดาห์* ตั้งแต่ปี 2540-2543 มีบทวิจารณ์ รวม 30 ชิ้น และมีคอลัมน์เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม รวม 6 คอลัมน์

2.6 *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ตั้งแต่ปี 2540-2553 มีบทวิจารณ์ รวม 162 ชิ้น และมีคอลัมน์เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม รวม 7 คอลัมน์

2.7 *ออล แม็กกาซีน all magazine* ตั้งแต่ปี 2540-ปัจจุบัน (มีนาคม 2555) รวม 161 ชิ้น และมีคอลัมน์เกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรม รวม 14 คอลัมน์

จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารทั้ง 7 ฉบับนั้น มีคอลัมน์เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม รวม 44 คอลัมน์ คือ

1. วรรณวินิจ (*มติชนสุดสัปดาห์* 2540) รวม 2 ชิ้น
2. วรรณวิจารณ์ (*มติชนสุดสัปดาห์* 2540-2541) ของ วารวิไล รวม 5 ชิ้น
3. ร่มรื่นในเงาคิด (*มติชนสุดสัปดาห์* 2540-2553) ของ สุพวงค์ จันทังเพ็ชร รวม 28 ชิ้น
4. www.bookcyber (*มติชนสุดสัปดาห์* 2543-2544) ของ ปราย พันแสง รวม 2 ชิ้น
5. บทความพิเศษ (*มติชนสุดสัปดาห์*) รวม 25 ชิ้น
6. คอลัมน์รายงานพิเศษ (*มติชนสุดสัปดาห์*) รวม 1 ชิ้น
7. ไม่มีชื่อคอลัมน์ (*มติชนสุดสัปดาห์*) รวม 1 ชิ้น
8. Focus: หนังสือ (*Hi-Class*) 1 ชิ้น
9. Book Review (*Hi-Class*) 5 ชิ้น
10. ปรกาศวรรณกรรม (*กรุงเทพธุรกิจ [จุดประกายวรรณกรรม]* 2540) 1 ชิ้น

11. วรรณวิจารณ์ (กรุงเทพธุรกิจ [จุดประกายวรรณกรรม] 2540-2541) 21 ชิ้น ซึ่งมีผลงานของนักวิจารณ์หลายคน เช่น ดอกไม้ดำ สกุล บัณฑิต จรูญพร ปรปักษ์ประลัย
12. วรรณกรรมวิจารณ์ (กรุงเทพธุรกิจ [จุดประกายวรรณกรรม] 2540-2542) 19 ชิ้น มีผลงานของนักวิจารณ์หลายคน แต่ผู้ที่มีผลงานมากที่สุดคือ ดอกไม้ดำ (11 ชิ้น)
13. คลื่นความคิด (กรุงเทพธุรกิจ [จุดประกายวรรณกรรม]) 2 ชิ้น
14. ไม่มีชื่อคอลัมน์ (กรุงเทพธุรกิจ [จุดประกายวรรณกรรม]) รวม 4 ชิ้น ของ สัจภูมิ ละออ
15. พราณอักษร (กรุงเทพธุรกิจ [วรรณกรรม]) รวม 1 ชิ้น
16. ระหว่างบรรทัด (กรุงเทพธุรกิจ [วรรณกรรม]) รวม 5 ชิ้น มีผลงานของนักวิจารณ์ 2 คน คือ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย และ สกุล บัณฑิต
17. วรรณกรรมวิจารณ์ (เนชั่นสุดสัปดาห์ 2541-2542) รวม 21 ชิ้น ของ สายพิน ปฐมบรรณ
18. วิจัยวิจารณ์ (เนชั่นสุดสัปดาห์) รวม 4 ชิ้น ของ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์
19. สก๊อปท้ายปก (เนชั่นสุดสัปดาห์) รวม 1 ชิ้น
20. รู้ลึกนึกคิด (เนชั่นสุดสัปดาห์) รวม 1 ชิ้น
21. เลียบโลกหนังสือ (เนชั่นสุดสัปดาห์) รวม 1 ชิ้น
22. บทความพิเศษ (เนชั่นสุดสัปดาห์) รวม 2 ชิ้น
23. ลวดลายวรรณกรรม (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 2540-2544) รวม 30 ชิ้น ซึ่งมีผลงานของนักวิจารณ์หลายคน เช่น ภาณุพงษ์ คงจันทร์ อารดา เปรมพันธุ์ และ ภาควัย จินตณมัย
24. อ่าน-คิด-เขียน (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 2542-2545) รวม 72 ชิ้น มีผลงานของนักวิจารณ์หลายคนที่ยื่นงานประจำ เช่น จรูญพร ปรปักษ์ประลัย สุภาพ พิมพ์ชน และ เทวทัต
25. ปากกาชนนง (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 2551-2554) รวม 27 ชิ้น ของ สกุล บัณฑิต
26. วิจารณ์หนังสือ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ รวม 1 ชิ้น
27. บทความวรรณกรรม สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ รวม 1 ชิ้น

28. หนังสือในตู้ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์) รวม 2 ชิ้น
29. ไม่มีชื่อคอลัมน์ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์) รวม 9 ชิ้น
30. นิตยภัคนักเขียน (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 1 [พฤษภาคม 2549] ถึงปัจจุบัน) เปลี่ยนนักเขียนประจำในช่วงแรก จนกระทั่ง “รินคำ” เป็นนักเขียนประจำตั้งแต่ ปีที่ 1 เล่มที่ 3 (พฤษภาคม 2549) ถึง ปีที่ 4 เล่มที่ 12 (เมษายน 2553) และเปลี่ยนมาเป็น ภัชภิชา ฤกษ์สิรินกุล ตั้งแต่ ปี 5 ฉบับที่ 1 (พฤษภาคม 2553) ถึงปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (สิงหาคม 2554) ก่อนเปลี่ยนมาเป็น ยุทธชัย สว่างสมุทรชัย ตั้งแต่ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (กันยายน 2554) ถึงปัจจุบัน (มีนาคม 2555)
31. อ่านชีวิตจากวรรณกรรม (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 1 [พฤษภาคม 2549] - ปีที่ 2 ฉบับที่ 12 [เมษายน 2551]) โดย ลำเพา เฟ่งวรรณ รวม 24 ชิ้น
32. ธุรกิจร้านหนังสือ (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 1 [พฤษภาคม 2549] ถึงปัจจุบัน) ปี 2 เขียนโดย “กานต์กัน” ปี 3 เขียนโดย “ปรายปริญ”
33. แนะนำหนังสือ (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 1 [พฤษภาคม 2549] ถึงปีที่ 2 ฉบับที่ 3 [กรกฎาคม 2550]) เปลี่ยนนักเขียนประจำในช่วงแรก ซึ่งจะเป็นการแนะนำสั้นๆ เช่นเดียวกับหนังสือจำนวนหนึ่ง (เหมือนการโฆษณาหนังสือ) และในปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (สิงหาคม 2550) เปลี่ยนชื่อคอลัมน์เป็น “เล่มต่อเล่ม” โดย “เบญ” (เฉพาะฉบับที่ 4) จากนั้นคอลัมน์นี้ก็เขียนโดย “ปรายปริญ”
34. เกาะกระแสหนังสือเทศ (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 3 [กรกฎาคม 2549] ถึงปีที่ 2 ฉบับที่ 5 [กันยายน 2540]) ไม่มีนักเขียนประจำ รวม 9 ชิ้น
35. แวดวงวรรณศิลป์ (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่ม 3 [กรกฎาคม 2549] - ปัจจุบัน) บอกข่าวสั้นๆ ที่เกิดขึ้นในวงวรรณกรรม เปลี่ยนชื่อแทนคอลัมน์ “ในกระแสความเคลื่อนไหว” ที่มีเพียงฉบับเดียวคือ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2549) ตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 8 (ธันวาคม 2549) เขียนโดย “สีตา” และ กองบรรณาธิการ
36. หนังสือคลาสสิก (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 ฉบับที่ 9 [มกราคม 2550] ถึงปีที่ 2 ฉบับที่ 2 [มิถุนายน 2550]) โดย อินทรีย์ รัตติกาล
37. เชิญมาวิจารณ์ (อล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 เล่มที่ 3 [กรกฎาคม 2549] ถึงปัจจุบัน) ยังไม่มีนักเขียนประจำ จนกระทั่ง รื่นฤทัย สัจพันธ์ เป็นนักเขียนประจำตั้งแต่ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม 2550 ถึงปัจจุบัน) รวม 65 ชิ้น

38. อ่านชีวิตจากวรรณกรรม โดย ลำเพา เพ่งวรรณ (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 ฉบับที่ 9 [มกราคม 2550] ถึงปีที่ 2 ฉบับที่ 12 [เมษายน 2551])
39. ถิ่นนักเขียน โดย ทศนา ทศนมิตร (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 1 ฉบับที่ 9 [มกราคม 2550] ถึงปีที่ 3 ฉบับที่ 12 [เมษายน 2552])
40. จัปนิยายใส่จ้อ โดย ลำเพา เพ่งวรรณ (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 3 ฉบับที่ 1 [พฤษภาคม 2550] ถึงปัจจุบัน) รวม 39 ชิ้น
41. สก๊อปพิเศษ / บทความพิเศษ (ออล แม็กกาซีน *all magazine*) รวม 11 ชิ้น
42. ลมใต้ปีกกวี / โดย วัฒน์ วรรณยางกูร (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 3 ฉบับที่ 1 [พฤษภาคม 2550] ถึง ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 [มีนาคม 2554])
43. เขียนนิยายให้ขายดี โดย ทศนา ทศนมิตร (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มที่ ปี 4 ฉบับที่ 1 [พฤษภาคม 2552] ถึง ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 [เมษายน 2554])
44. หนังสือขึ้นหิ้ง โดย พงศ์ ยุทธภูมิ (ออล แม็กกาซีน *all magazine* เริ่มปีที่ 6 ฉบับที่ 3 [กรกฎาคม 2555] ถึงปัจจุบัน)

3. การสำรวจเว็บไซต์ในประเทศที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม

สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการค้นหาเว็บไซต์ บล็อก ที่เขียนงานวิจารณ์วรรณกรรม เมื่อพิมพ์คำว่า “วิจารณ์วรรณกรรม” หรือ “การวิจารณ์นิยาย” ในการสืบค้นข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการสืบค้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการวิจารณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการคัดลอกข้อมูลที่ซ้ำกันมาโพสต์ต่อกัน หรือ เป็นหลักการวิจารณ์ที่ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นครูหรืออาจารย์เขียนเพื่อเป็นใบงานในการสอนนักเรียนหรือเสนองาน และเมื่อเปลี่ยนคำค้นเป็น “แนะนำวรรณกรรม” ข้อมูลที่ได้รับเป็นกระทู้เรียกร้องให้แนะนำวรรณกรรมต่างๆ

จากการสำรวจพบว่าเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรมโดยเฉพาะในประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ทำอย่างจริงจัง แต่สามารถหาเว็บไซต์ บล็อก และเฟซบุ๊กที่มีงานวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจรวมทั้งสิ้น 7 เว็บไซต์ 6 บล็อก และ 1 เฟซบุ๊ก (ดูรายละเอียดในตารางภาคผนวก 2) ซึ่งสามารถแบ่งได้ใน 4 ลักษณะดังนี้

3.1 เว็บไซต์สำนักพิมพ์

ในเบื้องต้นคาดว่าจะจะเป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรม แนะนำวรรณกรรม มาก แต่ในส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมีเพียงส่วนที่เป็นคำโปรยชวนให้อ่านชื่อหนังสือเล่มนั้นๆ และเว็บไซต์ สำนักพิมพ์ที่มีส่วนของการแนะนำหนังสือ เช่น

1) *ประพันธ์สารสิน* (<http://www.praphansarn.com/new/default.asp>) เป็นสำนักพิมพ์เก่าแห่งหนึ่งของประเทศไทย หน้าเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์มีส่วนที่ลงบทความวิจารณ์หนังสือชื่อว่า “วิจารณ์หนังสือไทย” แต่บทความทั้งหมดที่โพสต์เป็นการนำบทความวิจารณ์ของนักวิจารณ์ ซึ่งเคยเผยแพร่แล้วมาลง แต่ข้อดีที่พบคือสำนักพิมพ์แห่งนี้เลือกบทความวิจารณ์หนังสือจากทุกสำนักพิมพ์ และหลายประเภท ทั้งวรรณกรรมไทย เรื่องสั้น เรื่องแปล สารคดี รวมถึงบทความที่น่าสนใจจากเว็บไซต์ด้วย

2) *สำนักพิมพ์โอเพ่น* (<http://www.onopen.com/>) เป็นอีกหนึ่งสำนักพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับเว็บไซต์ มีเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่ลงในเว็บไซต์นี้ ในส่วนของหนังสือ สำนักพิมพ์โอเพ่นมีหน้าแนะนำหนังสือของสำนักพิมพ์ชื่อว่า “openbooks” และในส่วนที่เกี่ยวกับการรีวิวหนังสือ “Open in Review” เป็นการรีวิวหนังสือที่น่าสนใจแต่เป็นการนำบทวิพากษ์จากที่อื่นมาลงโพสต์

เป็นที่น่าสังเกตว่าสำนักพิมพ์จะไม่ทำงานวิจารณ์หนังสือเอง หากจะนำงานวิจารณ์ที่เผยแพร่มาแล้วมาลงในเว็บไซต์ เนื่องจากหากเขียนบทความวิจารณ์งานของสำนักพิมพ์อื่นด้วยตนเองอาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านผลประโยชน์ทางธุรกิจและความขัดแย้งระหว่างสำนักพิมพ์กับสำนักพิมพ์ได้

3.2 เว็บไซต์กลุ่มนักเขียนและกวี

1) *เว็บไซต์ Thai Poet Society* (<http://www.thai poetsociety.com/index.php>) เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้อ่านเขียนบทกวีงานของตนเองมาเผยแพร่ และนำบทกวีแปลมาลงเพื่อเผยแพร่ให้ความรู้ และเปิดโอกาสให้มีการวิจารณ์เพื่อเป็นการพัฒนาการเขียนบทกวีตามที่ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์เขียนว่าในการพัฒนาการเขียนกวีที่เกิดจากการวิพากษ์ แต่หากการวิจารณ์จริงๆ กลับเกิดขึ้นที่หน้า The Community ถก/วิพากษ์/ทัศนะ/วิจารณ์วรรณกรรม

2) *Thaiwriter.net* (<http://www.thaiwriter.net/forum01/index.php?PHPSESSID=7e44fba53bb3b732e78138342c57666&>) เว็บไซต์ทางวรรณกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจงานเขียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจลงเผยแพร่ผลงานที่หน้า “บทกวี” และ “สนามแสดงผลงาน” ทั้งเรื่องสั้น เรื่องแปล นิยาย บทความ ความเรียงสารคดี นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ “วิจารณ์วรรณกรรม” ที่เปิดโอกาสให้นักเขียนนำผลงานของตนมาลงเพื่อขอความเห็นจากสมาชิกและผู้อ่านทั่วไป ซึ่งจะเป็นการวิจารณ์เฉพาะเรื่องสั้น และบทกวีก็จะมีผู้มาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งมีทั้งบทวิจารณ์เต็มรูปแบบ และการแสดงความคิดเห็นสั้นๆ ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ “แนะนำหนังสือ” เพื่อให้สมาชิกและผู้สนใจร่วมกันแนะนำหนังสือที่น่าสนใจต่างๆ ซึ่งมีหนังสือหลากหลายประเภท

3.3 เว็บไซต์ส่วนตัว/บล็อกส่วนตัว

1) เว็บไซต์ของคุณประภัสสร เสวิกุล (<http://www.psevikul.com/>) หน้าเว็บไซต์มีหน้า “คลินิกเรื่องสั้น” ที่เปิดให้นักเขียนเรื่องสั้นส่งเรื่องสั้นที่ตนเองเขียนมาให้คุณประภัสสรวิจารณ์ และเมื่อคุณประภัสสรวิจารณ์แล้วผู้เขียนจะนำไปแก้ไขปรับปรุง และจะส่งมาให้คุณประภัสสรวิจารณ์งานอีกครั้งซึ่งจะเก็บไว้ในหน้า “ห้องพักฟื้นเรื่องสั้น” จะเห็นได้ว่าคุณประภัสสรทำทั้งในส่วนการวิจารณ์และการดูแลการปรับปรุงแก้ไขงานเขียนเรื่องสั้น

2) เว็บไซต์ส่วนตัวของนักวิจารณ์ชื่อ Fay (www.faylicity.com) เว็บไซต์ส่วนตัวของคอลัมนิสต์ นิตยสารสารคดี และ Image เว็บไซต์นี้รวบรวมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหนังสือด้าน วรรณกรรม สารคดี กลอน บทความที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ ทั้งส่วนที่เจ้าของเว็บไซต์เขียนเองและนำมาจากที่อื่นเพื่อนำมาเป็นการรู้จักกับผู้ที่สนใจ และในหน้าชั้นหนังสือ เจ้าของเว็บไซต์ได้เขียนวิจารณ์แนะนำหนังสือหลากหลายประเภทให้ผู้สนใจเลือกอ่าน

3) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า “เมฆชรา” (<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=itsarawut&group1>) ในบล็อกแก๊ง บล็อกของเมฆชราเป็นผู้เขียนนิยายออนไลน์ด้วย ในหน้าหนังสือหน้าหามีเรื่องของการแนะนำหนังสือนิยายที่ผู้เขียนสนใจ หรือ หนังสือนิยายที่กำลังเป็นที่สนใจอยู่ในขณะนั้นส่วนมากเป็นหนังสือที่นำมาทำเป็นละครโทรทัศน์

4) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า “ผู้สาวเมืองยศ” (<http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=mybook>) ในบล็อกแก๊ง ในส่วนของหน้าหนังสือหน้าหาในบล็อกของคุณผู้สาวเมืองยศมีงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ และมีการรีวิวหนังสือที่ผู้สาวเมืองยศอ่าน

5) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า “แม่ไก่” (<http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=maekai&date=20-12-2008&group=17&gblog=1>) ในบล็อกแก๊งคุณแม่ไก่มีการแนะนำหนังสือเป็นจำนวนมาก เจ้าของบล็อกได้จัดประเภทหนังสือที่แนะนำไว้ในหน้า “สารบัญหนังสือในบล็อก” ออกเป็น หนังสือธรรมะ ปรัชญา หนังสือเก่า นิยาย หนังสือแปล วรรณกรรมเยาวชน เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต เป็นบล็อกแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ

6) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า Laughable Loves (<http://laughable-loves.blogspot.com/>) เจ้าของบล็อกมีความสนใจหนังสือประเภทต่างๆ และเขียนวิจารณ์หนังสือที่ตนเองอ่านซึ่งมีทั้งวรรณกรรมไทย ต่างประเทศ และเรื่องราวต่างๆ

7) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า “World of Books” (<http://my-mirai.exteen.com/>) ในบล็อกเอ็กทีน เจ้าของบล็อกเขียนแนะนำหนังสือที่ตนเองอ่านซึ่งส่วนมากเป็นนิยายของนักเขียนคุณภาพ งานแปล และมีบางส่วนเป็นงานเขียนออนไลน์

8) บล็อกของผู้ที่ใช้ชื่อว่า “Woratana” (<http://woratana.exteen.com/>) ในบล็อกเอ็กทีน เจ้าของบล็อกสนใจงานเขียนนิยายโดยเฉพาะแฟนตาซี และแต่งนิยายแฟนตาซีเผยแพร่ในบล็อกของตนเอง

นอกจากนี้ยังได้โพสต์บทความ วิธีการเขียน เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับนิยายแฟนตาซี และการวิจารณ์นิยาย เน้นเรื่องแฟนตาซี ซึ่งเป็นบทความที่เจ้าของบล็อกเขียนขึ้นเองและนำจากที่อื่นมาโพสต์ สามารถเลือกเรื่องต่างๆ ได้จากสารบัญที่เจ้าของบล็อกจัดทำไว้

9) อ่านเอาเพื่อน (<http://www.facebook.com/readerships>) เฟซบุ๊กของกลุ่มนักเขียนและนักวิจารณ์หนังสือ เป็นพื้นที่เปิดให้มีการแนะนำและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือทั้งส่วนบุคคลและสำนักพิมพ์ และเจ้าของเฟซบุ๊กยังมีการนำบทความที่เกี่ยวข้องกับการเขียน การวิจารณ์ทั้งในและต่างประเทศมาโพสต์เพื่อให้ความรู้กับผู้เข้ามาในเฟซบุ๊กนี้ แต่ในการวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นในหน้าเฟซบุ๊กเป็นเพียงการกดไลค์หรือแชร์ มีการแสดงความคิดเห็นเพียงสั้นๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์คุณจรรยา ปรปักษ์ประลัย ทำให้ทราบว่ามีการวิจารณ์ที่เข้มข้นในกลุ่มลับที่เปิดให้เฉพาะผู้ที่ป็นสมาชิกกลุ่มเข้ามาวิจารณ์เท่านั้น

3.4 กลุ่มวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี

การสำรวจกลุ่มวิจารณ์ที่อยู่ในเว็บไซต์เด็กดีโดยเฉพาะ เนื่องจากหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดี ไม่เพียงแต่จะมีพื้นที่เปิดให้มีการเผยแพร่นิยายที่สมาชิกเว็บไซต์เด็กดีเขียน แต่ยังเปิดพื้นที่ให้มีการวิจารณ์นิยายส่วนใหญ่เป็นนิยายที่โพสต์ในหน้าไรท์เตอร์เด็กดี สำหรับการเปิดพื้นที่ให้มีการวิจารณ์นิยายออนไลน์ของเด็กดี การวิจารณ์นั้นเป็นการที่ผู้เขียนนิยายจะส่งงานของตนเองให้ผู้รับวิจารณ์โดยตรง เนื่องจากเคยมีกรณีที่ผู้วิจารณ์เขียนวิจารณ์นิยายเรื่องหนึ่ง และถูกกลุ่มแฟนคลับนิยายเรื่องนั้น “โจมตี” และกล่าวหาว่าไม่ได้ขอให้วิจารณ์ หากไม่ชอบก็ไม่ต้องอ่าน หลังจากนั้นนักวิจารณ์ส่วนใหญ่จึงวิจารณ์เฉพาะนิยายที่นักเขียนส่งมาให้วิจารณ์โดยตรงเท่านั้น

ในส่วนหน้าวิจารณ์ในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดีเป็นการเปิดพื้นที่ให้สมาชิกเว็บไซต์เด็กดีผู้ที่สนใจในการทำงานวิจารณ์สามารถเปิดหน้าของตนเองเพื่อรับวิจารณ์นิยาย จากการสำรวจพบว่าขณะนี้ (มี.ค. 2555) มีกลุ่มวิจารณ์ทั้งสิ้น 99 กลุ่ม (ดูรายละเอียดในตารางในภาคผนวก 3) ผู้วิจารณ์นิยายในหน้าไรท์เตอร์ของเด็กดีมีทำงานทั้งที่เป็นบุคคลและทำงานเป็นกลุ่ม ในหน้ารับงานของผู้วิจารณ์จะบอกรายละเอียดการทำงานของผู้รับวิจารณ์ โดยสังเขป

1. วิธีการวิจารณ์นิยาย ผู้วิจารณ์จะวิจารณ์งานแบ่งออกเป็นหัวข้ออย่างไร และวิธีการให้คะแนน (ถ้าเป็นการวิจารณ์ให้คะแนน)
2. แนวนิยายที่รับและไม่รับวิจารณ์
3. รายชื่อนักวิจารณ์ (การทำงานเป็นกลุ่ม)
4. การรับส่งบทวิจารณ์

โดยส่วนใหญ่ผู้วิจารณ์จะมีแบบฟอร์มในการรับงาน หรือที่เรียกว่าใบรับงานให้นักเขียนที่จะนำนิยายของตนเองมาฝากวิจารณ์กรอกเพื่อส่งให้กับนักวิจารณ์ ในใบรับงานมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจารณ์ต้องกรอกคือระดับการวิจารณ์ ซึ่งแล้วแต่นักวิจารณ์จะตั้งระดับการวิจารณ์งานว่าเป็นอย่างไร โดยส่วนมากแบ่งออกเป็นสามระดับ น้อย ปานกลาง และมาก ซึ่งผู้วิจารณ์จะวิจารณ์ตามระดับที่เจ้าของนิยายเลือก

ลักษณะของผู้วิจารณ์ในหน้าไรท์เตอร์เด็กดีสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะดังนี้

1. การทำงานเป็นส่วนบุคคล กับการทำงานเป็นกลุ่ม การทำงานวิจารณ์มีทั้งที่เป็นส่วนบุคคลที่สนใจการทำงานวิจารณ์แล้วเปิดหน้าวิจารณ์เพื่อรับวิจารณ์นิยาย และในส่วนที่ทำเป็นกลุ่ม ในส่วนนี้แยกออกเป็นสองลักษณะ คือ กลุ่มที่ก่อตั้งมาเพื่อรับทำงานวิจารณ์งาน ลักษณะกลุ่มนี้จะมีการรวมตัวของผู้ที่สนใจการวิจารณ์เพื่อเปิดรับวิจารณ์นิยายโดยที่ใช้ ID ของผู้เป็นหัวหน้าทีมเป็นพื้นที่ในการรับงานวิจารณ์ กับอีกลักษณะหนึ่งคือ เริ่มต้นการทำงานวิจารณ์ในลักษณะส่วนบุคคลแล้วจึงมีการเปิดรับสมัครนักวิจารณ์เข้ามาร่วมการทำงานวิจารณ์

2. ผู้ทำงานวิจารณ์ทำงานด้านวิจารณ์เพียงอย่างเดียว และทำงานวิจารณ์ร่วมกับการเป็นนักเขียนนิยายออนไลน์ด้วย โดยส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดของผู้ที่ทำงานวิจารณ์นิยายในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดีเป็นทั้งนักเขียนนิยายออนไลน์และเป็นผู้วิจารณ์นิยายด้วย

ลักษณะของบทวิจารณ์นิยายออนไลน์ในหน้าไรท์เตอร์เด็กดี การวิจารณ์นิยายในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดีเปิดโอกาสให้ผู้สนใจในการทำงานวิจารณ์นิยาย หรือผู้ที่อ่านนิยายออนไลน์ในเด็กดีแล้วอยากจะวิจารณ์งานเข้ามาใช้พื้นที่ตรงนี้ในการทำงานวิจารณ์ โดยไม่มีการจำกัดคุณสมบัติของผู้วิจารณ์งานว่ามีอายุ ประสบการณ์ในการทำงานวิจารณ์ ซึ่งเจ้าของนิยายจะเป็นผู้เลือกผู้วิจารณ์งานเขียนของตนเอง โดยการดูจากประวัติการทำงานของผู้วิจารณ์ ระดับการวิจารณ์ เงื่อนไขการรับงานวิจารณ์ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เขียนนิยายว่าจะเลือกนักวิจารณ์คนใด หรือ กลุ่มใดให้วิจารณ์งานของตนเอง จากการที่นักวิจารณ์สามารถเข้ามาทำงานวิจารณ์โดยไม่มีข้อกำหนด บทวิจารณ์ในหน้าวิจารณ์จึงมีลักษณะงานที่หลากหลายตามความพอใจของผู้วิจารณ์

1) การวิจารณ์ส่วนใหญ่จะแบ่งการวิจารณ์ออกเป็นส่วนตัวละคร การบรรยายตัวละคร สถานที่ บทสนทนา พล็อตเรื่อง ซึ่งเป็นการวิจารณ์ที่พบทั่วไป แต่ในหน้าไรท์เตอร์การวิจารณ์ยังวิจารณ์ตามรูปแบบการเขียนนิยายออนไลน์ในเด็กดี โดยเฉพาะการวิจารณ์แบนเนอร์นิยายออนไลน์ รูปภาพตัวละครในนิยายหน้าปกนิยายและส่วนแนะนำนิยาย ส่วนนี้ถือเป็นลักษณะเฉพาะของการเขียนนิยายออนไลน์ในเด็กดี การวิจารณ์มีทั้งที่ให้คะแนน หรือแบ่งระดับนิยายเป็นระดับต่างๆ กับไม่ให้คะแนน

2) การวิจารณ์โดยภาพรวมของนิยายซึ่งมีเป็นส่วนน้อยที่เลือกวิจารณ์ภาพรวม การวิจารณ์มีทั้งที่ให้คะแนน หรือแบ่งระดับนิยายเป็นระดับต่างๆ กับไม่ให้คะแนน

บทวิจารณ์ในหน้าไรท์เตอร์เด็กดีส่วนมากเป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อนิยายที่ได้อ่าน บทวิจารณ์ส่วนใหญ่จึงเป็นบทวิจารณ์ขนาดสั้นๆ เป็นการแสดงความคิดเห็นว่าดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ มีเพียงส่วนน้อยที่แสดงทัศนะวิจารณ์งานเขียนนิยายอย่างจริงจัง ทั้งนี้การวิจารณ์หน้าไรท์เตอร์เด็กดีมีข้อจำกัดหลายๆ ด้าน

1) กลุ่มผู้เข้ามาใช้เว็บไซต์เด็กดี กลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาใช้เว็บไซต์เด็กดีส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา ผู้ที่เข้ามาเป็นนักเขียนและผู้วิจารณ์จึงเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแม้ว่าจะมีความสนใจในการทำงานวิจารณ์ แต่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงานวิจารณ์ การวิจารณ์ส่วนใหญ่จึงเป็นในลักษณะแนวราบ คือเป็นการวิจารณ์ของคนที่อยู่ในวัยเดียวกัน มีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ทำให้การวิจารณ์มุมมองที่ไม่หลากหลาย

2) ความจริงของผู้ทำงานวิจารณ์ ซึ่งแยกเป็นสองประเด็นที่สำคัญคือ 1) เวลา เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้เป็นนักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เวลาการเข้ามาทำงานวิจารณ์ของแต่ละคนนั้นมีระยะเวลาที่ไม่นานนัก ระยะเวลาการทำงานของหน้าวิจารณ์โดยประมาณที่ 3-4 เดือน ซึ่งเหตุผลที่ผู้ทำงานวิจารณ์ปิดหน้าวิจารณ์ หรือหยุดรับงานวิจารณ์ชั่วคราวเนื่องมาจากติดปัญหาเรื่องเรียนและสอบ จึงทำให้ไม่สามารถทำงานวิจารณ์ได้ 2) การทำงานวิจารณ์นั้นผู้วิจารณ์ไม่ได้อ่านนิยายที่ผู้เขียนส่งมาให้วิจารณ์ทั้งหมด ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้วิจารณ์ไม่มีเวลามากพอที่จะอ่านนิยายทั้งหมดหรือผู้วิจารณ์ได้กำหนดรูปแบบการทำงานของตนเองว่าจะอ่านนิยายที่ผู้เขียนส่งมาให้วิจารณ์ในจำนวนที่จำกัด

3) การเปิดหน้ารับงานวิจารณ์แต่ไม่ได้ทำงานวิจารณ์จริงๆ หน้าวิจารณ์หลายหน้าที่เปิดมาเพื่อรับวิจารณ์นิยายออนไลน์ในเด็กดี เมื่อมีผู้เขียนนิยายส่งนิยายไปให้วิจารณ์ก็ไม่มีการทำงานวิจารณ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้เขียนนิยายไม่ส่งนิยายไปให้นักวิจารณ์คนอื่นอีก เนื่องจากเกรงว่าผู้วิจารณ์คนอื่นจะไม่วิจารณ์งานของตนเองเช่นเดียวกัน

4) จำนวนนิยายที่ผู้เขียนส่งมาให้นักวิจารณ์มีเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่ผู้วิจารณ์จะสามารถวิจารณ์ได้ทัน ผู้เขียนนิยายมักที่จะส่งนิยายของตนเองหนึ่งเรื่องให้กับผู้วิจารณ์หลายๆ คน เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงความคิดเห็นในหลายๆ ด้าน หรือในบางครั้งก็เป็นการโฆษณาานิยายของตนเองไปด้วย ทำให้ผู้วิจารณ์ได้รับนิยายเพื่อวิจารณ์เป็นจำนวนมาก ผู้วิจารณ์บางคนปิดหน้าวิจารณ์ของตนเอง เนื่องจากไม่สามารถวิจารณ์นิยายที่ส่งมาให้วิจารณ์ได้ทัน หรือผู้วิจารณ์บางคนต้องลดคุณภาพการวิจารณ์ของตนเองโดยการอ่านนิยายเพียงไม่กี่ตอนก็เขียนวิจารณ์งาน (จากกรณีสัมภาษณ์คุณพิมพ์ฉัตร พิมพ์สกุล ผู้วิจารณ์ที่ใช้ชื่อว่าพอเพียง)

5) ผู้วิจารณ์นิยายในหน้าไรท์เตอร์เด็กดีที่ทำงานวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อดี ข้อด้อยของนิยายออนไลน์อย่างชัดเจนมักจะทำงานวิจารณ์ในระยะเวลาที่ไม่นานนัก เนื่องจากเป็นนักเขียนนิยายออนไลน์ด้วย และเมื่อนิยายออนไลน์ของตนเองได้รับการตีพิมพ์แล้วจะไม่ทำงานวิจารณ์นิยายออนไลน์ เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องเวลา

การวิจารณ์นิยายออนไลน์ในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดี เป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้สนใจด้านการวิจารณ์ให้เข้ามาทำงานวิจารณ์โดยไม่จำกัดด้านประสบการณ์ อายุ ความสามารถซึ่งผู้ก่อตั้งเว็บไซต์เด็กดี คุณวโรรสได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า การเปิดให้มีการวิจารณ์นิยายออนไลน์ในเด็กดีเพื่อให้ผู้เขียนนิยายในเด็กดีได้พัฒนาการเขียนงานของตนเอง จากการที่มีผู้ชี้ให้เห็นข้อดี ข้อด้อยในงานเขียนของตัวเอง และเว็บไซต์เด็กดีมีความพยายามที่จะช่วยพัฒนาการเขียนนิยายออนไลน์ด้วย มีการเปิดคอลัมน์ชื่อว่า “เคล็ดลับนักเขียน” เพื่อให้ความรู้กับผู้เขียนนิยายออนไลน์ในเด็กดี ทั้งด้านเทคนิค หลักการ รวมถึงบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนนิยายเพื่อเป็นความรู้และพัฒนาการเขียนให้กับผู้เขียนนิยายออนไลน์ ในส่วนผู้เขียนนิยายในเด็กดีให้ความสำคัญกับการวิจารณ์ในระดับหนึ่งโดยการส่งนิยายของตนให้ผู้วิจารณ์ช่วยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของงานตนเอง และมีการนำบทวิจารณ์ไปโพสต์ที่ท้ายนิยายของตนเอง

การทำงานวิจารณ์ในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดีมีข้อจำกัดทั้งด้านประสบการณ์และเวลาในการทำงานของผู้วิจารณ์ ทำให้งานวิจารณ์นิยายออนไลน์ในหน้าไรท์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดียังไม่สามารถที่จะช่วยพัฒนาการเขียนนิยายออนไลน์ในเด็กดีได้มากนัก แต่สิ่งที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์คุณพิมพ์ฉัตร พิมพ์สกุล ผู้วิจารณ์ที่ใช้ชื่อว่า “พอเพียง” มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วิจารณ์และผู้เขียนนิยายออนไลน์เมื่อผู้เขียนส่งนิยายมาให้วิจารณ์ และเมื่อส่งงานวิจารณ์ให้ผู้เขียนแล้ว มีการติดต่อระหว่างนักเขียนกับผู้วิจารณ์เพื่อสอบถามกันเป็นการส่วนตัว นอกจากนี้นักเขียนนิยายออนไลน์ในหน้าไรท์เตอร์เด็กดีมีการติดต่อกันอีกด้วย การเขียนนิยายออนไลน์และการวิจารณ์นิยายในหน้าไรท์เตอร์เว็บไซต์เด็กดีเป็นการเกิดชุมชนออนไลน์ของผู้เขียนนิยายและผู้วิจารณ์อีกด้วย

4. การสำรวจเว็บไซต์ต่างประเทศที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม

ผู้วิจัยสำรวจเว็บไซต์และเว็บล็อกต่างประเทศที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม โดยเริ่มจากการใช้คำค้นว่า “รวมเว็บวรรณกรรม” และ “literary criticism” ทำให้พบเว็บไซต์และเว็บล็อกวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจจำนวน 40 เว็บ/บล็อก ซึ่งคัดมาจาก 50 เว็บไซต์และเว็บล็อกการวิจารณ์วรรณกรรมที่รวบรวมไว้ใน Online University Lowdown¹ (ดูรายละเอียดในตารางในภาคผนวก 4) ในที่นี้ ผู้วิจัยนำเว็บไซต์และเว็บล็อกเหล่านั้นมาจัดประเภทได้ 7 ประเภท ดังนี้

¹ มาจาก <http://www.onlineuniversitylowdown.com/2007/08/50-places-to-find-literary-criticism-online-hm>

4.1 เว็บไซต์หนังสือพิมพ์

4.1.1 <http://www.thevalve.org> *The Valve* หนังสือพิมพ์วรรณกรรมที่มีทั้งบทความที่เกี่ยวกับหนังสือ และ วรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งในเล่มปัจจุบัน และฉบับย้อนหลัง อีกทั้งยังมีรวบรวมข้อเขียนของนักเขียนปัจจุบันที่มีเกือบ 20 คน และของอดีตนักเขียนอีก 3 คน ทั้งยังรวมไปถึงความคิดเห็นและ link บล็อกวรรณกรรมอีกกว่า 100 แห่ง ในส่วนของบทวิจารณ์หนังสือนั้นจะเป็นความคิดเห็นของคนหลายคนต่อหนังสือหนึ่งเล่ม ซึ่งช่วยให้เห็นมุมมองที่เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นอย่างรอบด้านมากขึ้น

4.1.2 <http://www.newyorker.com/online> เป็นหนังสือพิมพ์ที่เริ่มเผยแพร่ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 1925 เป็นต้นมา แต่ในการเผยแพร่ในรูปออนไลน์นั้น ผู้สนใจสามารถที่จะดูข้อมูลย้อนหลังได้ถึงเดือนพฤษภาคม 2008 ซึ่งผู้ที่จะมีสิทธิ์เข้าไปใช้ข้อมูลดังกล่าวได้จะต้องเป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เท่านั้น เนื้อหาในหนังสือพิมพ์นั้นจะแยกเฉพาะเนื้อหาวรรณกรรมออกไปเฉพาะอีก 3 ส่วน คือ 1) The Book Bench ซึ่งไม่เพียงแต่มีบทวิจารณ์หนังสือเท่านั้น แต่ยังมีการนำเสนอผลกระทบทางวัฒนธรรมโดยรวมและความเคลื่อนไหวในปัจจุบันด้วย ในส่วนของบทวิจารณ์หนังสือนั้นเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปขนาดยาว 2) The Book Club เปิดพื้นที่ให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ บางครั้งการแสดงความเห็นเกี่ยวกับหนังสือบางเล่มมีผู้สนใจจำนวนมาก ซึ่งช่วยให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้หลากหลายและรอบด้านมากขึ้น

4.2 เว็บไซต์ของนิตยสาร แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

4.2.1 นิตยสารวรรณกรรม

4.2.1.1 www.richmondreview.co.uk เว็บไซต์แห่งนี้ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1995 ในฐานะนิตยสารวรรณกรรมฉบับแรกของสหราชอาณาจักรนี้เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ปัจจุบันมีทีมงานที่ทำนิตยสารอยู่ประมาณ 25 คน ซึ่งมีทีมงานหลายคนก็ทำงานอยู่ในสำนักพิมพ์ต่างๆ ในลอนดอน ทั้งนี้เพื่อระมัดระวังและหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งในเรื่องผลกำไรต่างๆ จึงไม่อนุญาตให้นักวิจารณ์วิจารณ์หนังสือที่พิมพ์ในสำนักพิมพ์ที่ตนทำงานอยู่

4.2.1.2 www.bookslut.com เป็นเว็บไซต์นิตยสารวรรณกรรมรายเดือนและบล็อกรายวันสำหรับผู้รักการอ่าน เว็บไซต์นี้ประกอบด้วยข่าวสาร การแนะนำหนังสือ คำวิจารณ์ ข้อมูลที่เจาะลึก ซึ่งมากกว่าความคิดเห็นทั่วไป มีสำนักงานตั้งอยู่ที่โปแลนด์ เริ่มเปิดตัวฉบับแรกในเดือนพฤษภาคม 2002 นอกจากนี้ เว็บไซต์นี้ยังติด 1 ใน 50 เว็บไซต์ที่ดีที่สุดในการจัดอันดับของ *Times* และเป็นหนึ่งในเว็บไซต์วรรณกรรมที่ดีที่สุดที่จัดอันดับโดย *New York Times* และยังชนะ 2 รางวัลในการประกวด Blog Awards ด้วย

4.2.1.3 <http://criticalflame.org> *The Critical Flame : A Journal of Literature & Culture* เป็นนิตยสารวรรณกรรมออนไลน์สำหรับผู้่านทั่วไป ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี ค.ศ. 2008 ในฐานะ การวิจารณ์หนังสือในอเมริกาและวรรณกรรมของโลก เพื่อค้นหารูปแบบทางวรรณกรรมใหม่ๆ และ กระบวนทัศน์ใหม่ๆ เพื่อที่จะกระตุ้นให้เกิดการสนทนาระหว่างกัน และมุ่งที่จะเปิดการสนทนาให้กว้าง ออกไป เนื่องจากวรรณกรรมของแต่ละประเทศต่างก็มีพรแดนของตน ไม่ว่าความสำนึกเรื่องชาติ และ คุณค่าทางวัฒนธรรม ในการวิจารณ์วรรณกรรม ผู้วิจารณ์มักต้องตระหนักถึงคำถามสำคัญอยู่ตลอดว่า เหตุใดหนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าในการวิจารณ์ และอะไรคือสิ่งที่ได้จากการวิจารณ์หนังสือเล่มนี้

4.2.1.4 www.3ammagazine.com 3:AM Magazine เป็นนิตยสารวรรณกรรม นานาชาติออนไลน์ที่เริ่มเผยแพร่มาตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2000 ซึ่งมีบทความที่น่าสนใจจำนวนมาก ทั้ง บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับวรรณกรรม การเผยแพร่ผลงานเรื่องแต่ง บทกวี เรื่องสั้น และ ความคิดเห็นต่างๆ นิตยสารฉบับนี้ช่วยสร้างนักเขียนหน้าใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก จึงนับเป็นสถานที่ ที่ทั้งนักอ่านและสำนักพิมพ์มักจะเข้ามามองหาผลงานที่น่าสนใจ

4.2.1.5 <http://wordswithoutborders.org> *Words without Borders* เป็น นิตยสารวรรณกรรมออนไลน์นานาชาติของอเมริกา ที่แปล พิมพ์ และเผยแพร่งานวรรณกรรมร่วมสมัย นานาชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการเปิดพรแดนสำหรับผู้่านงานภาษาอังกฤษทั่วโลก โดยนำเสนอทัศนะ ประสบการณ์ และมุมมองอันหลากหลายเกี่ยวกับวรรณกรรมจากทั่วโลก โดยผ่านงานของนักเขียนใน หลากหลายภาษา รวมทั้งยังพยายามเชื่อมโยงนักเขียนนานาชาติไปยังมหาชนวงกว้าง ทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ สำนักพิมพ์ และสื่อต่างๆ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ออนไลน์แห่งแรกที่สร้างการสนทนา เกี่ยวกับวรรณกรรมทั่วโลก เริ่มเผยแพร่ฉบับแรกคือ ฉบับเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ. 2003

นอกจากนี้ *Words without Borders* ยังได้รับความร่วมมือจากสำนักพิมพ์หลาย แห่ง เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานเหล่านี้ในรูปแบบของสารนิพนธ์ และยังได้สร้างโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับ นักเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัยนานาชาติ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัยในชั้นเรียน และคาดหวังว่าจะช่วยสร้างให้นักเรียนชื่นชอบและ หลงใหลวรรณกรรมนานาชาติ ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ หลากหลายอื่นๆ รวมทั้งยังช่วยปลูกฝังให้เยาวชนเหล่านั้นเป็นพลเมืองโลกอย่างแท้จริง

4.2.1.6 <http://www.publishersweekly.com/> เป็นเว็บไซต์ของนิตยสาร *Publishers Weekly* ของอเมริกา ซึ่งนิตยสารฉบับดังกล่าวเริ่มเผยแพร่ครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 ใน เว็บไซต์แห่งนี้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการวิจารณ์หนังสือ หนังสือขายดี และข่าวสารเกี่ยวกับธุรกิจของสิ่ง ตีพิมพ์ต่างๆ ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 11 ส่วน ครอบคลุมธุรกิจสิ่งพิมพ์อย่างรอบด้าน ทั้งข่าวเกี่ยวกับ

หนังสือ และหนังสือเยาวชน การวิจารณ์หนังสือ หนังสือในรูปของดิจิทัล หนังสือขายดี หนังสือต่างประเทศ นักเขียน และบทความเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ ในส่วนของบทวิจารณ์นั้นมีลักษณะเป็นบทแนะนำหนังสือสั้นๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้สนใจได้รู้เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นๆ อย่างคร่าวๆ และสามารถที่จะอ่านบทวิจารณ์ย้อนหลังได้ถึงปี ค.ศ. 1879

4.2.1.7 <http://www.nybooks.com/> *The New York Review of Books* เป็นเว็บไซต์ที่ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ว่า จะเป็นนิตยสารที่ให้ความรู้ทางวรรณกรรมฉบับแรกที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษ ในขณะที่ *The New York Review* เริ่มต้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1963 ซึ่งบรรณาธิการผู้ก่อตั้งคือ Robert Silvers and Barbara Epstein ผู้ต้องการสร้างนิตยสารรูปแบบใหม่ ที่เน้นการสนทนาเกี่ยวกับหนังสือในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็มีบทความเชิงลึกทางวรรณกรรมด้วย ซึ่งทำให้บทวิจารณ์สามารถแยกออกมาพิมพ์เป็นเล่มโดยเฉพาะได้อย่างยาวนานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ทศวรรษที่ 60 ของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถึงศตวรรษที่ 21 *The New York Review of Books* ได้ตั้งคำถามเพื่อยั่วให้เกิดถกเถียงทั้งในประเด็นชีวิต วัฒนธรรม และการเมืองของอเมริกัน และทุกๆ สองสัปดาห์ จะมีบทความและบทวิจารณ์หนังสือและศิลปะ รวมทั้งดนตรี ละคร แดนซ์ และภาพยนตร์ ส่วนใหญ่จะเป็นบทวิจารณ์สั้นๆ เกี่ยวกับผลงานชิ้นนั้นๆ

4.2.1.8 <http://www.bookninja.com/> *Bookninja* ก่อตั้งโดย George Murray ซึ่งปัจจุบันเป็นทั้งบรรณาธิการและผู้จัดพิมพ์ นับเป็นเว็บไซต์วรรณกรรมของแคนาดาแห่งแรก และเป็นหนึ่งในสิบเว็บไซต์ยอดนิยมของโลก มีคนหลายพันคนจากทั่วโลกสนใจที่จะติดตามข่าวสารและความคิดเห็นทางวรรณกรรมในเว็บไซต์แห่งนี้ และนิตยสาร *Bookninja* เริ่มเผยแพร่ครั้งแรก ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2003 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นนิตยสารรายเดือนที่นำเสนอบทความ และ บทวิจารณ์ต่างๆ ในส่วนบทวิจารณ์นั้น *Bookninja* ต่างจากนิตยสารทั่วไป กล่าวคือจะมีนักวิจารณ์ 2 ใน 4 คนที่จะให้ความสนใจกับหนังสือเล่มเดียวกัน ซึ่งจะเน้นรูปแบบของการสนทนาถกเถียงในลักษณะเพื่อน จึงเป็นการวิจารณ์ที่ซื่อสัตย์และเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังได้เชิญนักวิจารณ์รับเชิญมาร่วมถกเถียงเกี่ยวกับหนังสือต่างๆ ด้วย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านแนะนำและรับเชิญและหนังสือที่น่าสนใจไปยังนิตยสารฉบับนี้ด้วย นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่ในการแนะนำ ซึ่งได้รับความสนใจมีผู้เข้ามาอ่านและแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ยังมีเชื่อมโยงไปยังงานวรรณกรรม หรือ การถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในบอร์ดด้วย อีกทั้งยังมีการรวบรวม archive นิตยสารฉบับเก่าๆ ให้ผู้สนใจย้อนหลังไปอ่านนับตั้งแต่ฉบับแรกเรื่อยมาจนถึงฉบับปัจจุบัน

4.2.1.9 <http://www.quillandquire.com/blog/> เป็นเว็บไซต์ของ Quill & Quire ซึ่งเป็นนิตยสารของแคนาดาเกี่ยวกับข่าวสารหนังสือและการแนะนำหนังสือ เนื้อหาที่มีส่วนที่เป็นการนำเสนอบทความของนิตยสารฉบับปัจจุบัน ซึ่งบางบทก็จะนำเสนอในรูปของ multimedia โดยการแทรกคลิปการสัมภาษณ์หรือรายการต่างๆ ที่น่าสนใจไว้ด้วย ทั้งยังมีบทความเกี่ยวกับวรรณกรรมในประเด็น

ต่างๆ ในปัจจุบันมีบทความกว่า 11,600 เรื่อง ที่รวบรวมอยู่ใน archive ของนิตยสารฉบับนี้ ซึ่งผู้สนใจสามารถที่จะสืบค้นย้อนกลับไปได้ ในส่วนของบทแนะนำส่วนใหญ่จะเป็นบทแนะนำหนังสือสั้นๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นอย่างคร่าวๆ ปัจจุบันมีการแนะนำหนังสือของแคนาดาไว้แล้วกว่า 7,000 เรื่อง ซึ่งได้รวบรวมไว้ใน Online Archive ที่ผู้สนใจสามารถสืบค้นได้จากชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง หรือหมายเลข ISBN นอกจากนี้ยังรวบรวม profile ของนักเขียนแคนาดาไว้กว่า 100 คน ผู้สนใจสามารถสืบค้นข้อมูลของนักเขียนได้จากรายชื่อที่ปรากฏ

4.2.1.10 <http://www.selfpublishingreview.com/> *The Self-Publishing Review*

เป็นนิตยสารออนไลน์ที่มีทั้งการแนะนำหนังสือ แนะนำสำนักพิมพ์ บทสัมภาษณ์ ข่าวสาร ความคิดเห็น และ how to ต่างๆ ในส่วนของการแนะนำหนังสือจะแบ่งตามประเภทของงานวรรณกรรม (genre) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถส่งบทแนะนำหนังสือมาให้ได้ เพราะเว็บไซต์แห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีบทแนะนำหนังสือมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากบทแนะนำหนังสือของเจ้าหน้าที่ไม่มากพอที่จะครอบคลุมจำนวนหนังสือที่ออกมา บทแนะนำส่วนใหญ่จะเป็นบทแนะนำสั้นๆ ที่กล่าวถึงหนังสือเล่มนั้นๆ และในตอนท้ายก็มีส่วนที่ให้อ่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้เพิ่มเติมด้วย นอกจากนี้ เว็บไซต์แห่งนี้ยังมีลักษณะเป็น social network ที่อนุญาตให้นักเขียน นักอ่าน และผู้สนใจทั่วไปสามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อพัฒนากระแสดการพิมพ์ใหม่ให้ก้าวหน้าต่อไป

4.2.1.11 <http://www.onfiction.ca/> *OnFiction* เป็นนิตยสารออนไลน์ที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาเรื่องแต่งในแนวจิตวิทยา ทั้งการใช้ทฤษฎีและมุมมองที่ได้จากการสังเกต และเป็นความพยายามที่จะเข้าใจว่าเรื่องแต่งสร้างขึ้นได้อย่างไร และทำอย่างไรจึงจะให้อ่านและผู้ชมเข้าถึงผลงานเหล่านี้ ทั้งนี้จะมีการเผยแพร่บทความเพิ่มทุกสัปดาห์ และมี archive ที่รวบรวมบทความเชิงวิชาการ บทความจากนิตยสาร บทวิจารณ์ภาพยนตร์และหนังสือ ผลงานเรื่องแต่งเชิงจิตวิทยา และรายชื่อผลงานและหนังสือเรื่องแต่งทางจิตวิทยาที่สำคัญ ซึ่ง archive ดังกล่าวย้อนหลังตั้งแต่เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา นอกจากนี้ เว็บไซต์แห่งนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ (interactive) โดยเปิดโอกาสให้อ่านแสดงความคิดเห็นท้ายบทความและบทวิจารณ์ที่น่าเสนอ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้อ่านที่สนใจสามารถที่จะเผยแพร่บทความเหล่านี้ไปยัง facebook, twitter และ E-mail ต่างๆ ได้

4.2.1.12 <http://contemporarylit.about.com/> *Contemporary Literature* เป็นเว็บไซต์เผยแพร่จดหมายข่าววรรณกรรมรายสัปดาห์ และได้รวบรวม link วรรณกรรมจำนวนมากทั้งของนักเขียนผู้ใหญ่และนักเขียนเยาวชน และเว็บไซต์แห่งนี้ยังเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการทราบข่าวสารเกี่ยวกับผลงานเรื่องล่าสุดของนักเขียน บรรณาธิการจดหมายข่าวและเว็บไซต์นี้คือ Mark Flanagan ซึ่งเป็นนักเขียนอิสระ และนักวิจารณ์ที่มีผลงานทั้งที่เป็นหนังสือเล่ม เว็บ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในส่วนของบท

วิจารณ์นั้นจะเป็นเพียงการแนะนำหนังสือ ไม่ใช่เป็นการวิจารณ์เต็มรูป หากผู้สนใจอยากทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากขึ้น บางครั้งก็จะมี link วรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องไว้ให้ค้นหาต่อไปด้วย

4.2.2 นิตยสารศิลปะ

4.2.2.1 www.Identity Theory เว็บไซต์นิตยสารออนไลน์ที่เผยแพร่งานเขียนต้นฉบับ บทสัมภาษณ์ บทความทางด้านศิลปะและรูปแบบอื่นๆ ทั้งวรรณกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ศิลปะ และความยุติธรรมทางสังคม รวมทั้งเปิดกว้างให้แสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ เริ่มต้นเผยแพร่มาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2000

4.3 เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา

4.3.1 <http://voices.cla.umn.edu> *Voices from the Gaps* หรือ VG เป็นเว็บไซต์ที่ตั้งขึ้นโดยภาควิชาภาษาอังกฤษ ของ University of Minnesota ที่ต้องการจะให้ความรู้เกี่ยวกับคนชายขอบและศิลปินหญิงผิวสีที่ได้รับการศึกษาข้ามวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กัน นับเป็นการเชื่อมโยงเสียงของนักวิชาการ นักการศึกษา นักเรียน และนักเขียนสตรีผิวสีเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีการตีพิมพ์การศึกษาชีวประวัติ บทสัมภาษณ์ และบทความวิจารณ์ที่เป็นผลงานของนักศึกษา การสัมภาษณ์ศิลปินหญิงผิวสี การจัดแสดง และการอ่านงานโดยศิลปินหญิงผิวสี ในส่วนของบทวิจารณ์นั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ เรื่องแต่ง สารคดี กวีนิพนธ์ และวรรณกรรมสำหรับเด็ก ในแต่ละประเภทจะมีบทวิจารณ์ให้ผู้สนใจเลือกอ่านจำนวนหนึ่ง ซึ่งบทวิจารณ์เหล่านี้จะเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปขนาดยาว

4.3.2 <http://www.rochester.edu/College/translation/threepercent/> *Three Percent* เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้สนใจวรรณกรรมของมหาวิทยาลัย Rochester เผยแพร่ครั้งแรกในช่วงฤดูร้อนปี ค.ศ. 2007 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมนานาชาติของโลกมายังผู้อ่าน และนำเสนอบทวิจารณ์และตัวอย่างหนังสือแปลทั้งวรรณกรรมนานาชาติสมัยใหม่และร่วมสมัย และหวังที่จะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับนักอ่าน นักศึกษา นักแปล และบรรณารักษ์ เพื่อเพิ่มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัฒนธรรม เพราะเห็นว่าในยุคโลกาภิวัตน์ หนทางที่ดีที่สุดทางหนึ่งที่จะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมไว้ได้โดยผ่านการแปลและชื่นชมงานวรรณกรรมนานาชาติร่วมกัน สำหรับเหตุผลที่เลือกใช้ชื่อ *Three Percent* ก็เพราะว่ามีหนังสือแปลเพียง 3% ที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่หนังสือที่เหลือยังไม่เป็นที่รู้จัก เว็บไซต์แห่งนี้จึงมีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มจำนวนตัวเลขของหนังสือแปลให้มากขึ้น สำหรับบทวิจารณ์ที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นบทวิจารณ์เต็มรูปขนาดยาว และยังมีบทความและข้อเขียนที่เกี่ยวกับวรรณกรรมนานาชาติจำนวนมากให้เลือกอ่าน อีกทั้งยังมีส่วนที่เป็นบทแปลบทความ ตัวอย่างงานวรรณกรรมนานาชาติไว้ให้เลือกอ่านด้วย

4.4 เว็บไซต์ห้องสมุด / เว็บไซต์สำหรับบรรณารักษ์

4.4.1 www.ipl.org (Online Literary Criticism Collection) เว็บไซต์สำหรับบริการข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของห้องสมุดสาธารณะของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการรวบรวม link มากกว่า 4,500 link เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้ ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพราะเชื่อมโยงคลังข้อมูลระหว่าง The Internet Public Library (IPL) กับ The Librarians' Internet Index (LII) เข้าด้วยกัน ซึ่งเว็บไซต์ ipl2 นี้ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2010

ในส่วนของการวิจารณ์วรรณกรรมที่เป็นหมวดย่อยอยู่ใน Special Collection นั้น เป็นการรวบรวมเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการวิจารณ์และชีวประวัติและผลงานของนักเขียน ซึ่งจะมีวิธีให้ค้นหาที่หลากหลายทั้งค้นหาจากชื่อนักเขียน ชื่อผลงาน หรือแม้แต่การแบ่งตามประเทศของนักเขียน ข้อมูลของแต่ละประเทศก็จะแบ่งผลงานตามช่วงศตวรรษ ในเว็บไซต์นี้จะไม่นำเสนอบทวิจารณ์ แต่จะบอก link เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้อ่านสามารถทราบว่าจะไปค้นหาบทวิจารณ์ที่สนใจเรื่องนี้ได้จากที่ใดบ้าง

4.4.2 <http://www.schoollibraryjournal.com> *School Library Journal* เป็นนิตยสารตีพิมพ์ชั้นนำ และปัจจุบัน SLJ.com ก็เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับบรรณารักษ์ที่ทำงานกับเยาวชนในโรงเรียนและห้องสมุดสาธารณะ ซึ่งเข้าถึงกลุ่มผู้ชมมากกว่าหนึ่งแสนคน ทั้งสองแห่งนี้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญจากทั่วโลกสำหรับบรรณารักษ์เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับข้อมูลที่จำเป็นต่างๆ ทั้งในรูปของ หนังสือ สื่อโสตทัศน์ รวมไปถึงเว็บไซต์ ที่นำเสนอทั้งในเรื่องของเทคโนโลยี การอ่าน ข่าวสารทางวรรณกรรม และแหล่งข้อมูลคุณภาพสำหรับเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่

School Library Journal มีผู้ร่วมแนะนำหนังสือกว่า 300 คน ซึ่งในปี ค.ศ. 2008 แนะนำหนังสือไว้กว่า 5,000 เรื่อง การแนะนำนั้นได้มีการจัดทำแคตตาล็อกหนังสือโดยแบ่งหนังสือตามช่วงวัยเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับบรรณารักษ์ใช้แนะนำกลุ่มผู้ใช้บริการห้องสมุดต่อไป ผู้ที่ทำหน้าที่แนะนำหนังสือมีทั้งบรรณารักษ์ที่ทำงานโดยตรงกับเด็กและเยาวชน นักการศึกษาทางด้านบรรณารักษ์ ครูผู้สอนวรรณกรรมสำหรับเด็ก และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา แต่ละคนจะประเมินคุณค่าของหนังสือโดยอาศัยเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้ คุณภาพของงานวรรณกรรม ความชัดเจนในการนำเสนอ ความดึงดูดใจผู้อ่าน และ artistic merit ซึ่งบทแนะนำหนังสือทั้งหมดจะได้รับการพิจารณาจากบรรณาธิการอีกครั้ง นอกจากนี้ ในเดือนธันวาคม บรรณาธิการก็จะร่วมกันคัดเลือก "Best Books of the Year" ด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านทั่วไปยังไม่สามารถที่จะเข้าไปดูบทวิจารณ์ และบทความย้อนหลังต่างๆ ได้ เนื่องจากเว็บไซต์แห่งนี้ไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสามารถเข้าไปดูข้อมูลดังกล่าวได้

4.5 เว็บไซต์สำนักพิมพ์ / เว็บไซต์ร้านขายหนังสือ

4.5.1 <http://www.powells.com> เป็นเว็บไซต์ของร้านหนังสือ *Powell's Book* ซึ่งร้านหนังสือแห่งนี้เริ่มเปิดครั้งแรกโดย Michael Powell ในชิคาโกเมื่อปี ค.ศ. 1970 ต่อมาในปี ค.ศ. 1979 ทั้งสองพ่อลูกก็ได้รับมรดกของทั้งสองเข้าด้วยกัน จึงมีทั้งการจำหน่ายทั้งหนังสือใหม่และหนังสือเก่า โดยวางหนังสือเหล่านั้นไว้ในชั้นเดียวกัน และเปิดตลอดปีไม่มีวันหยุด ในปี ค.ศ. 1994 เริ่มเปิดร้านหนังสือออนไลน์ <http://www.powells.com> ในปัจจุบันร้านหนังสือแห่งนี้นับเป็นร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และเป็นหนึ่งในร้านหนังสือออนไลน์ที่มีลูกค้าจากทั่วโลก นอกจากนี้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อหนังสือที่จำหน่ายแล้ว เว็บไซต์แห่งนี้ยังมีส่วนที่เรียกว่า *Review-a-day* ซึ่งเป็นบทวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นๆ และมีส่วนที่เรียกว่า *read more about books* เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจอยากทราบเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้มากขึ้น ก็จะมีการสรุปเนื้อหาแต่ละบท ประวัตินักเขียน และความคิดเห็นของนักอ่านคนอื่นๆ เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ไว้ให้อ่านเพิ่มเติม อีกทั้งยังมีส่วนที่เรียกว่า *Interviews, Essay & Blog* ที่จะนำเสนอบทวิจารณ์ บทความและบล็อกข้อมูลเกี่ยวกับนักเขียนไว้ด้วย

4.5.2 <http://juxtabook.typepad.com/> ผู้ก่อตั้ง Juxtabook เป็นผู้ขายหนังสือมือสองและหนังสือสำหรับสะสม ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 แต่เดิมเป็นครูสอนภาษาอังกฤษและสนใจวรรณกรรม เมื่อมาทำงานเป็นผู้ขายหนังสือจึงทำในส่วนของการวิจารณ์หนังสือ ซึ่งหนังสือที่เขียนวิจารณ์ส่วนใหญ่มาจากหนังสือในสต็อก หรือมาจากห้องสมุด อย่างไรก็ตาม ผู้ขายก็พยายามอ่านหนังสือทุกเล่มที่ได้รับ แต่ไม่ได้วิจารณ์หนังสือทุกเล่มที่อ่าน และยอมรับว่าในบทวิจารณ์จะไม่ใช่เป็นการชมทั้งหมด แต่จะชี้ให้เห็นข้อบกพร่องด้วย ในกรณีที่เป็นการงานของสำนักพิมพ์ขนาดเล็กหรือของนักเขียนหน้าใหม่ ก็จะส่งบทวิจารณ์ให้พิจารณาก่อนที่จะเผยแพร่บทวิจารณ์ดังกล่าวหรือไม่ นอกจากนี้ ในเว็บไซต์ดังกล่าวจะให้ link บล็อกหนังสือที่น่าสนใจไว้กว่า 30 บล็อก ในส่วนบทวิจารณ์หนังสือนั้นจะเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปแบบยาว ซึ่งจะแบ่งบทวิจารณ์ตามประเภทของหนังสือ ดังนั้น วรรณกรรมเยาวชน เรื่องแต่ง สารคดี วรรณคดี วิจารณ์ และอัตชีวประวัติ ซึ่งผู้สนใจสามารถที่จะค้นหามติวิจารณ์หนังสือที่สนใจได้ โดยใช้ชื่อหนังสือ หรือชื่อนักเขียนเป็นคำค้น และในท้ายบทวิจารณ์มีพื้นที่เปิดให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทวิจารณ์ชิ้นนั้นๆ ได้

4.6 เว็บไซต์ขององค์กรอิสระ

4.6.1 www.Bookreporter.com (ลักษณะคล้ายนิตยสารวรรณกรรม) เว็บไซต์แห่งนี้ยังมีเครือข่ายอีก 6 เว็บไซต์ คือ www.AuthorsOnTheWeb.com (เปิดพื้นที่ให้นักเขียนและสำนักพิมพ์ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ตนเองและผลงานของตน), www.AuthorYellowpages.com (เชื่อมโยงและรวบรวมรายการเว็บไซต์ของนักเขียนและสำนักพิมพ์อย่างเป็นทางการ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านที่สนใจสามารถที่จะเข้าถึงรายการ

เว็บไซต์ที่รวบรวมไว้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว), www.FaithfulReader.com (เว็บไซต์วรรณกรรมที่รวบรวมแง่มุมต่างๆ ของวรรณกรรมไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นจดหมายข่าว บทวิจารณ์หนังสือ ประวัติ นักเขียน โฆษณาหนังสือ ประกาศรายชื่อหนังสือใหม่), www.ReadingGroupGuides.com (เป็นช่องทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาคมวรรณกรรม), www.Teenreaders.com (เน้นเรื่องราวที่เป็นที่สนใจของกลุ่มวัยรุ่นที่มีการลักษณะคล้ายนิยายสารวรรณกรรม) และ www.Kidreaders.com (เน้นเรื่องราวที่เป็นที่สนใจของกลุ่มเยาวชน มีการลักษณะคล้ายนิยายสารวรรณกรรม) แต่ละเว็บไซต์จะมีเนื้อหาที่ต่างกันออกไป เพื่อสนองตอบกลุ่มเป้าหมายของตน แต่เว็บไซต์ทั้ง 7 เว็บไซต์จะดำเนินการโดยผู้บริหารกลุ่มเดียวกัน ประกอบด้วย ประธานและผู้ก่อตั้ง ฝ่ายบรรณาธิการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายออกแบบและผลิตภัณฑ์ ฝ่ายผู้อำนวยความสะดวกเว็บไซต์ และฝ่ายการตลาด

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้วิจารณ์ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกและผู้อ่าน ที่สมัครเป็นนักวิจารณ์และส่งบทวิจารณ์หนังสือมาให้กองบรรณาธิการพิจารณา ซึ่งบทวิจารณ์ที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการของเว็บไซต์ก่อน ในกรณีของบทวิจารณ์หนังสือสำหรับวัยรุ่น ในตอนท้ายจะเพิ่มส่วน Discussion Question เกี่ยวกับงานวรรณกรรมเรื่องที่วิจารณ์ไว้ข้างต้นด้วย และบทวิจารณ์สำหรับเยาวชน นอกจากจะเพิ่ม Discussion Question ท้ายบทวิจารณ์แล้ว ยังเพิ่มคำอธิบายเรื่องที่แบ่งตามกลวิธีการประพันธ์ เช่น แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร ความขัดแย้ง (conflict) ไปด้วย เพราะช่วยให้เยาวชนเข้าใจงานวรรณกรรมดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็นับเป็นการสร้างพื้นฐานการวิจารณ์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนเหล่านั้นในอนาคตต่อไปด้วย

4.6.2 http://dir.yahoo.com/Arts/Humanities/Literature/Criticism_and_theory/ เป็นส่วนวรรณกรรมวิจารณ์ในเว็บไซต์ Yahoo.com ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ปรากฏจะเป็นการให้ link เพื่อที่จะค้นหาต่อในประเด็นต่างๆ ที่สนใจ

4.7 เว็บไซต์ และ เว็บล็อกส่วนตัว

4.7.1 www.goodreports.net เป็นเว็บไซต์หนังสืออิสระของแคนาดา แต่เดิมคือ Alex Good's Book Page ซึ่งเป็นโฮมเพจส่วนตัวที่นำเสนอบทวิจารณ์หนังสือของแคนาดา ซึ่งจะมีทั้งบทความสั้นๆ บทวิจารณ์ และ บทแนะนำหนังสือใหม่ นอกจากนี้ยังรวบรวมบทแนะนำหนังสือที่เขียนต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 1997 – ปัจจุบัน ซึ่งจะแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ความเรียง สารคดี กวีนิพนธ์ และลักษณะพิเศษ ซึ่งส่วนใหญ่จะเขียนแนะนำกว้างๆ หากหนังสือที่วิจารณ์เป็นของนักเขียนชาวแคนาดาก็จะเปลี่ยนสีตัวอักษรที่ชื่อนักเขียนเป็นสีแดง นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เรียกว่า Second Opinion ที่เป็นการสรุปทัศนะวิจารณ์ที่เกี่ยวกับหนังสือที่ได้รับรางวัลหรือหนังสือที่ชนะการประกวดต่างๆ ไปด้วย

4.7.2 <http://www.complete-review.com> *The Literary Saloon* เป็นเว็บไซต์ทางวรรณกรรมที่รวบรวมบทวิจารณ์ไว้จำนวนหนึ่ง ในปัจจุบันมีบทวิจารณ์จำนวน 2,573 บท ซึ่งมีทั้งหนังสือเก่าและหนังสือใหม่ ในการวิจารณ์นั้นจะมีการให้เกรดหนังสือ โดยแบ่งเกรดตั้งแต่ A+ ถึง F และบทวิจารณ์นั้นจะมีทั้งส่วนที่เป็นความคิดเห็นสั้นๆ และบทวิจารณ์เต็มรูปแบบยาว ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานวรรณกรรมและบทความทางวรรณกรรมอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือต่างๆ ที่ได้รับการวิจารณ์ หรือการแสดงความคิดเห็นไว้นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังบทวิจารณ์หรือแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจอื่นๆ ด้วย ไม่เพียงแต่มีบทวิจารณ์งานวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังมีส่วน *Author Reviews* ที่รวบรวมบทวิจารณ์ที่เกี่ยวกับนักเขียนแต่ละคนไว้ด้วย อีกทั้งยังมีบทสังเคราะห์ที่เกี่ยวกับงานวรรณกรรม และข่าวสารวรรณกรรมจากทั่วโลก ทั้งในส่วนของงานวรรณกรรม สำนักพิมพ์ เรื่องแต่ง และผลงานร้อยแก้ว นอกจากนี้ยังรวบรวม link ของบล็อกวรรณกรรมที่น่าสนใจกว่า 30 บล็อก เพื่อให้ผู้สนใจสามารถที่จะติดตาม link ดังกล่าวต่อไป

4.7.3 <http://www.slushpile.net/> ในช่วงเริ่มต้น *Slushpile* จัดตั้งขึ้นในวันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 2005 และปิดตัวลงในเดือนมิถุนายน 2005 เนื่องจากระบบ server ล่มทำให้งานส่วนใหญ่หายไป แต่อย่างไรก็ดีก็ยังสามารถที่จะเก็บสะสมภาษาต่าง ๆ ไว้ได้ เมื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้แล้วก็ดำเนินต่อมาเรื่อยๆ ผู้ก่อตั้งคือ Thomas Scott McKenzie และ John Biggs Thomas Scott McKenzie ในเว็บไซต์นี้มีทั้งบทสัมภาษณ์นักเขียน บทแนะนำหนังสือ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งมักจะเป็นบทวิจารณ์สั้นๆ ซึ่งบทวิจารณ์หนังสือเก่าๆ จะเก็บไว้ใน archive ของบทวิจารณ์หนังสือ นอกจากนี้ยังมีการให้ link บล็อกวรรณกรรมที่น่าสนใจอีกประมาณ 10 บล็อก

4.7.4 <http://maudnewton.com/blog> เป็นบล็อกส่วนตัวของ Maud Newton ซึ่งเป็นเขียนเกี่ยวกับหนังสือ นักเขียน และ วัฒนธรรม ให้กับ [New York Times Book Review](#), [Bookforum](#), [Granta](#), [The American Prospect](#), the [Los Angeles Times Book Review](#), [The Boston Globe](#), [The Washington Post Book World](#), and [Newsday](#). และเป็นคอลัมน์นิสต์ให้กับ [The Awl](#). ที่เริ่มเผยแพร่บล็อกแห่งนี้ครั้งแรกในเดือนเมษายน ค.ศ. 2002 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพบปะสังสรรค์กับผู้อื่นที่มีความสนใจเกี่ยวกับหนังสือ วัฒนธรรม และการเมือง บทวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่ปรากฏไม่ได้เป็นผลงานของ Maud Newton แต่จะเป็นการคัดเลือกบทวิจารณ์ที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ มาเสนอไว้ในเว็บแห่งนี้ หากผู้สนใจเมื่อคลิกก็จะย้อนกลับไปยังผลงานต้นแบบได้

4.7.5 <http://vulpeslibris.wordpress.com/> *Vulpes Libris* เป็นการรวบรวมข้อเขียนที่เกี่ยวกับหนังสือของผู้รักหนังสือ ซึ่งนักวิจารณ์จะประกอบไปด้วยนักเขียน ทั้งที่มีผลงานตีพิมพ์และยังไม่มีตีพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์ บรรณารักษ์ นักแสดง ศิลปิน และอื่นๆ แต่นักวิจารณ์เหล่านี้มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือเป็นผู้ที่สนใจและรักหนังสือ ในส่วนของหนังสือที่วิจารณ์นั้นจะครอบคลุมหนังสือในทุกประเภท ทั้ง

ผลงานวรรณกรรม หนังสือกีฬา ปรัชญา การเมือง และศิลปะ ต่างๆ และยังได้รวบรวมผลงานทั้งหมดไว้ใน archive ซึ่งผู้สนใจสามารถที่จะอ่านผลงานย้อนหลังได้ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2007 เป็นต้นมา

4.7.6 <http://noggs.typepad.com/> *The Reading Experience* เริ่มเผยแพร่ครั้งแรกในเดือนมกราคม ค.ศ. 2004 ในช่วงเริ่มต้นนำเสนอในลักษณะของ home page แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นวรรณกรรมวิจารณ์ในรูปของออนไลน์ เว็บไซต์แห่งนี้เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในหลายลักษณะ นับตั้งแต่เป็นเปิดพื้นที่ให้โอกาสผู้อ่านให้ส่งเรื่องแต่งมาลงเผยแพร่ สามารถโพสต์ทั้งในรูปของ comment และคำถามที่จะก่อให้เกิดประเด็นถกเถียงต่อไป ในส่วนบทวิจารณ์ก็มีการนำเสนอบทความเชิงวิจารณ์ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรม และ บทวิจารณ์งานวรรณกรรมและกวีนิพนธ์เต็มรูป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบทวิจารณ์ขนาดยาว นอกจากนี้ยังเสนอบทความวิชาการขนาดยาวที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาที่ปรากฏในงานวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ หรือเป็นการนำเสนอบทความที่เกี่ยวกับประเด็นชนวรรณกรรมต่างๆ ซึ่งบางครั้งก็นำเสนอบทความที่แปลมาจากภาษาอื่น ทั้งนี้ บทความทุกบทในตอนท้ายจะมีส่วนให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นในรูปของ Comment และ บทวิจารณ์ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีส่วนที่เรียกว่า Omnibus : American Fiction 1945-2001 ซึ่งเป็นบทความเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมอเมริกันในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการให้ link เพิ่มเติมเกี่ยวกับนักเขียน (ซึ่งมีประมาณ 20 คน เรียงตามลำดับอักษร) และในรายชื่อ link นิตยสารวิจารณ์ออนไลน์ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมอเมริกันอื่นๆ

4.7.7 <http://theasylum.wordpress.com/> *Asylum* นี้นำเสนอบทวิจารณ์หนังสือของ John Self ซึ่งหนังสือที่นำมาวิจารณ์จึงเป็นเสมือนหนังสือบนชั้นหนังสือของเขา ซึ่ง John นำเสนอบทวิจารณ์หนังสือไว้ต่อเนื่องมาตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา โดยนำเสนอในรูปของบทวิจารณ์เต็มรูปขนาดยาว ซึ่งมีประมาณ 8-10 บทต่อเดือน ผู้สนใจไม่เพียงแต่จะสามารถอ่านบทวิจารณ์หนังสือในช่วงเดือนๆ นั้นเท่านั้น แต่ยังสามารถที่จะกลับไปบทวิจารณ์ย้อนหลังได้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2007 เป็นต้นมา และในตอนท้ายของบทวิจารณ์ผู้อ่านสามารถที่จะเสนอ comment เกี่ยวกับบทวิจารณ์ชิ้นนั้นได้ นอกจากนี้ เขายังจัดอันดับบทวิจารณ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน 10 อันดับแรกไว้ และยังให้ link เว็บไซต์และบล็อกวรรณกรรมที่น่าสนใจไว้ด้วย

4.7.8 <http://blog.salonicaworldlit.com/> *Sa.lon.ica* หรือ *Salonica World Lit* เป็นบล็อกที่นำเสนอบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งเป็นผลงานของนักเขียนจากทั่วโลก ในบล็อกแห่งนี้เป็นของ Monica Carter ที่ตั้งใจจะใช้พื้นที่แห่งนี้สำหรับการแลกเปลี่ยนความประทับใจของเธอที่มีต่องานวรรณกรรมจากทั่วโลก เพราะเธอเชื่อว่าการอ่านนับเป็นเครื่องมือในการสำรวจและเข้าใจโลกรอบๆ ตัว และเห็นว่าวิธีที่ง่ายที่สุดในการเดินทางรอบโลกคือการสร้าง salon เพื่อเปิดโอกาสการให้ทุกๆ คนที่สนใจจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเกี่ยวกับงานวรรณกรรม ภาพยนตร์ วัฒนธรรม และมุมมองในประเด็นต่างๆ สามารถที่จะเข้า

ร่วมกับ salon แห่งนี้ได้ ในบล็อกนี้มีทั้งบทวิจารณ์ชิ้นใหม่ๆ ของเดือนนี้ และผลงานเก่าๆที่สามารถที่จะไปอ่านได้ใน Category Archive ซึ่งแบ่งตามหัวข้อต่างๆ กว่า 40 หัวข้อ เช่น African fiction, America, Argentina และ French Fiction เป็นต้น ในตอนท้ายของบทวิจารณ์หรือบทความจะมีส่วน comment เพื่อให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นต่างๆได้ นอกจากนี้ยังได้ให้ link บรรณกรรมที่น่าสนใจไว้ด้วย

4.7.9 <http://hungrylikethewoolf.wordpress.com/> Hungry Like the Woolf เป็นเว็บล็อกบรรณกรรมส่วนตัวของคนๆ หนึ่ง ที่ระบุว่าตนเองชื่นชอบผลงานของ Virginia Woolf, Vladimir Nabokov, Milan Kundera, Gina Berriault, Mark Twain, Jon Dos Passos, Leo Tolstoy, Albert Camus, Jeannette Winterson และ J.M. Coetzee ซึ่งเริ่มเผยแพร่มาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2009 ในบล็อกดังกล่าวจะเสนอบทวิจารณ์หนังสือขนาดยาวที่ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านได้ตามความสนใจ โดยจะค้นหาได้ทั้งจากรายชื่อผลงานทั้งหมดที่แยกตามปีที่เขียน ในที่นี้มี 2 ปี คือ 2009 และ 2010 หรือค้นหาตามเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องซึ่งแบ่งตามช่วงปีที่พิมพ์ ตั้งแต่ ค.ศ. 1500 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน หรือจะค้นตามชื่อนักเขียนก็ได้ และในตอนท้ายของบทวิจารณ์แต่ละชิ้นจะมีพื้นที่ให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งนักเขียนได้นำเสนอ comment ที่น่าสนใจไว้ในหน้าบล็อกด้วย ในชื่อ Current Comment นอกจากนี้ยังมีการให้ link บล็อกและเว็บไซต์บรรณกรรมที่น่าสนใจไว้จำนวนหนึ่ง

4.7.10 <http://www.vestige.org/> เว็บไซต์แห่งนี้ก่อตั้งโดย August C. Bourré นักเขียนและนักวิจารณ์หนังสือชาวแคนาดา ซึ่งเริ่มเผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2000 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสิ่งต่างๆ ทั้งรูปภาพ เรื่องเล่า บทกวี การทดลองตีพิมพ์ต่างๆ แต่ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการมาหลายปี เขาจึงตัดสินใจที่จะนำเสนอเพียงเฉพาะงานวรรณกรรมและภาพยนตร์เท่านั้น เพราะเป็นสิ่งที่เขารู้และสนใจ ในปี ค.ศ. 2007 เขาเริ่มโครงการใหม่ที่เรียกว่า Reading 2007 ซึ่งจะเป็นการโพสต์บทวิจารณ์สั้นๆ เกี่ยวกับหนังสือทุกเล่มที่เขาได้อ่านในปีนั้น ซึ่งโครงการนี้ประสบความสำเร็จ เพราะไม่เพียงแต่ได้รับผลตอบรับจากผู้อ่าน แต่ส่งผลต่อการประเมินการวิจารณ์ของตนด้วย อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาในฐานะนักเขียนอีกด้วย จึงทำให้ดำเนินโครงการนี้ต่อไป ในส่วนการวิจารณ์นั้น เป็นการนำเสนอบทวิจารณ์ขนาดยาวหนังสือที่อ่านในแต่ละปี เริ่มตั้งแต่ปี 2007 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้อ่านสามารถที่จะอ่านบทวิจารณ์ย้อนหลังเหล่านั้นได้ นอกจากนี้ยังมีการแยกหนังสือแคนาดาออกมาไว้อีกส่วนหนึ่งเพื่อสะดวกแก่การค้นหา โดยใช้ชื่อว่า Canada Read

4.7.11 <http://litlove.wordpress.com/> บล็อก *Tales from the Reading Room* เป็นบล็อกส่วนตัวของ Itlov ที่นำเสนอบทความและวิจารณ์หนังสือเต็มรูปแบบขนาดยาว ซึ่งผู้สนใจสามารถย้อนกลับไปอ่านบทความและบทวิจารณ์หนังสือได้ใน archive ตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา และในตอนท้ายบทความและบทวิจารณ์ก็เปิดพื้นที่แสดงความเห็นไว้ด้วย จะพบว่าผู้อ่านสนใจที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความและบทวิจารณ์เหล่านี้เป็นจำนวนมาก บางบทมีผู้แสดงความเห็นกว่า 20 คน

ซึ่งความคิดเห็นเหล่านั้นมีทั้งขนาดยาวและขนาดสั้น และมีทั้งเป็นการพูดคุยกับเจ้าของบล็อกและแสดงความเห็นต่อบทความที่อ่านเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังให้ link บล็อกวรรณกรรมที่น่าสนใจไว้กว่า 50 บล็อก

จากการสำรวจข้อมูลข้างต้นอาจตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับประโยชน์ของการวิจารณ์วรรณกรรมในโลกเสมือนจริงได้ว่า

1. โลกเสมือนจริงนับเป็นพื้นที่ archive ของบทวิจารณ์ขนาดใหญ่ ซึ่งมีทั้งบทวิจารณ์ทั้งของไทยและของต่างประเทศ และมีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งพื้นที่ archive เหล่านี้ ส่วนหนึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าไปค้นและอ่านได้อย่างเสรี เช่น เว็บไซต์ร้านหนังสือ สำนักพิมพ์ หรือเว็บบล็อกส่วนตัวต่างๆ และยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ผู้ที่จะเข้าไปใช้บริการ archive เหล่านี้ได้จะต้องบอกรับเป็นสมาชิกของเว็บไซต์ดังกล่าวก่อน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็น archive ของหนังสือพิมพ์ หรือ วารสารและนิตยสารต่างๆ
2. พื้นที่ในโลกเสมือนช่วยสร้างประชาคมการวิจารณ์ในรูปแบบใหม่ๆ
3. การวิจารณ์ในโลกเสมือนจริงเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เข้มแข็งมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็อาจช่วยให้เกิดการย้อนกลับไปอ่านงานต้นแบบที่เติบโตขึ้นด้วยเช่นกัน

5. สัมภาษณ์

ในการวิจัยตลอดช่วง 18 เดือนที่ผ่านมา ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักวิจารณ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจารณ์จำนวน 3 คน ดังนี้

ที่	รายชื่อ	สถานภาพ	วันที่
1.	จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย	นักวิจารณ์	14 กรกฎาคม 2554
2.	วโรธส โรจนะ	เว็บมาสเตอร์ (เว็บไซต์เด็กดี)	20 กุมภาพันธ์ 2555
3.	พิมพ์ฉัตร พิมพ์สกุล	นักวิจารณ์ (เว็บไซต์เด็กดี)	22 กุมภาพันธ์ 2555

6. ทดลองงานในกรอบของ “คลินิกการวิจารณ์”

การทดลองในกรอบของ “คลินิกการวิจารณ์” ในสาขาวรรณศิลป์นั้น เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ได้เริ่มไว้บ้างแล้วในการวิจัยของ “กลุ่มกรณีศึกษาการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมในพื้นที่อินเทอร์เน็ต” ในโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์ การวิจารณ์ ภาค 2” ซึ่งผู้วิจัยสาขาวรรณศิลป์ ร่วมกับคุณจักรนาท นาคทอง วิจัยงานวรรณกรรม

ออนไลน์ และเปิดรับวิจารณ์งานวรรณกรรมออนไลน์ในเว็บไซต์เด็กดี คือ <http://writer.dek-d.com/bluewhale2006/writer/> โดยใช้นามปากการ่วมกันว่า “bluewhale”

สำหรับการทำ “คลินิกวรรณกรรม” มาตลอดนับตั้งแต่การวิจัยในโครงการที่ผ่านมา ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม 2552 จนมาถึงการวิจัยในภาคแรกนี้ (1 เมษายน 2553 – 31 มีนาคม 2555) รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี ผู้วิจัยและคุณจักรนาทได้เขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมออนไลน์ และโพสต์ไว้รวมทั้งสิ้น 69 บท (วิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้นรวมทั้งสิ้น 81 เรื่อง) ดังนี้

ที่	ผู้วิจารณ์	ชื่อเรื่อง	แนวเรื่อง ²	โพสต์เมื่อวันที่
1.	จักรนาท นาคทอง	ทีนอส	แฟนตาซี	17 มี.ค. 2552
2.	อรพินท์ คำสอน	สาวฮอตหน้าใสปะทะนายวายร้ายสุดเท่	รักหวานแหว่นแนวซีรีส์เกาหลี	20 มี.ค. 2552
3.	อรพินท์ คำสอน	เซวี่นา มหานครแห่งมนตรา	แฟนตาซี แนวเวทมนตร์โรงเรียน	3 ส.ค. 2552
4.	อรพินท์ คำสอน	The Chronicles of Dragon	แฟนตาซี	14 ส.ค. 2552
5.	อรพินท์ คำสอน	แต่เธอ...ผู้เสียสละ	รักเศร้าๆ	21 ส.ค. 2552
6.	จักรนาท นาคทอง	นักรบแห่งมังกร	แฟนตาซี	28 ก.ย. 2552
7.	อรพินท์ คำสอน	เมื่อเขาบอกว่า ผมมันโรคจิต!	เรื่องระทึกขวัญ	30 ก.ย. 2552
8.	อรพินท์ คำสอน	เทพธิดาข้างถนน	แฟนตาซี กึ่งดราม่า	5 ต.ค. 2552
9.	อรพินท์ คำสอน	Because, you're my friend	Yaoi ³	5 ต.ค. 2552
10.	อรพินท์ คำสอน	Rosa Diary บันทึกรักกุหลาบป่า	แฟนตาซี	6 ต.ค. 2552
11.	จักรนาท นาคทอง	Hexagon	แฟนตาซี	26 ต.ค. 2552
12.	อรพินท์ คำสอน	จุฬามาศดัมพ์	ซึ้งกินใจ	26 พ.ย. 2552
13.	อรพินท์ คำสอน	CHangE การก๊อกรักร้าย เปลี่ยนคุณชายให้กลายเป็นเกย์ !?!	รักหวานแหว่น	26 พ.ย. 2552
14.	อรพินท์ คำสอน	Ai-wa Ai-shi-te-ru! คำสาปรักหักหัวใจนายตัวร้าย	รักหวานแหว่น	26 พ.ย. 2552
15.	อรพินท์ คำสอน	ร้ายสุดชั่ว ชั่วสุดซิด ยกกำลัง 2	สบายๆ คลายเครียด	26 พ.ย. 2552
16.	อรพินท์ คำสอน	The secret tale of the silver snowflake	แฟนตาซี	27 พ.ย. 2552
17.	จักรนาท นาคทอง	"No Hero รัตติกาล... อันตราย"	แฟนตาซี	3 ธ.ค. 2552
18.	อรพินท์ คำสอน	หล่อโหดอย่างนาย ต้องเจอ สวยแสบอย่างฉัน	สบายๆ คลายเครียด	8 ธ.ค. 2552

² แนวเรื่องแบ่งตามที่แบ่งในการลงเรื่องในหน้าไรเตอร์ของเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งอาจจะแตกต่างจากการแบ่งแนวเรื่องของงานวรรณกรรมโดยทั่วไป

³ Yaoi หมายถึง เรื่องแนวชายรักชาย

ที่	ผู้วิจารณ์	ชื่อเรื่อง	แนวเรื่อง	โพสต์เมื่อวันที่
19.	อรพินท์ คำสอน	"FIC : MEMORIZE 'เพียง...ความทรงจำ"	แฟนฟิค ⁴ (นักร้องวง ดงบังชันทิก ⁵)	8 ธ.ค. 2552
20.	จักรนาท นาคทอง	"The Dark Angel ตำนานศักดิ์สิทธิ์สงคราม มหาเวท"	แฟนตาซี	4 ม.ค. 2553
21.	อรพินท์ คำสอน	"ใต้เงาตะวัน"	รักหวานแหวว	27 ม.ค. 2553
22.	อรพินท์ คำสอน	"OOPS! ขอโทษครับ นางมารแสนดีคนนี้ผมรัก จัง"	สบายๆ คลายเครียด	27 ม.ค. 2553
23.	อรพินท์ คำสอน	"จอมใจเจ้ารัตติกาล"	แฟนตาซี	15 ก.พ. 2553
24.	อรพินท์ คำสอน	"ปลายนาการรัก"	Yaoi ซึ่งกินใจ	11 มี.ค. 2553
25.	อรพินท์ คำสอน	"MiKe Story มิเกะ สตอรี่ รักวุ่นๆ ชุลมุนปราบ มาร"	แฟนตาซี	11 มี.ค. 2553
26.	จักรนาท นาคทอง	"Shadow...จังหวัดหัวใจในความหมายต่าง"	แฟนตาซี	15 มี.ค. 2553
27.	อรพินท์ คำสอน	"Bigbom! ระเบิดรักละลายใจจอมเป็น"	รักหวานแหวว	15 มี.ค. 2553
28.	อรพินท์ คำสอน	"Bad Tomboy ร้ายก็ครั้งฉันก็รักเธอ"	สบายๆ คลายเครียด	22 มี.ค. 2553
29.	อรพินท์ คำสอน	"สะดุดรัก ลวงใจ"	ซึ่งกินใจ	22 มี.ค. 2553
30.	อรพินท์ คำสอน	"Miracle รักของฉันคือเธอ"	รักหวานแหวว	10 พ.ค. 2553
31.	อรพินท์ คำสอน	"Parallel World :: Era :: Dimension of time"	แฟนตาซี	10 พ.ค. 2553
32.	อรพินท์ คำสอน	"The Mirror กระจกเพี้ยน เอียนสะกดใจ"	รักหวานแหวว	10 มิ.ย. 2553

⁴ แฟนฟิค (fanfic) มาจากคำภาษาอังกฤษว่า fan fiction ซึ่งบางครั้งก็อาจจะเรียกว่า แฟนฟิคชั่น แฟนฟิค FF หรือ ฟิคก็ได้ ความหมายกว้างๆ ของคำนี้คือ ความตั้งใจของกลุ่มแฟนๆ ที่เขียนเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวละคร หรือฉากที่ได้มาจากงานต้นแบบ หรือ เขียนเรื่องเกินเลยไปจากงานต้นแบบ ซึ่งผลงานของพวกเขาเหล่านี้ไม่เคยได้รับตีพิมพ์ เพราะผลงานที่เป็นแฟนฟิคส่วนใหญ่แทบจะไม่ได้รับการยอมรับ หรือได้รับการอนุญาตจากเจ้าของผลงาน หรือจากสำนักพิมพ์ นอกจากการนำงานต้นแบบทางวรรณกรรมมาแต่งต่อแล้ว งานแฟนฟิคในอีกลักษณะหนึ่งคือ นำเรื่องราวของศิลปิน ดารา นักร้อง คนโปรดมาแต่งให้เป็นเรื่องราวตามจินตนาการของตน ในกรณีนี้จะพบว่ากลุ่มแฟนคลับมักจะเขียนแฟนฟิคเรื่องราวของนักร้องเกาหลีออกมาเป็นจำนวนมาก

ในแง่หนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าแฟนฟิคอาจเทียบได้กับวรรณกรรมมุขปาฐะในอดีต เพราะเป็นการนำเอางานต้นแบบมาเล่าต่อตามอรรถาธิบาย แต่งานมุขปาฐะที่แต่งต่อเหล่านี้จะได้รับการตรวจสอบจากมหาชน โดยพิจารณาจากปฏิกิริยาของผู้ฟังเป็นหลัก แต่ในยุคปัจจุบัน เมื่อเกิดงานวรรณกรรมประเภทแฟนฟิคจะพบว่า งานวรรณกรรมประเภทนี้จะไม่ได้รับการตรวจสอบจากมหาชนในวงกว้างเหมือนดังเช่นวรรณกรรมมุขปาฐะ แต่เป็นการจำกัดผู้รับให้แคบลงเหลือแต่ผู้อ่านเฉพาะกลุ่มผู้ที่สนใจงานแนวนี้ หรือเป็นเฉพาะกลุ่ม "แฟนคลับ" ที่ชื่นชอบนักร้องกลุ่มเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่ชอบประสบการณ์ในการอ่านที่มากกว่าพอที่จะประเมินคุณค่าได้ว่างานเรื่องใดมีคุณภาพ หรือไม่มีคุณภาพ หรืองานเรื่องใดมีรสนิยมนและเรื่องใดไร้รสนิยมน

⁵ วงดงบังชันทิก เป็นวงนักร้องชายของเกาหลี่ที่โด่งดัง มีแฟนเพลงทั่วเอเชีย เดิมมีสมาชิก 5 คน ก่อนจะแยกวง ปัจจุบันเหลือสมาชิกเพียง 2 คน

ที่	ผู้วิจารณ์	ชื่อเรื่อง	แนวเรื่อง	โพสต์เมื่อวันที่
33.	อรพินท์ คำสอน	"Destiny Love : พรหมลิขิตรักฉบับนายวายร้าย [KIHAE YAOI]"	แฟนฟิค Yaoi (วง Super Junior ⁶)	10 มิ.ย. 53
34.	อรพินท์ คำสอน	"Evalis ดวงดาวแห่งราชันย์"	แฟนตาซี เรื่องยาว	10 มิ.ย. 2553
35.	อรพินท์ คำสอน	"Veronica X สงครามนางฟ้าแวมไพร์เทพจุติ"	แฟนตาซี	5 ก.ค. 2553
36.	จักรนัท นาคทอง	"Cool cat คนมันเจ๋ง"	ตลกขบขัน	5 ก.ค. 2553
37.	อรพินท์ คำสอน	"The Manhunt Rising : เปิดตำนานคนล่าคน"	ฆาตกรรมระทึกขวัญ	14 ก.ค. 2553
38.	อรพินท์ คำสอน	"พิษเสนหา (เจ้านารี)"	แฟนตาซี ขนาดยาว	14 ก.ค. 2553
39.	อรพินท์ คำสอน	"วิวิธ ...ปรารถนาแห่งแม่มด"	แฟนตาซี	14 ก.ค. 2553
40.	อรพินท์ คำสอน	"The Lyra อภินิหารแห่งโพ้นทะเล"	แฟนตาซี	11 พ.ย. 2553
41.	อรพินท์ คำสอน	"เซเวนไลท์ มหาศึกพิภพมหัศจรรย์ ภาค ผู้พิทักษ์แห่งแสง"	แฟนตาซีขนาดยาว แนวเวทมนตร์โรงเรียน	11 พ.ย. 2553
42.	อรพินท์ คำสอน	"วิวาห์วุ่นรัก"	ซึ้งกินใจ	11 พ.ย. 2553
43.	อรพินท์ คำสอน	"โรงเรียนแห่งผู้สืบทอด ตอน ปรีศนางค์ราชันย์ที่หายไป"	แฟนตาซี แนว โรงเรียนเวทมนตร์	12 พ.ย. 2553
44.	อรพินท์ คำสอน	"The Last Legend มหาสงครามตำนานสิ้นโลก"	แฟนตาซี ขนาดยาว	7 ธ.ค. 2553
45.	อรพินท์ คำสอน	"Punishment [Yaoi]"	Yaoi	7 ธ.ค. 2553
46.	อรพินท์ คำสอน	"7 เรื่องสั้นหักมุมของ twistman"	เรื่องสั้นหักมุม	15 ธ.ค. 2553
47.	อรพินท์ คำสอน	"The house and lady"	เรื่องสั้นระทึกขวัญ	15 ธ.ค. 2553
48.	อรพินท์ คำสอน	"แว่วเสียงสองผืนฟ้า"	สบายๆ คลายเครียด	28 ธ.ค. 2553
49.	อรพินท์ คำสอน	"วิหคตันเมฆา ผู้กล้าฝ่ายุทธจักร"	กำลังภายใน เรื่องยาว	29 ธ.ค. 53
50.	อรพินท์ คำสอน	"The Dolls สงครามตุ๊กตาแห่งพระเจ้า ภาค ตุ๊กตาสังหาร"	แฟนตาซี ขนาดยาว	29 ธ.ค. 53
51.	อรพินท์ คำสอน	Mystic War ศึกลมรณะมหาเวท ภาค เปิดตำนานมหานครแห่งคำสาป"	แฟนตาซีขนาดยาว	12 ม.ค. 2554
52.	จักรนัท นาคทอง	มีอา-มังกรน้อยปาฏิหาริย์ - (Master And The Little Dragon)	แฟนตาซี	18 ม.ค. 2554
53.	อรพินท์ คำสอน	10 เรื่องสั้น ใน Dead Poet Series ของ ธารมณต์	เรื่องสั้น	26 ม.ค. 2554
54.	จักรนัท นาคทอง	Adit Bow [เอดิท โบล]; เด็กล้างจานผู้ยิ่งใหญ่	แฟนตาซี	3 ก.พ. 2554
55.	อรพินท์ คำสอน	Connexión - ผู้สานต่อห้วงเวลา	แฟนตาซี แนวพลังจิต	10 ก.พ. 2554
56.	อรพินท์ คำสอน	"เล่ห์ร้าย เพทุบายรัก"	ซึ้งกินใจ	26 พ.ค. 2554

⁶ วง Super Junior เป็นวงนักร้องชายของเกาหลีที่โด่งดัง มีแฟนเพลงทั่วเอเชีย เดิมมีสมาชิก 13 คน ปัจจุบันเหลือสมาชิกเพียง 9 คน

ที่	ผู้วิจารณ์	ชื่อเรื่อง	แนวเรื่อง	โพสต์เมื่อวันที่
57.	อรพินท์ คำสอน	"The Legend of Esteros	แฟนตาซีขนาดยาว	26 พ.ค. 2554
58.	อรพินท์ คำสอน	"Stigma ตราประทับอันตราาย"	แฟนตาซี	1 มิ.ย. 2554
59.	อรพินท์ คำสอน	"Dull in colour (BB fic)"	แฟนฟิค (วง Big Bang ⁷)	2 มิ.ย. 2554
60.	อรพินท์ คำสอน	"Shaman Adventure: ไปลุยนรกกับพี่สีกสิบปี ตีมียน้อง?"	แฟนตาซี	3 มิ.ย. 2554
61.	อรพินท์ คำสอน	"บ่วงรัก วิวาทใจ และ บ่วงรัก หน้ากากหลงใจ"	อดีต ปัจจุบัน อนาคต	7 ธ.ค. 2554
62.	อรพินท์ คำสอน	"บาปที่อ่อนล้า"	สืบสวนสอบสวน	7 ธ.ค. 2554
63.	อรพินท์ คำสอน	" 'War Chess' ตีหมาจีนชะตาพยากรณ์ (ภาคปฐมบท)"	กำลังภายใน ขนาดยาว	7 ธ.ค. 2554
64.	อรพินท์ คำสอน	"หลงกิเลนจันทร์"	กำลังภายใน ขนาดยาว	15 ธ.ค. 2554
65.	อรพินท์ คำสอน	"... Killer Online เมื่อนักฆ่าอยากเป็นนักบุญ"	แฟนตาซี	15 ธ.ค. 2554
66.	อรพินท์ คำสอน	"Coffee in Love ปฏิบัติการรักปฏิวัติหัวใจ"	รักหวานแหวว	17 ก.พ. 2555.
67.	อรพินท์ คำสอน	"Dizzy Story : คินซีพหังการราชามังกร"	แฟนตาซี ขนาดสั้น	17 ก.พ. 2555.
68.	อรพินท์ คำสอน	"กระบี่กริดกราย มังกรร้ายรำ ไรซึ่งกระบวณยุทธ์"	กำลังภายใน	17 ก.พ. 2555.
69.	อรพินท์ คำสอน	"ผจญภัยในนิทานยามราตรี"	นิทาน	17 ก.พ. 2555

บทวิจารณ์ที่อยู่ใน "คลินิกการวิจารณ์" นี้จะต่างจากบทวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์เด็กดี เพราะบทวิจารณ์ส่วนใหญ่ในเว็บไซต์เด็กดีจะวิจารณ์โดยแบ่งตามองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น ชื่อเรื่อง การใช้ภาษา ฉาก ตัวละคร ความสมจริง การเปิดและปิดเรื่อง ซึ่งนักวิจารณ์ส่วนใหญ่มักจะนิยมให้คะแนนหรือให้เกรดผลงานวรรณกรรมที่วิจารณ์ อีกทั้งบทวิจารณ์ส่วนใหญ่จะเป็นบทวิจารณ์ขนาดสั้น แต่บทวิจารณ์ของผู้วิจัยจะเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปแบบขนาดยาว (โดยเฉลี่ยประมาณ 2-3 หน้า A4) ที่ชี้ให้เห็นข้อดีและข้อบกพร่องของงานวรรณกรรมชิ้นนั้นๆ โดยละเอียด ในการวิจารณ์ ผู้วิจัยจะอ่านงานวรรณกรรมทุกเรื่องที่ส่งมาวิจารณ์ทุกตอน ไม่ใช่อ่านเฉพาะตอนแรกหรือเพียง 5 ตอนแรก ดังที่กลุ่มรับวิจารณ์นิยายส่วนใหญ่ในเว็บไซต์เด็กดีนิยมปฏิบัติกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องใช้เวลาอ่านแต่ละเรื่องนาน ก่อนที่จะเขียนวิจารณ์ผลงานแต่ละเรื่อง เนื่องจากบางเรื่องมีความยาวมากกว่า 70 ตอน หรือบางเรื่องมี 2 ภาค

⁷ วง Big Bang เป็นวงนักร้องชายของเกาหลีที่โด่งดัง มีแฟนเพลงทั่วเอเชีย มีสมาชิก 5 คน

“คลีนิกการวิจารณ์” แห่งนี้นับว่าได้รับการตอบรับจากกลุ่มนักเขียนในระดับหนึ่ง เนื่องจากในปัจจุบันมีนักเขียนนำเรื่องมาโพสต์ให้วิจารณ์ทั้งหมดประมาณ 110-120 เรื่อง มีผู้เข้ามาอ่านบทวิจารณ์ 4,914 ครั้ง มีผู้เห็นด้วยกับบทวิจารณ์ 362 เสียง และมีผู้มาขอเป็นเพื่อน 42 คน (ข้อมูลวันที่ 10 เม.ย. 55) และเว็บไซต์แห่งนี้ได้รับการติดป้ายจากเว็บไซต์เด็กดีให้เป็น “นักวิจารณ์มืออาชีพ” ในขณะที่นอกจากนักเขียนที่มีผลงานเผยแพร่ในเว็บไซต์เด็กดีแล้ว ยังมีนักเขียนที่เผยแพร่ผลงานที่เว็บไซต์อื่นมาติดต่อให้วิจารณ์ผลงานให้ด้วย 1 คน คือ ohseungor จาก exteen

สำหรับความคิดเห็นของนักเขียนตอบบทวิจารณ์ในพื้นที่ทดลอง “คลีนิกวิจารณ์” นักเขียนส่วนใหญ่จะยอมรับบทวิจารณ์ และเห็นว่าบทวิจารณ์เหล่านั้นมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการเขียนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องต่างๆ และจะพบว่ามียกนักเขียนจำนวนหนึ่งที่นำผลงานของตนมาให้วิจารณ์มากกว่า 1 เรื่อง ในที่นี้จึงนำความคิดเห็นของนักเขียนตอบบทวิจารณ์มาเป็นตัวอย่าง 3 คน ดังนี้

ความคิดเห็นที่ 110 (จากตอนที่ 51)

ขอบคุณ คุณ bluewhale มากครับ สำหรับคำวิจารณ์ระดับเทพ

ผมประทับใจคำวิจารณ์มากๆ ครับ ตรงจุดสุดๆ ไปเลย แบบนี้แหละครับ ตามหามานาน ทำให้ผมได้แก้ไขจุดที่สำคัญ พวกคำที่ใช้ ความสมเหตุสมผลของฉากและตัวละคร เพราะผมเองก็ยอมรับว่าขาดความรู้และประสบการณ์ไปมากเลย เพราะว่างัดแต่งนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องแรกเองครับ

ผมยอมรับครับ ว่าถ้านิยายห่วยกระแสบก๊วนไป ก็เลยตั้งใจให้เข้าโรงเรียนไปในภาคแรกได้เจอกับพวกห้องที่สร้างขึ้นมา แต่ผมยังคงปะติดปะต่อได้ไม่ตึงนัก ก็เลยทำให้งานเขียนออกมาไม่ดี

ขอบคุณสำหรับคำวิจารณ์มากๆ ครับ ผมจะนำไปปรับปรุงแก้ไขนิยายเรื่องนี้ของผมให้ดียิ่งขึ้นแน่นอนครับ ^^

PS: ฝากนิยายด้วยนะครับ <http://writer.dek-d.com/33orbis33/writer/view.php?id=643665>

Name : [M]ysTicz < My.iD > [IP: 125.24.13.129]
Email / Msn: luv_piano(uan)hotmail.com
วันที่: 13 มกราคม 2554 / 17:27

ความคิดเห็นที่ 42

ขอบคุณสำหรับคำวิจารณ์มากๆ นะคะ ตอนนี้กำลังดำเนินการแก้ไขอยู่ค่ะ ^^

คุณวิจารณ์ได้ดีและตรงประเด็นมากๆ เลยค่ะ ขอบคุณอีกจิงๆ นะคะ

จริงเลยนะคะ เราชักว่ามันไม่สมเหตุสมผลสักเท่าไรนักค่ะ สำหรับเหตุการณ์ และตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง เลยกลายเป็นว่าต้องรีไรท์ใหม่ทั้งหมด T^T

เรื่องเลยเปลี่ยนไปแบบหน้าเป็นหลังมือเสียละค่ะ

ขอบคุณอีกจิงๆ นะคะ สำหรับคำวิจารณ์ที่สุดยอดแบบนี้

วิจารณ์ของคุณกำลังจะสร้างนักเขียนที่ดีอีกคนขึ้นมาได้อย่างแน่นอนค่ะ ^^

ถ้าเขียนครบสิบตอนแล้วจะเอามาให้คุณช่วยวิจารณ์อีกรอบ คงได้ใช้ใหม่ค่ะ เพราะพล็อตเรื่องตอนนี้มันคนละแนวเลยละค่ะ ^^

พล็อตตอนนี้ยังไ้ถึงยังไม่ผ่านสำนักพิมพ์แจ่มใสแน่ๆ ใช่มั้ยละค่ะ เลยต้องเปลี่ยนกันหน่อย

อ่ะๆ ถ้าทำได้ก็อยากจะได้ตีพิมพ์กับสำนักพิมพ์นี้มากๆ เลยละค่ะ คงจะแก้ไขไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ตีพิมพ์ละนะ ^^

อยากจะบอกว่าขอบคุณอีกสักรอบจิงเลยนะคะ แต่คุณคงจะจำค่าคุณแล้ว เพราะนี่ก็พูดไปเกือบครบห้ารอบแล้วละมัง

หะๆ ขอบคุณมากๆๆ เลยค่ะ >_<

Name : pino< My.iD > [IP : 124.121.217.33]

Email / Msn : -

วันที่: 27 มกราคม 2553 / 17:54

ความคิดเห็นที่ 103 (จากตอนที่ 50)

ได้รับผลการวิจารณ์นิยายเรื่อง The Dolls สงครามตุ๊กตาแห่งพระเจ้าแล้วนะคะ

ขอบ คุณมากสำหรับคำวิจารณ์ดีๆ และละเอียดจนทำให้สามารถเห็นข้อผิดพลาดของตัวเองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการใช้คำ (ผิดโดยที่ไม่รู้ตัวจริงๆ) และการปรากฏตัวของตัวละครหลายตัวพร้อมๆ กัน อันนี้รู้ตัว และพยายามจะปรับปรุงอยู่ค่ะ เพราะอันที่จริงแล้วตัวเองแต่งเองก็ยังสับสนอยู่บ่อยๆ เลย

ตอนแรกทีอ่านบทวิจารณ์ของคุณ bluewhale รู้สึกอึ้งอยู่เหมือนกันเพราะไม่คิดว่าจะสามารถวิเคราะห์ได้ละเอียดขนาดนี้ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความหมายของชื่อเรื่อง เพราะสละเทศะความประมาณนั้นจริงๆ ค่ะ ตอลล์ที่กล่าวถึงในชื่อเรื่องกับตอลล์ที่ปรากฏในเรื่องแม้จะใช้ชื่อเดียวกัน แต่ตอลล์ของชื่อเรื่องจะให้ความหมายที่กว้างกว่าซึ่งก็คือมนุษย์ทั้งหมดนั่นเอง ซึ่งเรื่องนี้จะค่อยๆ ให้ผู้อ่านรู้สึกไปเองเรื่อยๆ แต่ไม่คิดว่าจะโดนจับได้เร็วขนาดนี้ (แอบช็อค) แต่นั่นก็ทำให้รู้สึกดีใจที่มาเลือกให้คุณวิจารณ์งานให้

ส่วนเรื่องคำถามเกี่ยวกับเรื่องการตายของอนนะในช่วงเด็กจะมีเฉลยในเนื้อเรื่องตอนต่อไปค่ะ ไปละ รวมทั้งเหตุผลที่จีเซสไม่สามารถนำตัวอนนะกลับมาได้เช่นกันด้วย

สรุปก็คือสละขอผลงานการวิจารณ์นิยายของคุณมาก เพราะนอกจากจะชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดที่ตัวเองมองไม่เห็นแล้ว ยังทำให้ยิ่งอีกด้วย ขอบคุณมากจริงๆ ค่ะ

สุดท้ายนี้ก็อยากจะเป็นกำลังใจให้คุณ bluewhale ในการวิจารณ์งานเขียนแบบนี้ต่อไป เพราะว่าคุณสุดยอดมากจิงๆ แล้วก็ Happy New Yearล่วงหน้าด้วยค่ะ !!!

จาก...สละเต

Name : Hello!!< My.iD > [IP : 125.27.53.197]

Email / Msn : -

วันที่: 29 ธันวาคม 2553 / 17:12

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าทวิจารย์ที่โพสต์ไว้หน้า bluewhale ไม่เพียงแต่นักเขียนที่นำงานมาฝากให้วิจารณ์ที่อ่านและใช้ประโยชน์จากข้อวิจารณ์เหล่านั้นเท่านั้น แต่ยังมีนักเขียนคนอื่น ๆ และผู้สนใจทั่วไปที่เข้ามาอ่านบทวิจารณ์เหล่านี้ในฐานะที่เป็นวาทกรรมอิสระด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าบทวิจารณ์ที่น่าเสนอไม่เพียงแต่สื่อความและเป็นประโยชน์เฉพาะนักเขียนเจ้าของเรื่องเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขผลงานของตนเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นประโยชน์ต่อนักเขียนและนักอ่านทั่วไปด้วย ทั้งนี้ได้ความเห็นของนักเขียนและนักอ่านทั่วไปมาเป็นตัวอย่างในประเด็นนี้ 2 ตัวอย่างคือ

ความคิดเห็นที่ 107 (จากตอนที่ 11) คนเขียนวิจารณ์ได้เทพมาก ๆ น่าเสียดายที่ผมไม่ได้แต่งเรื่องไว้ ไม่เงินคงมาฝากให้วิจารณ์ไปแล้ว (ขอบอกอีกรอบว่า เทพจริง ๆ) ปล. ไม่อีกจะรู้มาก่อนว่า Hulk เขาแนวคิดของ Dr.Jekyll มาทำเป็นหนัง	
PS. สนับสนุน การตั้งชื่อต่างๆแบบมีความหมาย และการเขียนเรื่องโดยใช้สำนวนคมคาย 🙄🙄🙄🙄🙄	
	Name : กาล_อนุกรม < My.iD > [IP: 118.172.53.234] Email / Msn: taruntura555(แอด)gmail.com วันที่: 10 มกราคม 2554 / 20:32 ★★★★★ New Member

วาทกรรมอิสระ คือบทวิจารณ์ที่เป็นอิสระต่อสถานะต้นกำเนิด สามารถดำรงอยู่ได้ในรูปของข้อความหรือความเรียงที่สื่อความมายังกลุ่มผู้อ่านที่อยู่ห่างไกลจากจุดกำเนิดได้ ในแง่นี้ผู้อ่านย่อมจะต้องใช้จินตนาการและใช้เหตุผลในการติดตามผู้วิจารณ์ให้ได้ อาจจะมีประเด็นบางประเด็นที่ต้องการการศึกษาค้นคว้าหาต้นตอเพราะเป็นเรื่องของวัฒนธรรมต้นกำเนิด แต่ไม่ใช่เป็นอุปสรรคที่จะเป็นปัญหาต่อความเข้าใจ (อ้างจาก “มโนทัศน์หลักของการวิจารณ์” ใน เจตนา นาควัชระ (หัวหน้าโครงการ) จากศิลปะสู่การวิจารณ์: รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: ชมนาด, 2549, หน้า 86-87)

คำวิจารณ์ Top 3

 (แ จ้งลบ)

"บทวิจารณ์ได้เยี่ยม!"

คือเราก็ไม่เคยฝากคุณbluewhaleวิจารณ์หรอกนะ
 เพียงแต่เมื่อได้เข้ามาในบทความนี้และได้อ่านบทวิจารณ์ในเรื่องที่เราชอบ
 เช่น เซวิน่า , มีอา-มังกรน้อยปาฏิหารย์ และงานเขียนอื่นๆ
 ทำให้เกิดความรู้สึกชื่นชมในบทวิจารณ์ ชื่นชมในความเป็นมืออาชีพของนัก
 วิจารณ์คนนี้ (ในที่แรกเราก็ออกจกึ่งสักหน่อย) เพราะเราเคยเห็นบทวิจารณ์
 แบบต่างๆมากมายในเด็กดี แต่หาบ่อยมากจริงๆที่จะเขียนได้ลงลึกและตรงจุด
 อย่างคุณbluewhale
 และที่ประทับใจสุดๆเลยคือเรื่องคำผิด เพราะคุณbluewhaleจะบอกคำผิดโน้นนี่
 ทั้งหมดในนิยายนั้นๆให้คนเขียนได้รับรู้ ซึ่งมันเป็นสิ่งที่แสดงถึงความใส่ใจในการ
 วิจารณ์ของนักวิจารณ์..
 และอีกเรื่องคือคำวิจารณ์เหล่านี้ไม่ใช่แค่บอกเพื่อให้นางานเขียนไปปรับปรุง
 แต่สามารถให้กำลังใจผู้เขียนได้อีกด้วย (ในจุดนี้เมื่อเราอ่านก็รู้สึกดีใจแทนคน
 เขียนที่ชื่นชอบเหมือนกัน)
 สุดท้ายนี้เราขอขอบคุณคุณ bluewhale ที่เปิดบทความตัวอย่างนี้มาให้เราเขียน
 แห่งเด็กดีทุกคนนะและขอรับรองว่าถ้าเข้ามาในบทความนี้แล้ว คงไม่มีคำว่าผิด
 หวังกลับไปอย่างแน่นอนค่ะ :) << ย่อ |

De A | เขียนเมื่อ 29 มี.ค. 55
 < อ่านคำวิจารณ์ทั้งหมดของ De A >

เห็นด้วยไหม?

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

มีคนเห็นด้วย
2 จาก 2 คน

จากการทำ “คลินิกวิจารณ์” ในตลอดระยะเวลา 3 ปี ทำให้พอจะมองเห็นทิศทางของงานวรรณกรรมที่ส่งมาให้วิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีว่า นักเขียนที่ส่งมาให้วิจารณ์ในช่วงแรกจะเป็นกลุ่มที่ทดลองส่งให้กลุ่มนักวิจารณ์ที่รับวิจารณ์งานในช่วงนั้น มากกว่าที่จะตั้งใจจะส่งให้วิจารณ์จริงๆ เหมือนในช่วงหลัง เพราะนักเขียนในกลุ่มหลังมักจะได้อ่านตัวอย่างบทวิจารณ์ที่เขียนไว้จำนวนหนึ่งแล้ว จึงตัดสินใจส่งงานมาให้วิจารณ์ นักเขียนที่ส่งมาให้วิจารณ์ในช่วงหลังๆ มักจะเป็นนักเขียนที่ต้องการทราบข้อบกพร่องของนิยายของตนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานเขียนของตนอย่างจริงจัง อีกทั้งยังมีนักเขียนบางคนส่งงานเขียนซึ่งเป็นร่างแรกของตนมาให้วิจารณ์ เพื่อจะได้หาข้อบกพร่องก่อนที่จะ rewrite ส่งสำนักพิมพ์ต่อไป

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า งานเขียนที่ส่งมาให้วิจารณ์ในช่วงหลังจะเป็นงานเขียนที่มีคุณภาพมากขึ้น มีความพิถีพิถันในการเขียนและการตรวจการสะกดคำและความถูกต้องในการใช้ภาษามาระดับหนึ่ง

⁹ สำนักพิมพ์ในประเทศจะมีกองบรรณาธิการทำหน้าที่อ่านเพื่อตรวจสอบต้นฉบับว่าจะรับตีพิมพ์หรือไม่ เช่นเดียวกับสำนักพิมพ์ในต่างประเทศที่จะมี “reader” ทำหน้าที่วิจารณ์งานที่ส่งเข้ามาให้พิจารณา แต่การพิจารณาของสำนักพิมพ์เหล่านี้จะมีจุดมุ่งหมายในทางธุรกิจเป็นสำคัญ คือการส่งความเห็นที่ได้จากการวิจารณ์ไปยังผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าจะพิมพ์ต้นฉบับเรื่องนี้หรือไม่ การวิจารณ์ในลักษณะเช่นนี้จึงไม่อาจนับเป็นการวิจารณ์ในรูปของ “คลินิกการวิจารณ์ได้” เพราะการวิจารณ์ในคลินิกการวิจารณ์ไม่ได้มีจุดหมายปลายทางที่ธุรกิจ แต่เน้นการพัฒนางานเขียนของนักเขียนเป็นสำคัญ

แล้ว แต่อย่างไรก็ดี งานส่วนใหญ่ที่ส่งมาให้วิจารณ์มักจะเป็นงานเขียนเรื่องแรก หรืออาจจะเป็นการเปลี่ยนแนวเขียนจากแนวที่ถนัดไปยังแนวเขียนใหม่ๆ งานเขียนเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะมีข้อผิดพลาด ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่นักเขียนหน้าใหม่มักจะมีเฉพาะความมุ่งมั่น ตั้งใจ และปรารถนาที่จะเขียนผลงานชิ้นนั้นๆ แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะเฉพาะของงานที่ตนจะเขียนมาก่อนอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดหรือความไม่สมจริงต่างๆ เช่น ในงานวรรณกรรมแนวชาตกรรมระทึกขวัญ เรื่อง *The Manhunt Rising : เปิดตำนานคนล่าคน* ของ Necrodarkman ซึ่งผู้แต่งเองก็ประกาศยอมรับไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าเป็น “แนวที่ตนไม่ถนัดเลย แต่ไม่ว่าอย่างไรก็จะเขียนให้จบให้ได้” จึงไม่น่าแปลกใจว่าเหตุใดเรื่อง *The Manhunt Rising : เปิดตำนานคนล่าคน* จึงขาดความสมจริงในเกือบจะทุกองค์ประกอบของการแต่งเรื่องแนวนี้ นับตั้งแต่การสร้างตัวละครเอก เนื่องจากจุดเปลี่ยนที่ผลักดันให้คนธรรมดาคนหนึ่งกลายเป็นฆาตกรโรคจิตนับเป็นองค์ประกอบประการสำคัญของเรื่องแนวนี้ ซึ่งผู้เขียนก็ไม่สามารถที่จะปูพื้นหรือสร้างปมให้ตัวละครเอกแปรผันจากเด็กธรรมดาคนหนึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นฆาตกรโรคจิตได้ ขณะเดียวกันการที่ผู้เขียนต้องการสร้างตัวเอกให้เป็นฆาตกรต่อเนื่อง เขาก็ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างตัวละครประเภทนี้ เพราะลักษณะเด่นอีกประการของฆาตกรต่อเนื่องส่วนใหญ่คือ ฆาตกรมักจะมีจุดประสงค์ในการฆ่าที่ชัดเจน และจะยึดเป็นหลักประจำใจไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง แต่ลักษณะฆาตกรต่อเนื่องของตัวเอกในเรื่องนี้เป็นเพียงการเพิ่มจำนวนของเหยื่อที่เขาฆ่าไปเรื่อยๆ โดยที่เขายังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของฆาตกรต่อเนื่อง ที่ส่วนใหญ่จะมีสูตรหรือรูปแบบการฆ่าเฉพาะตน จนสามารถที่จะทำให้ผู้อื่นที่อยู่รอบๆ ระบุได้ว่าศพของเหยื่อเหล่านี้เป็นฝีมือของฆาตกรคนเดิมได้ เช่นในเรื่องนี้ ผู้เขียนกำหนดให้แต่มาทีละกลับเปลี่ยนวิธีการฆ่าในทุกครั้งที่ลงมือ การฆ่าเหยื่อ 3 รายที่ผ่านมา เขาใช้วิธีฆ่าต่างกัน เขฆ่าลูกโดยใช้วิธีการฆ่าและเช่นเดียวกับการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ เขฆ่าแม่โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยเลือกใช้เครื่องมือในการฆ่า และฆ่าน้องสาวต่างพ่อวัยชวบเศษด้วยการนำไปใส่ไว้ในเครื่องซักผ้าที่กำลังทำงาน ในแง่นี้ชี้ให้เห็นว่าผู้แต่งพยายามที่จะสร้างรูปแบบการฆ่าที่เน้นความทารุณโหดร้ายเพื่อสร้างความสะใจ มากกว่าที่จะสร้างความสมจริงหรือแสดงให้เห็นชั้นเชิงหรือศิลปะฆาตกรรมของฆาตกร ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของเรื่องแนวนี้ ในกรณีจึงอาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนยังขาดความชัดเจนในการแต่งเรื่องในแนวนี้อยู่

อย่างไรก็ดี งานเขียนที่ส่งมาให้วิจารณ์ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า นักเขียนรุ่นใหม่มีจินตนาการแปลกใหม่ในการเขียน สามารถสร้างงานที่มีเนื้อหาน่าสนใจ หากยังขาดความชัดเจนในการเขียน ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนและสั่งสมประสบการณ์ต่อไป เช่น “*Shaman Adventure: ไปลุยนรกกับพี่ลิบปีติมี๊* น้อง?” ของ Lady Drama (โลมาสีฟ้า) ผู้เขียนเรื่องนำแฟนตาซีแบบไทยๆ คือความเชื่อทางไสยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น หมอผี กุมารทอง ควายธนู คาถา หม้อดิน มีดหมอ และวิธีการไล่ผีต่างๆ มาผสานกับแฟนตาซีแบบตะวันตก ทั้งเรื่องราวของปีศาจ มังกร หรือพลังเวทต่างๆ ได้อย่างลงตัว ซึ่งสร้างความน่าสนใจให้กับเรื่องได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันจะเปิดทางให้ไสยศาสตร์แบบไทยดูมีความขลังและดูจะมีพลังเหนือว่าพลังเวทแบบตะวันตกเสียอีก นอกจากนี้ยังมีงานเขียนในแนวใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงแรกที่เปิดรับวิจารณ์ งานส่วนใหญ่ที่ส่งมาให้วิจารณ์จะเป็นงานแนวรักหวานแหวว (ตามแบบซีรีส์เกาหลี และการ์ตูนญี่ปุ่น) และแฟนตาซี แนวโรงเรียนเวทมนตร์ แต่ต่อมาแนวเรื่องที่ส่งมาให้ก็หลากหลายมากขึ้น มีทั้งฆาตกรรมระทึกขวัญ สืบสวนสอบสวน เรื่องสั้นหักมุม Yaoi แฟนฟิค และ กำลังภายใน

งานวรรณกรรมที่ส่งมาให้วิจารณ์นั้น ไม่เพียงแต่มีความแปลกใหม่เกี่ยวกับจินตนาการในการสร้างเรื่องเท่านั้น นักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้ยังพยายามที่จะใช้กลวิธีการเขียนที่ซับซ้อนหรือรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสร้างมิติและความน่าสนใจให้กับเรื่องของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในงานแนวแฟนตาซีที่มักจะนิยมใช้เรื่องมิติของเวลาและสถานที่ เช่น “*Rosa Diary บันทึกรักกุหลาบป่า*” ของ faery ซึ่งใช้เรื่องของ “มิติ” เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับเรื่อง ทั้งในแง่ “มิติของเวลา” ซึ่งเป็นการย้อนกลับไปกลับมาระหว่างเรื่องราวในอดีตที่ขนานไปกับเรื่องราวในปัจจุบัน โดยอาศัยความฝันและเรื่องราวในบันทึกของวิลเฟร็ดเป็นตัวดำเนินเรื่อง ขณะเดียวกันก็ยังผสมมิติของสถานที่เข้าไปด้วย กล่าวคือ ใช้ทั้งสถานที่ที่ตัวเอกเคยอยู่ในอดีต สถานที่ที่ตัวเอกอยู่ในปัจจุบัน และยังเชื่อมโยงไปถึงโลกต่างมิติอีกด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่างานวรรณกรรมออนไลน์ที่ส่งมาให้วิจารณ์ ไม่ได้มีเฉพาะผลงานที่เต็มไปด้วยข้อบกพร่องเท่านั้น แต่ยังมีงานวรรณกรรมบางเรื่องที่มีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และมีเนื้อหาที่น่าสนใจซึ่งหากแก้ไขข้อบกพร่องที่พบก็พร้อมที่จะตีพิมพ์ได้ อาทิ “*Stigma ตราประทับอันตราย*” “หลงเงาภิเษกจันทร์” และ “*Dizzy Story*”

นอกจากนี้ จากประสบการณ์ที่ได้ทำ “คลินิกวิจารณ์” ผู้วิจัยพบว่านักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้ประสบปัญหาคล้ายๆ ดังนี้

1. สัดส่วนบทสนทนาต่อบทบรรยาย

นิยายที่เน้นเรื่องราวความรัก ไม่ว่าจะเป็นแนวหวานแหวว นิยายแนว Y หรือแม้แต่แนวแฟนฟิค หรือ Fic จำนวนมากยังนำเสนองานด้วยบทสนทนามากกว่าบทบรรยายหรือบทพรรณนา บางครั้งสัดส่วนของบทสนทนามีมากถึง 9 ใน 10 ซึ่งงานที่มีปริมาณบทสนทนาจำนวนมากกว่าครึ่งหรือเกือบครึ่งเช่นนี้ ไม่สามารถเรียกว่าเป็นนิยายได้ แต่จัดอยู่ในประเภทของบทละครมากกว่า จึงต่างจากนิยายแฟนตาซี ที่จะเน้นบทพรรณนาหรือบทบรรยายมากกว่าบทสนทนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของเนื้อหาที่กำกับวิธีการเขียน จะเห็นได้ว่านิยายแฟนตาซีมักจะเน้นเรื่องราวเหนือจริง โลกอนาคต โลกต่างมิติ โลกของเวทมนตร์ หรือโลกลึกลับต่างๆ ซึ่งผู้เขียนต้องนำเสนอทั้งฉาก ตัวละคร อาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้ ซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นของที่ไม่มีอยู่จริงในโลกปัจจุบัน ผู้เขียนจำเป็นต้องจินตนาการขึ้นมาเอง และเพื่อถ่ายทอดภาพในจินตนาการของตนให้ผู้อ่าน ก็จำเป็นต้องอาศัยการบรรยายเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด

2. ละเอียดที่จะบรรยายรูปร่างหน้าตาของตัวละคร

นิยายออนไลน์รุ่นหลังๆ จำนวนมากมักจะไม่มีกรบรรยายรูปร่างหน้าตาของตัวละครแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิยายที่มีการลงรูปของ Image ตัวละครต่างๆ ไว้ การนำเสนอด้วยวิธีการดังกล่าว

แม้ว่าจะช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการตัวละครได้ง่ายขึ้น และสามารถเห็นภาพเดียวกับที่ผู้เขียนต้องการ แต่วิธีการดังกล่าวนับเป็นการลดทอนเสน่ห์ดั้งเดิมของงานประเภtnีไปอย่างน่าเสียดาย

3. คำผิด

ผู้เขียนนิยายออนไลน์จำนวนมากยังคงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของการสะกดคำมากนัก เพราะยังพบงานจำนวนมากไม่น้อยที่ยังมีคำผิดให้เห็นเป็นจำนวนมาก ซึ่งคำผิดที่ปรากฏในนิยายออนไลน์มักเกิดจากหลายสาเหตุ นับตั้งแต่รีบเขียนจึงกดแป้นพิมพ์พลาด การเขียนคำสลับที่ การเลือกใช้คำพ้องเสียงผิด เช่น ฟุ้ง / เฟิง หรือ ช่าง / ช้าง หรือ ทลาย / ทะลาย การเลือกใช้คำบางบริบทผิด เช่น เสียงดัง จ๊อกจ๊ก ใช้ว่า เสียงดังจ๊อแจ และไม่ทราบคำที่ถูกต้องเขียนอย่างไร นอกจากนี้ยังพบว่ามีความซ้ำกันของคำที่นักเขียนส่วนใหญ่จะเขียนผิด เช่น กะพริบตา เวทมนตร์ ภูต แป็บ เหนือ ทั้งยังพบว่านักเขียนส่วนใหญ่จะเขียนคำที่มีรูปวรรณยุกต์ตรีและจตุราศ โดยเฉพาะเมื่อใช้กับ sound effect เช่น มั่ง เขียนเป็น มั่ง วัก เขียนเป็น วัก หา หรือ ฮะ เขียนเป็น หะ และบ่อยครั้งที่มักเขียนคำที่สะกดด้วยไม้ไต่คู้สลับกับไม้ตรี ทั้งนี้พบว่านักเขียนส่วนหนึ่งจะไม่ทราบหลักภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้วรรณยุกต์ตรีและจตุราศ เพราะมีนักเขียนหลายคนเขียนมาขอขอบคุณผู้วิจัยที่บอกหลักของการใช้วรรณยุกต์เหล่านั้นให้

4. การขาดความสมจริง

การความสมจริงในนิยายโดยเฉพาะในนิยายกำลังภายในและนิยายที่กล่าวถึงช่วงเวลาจริงในประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ที่พบคือ ข้อมูลที่นำเสนอผิดบริบททางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมุ่งให้ความสำคัญกับจินตนาการ จึงละเลยการค้นข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูลประวัติศาสตร์และบริบทของประวัติศาสตร์ ณ ช่วงเวลาที่น่าเสนอในเรื่อง เช่น งานแนวกำลังภายในผลงาน *Fan-Ei* เรื่อง “War Chess” ศึกหมากจีนชะตาพยากรณ์ ที่การอ้างถึงจูหยวนจางในบทนำว่า เป็นผู้ปกครองดินแดนเล็กๆ ทางตะวันออก ซึ่งต่อมาดินแดนนี้ยิ่งใหญ่กลายเป็นราชวงศ์หมิง ซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอก็คงยังไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทั้งหมด เพราะตามประวัติศาสตร์ จูหยวนจาง คือ จักรพรรดิหงวู่ ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์หมิง ผู้ครองราชที่เมืองนานกิง หรือเมืองหนานจิง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่เป็นอันดับสองทางตะวันออกของจีน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับตำรา “เป่ย์ยี่สี่เถียว” ที่ในเรื่องอ้างว่าจูหยวนจาง เป็นผู้แย่งชิงตำรานี้มาจากดินแดนของมณฑลเทศ และสืบทอดตำรานี้ให้ลูกหลาน ไม่นานตำรานี้ก็หายไป แต่หลักฐานและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ระบุว่า ตำรา “เป่ย์ยี่สี่เถียว” หรือ หลักวิชาดวงจีน (หลักวิชาดวงจีน 8 อักขระ 4 แถว) นั้น คัดแยกออกมาจากคัมภีร์เจียโหวงเฮ้ง ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซิง (แมนจู) ซึ่งราชวงศ์ซิงเป็นราชวงศ์ที่เรืองอำนาจหลังโค่นล้มอำนาจของราชวงศ์หมิงแล้ว

7. การเผยแพร่บทวิจารณ์

สาขาวรรณศิลป์ได้เผยแพร่บทวิจารณ์เพิ่มขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ

7.1 การนำบรรณานุกรมบทวิจารณ์วรรณกรรม ตั้งแต่ปี 2475-2540 ซึ่งเป็นผลงานของโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย” มาเผยแพร่ซ้ำในเว็บไซต์โครงการ (www.thaicritic.com) มาเผยแพร่ไว้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้สนใจการวิจารณ์วรรณกรรมเพื่อใช้ในการศึกษาหรือค้นคว้าต่อไป

7.2 การคัดสรรบทวิจารณ์ 10 ชิ้นจากสรรนิพนธ์สาขาวรรณศิลป์ มาเผยแพร่ซ้ำเว็บไซต์โครงการ ดังนี้

ที่	รายชื่อบทวิจารณ์/บทความ	ผู้วิจารณ์	ผู้วิเคราะห์
1.	ผู้ดี	นิลวรรณ ปิ่นทอง	รินฤทัย สัจจพันธุ์
2.	โคลงห้า ... มรดกทางวรรณคดีไทย	จิตร ภูมิศักดิ์	ชมัยภร แสงกระจ่าง
3.	จาก Gothic Fiction ถึง “เงาอุบาทว์”	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	ชมัยภร แสงกระจ่าง
4.	ศัตรูที่ล้นไหล : แกมมหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย	เจตนา นาควัชระ	รินฤทัย สัจจพันธุ์
5.	มัลย์ ชูพินิจ เหตุผลของความรักกับนวนิยายไทย	นิธิ เอียวศรีวงศ์	ชมัยภร แสงกระจ่าง
6.	“ญา” นิทานร้อยแก้วแห่งพุทธศตวรรษที่ 25	ธเนศ เวศร์ภาดา	อรพินท์ คำสอน
7.	ผู้หญิงของเฮมิงเวย์ ใน “แมวกกลางสายฝน”	ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช	รินฤทัย สัจจพันธุ์
8.	มีอะไรใน “ลูกอีสาน”	นพพร ประชากุล	รินฤทัย สัจจพันธุ์
9.	ทำไมวรรณกรรมสะท้อนสังคมจึงแก้ปัญหาสังคมไม่ได้ สืบเนื่องจากคำถาม “ทำไมวรรณกรรมสะท้อนสังคม จึงแก้ปัญหาสังคมไม่ได้”	นพพร ประชากุล ดวงมน จิตรจำนงค์	รินฤทัย สัจจพันธุ์
10.	มรดกกรรมของผู้แต่ง	โรลองด์ บาร์ธส์ (ธีรา สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา ผู้แปล)	เจตนา นาควัชระ

ในการเผยแพร่บทวิจารณ์อย่างครบวงจรในสองลักษณะข้างต้น สาขาวรรณศิลป์มุ่งหวังว่าการนำตัวอย่างงานวิจารณ์วรรณกรรม 10 ชิ้น ทั้งการวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่อง การวิจารณ์วงวรรณกรรมไทย และการวิจารณ์ข้อวิจารณ์ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งผู้วิจารณ์ มุมมองและจุดเน้นในการวิจารณ์ ไม่ที่จะเป็นการใช้แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ ปรัชญา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ หรือทฤษฎีวรรณคดีต่างๆ ที่วิจารณ์งานวรรณกรรมในรูปของเรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์ ทั้งของไทยและต่างประเทศ และงานวรรณกรรมที่นำมาวิจารณ์นั้นมีทั้งงานของนักเขียนชั้นครู และนักเขียนรุ่นใหม่ ซึ่งจะเป็นตัวอย่างของการวิจารณ์วรรณกรรมในลักษณะต่างๆ ให้ผู้สนใจได้มาศึกษาเพื่อจะช่วยให้เห็นว่าการวิจารณ์ไม่มีกฎเกณฑ์

ลักษณะใดลักษณะหนึ่งตายตัว แต่มีลักษณะที่หลายหลากแตกต่างกันได้ตามความสนใจของผู้วิจารณ์และตามลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ

8. การสร้างพื้นที่การวิจารณ์และเผยแพร่บทวิจารณ์ใน Read & Critic

สาขาวรรณศิลป์ได้สร้างกิจกรรมของสาขาในหน้าไรต์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดี เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและทักษะการวิจารณ์ ผู้วิจัยสาขาวรรณศิลป์ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเว็บไซต์เด็กดีโดยใช้ชื่อว่า Read&Critic เป็นพื้นที่ในการสร้างกิจกรรม แม้ว่าสาขาวรรณศิลป์จะทำกิจกรรมการวิจารณ์นิยายออนไลน์ในหน้าไรต์เตอร์ของเว็บไซต์เด็กดีแล้วในชื่อ Bluewhale แต่หากกิจกรรมใน ID Read&Critic เป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและทักษะการวิจารณ์ซึ่งไม่ได้เน้นไปที่นิยายออนไลน์ในเด็กดีเท่านั้น แต่เป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนิยายที่มีคุณภาพ และยังเป็นการเชื่อมโยงโลกลายลักษณ์ให้เข้าไปยังโลกไซเบอร์

กิจกรรมแรกคือการเขียนบทวิจารณ์แนะนำหนังสือนิยาย(ที่พิมพ์เป็นเล่ม)ไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นการให้ความรู้จากโลกลายลักษณ์ไปยังผู้ที่อยู่บนโลกเสมือนจริง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากโลกลายลักษณ์เข้าไปยังโลกเสมือนจริงอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยเขียนบทวิจารณ์นิยายมีคุณภาพทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเลือกวิจารณ์นิยายหลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นการนำเสนอให้เห็นแนวทางของนิยายที่มีหลากหลาย เนื่องจากในการเขียนนิยายในหน้าไรต์เตอร์เว็บไซต์เด็กดีพบว่าผู้เขียนนิยายมีปัญหาในการเขียนนิยายด้านต่างๆ อยู่มาก การให้ความรู้และแนะนำนิยายที่มีคุณภาพเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในโลกเสมือนจริง ซึ่งอาจไม่เคยรู้จักหรืออาจจะรู้จักแต่ชื่อนิยายเหล่านั้นได้รับรู้ถึงคุณค่า แนวทางการเขียน ความคิดและสิ่งที่ได้รับจากการอ่านงานเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้เขียนนิยายออนไลน์และผู้ที่อ่าน

ผู้วิจัยนำบทวิจารณ์นิยาย 15 เรื่อง (ดังตารางรายชื่อข้างท้าย) บทวิจารณ์ส่วนใหญ่จะเคยตีพิมพ์ในสื่อลายลักษณ์มาแล้ว และมีผลงานบางชิ้นที่เขียนขึ้นใหม่ ซึ่งบทวิจารณ์ทั้งหมดเขียนวิจารณ์งานเหล่านี้เป็นการเขียนวิจารณ์เต็มรูปแบบเพื่อเป็นการให้ความรู้ในนิยายเหล่านี้ในการวิเคราะห์เชิงลึก จากการนำบทวิจารณ์นิยายโพสต์ในหน้า ID Read&Critic มีผู้เข้ามาอ่านบทวิจารณ์มีจำนวนหนึ่งแต่การเข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทวิจารณ์มีไม่มากนัก

ที่	ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ประเทศ	วันที่โพสต์
1.	ชั่วฟ้าดินสลาย	เรียมเอง (มาลัย ชูพินิจ)	ไทย	26 มิ.ย. 2554
2.	สาวนักช้อปตัลยูนีเวอร์ก (Shopaholic Abroad)	โซฟี คินเซลลา (Sophie Kinsella)	อเมริกา	27 มิ.ย. 2554
3.	ความสุขของกะทิ	งามพรรณ เวชชาชีวะ	ไทย	29 มิ.ย. 2554
4.	ใบไม้ร่วงสู่ราก (Falling leave)	แอดเดสไลน์ เหยียน มาร์ท	จีน	29 มิ.ย. 2554
5.	ลิทเติลทรี (Little Tree)	ฟอร์เรนซ์ คาเตอร์	อเมริกา	30 มิ.ย. 2554

ที่	ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ประเทศ	วันที่โพสต์
6.	สวนปริศนา (THE SECRET GARDEN)	ฟรานเซล ฮอดจัน เบิร์นเนทท์ (Frances Hodgson Burnett)	อังกฤษ	3 ก.ค. 2554
7.	ลิลิตพายัพ	รัชกาลที่ 6	ไทย	4 ก.ค. 2554
8.	แกะรอยแกะดาว (A WILD SHEEP CHASE)	ฮารูกิ มุราคามิ (HARUKI MURAKAMI)	ญี่ปุ่น	4 ก.ค. 2554
9.	โอ้ ! อลิซ (Go Ask Alice)	อลิซ	อเมริกา	4 ก.ค. 2554
10.	อาถรรพ์แห่งพงไพร	"ดอกเกต"	ลาว	6 ก.ค. 2554
11.	เมื่อสวรรค์ให้รางวัลผม (Colorful)	โมริ เอโตะ	ญี่ปุ่น	7 ก.ค. 2554
12.	รหัสลับดา วินชี (The Da Vinci Code)	แดน บราวน์	อเมริกา	15 ก.ค. 2554
13.	ผู้ชนะสิบทิศ	ยาขอบ	ไทย	15 ก.ค. 2554
14.	กลองสังกะสี (Tin Drum)	กินเทอร์ กราสส์ (Günter Grass)	เยอรมัน	18 ก.ค. 2554
15.	จินตนาการไม่รู้จบ(The Neverending Stor)	มิคาเอล เอ็นด์ (Michael Ende)	เยอรมัน	20 ก.ค. 2554

สาขาวรรณศิลป์ได้สร้างกิจกรรมบนหน้า ID Read&Critic เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเข้ามาแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ผู้วิจัยตั้งประเด็น แต่หากเป็นการตั้งประเด็นในหน้า ID Read&Critic จะมีผู้เข้ามาอ่านประเด็นน้อย ผู้วิจัยจึงตั้งประเด็นในกระทู้ “บอร์ดนักเขียน” ของเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดให้สมาชิกเว็บไซต์เด็กดีเข้ามาตั้งประเด็นคำถามที่อยากรู้ เรื่องที่น่าสนใจ ขอความช่วยเหลือ บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ รวมถึงการโฆษณาขายออนไลน์ด้วย บอร์ดนักเขียนจึงเป็นที่ที่ผู้สนใจเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเขียน การอ่าน หรือต้องการรับรู้เรื่องราวต่างๆ เข้ามาโพสต์หรือเข้ามาอ่านกระทู้ต่างๆ ที่ตนเองสนใจ ที่สำคัญในแต่ละกระทู้เปิดพื้นที่ให้มีการคอมเมนต์เพื่อแสดงความคิดเห็น และชองกวดเห็นด้วยการแสดงความ

ผู้วิจัยตั้งกระทู้ที่เกี่ยวข้องกับนิยายเพื่อที่จะตั้งคำถามไปยังผู้อ่านกระทู้ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องที่ผู้วิจัยตั้งประเด็น และให้ผู้อ่านกระทู้ได้มีส่วนร่วมในการยกตัวอย่างหรืออธิบายนิยาย หรือประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนิยาย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ กระทู้ที่ผู้วิจัยตั้งประเด็นในบอร์ดนักเขียน เช่น “อะไรเปลี่ยนไปเมื่อตัวหนังสือ.....ออนไลน์” “มาสร้างห้องสมุดแห่งรักกันเถอะ” (ได้เป็นกระทู้ติด Top 5 ในวันที่โพสต์ คือ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2555) “(ขอความเห็นหน่อย) ความทรงจำของชีวิตวัยเรียน” “(ถามต่อจากกระทู้ความทรงจำของชีวิตวัยเรียน) ว่าตรงกับนิยายเรื่องไหน หรืออยากเป็นอย่างตัวละครเรื่องใด บอกกันมาบ้างสิ อยากรู้จัง” “déjà vu กับนิยายย้อนยุค” จากการตั้งกระทู้ของผู้วิจัยพบว่าในแต่ละกระทู้มีผู้เข้ามาอ่านเป็นจำนวนมาก แต่มีผู้เข้ามาโพสต์แสดงความคิดเห็นน้อยหากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ที่เข้ามาอ่านกระทู้ ผู้วิจัยยังร่วมในการแสดงความคิดเห็นในกระทู้ของบอร์ดนักเขียน เพื่อแสดงความคิดเห็น ตอบคำถามและให้คำแนะนำในกระทู้ต่างๆ

การสร้างกิจกรรมบนเว็บไซต์เด็กดีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์ โดยการให้ความรู้จากการเขียนบทวิจารณ์หนังสือในหน้า ID Read&Critic และการตั้งกระทู้และการตอบกระทู้ในบอร์ดนักเขียน กิจกรรมที่สาขาวรรณศิลป์สร้างในเว็บไซต์เด็กดีมีผู้อ่านจำนวนมาก โดยเฉพาะกระทู้ในบอร์ดนักเขียนมีผู้อ่านเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับกระทู้อื่นๆ ที่ตั้งขึ้นในเวลาเดียวกัน แต่การแสดงความคิดเห็นยังเกิดขึ้นน้อยมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องแก้ไขเพื่อให้การสร้างกิจกรรมของสาขาวรรณศิลป์ผู้วิจัยพยายามเปลี่ยนวิธีการตั้งกระทู้ และนำเรื่องราว ประเด็นต่างๆ ที่เป็นที่น่าสนใจ หรือเกี่ยวข้องกับช่วงเวลานั้นๆ มาเป็นประเด็นในการตั้งกระทู้ กระทู้ “déjà vu กับนิยายย้อนยุค” เป็นกระทู้ที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเขียนนิยายย้อนยุคที่ต้องใช้ศาสตร์ทางด้านการค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์และใช้จินตนาการในการสร้างเรื่องให้กลมกลืนไปกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และให้อ่านแนะนำนิยายย้อนยุคที่ประทับใจ กระทู้นี้มีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็น 3 ความคิดเห็น ซึ่งสองความคิดเห็นนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ยาวในการอธิบายความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งได้นำข้อความของผู้ที่แสดงความคิดเห็นทั้ง 2 คน มาเป็นตัวอย่างข้างทำนี้ จากการวิเคราะห์และการหาข้อมูลของผู้แสดงความคิดเห็นแล้วพบว่าผู้ที่แสดงความคิดเห็นเป็นนักเขียนนิยายออนไลน์และทำงานวิจารณ์ด้วย

ความคิดเห็นที่ 3

แจ้งลบ ?

เห็นด้วย

เห็นด้วย 0 คน :

déjà vu ค่ะ ถึงจะเป็นกริยา vousเป็นสรรพนาม
 ส่วนเรื่องย้อนยุคนั้น มันขึ้นอยู่กับว่าย้อนยุคเป็นงานแนวไหน เราสามารถเขียนย้อนยุคแต่เป็นนิยายที่
 แต่งขึ้นมาโดยไม่อ้างอิงประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นเลย แต่ใช้ข้อมูลที่ถูกต้องทางวัฒนธรรม ภาษา ความ
 เป็นอยู่ บางเรื่องก็อิงประวัติศาสตร์บางส่วนเข้ามาด้วย เหมือนนิยายทั่วไปแหละค่ะ
 ชอบพวกแหวกมิติแล้วเห็นความขอกทางวัฒนธรรม ...ฮาดีแล้วมีข้อคิดเยอะว่า จริงๆแล้วมัน
 แล้วแต่ยุคสมัย ว่าจะยกอะไรขึ้นมา

PS. นางสาวจันฉับ จามงกุฏ

★★★★★

Popular Member

Name : **บุณลีนบัณเรลิ** <My.id> [IP : 88.178.208.72]
 Email / Msn : -
 วันที่: 19 มีนาคม 2555 / 20:20

ความเห็นที่ 1

แจ้งลบ ?

เห็นด้วย

เห็นด้วย 1 คน : shiroro

อุ้มแมก

ถึงจะบอกว่าเป็นเรื่องราวที่ไม่ได้เป็นจริงต่อจากประวัติศาสตร์ แต่ผมว่ามันก็ Base on ประวัติศาสตร์อยู่ ดีล่ะนะ เช่นที่ จขกท. กล่าวมาคือวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี นั้น หมายถึงผู้แต่งต้องแม่นในข้อมูลนี้ระดับหนึ่งเลยทีเดียว ทำให้มองได้ว่าหากคิดจะแต่งนิยายแนวนี้แล้ว คงต้องขบถทางนี้จริงๆล่ะนะครับ ถ้าจะแต่งด้วยความรู้สึกครึ่งๆกลางๆ อยากรองเอาสนุก สุดท้ายคงมี ช่องโหว่ให้เพียบเลย...

โดยส่วนตัวผมก็ชอบแนวย้อนยุคน้อยๆเพราะมันมีความคลาสสิกดี ปกติแล้วผมชอบภาพยนตร์ การดูแนวสงครามอยู่ แต่ถ้าลงลึกแล้วกลับชอบสงครามย้อนยุคมากกว่า ปัจจุบันเสียอีก ตอนนี้อ่านกำลังติดเรื่อง Zipang เลย อันนี้ผมเห็นคนเขียนจริงๆว่าเก็บข้อมูลได้แน่นมาก เดิมทีเคยเขียนเรื่องยุทธการใต้สมุทรเลยมีข้อมูลเกี่ยวกับการเดินเรือ เรือรบ เรือดำน้ำ ที่นี่พอมาเขียน เรื่อง Zipang แล้วแก้ก็ผนวกข้อมูลเดิม เข้ากับประวัติศาสตร์ของสงครามโลกครั้งที่ 2

ความยากมันอยู่ตรงที่จะเดินเรื่องยังไงให้ลงตัว เพราะแต่ละบุคคลในประวัติศาสตร์โลกก็มีหน้าที่ของตัวเองอยู่ อ.ไคจิ แกอิงประวัติศาสตร์มาจนถึงหลังสงครามมืดมัว จากนั้นก็ใช้จินตนาการต่อไปเรื่อยๆ มีการโยงเหตุการณ์บุคคลสำคัญมาเกี่ยวกับแผนการ กระทั่งล่าสุดก็คิดค้นปรมาณูได้ก่อนอเมริกา ทำท่าจะใช้แต่เรือก็กำลังถูกยิงยึด เนื้อเรื่องเข้มข้นและดัดไม่ถูกจริง

ส่วนหนึ่งก็ต้องยกเครดิตให้กับการหาข้อมูลครับ เพราะถ้าภาพไม่สมจริง นิสัยตัวละครต่างกับประวัติศาสตร์จริง มันจะเกิดข้อผิดพลาดแล้วทำให้รู้สึกไม่สมจริงพาลให้ไม่สนุกได้

นิสียผู้เขียนเองก็มีส่วน ถ้าดูจากผลงานชิ้นแรกๆแล้วผมค่อนข้างเชื่อว่า อ.ไคจิ น่าจะออกไม่ชอบ อเมริกาอยู่บ้าง แต่ก็ไม่แปลกสำหรับประเทศที่แพ้สงคราม แต่กระนั้นแกก็ไม่สำนึกผิดจนเลยเถิด ไม่มองว่าอเมริกาเลวหมด เป็นรองหมด คิดตามไม่ทัน ยังสามารถสื่อดีสื่อแย่ได้ ซึ่งในจุดนี้ผมว่าก็ขึ้นอยู่กับตัวนักเขียนกัน บางครั้งประวัติศาสตร์ก็ถูกเขียนโดยผู้ชนะ ด้านดีก็เหลือเชื่อ ด้านแย่ก็แย่น่าใจหาย การเขียนนิยายหรือการดูผมว่าบางทีก็ต้องไปให้ไกลจากกับดักทางประวัติศาสตร์ด้วยเหมือนกัน มิเช่นนั้นก็จะออกมาสุดขอบไปเลย

สรุปว่าสนุกนะนิยาย การดู ภาพยนตร์แนวย้อนยุคเนี่ย แต่ว่าคนประพันธ์ เขียนเรื่อง วางบทเองก็ต้องทำการบ้านมาหนักเอาเรื่องเลยละ

ในส่วนของการเขียนวิจารณ์แนะนำหนังสือ ผู้วิจัยจะนำหนังสือที่เป็นที่สนใจหรือที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมาวิจารณ์ เพื่อให้มีผู้เข้ามาอ่านงานวิจารณ์เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็นับเป็นการสร้างพื้นที่ของผู้วิจัยให้เป็นที่รู้จักของสมาชิกเว็บไซต์เด็กดีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจะสร้างกระแสมุมมองที่มีความแตกต่าง หลากหลาย เพื่อที่จะกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น

9. การประชุมระดมสมอง

โครงการวิจัยได้จัดการประชุมสมอง ในหัวข้อ “การวิจารณ์ในวัฒนธรรมลายลักษณ์” และ “การวิจารณ์ในวัฒนธรรมเสมือนจริง” ในวันเสาร์ที่ 12 มีนาคม 2554 ณ ห้อง 308 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กรุงเทพฯ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 23 คน ผู้ร่วมประชุมในครั้งนี้มีทั้งผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญในศิลปะสาขา

ต่างๆ ทั้ง วรรณศิลป์ ทศนศิลป์ ศิลปะการแสดง และสัจจิตศิลป์ รวมทั้งที่ปรึกษาและผู้วิจัยโครงการสำหรับรายละเอียดในการประชุมครั้งนี้สามารถอ่านเพิ่มเติมในรายงานการประชุมระดมสมอง

ทั้งนี้จากการเข้าร่วมการประชุมระดมสมองที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่น่าสนใจ ซึ่งอาจจะนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการวิจัยต่อไป ดังนี้

9.1 การประชุมครั้งนี้ช่วยยืนยันข้อสรุปในประเด็นของพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยที่ลดลงเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าอาจารย์ชัยภัทร แสงกระจ่าง จะให้ความหวังว่าขณะนี้สื่อสิ่งพิมพ์บางฉบับเริ่มต้นตัวและคิดที่จะนำการวิจารณ์กลับมาอีกครั้ง เช่น *สกุลไทย* ทว่าก็ต้องประสบกับปัญหาเรื่องพื้นที่ของบทวิจารณ์ที่ลดลง เพราะแต่เดิมสื่อมักจะเปิดพื้นที่ให้บทวิจารณ์ประมาณ 3-5 หน้า A4 แต่ขณะนี้ลดลงเหลือแค่ 1 หรือ 1 ½ หน้า A4 เท่านั้น นั่นอาจจะเป็นเพราะรสนิยมของผู้รับในปัจจุบันเปลี่ยนไป กล่าวคือนิยมอ่านคอลัมน์ที่ไม่ยาวมากนัก ขณะเดียวกันก็เป็นที่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการแย่งชิงพื้นที่กันเองระหว่างคอลัมน์การวิจารณ์วรรณกรรมกับคอลัมน์อื่นๆ และบางครั้งบรรณาธิการก็ต้องมีข้อโต้แย้งกับนายทุนเพื่อให้คอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมมีพื้นที่ในสื่อนั้นๆ ได้ต่อไป จึงทำให้เห็นว่าสถานการณ์ของบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขณะนี้ยังไม่มั่นคงเท่าใดนัก อีกทั้งรูปแบบการวิจารณ์ที่เปลี่ยนไปก็ส่งผลให้นักวิจารณ์ต้องปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ จึงนับว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทายที่นักวิจารณ์วรรณกรรมต้องแสวงหาวิธีการที่จะเขียนบทวิจารณ์ให้มีคุณภาพ ในขณะที่พื้นที่ในการเขียนลดลงกว่าเดิมมากให้ได้

9.2 ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่าพื้นที่อินเทอร์เน็ตนับเป็นพื้นที่สำคัญที่เปิดกว้างต่อการวิจารณ์ ทั้งในเรื่องของพื้นที่ที่มีอย่างไม่จำกัด และโอกาสที่เปิดให้กับทุกคนสามารถก้าวเข้ามาเป็นนักวิจารณ์ได้ โดยไม่จำกัดว่าผู้ที่เขียนบทวิจารณ์จะต้องเป็นนักวิชาชีพที่มีพื้นที่ประจำในสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดนักวิจารณ์หน้าใหม่ กลุ่มวิจารณ์ใหม่ๆ และบทวิจารณ์จำนวนมากขึ้น ขณะเดียวกัน อินเทอร์เน็ตที่เน้นการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างนักวิจารณ์กับผู้อ่านทั่วไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบสิ่งเดียวกัน ก็จะช่วยขัดเกลาผลงานซึ่งกันและกันไปพร้อมกันด้วย นอกจากนี้บางครั้งก็ก่อให้เกิดประชาคมเล็กๆ ที่สามารถสร้างงานที่มีคุณภาพได้ เช่นเดียวกับในกรณีของความคิดเห็นและบทวิจารณ์ที่ช่วยขัดเกลาให้นักเขียนหน้าใหม่ในสื่อออนไลน์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ประชาคมที่มีคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่อยู่ในประชาคมนั้นต้องมีวุฒิภาวะและวิจรรณญาณที่สูงมากพอที่จะแยกแยะ วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏว่าสิ่งใดถูก หรือสิ่งใดผิดได้โดยไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวเป็นตัวตัดสิน หากมีผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางวรรณศิลป์เข้าไปช่วยให้คำแนะนำในช่วงแรกๆ ในไม่ช้าก็อาจจะก่อให้เกิดประชาคมวรรณศิลป์ที่มีคุณภาพขึ้นก็เป็นได้

9.3 สืบเนื่องจากข้อ 9.2 ที่ว่าพื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่เปิดกว้างทางการวิจารณ์ จึงเห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมในการวิจารณ์ในสื่อดังกล่าวก็จำเป็นต้องมีความจำเป็นเช่นกัน ทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ของสาขาวรรณศิลป์นั้นมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ องค์ความรู้ การติดต่อสื่อสาร (ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน) และ การวิจารณ์ หากพิจารณาจะพบว่าในโลกเสมือนจริงนั้นมี

องค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ประการแล้วคือ การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และการวิจารณ์ (ซึ่งในแง่ของคุณภาพของการวิจารณ์อาจจะต้องพิจารณาต่อไป) แต่องค์ประกอบสำคัญที่ขาดหายไปคือ องค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยที่ถูกต้อง เพราะในปัจจุบันการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมไทยนั้นมักจะเป็นเว็บไซต์และเป็นเรื่องราวละเอียดปลีกย่อยและกระจัดกระจาย ยังขาดการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เผยแพร่ เพราะมีข้อมูลจำนวนมากที่ผิดพลาด และยังไม่มีหน่วยงานของรัฐใดเข้ามาจัดการความรู้ไทยให้เป็นระบบ ซึ่งต่างจากเว็บไซต์ในต่างประเทศที่สามารถสืบค้นได้อย่างเป็นระบบมากกว่า ดังได้กล่าวถึงในประเด็นนี้ไว้แล้วข้างต้น ซึ่งในประเด็นนี้อาจารย์อัศศภาค เล้าจินตนาศรี อาจารย์ชัชมิตร และอาจารย์สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ก็อภิปรายไว้อย่างละเอียดแล้ว ในประเด็นเรื่ององค์ความรู้ และระบบการจัดเก็บข้อมูล (archive) ของไทยนั้น ไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะสาขาวรรณศิลป์เท่านั้น แต่นับเป็นปัญหาร่วมกันของทุกสาขาด้วยเช่นกัน จึงอาจเป็นโจทย์ต่อไปว่าจะทำอย่างไรที่ผลักดันให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ของไทยอย่างเป็นระบบมากขึ้น แต่สิ่งที่จะกระทำได้ในช่วงเวลาวิจัยที่เหลืออยู่คือ การเชื่อมโยงความรู้จากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ทางวรรณกรรมให้มาเผยแพร่ในพื้นที่อินเทอร์เน็ตที่ยังขาดองค์ความรู้นี้อยู่ ซึ่งอาจจะช่วยขยายแดนกลางระหว่างโลกลายลักษณ์และโลกเสมือนจริงอีกทางหนึ่งด้วย

9.4 ข้อเสนอของอาจารย์จักรพันธ์ วิลาสินีกุล เรื่องการสร้างห้องทดลอง หรือ “Cyber salon” นับเป็นแนวทางที่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นพ้องกันว่าน่าจะเป็นแนวทางการวิจัยที่ผู้วิจัยทุกสาขาสามารถที่จะกระทำได้ในช่วงเวลาวิจัยที่เหลืออยู่ เพราะการสร้างห้องทดลอง หรือ “Cyber salon” ก็ยังช่วยจำกัดขอบเขตการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้ผู้วิจัยจะต้องศึกษาภาพกว้างอันหลากหลายของโลกอินเทอร์เน็ตทั้งหมด นอกจากนี้ ในกรณี “คลินิกการวิจารณ์” ของสาขาวรรณศิลป์นั้น อาจารย์อัศศภาคเห็นว่ามี ความจำเป็น เพราะหากสามารถที่จะเปิดพื้นที่วิจารณ์วรรณกรรมอย่างมีคุณภาพเข้าไปยังเว็บไซต์วรรณกรรมต่างๆ โดยเฉพาะเว็บไซต์ของงานเขียนออนไลน์ ก็จะช่วยพัฒนานักเขียนรุ่นใหม่เหล่านี้ได้ และหากสามารถที่จะพัฒนานักเขียนรุ่นใหม่เหล่านี้โดยยกขึ้นมาได้ “ทั้งแผง” ก็จะช่วยสร้างนักเขียนคุณภาพต่อไปได้ นอกจากนี้ ประเด็นที่อาจารย์อัศศภาคตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการ twitt หรือ การโพสต์ใน facebook ได้ตอบกันไปมาระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์ต่อเนื่องเป็นเวลานาน บางครั้งการโต้ตอบไปมาเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้เกิดการวิจารณ์เชิงบรรณาธิการได้ แต่ข้อจำกัดในประเด็นนี้คือจะเก็บหลักฐานในเชิงลายลักษณ์ของข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่ารูปแบบการวิจารณ์ในสื่ออินเทอร์เน็ตหลายหลายมากขึ้น และเปลี่ยนไปจากที่รับรู้จากโลกลายลักษณ์เดิม เพราะมีทั้งบทวิจารณ์รูปแบบเดิม การวิจารณ์ในรูปแบบใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏในรูปของการแสดงความคิดเห็น กระทั่ง หรือแม้แต่การโต้ตอบกันใน twitter และใน facebook ก็ตาม

9.5 อาจารย์ชัชมิตร เสนอรูปแบบกิจการที่โครงการฯ สามารถดำเนินการได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องการวิจารณ์มากขึ้น เช่น การประกวดบทวิจารณ์ หรือ การจัดประกวดบล็อกวิจารณ์

10. การเข้าร่วมกิจกรรม

10.1 กิจกรรมเฉพาะสาขาวรรณศิลป์

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาและอภิปรายทางด้านวรรณกรรม รวม 10 ครั้ง ดังนี้

10.1.1 การเสวนาเรื่อง “เรื่องสั้นสุภาพบุรุษ-จากวันวานถึงวันนี้” โดย สรณัฐ ไตลังคะ และ อนุสรณ์ ตีปยานนท์ วันพฤหัสบดีที่ 31 มีนาคม 2554 ณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

10.1.2 การอภิปรายเรื่อง “ถกเขมร เขมรินทร์ อินทิดา และเชลยศักดิ์” โดย รศ.ดร. คุณหญิงวินิตา ดิถียนต์ ผศ. สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร และ อาจารย์ชัมัยกร แสงกระจ่าง วันเสาร์ที่ 2 เมษายน 2554 ณ ห้องประชุม 1 ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

10.1.3 โครงการ “การวิจารณ์วรรณกรรม” เรื่อง “ข้าวฟ้าดินสลาย ของ มัลลย์ ชูพินิจ” โดย คุณจิตกร บุษบา วันเสาร์ที่ 25 มิถุนายน 2554 ณ ชั้น 1 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.1.4 การเสวนาเรื่อง “อำนาจวรรณกรรม อำนาจนักเขียน อำนาจนักอ่าน” โดย คุณประภัสสร เสวิกุล อาจารย์ชัมัยกร แสงกระจ่าง และ คุณจรรณพร ปรปักษ์ประลัย วันพฤหัสบดีที่ 14 กรกฎาคม 2554 ณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

10.1.5 การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “นโยบายภาษาของประเทศ : ภาวะวิกฤตที่ต้องแก้” วันจันทร์ที่ 29 และวันอังคารที่ 30 สิงหาคม 2554 ณ ห้องสัมมนา ชั้น 22 ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์

10.1.6 การเสวนา “๕๐ ปี สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย หัวข้อ “บทบาทของสมาคมนักเขียน อดีต อนาคต ในสายตาอดีตนายก” วันเสาร์ที่ 8 ตุลาคม 2554 ระหว่างเวลา 10.00-13.00 น. ณ ห้องประชุม 4 ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

10.1.7 การเสวนา “๕๐ ปี สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย หัวข้อ “หวัง ผัน จริง ต่อวงวรรณกรรมไทย” วันเสาร์ที่ 8 ตุลาคม 2554 ระหว่างเวลา 14.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุม 4 ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

10.1.8 การเสวนาเรื่อง “วรรณกรรมไทยใน E-Book” วันพฤหัสบดีที่ 13 ตุลาคม 2554 เวลา 13.00-16.30 น. ณ ห้อง Meeting Room 3 ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

10.1.9 การเสวนา “มองวรรณกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” วันอาทิตย์ที่ 19 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 16.15 – 17.45 น. ณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

10.1.10 การเสวนา “มองวรรณกรรมซีไรต์ ไทย-ลาว ในพรมแดนเขียตะวันออกเฉียงใต้” วันอาทิตย์ที่ 19 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 17.45 – 19.30 น. ณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

10.2 กิจกรรมระหว่างสาขา

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาและอภิปรายในกิจกรรมของสาขาอื่น รวม 12 ครั้ง ดังนี้

10.2.1 การเสวนาการวิจารณ์ละครเวทีเรื่อง “แมคเบธ” วันเสาร์ที่ 11 มิถุนายน 2554 เวลา 17.15 -18.15 น. ณ ศูนย์ศิลปะการละคร สดใส พันธุมโกมล

10.2.2 การสัมมนา เรื่อง สุนทรภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 2 “จากดนตรีคลาสสิก : เส้นทางของสุนทรภรณ์” วันพฤหัสบดีที่ 16 มิถุนายน 2554 ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ

10.2.3 การเสวนาวิชาการ ชุด นักมานุษยวิทยามองสังคมไทยร่วมสมัยหัวข้อ “เฟซบุ๊ก: เครือข่ายชีวิตในยุคดิจิทัลเจเนอเรชั่น” วันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2554 เวลา 13.00-16.00 น. ณ ห้อง 207 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

10.2.4 การเสวนา “ขึ้นเชียงใหม่” นิกร แซ่ตั้ง คณะละคร 8x8 วันเสาร์ที่ 9 กรกฎาคม 2554 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.2.5 การเสวนา “ขึ้นเชียงใหม่” ชลประคัลภ์-ฐานชน จันท์เรื่อง คณะละครมรดกใหม่ วันเสาร์ที่ 6 สิงหาคม 2554 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.2.6 การเสวนา “ขึ้นเชียงใหม่” ทวีวัฒน์ กำเนิดเพชร และไพบุลย์ โสภณสุภาพ กลุ่มละครเพื่อการเรียนรู้บางพลี วันเสาร์ที่ 20 สิงหาคม 2554 เวลา 13.00-15.00 น ณ ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.2.7 การเสวนา “ขึ้นเชียงใหม่” ดำเกิง วิฑะปิยะศักดิ์ New Theatre Society วันเสาร์ที่ 3 กันยายน 2554 เวลา 15.00-17.00 น. ณ ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.2.8 การเสวนา Theatre Review วันเสาร์ที่ 28 มกราคม 2555 เวลา 14.00-16.30 น. ณ ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

10.2.9 การเสวนาโต๊ะกลมเรื่องการวิจารณ์ศิลปะ ในหัวข้อ “ปลูกผี...การวิจารณ์ : ทำได้อย่างไร” วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00-12.00 น. ณ The Jim Thompson Art Center

10.2.10 การเสวนา ในหัวข้อ “งานวิจารณ์บนโลกโซเชียล: พื้นที่ทางเลือกแห่งการวิจารณ์ละคร” วันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 14.00-16.00 น. ณ โรงละครสมมติเพลย์เฮ้าส์ ชั้นสองของร้านสังคมนิยม บนถนนพระอาทิตย์

10.2.11 การเสวนา “ขึ้นเขียน” คุณพิณทิพย์ สัตย์เพริดพราย จากคณะ “ละครสมมติ” วันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 14.00-16.00 น. ณ โรงละครสมมติเพลย์เฮาส์ ชั้นสองของร้านสังคมนิยมบนถนนพระอาทิตย์

10.2.12 การเสวนา “มุมมองนักวิชาการละคร กับ 10 ปี เทศกาลละครกรุงเทพ” วันอาทิตย์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 15.00-17.00 น. ณ ลานต้นโพธิ์ สวนสันติชัยปราการ กรุงเทพฯ

11. พื้นที่วรรณกรรมในโลกลายลักษณ์ (สื่อสิ่งพิมพ์)

หากย้อนกลับไปในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาจะมีความวิตกในกลุ่มผู้อ่านรุ่นผู้ใหญ่ที่วิตกเกี่ยวกับเรื่องวิกฤตการณ์อ่านในสังคมไทย เนื่องจากนักอ่านรุ่นผู้ใหญ่กังวลว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่จะละเลยการอ่านสำหรับในประเด็นเรื่องวิกฤตการณ์อ่านนั้น คุณอุทิศ เหมะมูล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ในการเสวนาในหัวข้อ “หวัง ผัน จริ่ง ต่อวงวรรณกรรมไทย” ไว้ว่าวิกฤตการณ์อ่านไม่ได้เกิดแต่เฉพาะสังคมไทย แต่ปรากฏการณ์นี้เป็นไปทั่วโลก และ คุณโตมร ศุขปรีชา เสริมในประเด็นนี้ว่าการอ่านไม่ได้เป็นวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่ต้น จึงเป็นการยากที่เมื่อทำหนังสือขึ้นมาแล้วจะขายดี หรือมีผู้อ่านราวกับการอ่านเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของไทย และจากการสัมภาษณ์คุณจรรยาพร ปรปักษ์ประลัย ซึ่งเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมเกี่ยวกับประเด็นนี้ ทั้งยังให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพของวงวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบันว่าอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวรรณกรรมสร้างสรรค์เดิมกับวรรณกรรมสร้างสรรค์ใหม่ เพราะงานวรรณกรรมสมัยนี้เริ่มมีความเปลี่ยนจากวรรณกรรมสร้างสรรค์เดิมที่คุ้นเคย เช่น สะท้อนปัญหาสังคม ไปสู่งานวรรณกรรมสร้างสรรค์ยุคใหม่ที่นำเสนอเรื่องปัจเจกมากขึ้น และมองสังคมไม่ได้เป็นแบบเดิม เพราะไม่ได้มองปัญหาของสังคม การเขียนในลักษณะเช่นนี้เริ่มปรากฏให้เห็นในเรื่องสั้น แต่ยังไม่เกิดในนิยาย นั่นอาจจะเป็นเพราะว่านิยายเป็นงานชิ้นใหญ่และสร้างยากกว่า

ขณะเดียวกันงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมกระแสหลักของไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ก็เริ่มประสบปัญหาในด้านผู้รับ เพราะมีผู้อ่านผลงานแนวนี้น้อยลง ซึ่งคุณจรรยาพร รักษา ให้ความเห็นเกี่ยวกับวงวรรณกรรมไทยในยุคปัจจุบันในการเสวนาในหัวข้อ “หวัง ผัน จริ่ง ต่อวงวรรณกรรมไทย” ไว้ว่า ความเป็นจริงในปัจจุบัน ถ้ายังพิมพ์งานวรรณกรรมสร้างสรรค์อยู่ก็คงจะลำบากหรือบางครั้งก็ขาดทุน ซึ่งเคยมีผู้แนะนำเมื่อทราบว่าความจริงเป็นเช่นนี้แล้ว เหตุใดจึงยังไม่เลิกเขียนหรือเปลี่ยนไปทำงานแนวอื่น เช่น ขณะที่ Harry Potter ขายดีก็มีผู้แนะนำให้เขียนงานเกี่ยวกับฟอมด แม่มด หรือมีผู้แนะนำให้เขียนแนวของท่าน ว. วัชรเมธี หรือเขียนเลียนแบบงานของท่าน ดิษ นัท ฮันส์ แต่การเขียนงานในลักษณะนี้ คุณจรรยาพร เห็นว่าเป็นสิ่งที่นักเขียนแต่ละคนจะต้องตัดสินใจเองว่าจะทำอย่างที่คุณอื่นอยากให้ทำ หรือจะทำในสิ่งที่ตนเองอยากทำ และคุณอุทิศให้ความเห็นเสริมว่าแม้ตนเองจะเป็นนักเขียนที่ได้รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยม แต่ชื่อของตนไม่ก็สามารถขายได้ เพราะงานเรื่องต่อมาก็ขายได้

จำนวนไม่มากเท่ากับงานที่ได้รางวัล แต่จำนวนที่ขายได้ก็จะกลับไปเป็นจำนวนที่แท้จริงของผู้อ่านจากก่อนหน้านั้นแล้ว หรืออาจจะเพิ่มขึ้นจากที่ได้รางวัลบ้าง เพราะสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่แท้จริงที่ทำให้ผู้อ่านตัดสินใจซื้อคือตราสัญลักษณ์ของรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือวรรณกรรมซีไรต์

ทั้งนี้จะเห็นว่าสถานการณ์ของวรรณกรรมในตลาดหนังสือของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนในช่วงประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุมาจากความตื่นตัวและความเติบโตของสำนักพิมพ์ที่งานวรรณกรรมออนไลน์ทั้งที่ได้รับความนิยมและผลงานในแนวเดียวกันจากพื้นที่อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเว็บไซต์พันทิปและเด็คดีมาตีพิมพ์ ซึ่งเกิดกระแสตอบรับจากผู้อ่านอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านที่เป็นเยาวชนรุ่นใหม่ เพราะว่างานวรรณกรรมแนวใหม่เหล่านี้มีเรื่องราวที่ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านเยาวชนกลุ่มนี้ ไม่ว่าจะเป็นงานเขียนแนวรักหวานแหวว หรืองานเขียนแนวแฟนตาซีต่างๆ งานวรรณกรรมออนไลน์กลายเป็นงานวรรณกรรมกระแสหลักแทนวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่ครองตลาดผู้อ่านในสังคมไทยมากกว่า 50 ปีไปได้ ตัวอย่างการตอบรับของกลุ่มผู้อ่านอย่างล้นหลามอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนที่สุดคือในงานสัปดาห์หนังสือ และงานมหกรรมหนังสือ ของไทย ที่มักจะมีผู้อ่านที่เป็นเยาวชนจำนวนมากเบียดเสียดกันเพื่อซื้องานวรรณกรรมแนวใหม่นี้จากสำนักพิมพ์ที่จำหน่ายงานแนวนี้เป็นหลัก เช่น สำนักพิมพ์แจ่มใส และสำนักพิมพ์สถาพร บุ๊ค เป็นต้น

สืบเนื่องจากกรณีที่มีผู้คนเข้าร่วมในงานสัปดาห์หนังสือ และมหกรรมหนังสือ เป็นจำนวนมากนั้น คุณโตมรตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้ไว้อย่างน่าสนใจว่าวัฒนธรรมไทยคือ “วัฒนธรรมตลาด” และสาเหตุที่งานสัปดาห์หนังสือมีคนเข้าร่วมเป็นจำนวนมากมิได้เกิดจาก “วัฒนธรรมการอ่าน” แต่เป็นวัฒนธรรมตลาด เพราะคนไทยเดินตลาด และสนุกกับการเดินตลาด ได้พบปะผู้คน ขณะเดียวกันยังได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับหนังสือที่ “ขายดี” หนังสือที่ขายดีจำนวนมากไม่ได้เรียกร้องให้ผู้อ่านต้องมีคุณสมบัติพิเศษบางอย่างในการอ่าน แต่เป็นการส่งเสริมให้ผู้อ่านรับได้อย่างง่ายๆ ฉะนั้น หากใช้เกณฑ์นี้การพิจารณาปรากฏการณ์การอ่านในปัจจุบันจึงไม่แปลกใจว่าหนังสือที่เรียกร้องให้ผู้อ่านต้องลงแรงหรือลงทุนในการอ่านและทำความเข้าใจสารที่สื่อ นั้น จะกลายเป็นหนังสือที่ขายได้น้อย จึงต่างจากหนังสือสำเร็จรูปหรือหนังสือที่บอกเล่าสารออกมาอย่างง่าย ๆ จึงกลายเป็นหนังสือขายดี เพราะสอดคล้องกับวัฒนธรรมของไทยที่มีมาแต่เดิม

คุณโตมรยังเห็นว่าสังคมที่มีวัฒนธรรมการอ่านก็จะมีโครงสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการอ่านมารองรับไปพร้อมกัน เช่น ห้องสมุด หรือในทางกลับกัน วัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็งก็สร้างสังคมการอ่านที่เข้มแข็งขึ้นมาเอง คุณอุทิศเห็นว่าการอ่านและการเขียนที่มีคุณภาพได้ก็ต้องค่อยๆ สร้าง และจะมีลำดับขั้นของการอ่านที่จะพัฒนาขึ้นตามวัย ด้วยเหตุนี้จึงมีความวิตกเกี่ยวกับการรับงานวรรณกรรมของเยาวชนในยุคปัจจุบันว่างานที่อ่านงานดูเหมือนจะไม่พัฒนาขึ้นเลยหรือว่าเปล่ากลวงจนเกินไป จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะทำให้เยาวชนเหล่านี้สามารถที่จะพัฒนาการอ่านหรือผลักดันให้วุฒิการอ่านให้เพิ่มขึ้นและต่อยอดขึ้นได้ โดยไม่ได้ให้การอ่านยุติเพียงแค่อ่านเพื่อความเพลิดเพลินเท่านั้น ทั้งนี้เห็นว่าควรมีทางเลือกหรือมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านเพิ่มขึ้น ว่านอกจากการอ่านเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีการอ่านที่เป็นคุณภาพด้วย ซึ่งจะ

ช่วยให้เยาวชนรุ่นหลังได้ทราบและเจริญเติบโตขึ้นจากการอ่านในหลากหลายระดับขึ้นก็น่าช่วยได้ ขณะเดียวกันในมุมมองของนักเขียนก็เห็นว่าการที่จะเขียนงานให้ดีก็เหมือนกับการได้รับประทานอาหารดีๆ ซึ่ง จะทราบว่าอาหารชนิดใดดี ก็ต้องรับประทานอาหารมาแล้วจำนวนหนึ่ง เช่นเดียวกับการที่จะเขียนงานให้ดี ก็ต้องอ่านงานที่ดีๆ ไม่ว่าจะเป็นงานของนักเขียนไทย และงานแปล จึงเห็นว่าสุดท้ายก็ต้องกลับมาอยู่ใน พื้นที่ของตัวเอง และทำงานเขียนของตนต่อไป

ด้วยเหตุนี้ คุณวัชร สัจจสารสินเสริมว่าการอ่านที่อาศัยการตีความหรือการพินิจตรองนับเป็น เรื่องสำคัญ แต่ในปัจจุบันนักอ่านในลักษณะนี้ยังมีน้อยในสังคมไทย และเห็นด้วยกับคุณโตมรที่ว่า วัฒนธรรมการอ่านไม่ใช่วัฒนธรรมของไทยตั้งแต่ต้น จึงต่างจากในสังคมตะวันตกที่การสังสรรค์รู้มา เป็น เวลานาน และมีการอ่านตีความมาแล้วเนิ่นนาน อีกทั้งในสังคมไทยเพิ่งจะเริ่มมีงานวรรณกรรมในรูปแบบ เรื่องสั้นและนวนิยายมาไม่นานนัก ซึ่งนับเป็นพัฒนาการที่ต่างกัน การสร้างวัฒนธรรมการอ่านแบบ ตะวันตกจึงต้องอาศัยเวลา และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งนักเขียนและนักอ่าน ขณะเดียวกัน ในปัจจุบันนักเขียนงานสร้างสรรค์ก็น้อยลงเช่นกัน ทั้งนี้เห็นว่าปัจจัยสำคัญในแวดวงวรรณกรรมไทยมี 2 ปัจจัยสำคัญ คือ นักเขียนและนักอ่าน เพราะนักเขียนก็ต้องการเขียนงานเพื่อให้มีผู้อ่าน และการวิจารณ์ก็ นับเป็นส่วนที่ช่วยขับเคลื่อนของวงวรรณกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดพลวัตทางความคิดและช่วยพัฒนา งานเขียนของนักเขียนต่อไป ทั้งนี้ นักเขียนเขียนงานเพื่อสร้างให้สังคมมีความคิด สติปัญญา แต่เมื่อ สังคมไม่สนองตอบ หรือสังคมอาจจะตอบรับแต่ก็เป็นส่วนน้อย ซึ่งทำให้นักเขียนไม่ได้เงินและไม่ได้ทักษะ วิจารณ์กลับมา จึงทำให้งานของนักเขียนหนึ่ง ไม่สามารถที่จะพัฒนางานของตนได้ ดังนั้น เมื่อสังคมไทย ไม่ใช่สังคมการอ่านที่มีนักอ่านที่จริงจังในวงกว้าง จึงเป็นเรื่องยากที่จะก่อให้เกิดสังคมที่อุดมด้วยภูมิปัญญา ซึ่งจะเป็นสังคมที่เป็นนักอ่านอย่างแท้จริง

12. พื้นที่วรรณกรรมในโลกเสมือนจริงหรือวรรณกรรมออนไลน์

จากการสัมภาษณ์คุณวโรส โรจนะ ในฐานะเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งนับเป็นเว็บไซต์ สำคัญที่เปิดพื้นที่ให้มีการเผยแพร่งานวรรณกรรมออนไลน์แรกของไทย และเป็นเว็บไซต์ที่มีงาน วรรณกรรมออนไลน์เผยแพร่เป็นจำนวนมากกว่า 2 แสนเรื่อง เล่าถึงจุดมุ่งหมายเริ่มแรกที่เปิดพื้นที่ที่ เรียกว่า “story” ว่าเพื่อเป็นการแบ่งบันเรื่องราว เรื่องสั้นของวัยรุ่น ไม่ได้คิดว่าจะพัฒนามาเป็นการเขียน นิยายที่พิมพ์ออกขายเป็นเล่มเช่นในปัจจุบัน ในช่วงแรกเปิดให้ผู้สนใจส่งเรื่องมาที่อีเมลของคุณวโรส และ คุณวโรสจะนำเรื่องลงในเว็บไซต์โดยที่ไม่ได้มีการไรท์ตัดออก แต่จะมีบางเรื่องที่ไม่ได้ลง เช่น เรื่องที่แต่ง มาเพื่อใส่ร้าย ว่ากล่าวผู้อื่น หรือนำเรื่องเพื่อนในห้องเรียนมาเปิดเผย และเมื่อเปิดให้มีการลงนิยายในหน้า “story” ของเด็กดีสองปีปรากฏว่ามีนิยายที่ลงไปแล้วหลายร้อยเรื่อง และยังมีส่วนที่ไม่ได้ลงอีกเป็นร้อยเรื่อง คุณวโรสจึงสร้างโปรแกรมไรท์เตอร์เป็นโปรแกรมแรกของตนเองเขียนขึ้นมาใหม่ ซึ่งระบบการลงนิยายใน

หน้าไรเตอร์ปัจจุบันนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เริ่มสร้าง ทั้งนี้หมวดหมู่ของวรรณกรรมที่แบ่งในหน้าไรเตอร์ของเด็กดีไม่ได้แบ่งตามหลักวรรณกรรม แต่แบ่งตามที่นักเขียนเขียนงานเพื่อลงในเว็บไซต์

คุณวโรรสได้ติดตามวงการวรรณกรรมออนไลน์มาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันพบที่มีการเปลี่ยนแปลงมองได้สองมิติ มิติแรกคือ ความนิยมแนวเรื่องนิยายที่เป็นไปตามสภาพของสังคม เช่น เมื่ออ่านการ์ตูนตาหวานญี่ปุ่นแนวนิยายก็จะออกมาเป็นรูปแบบการ์ตูนตาหวาน ต่อมานิยายแอรี่ พอตเตอร์เป็นที่นิยมแนวการเขียนแบบโรงเรียนเวทมนตร์ก็มีหลากหลาย ต่อมาเป็นแนวเกาหลี นักร้อง ซูเปอร์สตาร์เกาหลีเป็นที่นิยมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการไปเรียนแลกเปลี่ยนที่เกาหลี และจากนั้นเป็นแนวที่ละครโทรทัศน์ที่เข้ามา ก็เปลี่ยนเป็นแนวนำผู้หญิงไปก๊อชัง แก่แก่น แนวตบจูบ จึงอาจกล่าวได้ว่าทิศทางของวรรณกรรมออนไลน์จะแสดงออกถึงความนิยมของสังคมในช่วงนั้น ปัจจุบันแนวนิยายเปลี่ยนจากที่เลียนแบบจากละครมาเป็นแนวเกมออนไลน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากสื่อต่างๆ และมิติที่สอง คือ เรื่องที่เกี่ยวกับธุรกิจด้านการพิมพ์หนังสือ เนื่องจากในช่วงแรกที่สำนักพิมพ์ยังรับพิมพ์นิยายออนไลน์ไม่มาก แต่เมื่อมีการพิมพ์นิยายออนไลน์ออกขายและขายดี เนื่องจากมีผู้อ่านออนไลน์ตามไปซื้อนิยายอ่าน จึงมีสำนักพิมพ์กว่า 30 สำนักพิมพ์ที่เข้ามาเลือกนิยายออนไลน์ที่ลงในเด็กดีโดยเฉพาะ บางเรื่องเมื่อลงในเด็กดีเพียงเพียงชั่วโมงจะมีบรรณาธิการเข้ามาเลือกจองเพื่อตีพิมพ์ แต่เมื่อมีการตีพิมพ์นิยายออนไลน์เป็นจำนวนมาก บางสำนักพิมพ์ที่ไม่ได้ใส่ใจในด้านคุณภาพของงานมากนักก็เมื่อนำต้นฉบับออนไลน์ที่ได้มาลงตีพิมพ์โดยที่ไม่ได้มีการตรวจสอบงานที่ออกมาไม่มีคุณภาพ ทำให้ผู้อ่านที่ติดตามไม่ซื้องานของสำนักพิมพ์เหล่านี้ และสำนักพิมพ์เหล่านี้ก็ปิดตัวลงไปเรื่อยๆ เหลือสำนักพิมพ์ที่เข้มแข็งเพียงไม่กี่แห่ง และนักเขียนประจำของแต่ละสำนักพิมพ์มีจำนวนมาก ทำให้นักเขียนหน้าใหม่ที่จะเขียนนิยายออนไลน์เพื่อตีพิมพ์ได้ยากขึ้น

นอกจากนี้ คุณวโรรสกล่าวว่าเว็บไซต์เด็กดีในส่วนไรเตอร์เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ มีผู้เข้ามาเปิดวันละประมาณสองล้านหน้าต่อวัน และเชื่อว่าโลกออนไลน์ส่งผลต่อการอ่านหนังสือที่เพิ่มขึ้นของเด็กอย่างแน่นอน ขณะเดียวกันยังพบว่าพื้นที่ออนไลน์สร้างแนวนิยายหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าแต่เดิมแนวนิยายที่เมื่อก่อนไม่กล้าตีพิมพ์ หรือแนวที่ตีพิมพ์แล้วไม่มีคนอ่าน ในปัจจุบันก็สามารถตีพิมพ์ได้หากเรื่องดังกล่าวประสบความสำเร็จบนโลกออนไลน์แล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าการเขียนนิยายออนไลน์เป็นโอกาสของทุกคน และปัจจุบันแนวโน้มของทุกสิ่งจะมาทางด้านดิจิทัล อินเทอร์เน็ตและสิ่งที่จะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญคือโทรศัพท์มือถือซึ่งจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนการอ่านนิยายออนไลน์ให้เป็นไปสะดวกยิ่งขึ้น การอ่านหนังสือจากโทรศัพท์มือถือเป็นอีกช่องทางหนึ่ง และเชื่อว่านิยายออนไลน์จะเข้าถึงคนมากขึ้นและแต่ละคนจะใช้เวลาในการอ่านนิยายออนไลน์บนอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เหล่า ซึ่งมั่นใจว่าจะมีผู้อ่านนิยายออนไลน์เพิ่มมากขึ้นด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น คุณวโรรสเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพงานเขียนออนไลน์เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่จะให้เป็นที่ถูกใจคนรุ่นก่อนเป็นเรื่องยาก และแนวของนิยายออนไลน์จะซ้ำๆ ซึ่งเป็นแบบที่ถูกใจวัยรุ่น เนื่องจากเป็นนิยายที่เขียนโดยเด็กเพื่อที่เด็กอ่าน แต่มีเด็กที่พัฒนาการเขียนขึ้นมากเป็นส่วนหนึ่งด้วย แต่มีนิยายส่วนหนึ่งที่เขียนโดยผู้ใหญ่ แม้ว่าเว็บไซต์เด็กดีต้องการเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่เขียนนิยาย แต่สุดท้าย

แล้วเด็กจะเป็นผู้เลือกแนวทางเอง เนื่องจากการเขียนนิยายนั้นเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายของสำนักพิมพ์ การเขียนนิยายจึงเน้นที่การตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นงานที่ไม่มีคุณค่าสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่ง

ทั้งนี้ คุณจรรยาพรเห็นว่าขณะที่ลักษณะของชุมชนออนไลน์เป็นชุมชนใหญ่มหาศาล ข้อดีก็คือใครนำเสนองานก็ได้ เพราะมีพื้นที่ไม่จำกัด หากมีงานที่ดีก็มีผู้อ่าน มีคนชอบ ก็อาจมีสำนักพิมพ์มาเห็นแล้วนำมาพิมพ์ ขณะเดียวกันก็มีข้อเสีย คือ ควบคุมได้ยาก ขาดการคัดกรองที่ดี และไม่ค่อยเห็นการแข่งขันในเชิงคุณภาพ กลายเป็นว่าการที่จะเป็นที่ยอมรับต้องเหมือนคนอื่น ดังนั้น พื้นที่แห่งนี้จึงอาจเป็นเพียงการสร้างสนามสำหรับต้นฉบับมากกว่าสร้างงานวรรณกรรมคุณภาพ จึงต่างจากก่อนหน้าที่มีนำเสนอผ่านบล็อก ซึ่งจะเห็นว่างานที่ผ่านบล็อกมีคุณภาพมากกว่า แต่บล็อกก็เริ่มหายไปเพราะว่าสร้างยากและเผยแพร่ยาก ดังนั้นจึงพบว่าเมื่องานที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์เขียนง่ายกว่า จะพบว่างานวรรณกรรมดังกล่าวแม้ว่าจะเขียนง่ายและมีผู้เขียนเป็นจำนวนมาก แต่งานกลับมีคุณภาพน้อย เนื่องจากว่าขาดผู้ที่มีความทะเยอทะยานที่จะสร้างงานที่ดีที่เข้าไปอยู่ในพื้นที่ออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ คุณจรรยาพรจึงสรุปว่าภาพรวมของวรรณกรรมออนไลน์ไม่มีพัฒนาการในเชิงคุณภาพ แต่เป็นพัฒนาการเชิงปริมาณแต่เพียงอย่างเดียว จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเพราะพื้นที่ออนไลน์ให้อิสระในการเสนอความคิดอย่างเต็มที่ เพราะไม่ได้ถูกปิดกั้นด้วยระบบการเซ็นเซอร์ หรือบรรณาธิการ แต่งานสร้างสรรค์ที่ปรากฏในพื้นที่แห่งนี้กลับไม่ได้แสดงให้เห็นเลยว่าเป็นการนำเสนอความคิดอย่างอิสระ เนื่องจากเนื้อหาและภาษาไม่ได้แสดงความคิดใหม่ในเชิงความคิด ภาษาและกลวิธีก็มักจะลอกเลียนกันมาแบบอย่างไม่มีคุณภาพ จึงไม่ได้สร้างความก้าวหน้าในเชิงคุณภาพของงานวรรณกรรมแต่อย่างใด

ในกรณีนี้ คุณจรรยาพรจึงตั้งข้อสังเกตว่าผู้ที่เข้ามาเสนองานส่วนใหญ่อยากมีแค่เพียงชิ้นงาน แต่ไม่อยากจะสร้างงานอย่างมีอิสระ หรือมีความทะเยอทะยานที่สร้างงานอย่างที่ไม่ถูกปิดกั้น และเห็นว่าออนไลน์มันยังไม่ถูกใช้อย่างคุ้มค่า และงานวรรณกรรมออนไลน์ก็ควรจะประกาศอะไรและทำทนายได้มากกว่านี้ ยิ่งไปกว่านั้น หากมีโอกาสเลือกได้ คนส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะพิมพ์มากกว่านำเสนอเฉพาะงานออนไลน์นั้น

อีกด้านหนึ่ง คุณโตมรเห็นว่าหากมองสังคมในปัจจุบันที่มีสื่อใหม่ (New Media) เข้ามา ณ จุดนี้น่าจะช่วยให้สังคมการเขียนและอ่านที่แข็งแกร่งขึ้น เพราะไม่ได้อยู่ในสื่อแบบเดิม คือไม่ได้เป็นในรูปของหนังสือหรือในรูปของงานวรรณกรรมแบบเดิม แต่ว่าทุกคนจะสื่อสารด้วยการเขียนและอ่านผ่านการแชท (chat) ผ่านบีบี (BB) ผ่านการเขียนบล็อก ผ่านการแสดงความคิดเห็นในการเขียนกระทู้ต่างๆ และพบว่างานหลายชิ้นก็น่าทึ่งทีเดียว อีกทั้งยังช่วยให้เห็นความคิดของผู้คนที่ไม่เคยเห็นมาก่อน เนื่องจากว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้เป็นนักเขียน ไม่ได้มีพื้นที่ในการเขียนในสื่อกระแสหลัก แต่ว่าเมื่อมีพื้นที่ใหม่ๆ เกิดขึ้นที่ทำให้ผู้คนได้เขียนความคิดในโอเคเนชั่น ในพันทิป โลกกำลังเคลื่อนไปในอีกทิศทางหนึ่ง หรือเคลื่อนไปหาสื่อใหม่ที่อีกรูปแบบหนึ่ง ฉะนั้น ในอนาคตจึงอาจเป็นไปได้ว่าจะเกิดงานวรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่ในโลกของสื่อใหม่ขึ้นมาก็เป็นได้ และอาจจะมีผลงานวรรณกรรมที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่รู้จักหรือคุ้นเคย หรือว่า

การใช้ภาษา หรือความยาวของเรื่องอาจจะต่างไปจากวรรณกรรมในสมัยนี้ก็เป็นได้ แต่อาจจะมีคุณค่าทางจิตวิญญาณแบบใหม่สำหรับคนอีกรุ่นหนึ่งที่ไม่เหมือนกับคนในรุ่นที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ การสร้างงานวรรณกรรมก็น่าจะมีลักษณะใหม่ หรือลักษณะพิเศษบางอย่างที่สอดคล้องกับวงจรชีวิตที่เร็วของคนยุคนี้

ด้วยเหตุนี้ คุณอุทิศเห็นว่าน่าจะมีวิวัฒนาการด้านวรรณกรรมเกิดขึ้น ซึ่งก็เห็นด้วยกับที่คุณโตมร แสดงความเห็นไว้เช่นกัน เพราะรูปแบบงานวรรณกรรมก็มีการเคลื่อนผ่าน และมีวิธีการเล่าเรื่องแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่ เช่น งานที่ได้รับรางวัลพูลิเซอร์ (Pulitzer Awards) ปีนี้ คือ นวนิยายเรื่อง *A Visit from the Goon Squad* ของ เจนนีเฟอร์ อีแกน (Jennifer Egan) ที่งานเขียนเป็นรูปแบบผสมระหว่างการเขียนกับการใช้โปรแกรม PowerPoint มาใส่ไว้ในนิยายด้วย นับเป็นการเล่าเรื่องโดยใช้สื่อแขนงอื่นมาร่วมผสมผสานเพื่อสร้างงานวรรณกรรม หรือ Jonathan Safran Foer เป็นนักเขียนรุ่นใหม่ที่มีทดลองรูปแบบใหม่ๆ เช่น การทิ้งพื้นที่ว่างไว้ในงานวรรณกรรมครั้งละ 2-3 หน้า ซึ่งเป็นเหมือนกราฟฟิกบางอย่าง ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงอาจมีใช้เฉพาะตัวภาษาหรือเฉพาะเนื้อหาเรื่องราวอีกแล้ว แต่ผสมสื่ออื่นเข้ามาด้วย จึงไม่ใช่การอ่านแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการมองด้วย บางครั้งก็มีการหยิบยืมรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์งานวรรณกรรม ขณะเดียวกันก็เชื่อว่างานวรรณกรรมที่ใช้เรื่องเล่าและภาษาในการเล่าเรื่องก็ยังคงอยู่ แม้รูปแบบจะเปลี่ยนไป แต่ตัวภาษาหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดจินตภาพก็ยังคงอยู่ เพราะเชื่อว่าวรรณกรรมคือสติปัญญาของสังคม วรรณกรรมเป็นสติและภาวะหยุดนิ่งงันของมนุษย์ ซึ่งนับว่าสิ่งสำคัญเนื่องจากในขณะที่โลกเคลื่อนที่ไปอย่างรวดเร็วก็ต้องมีบางสิ่งที่จะทำให้มนุษย์สะดุดหรือหยุดเพื่อคิดหรือเรียกสติกลับมา และเชื่อว่าโดยศักยภาพของงานวรรณกรรมทรงคุณค่าเพื่อดึงมนุษย์ให้หยุดคิดหรือมีสติกับปัจจุบัน

13. ความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมในโลกลายลักษณ์กับวรรณกรรมในโลกเสมือนจริง

สำหรับประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมในโลกลายลักษณ์กับโลกเสมือนจริง จากผลการวิจัยในโครงการวิจัย “การวิจัยในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์ การวิจัย ภาคสอง” ของกลุ่มกรณีศึกษา “การสร้างและการรับงานวรรณกรรมออนไลน์” คุณจะพ้องกับความเห็นผู้ที่มีประสบการณ์ในโลกวรรณศิลป์เดิม (ก่อนที่จะมีวรรณกรรมออนไลน์) มักจะเห็นว่างานวรรณกรรมออนไลน์เป็นงานที่สร้างเยาวชนสร้างขึ้นใหม่โดยแทบจะไม่ได้รับอิทธิพลหรือพัฒนามาจากชนวรรณศิลป์เดิมของไทย แต่เป็นการสร้างแนวเรื่องขึ้นมาใหม่จากอิทธิพลของสื่อและความสนใจเฉพาะตัวของเยาวชนในยุคนี้ เช่น การ์ตูนญี่ปุ่น เกมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ และ ซีรีส์เกาหลี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ งานวรรณกรรมออนไลน์ส่วนใหญ่จึงยังคงมีความอ่อนด้อยในเชิงวรรณศิลป์รูปแบบเดิมอยู่

หากถามความเห็นจากผู้ที่มีความผูกพันกับงานวรรณกรรมออนไลน์มากกว่างานวรรณศิลป์แบบเดิม เช่น ในกรณีของคุณวโรรสก็จะได้ความคิดเห็นที่ต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากคุณวโรรสเห็นว่าวรรณกรรมทั้งสองแบบนี้ไม่แตกต่างกัน เพราะวรรณกรรมที่อยู่ในออนไลน์ก็จะตีพิมพ์เป็นหนังสือด้วย และ

มองว่าวรรณกรรมออนไลน์นั้นเปิดให้มีแนวที่หลากหลายมากขึ้น ขณะเดียวกันได้รับการทดสอบบนโลกออนไลน์แล้วว่าประสบความสำเร็จ และเมื่อประสบความสำเร็จบนออนไลน์ได้นำไปตีพิมพ์ก็มักจะประสบความสำเร็จเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์เช่นเดียวกัน และสำนักพิมพ์ที่ไม่เคยนำนิยายออนไลน์มาตีพิมพ์ก็นำแนวเรื่องที่นิยมในออนไลน์ออกตีพิมพ์ ฉะนั้นจึงเห็นได้ชัดว่าเมื่อมีการอ่านนิยายออนไลน์ทำให้เด็กอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น และเด็กซื้อหนังสือเพิ่มขึ้น สำนักพิมพ์ต่างๆ ก็พิมพ์นิยายแนวที่เด็กนิยมมากขึ้น โดยส่วนตัว คุณวโรสไม่ได้มองว่าเป็นวรรณกรรมที่อยู่ในโลกเสมือนจริงหรือโลกลายลักษณ์ แต่มองว่ามีผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้นและแนวนิยายนั้นมีหลากหลายขึ้น นิยายจะอยู่บนโลกลายลักษณ์หรือโลกเสมือนจริงก็ได้ทั้งนั้น อีกทั้งเห็นว่าหนังสือที่เป็นลายลักษณ์โดยที่ไม่เคยผ่านออนไลน์ กับหนังสือที่อยู่บนโลกออนไลน์แล้วมาเป็นลายลักษณ์ไม่แตกต่างกัน เพราะในสมัยก่อนนักเขียนจะส่งผลงานของตนเองไปยังสำนักพิมพ์ต่างๆ เพื่อให้ได้ตีพิมพ์ ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีกระบวนการนี้อยู่ แต่บางคนเลือกที่จะออนไลน์แล้วผลงานของตนเองประสบความสำเร็จก็ได้รับตีพิมพ์ หรือเป็นการพิสูจน์ผลงานของตนเองก่อนที่จะได้รับการตีพิมพ์ ในปัจจุบันผู้ที่ลงนิยายออนไลน์มีโอกาสมากกว่า ทั้งการเขียนแนวนิยายใหม่ที่ยังไม่มีใครเคยเขียนมาก่อน และได้ตีพิมพ์เพราะสำนักพิมพ์เห็นว่าประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าผลงานวรรณกรรมลายลักษณ์ไม่มีอิทธิพลต่อการเขียนงานบนโลกออนไลน์เท่าใดนัก เพราะเด็กๆ ไม่อ่านหนังสือเหล่านั้นอยู่แล้ว สื่ออื่นๆ น่าจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่า เช่นเมื่อดูทีวี ออนไลน์มากก็จะได้รับอิทธิพลจากตรงนั้นมากกว่า

กรณีนี้เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานวรรณกรรมในต่างประเทศ คุณวโรสเห็นว่าในสังคมตะวันตกมีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็งกว่าสังคมไทย จึงมีการอ่านงานวรรณกรรมในรูปแบบเก่า และนักเขียนก็ยังผลิตงานวรรณกรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อีกทางหนึ่งสื่อรูปแบบใหม่ก็ช่วยถ่วงดุลระหว่างกันได้ จึงมีช่องว่างระหว่างกันน้อย แต่ในสังคมไทย เมื่อมีวัฒนธรรมการอ่านน้อย มีสื่ออื่นเข้ามาแย่งชิง และสื่อใหม่มีความรวดเร็วและสนองความต้องการได้ เช่น เฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่แย่งชิงจากการอ่านไปได้ จึงเป็นไปได้ที่ว่าผู้คนจำนวนหนึ่งจะไม่กลับไปอ่านวรรณกรรมแบบดั้งเดิม จึงต่างจากสังคมตะวันตก เพราะสังคมตะวันตกยังมีการเรียนวรรณคดีอย่างเข้มข้น ซึ่งไม่ได้เป็นการเรียนเพื่อสอบ แต่เป็นการเรียนอย่างครุ่นคิดและกลับไปอ่านงานวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ อีกทั้งการอ่านในสังคมตะวันตกยังเข้มข้นอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าขณะที่สื่อใหม่อย่างเฟซบุ๊กเข้ามาก็สามารถที่จะผสมเข้ากับวัฒนธรรมการอ่านแบบดั้งเดิมได้ ด้วยการอ่านหนังสือไปพร้อมกัน แต่ในสังคมไทยแยกสื่อใหม่กับหนังสือจากกันอย่างชัดเจน เพราะเมื่อผู้คนสนใจสื่อใหม่ ไม่ว่าจะเป็น I-Pad หรือ I-Phone ก็จะทิ้งการอ่านหนังสือไปโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เชื่อว่าในอนาคตงานวรรณกรรมแบบดั้งเดิมก็คงอยู่ แต่อาจจะถูกบีบอัดเข้ามา ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับแต่ละสังคมด้วยว่ามีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มข้นมากน้อยเพียงใด

14. การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ (วัฒนธรรมลายลักษณ์)

14.1 ภาพรวมของวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์

การวิจารณ์ลายลักษณ์วรรณกรรมมีปรากฏเป็นคอลัมน์ประจำในสื่อลายลักษณ์หลายฉบับ ซึ่งความคึกคักของบทวิจารณ์วรรณกรรมนั้นจะอยู่ในช่วงระหว่างปี 2540-2544 ก่อนที่พื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมจะค่อยๆ หายไปนับตั้งแต่ปี 2445-2549 และเริ่มกลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงปี 2550 เป็นต้นมา หากพิจารณาความคึกคักของการวิจารณ์วรรณกรรมในยุคเฟื่องฟู จะพบว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารดังกล่าวต่างก็มีคอลัมน์วิจารณ์เฉพาะ และยังมีนักวิจารณ์ประจำคอลัมน์ที่เขียนงานต่อเนื่องยาวนานกว่าหนึ่งปี ไม่ว่าจะเป็น คอลัมน์ “ร่มรื่นในเงาคิด” ใน *มติชนสุดสัปดาห์* ของ สุพวงค์ จันทังเพ็ชร ที่เขียนต่อเนื่องตั้งแต่ 2540-2553 คอลัมน์ “ปากกาชนนง” ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ของ สกฤต บุญยทัต ที่เขียนต่อเนื่องตั้งแต่ 2551 ถึงปัจจุบัน หรือ คอลัมน์ “วรรณกรรมวิจารณ์” ใน *เนชั่นสุดสัปดาห์* ของ สายพิณ ปฐมบรรณ ที่เขียนงานวิจารณ์วรรณกรรมในช่วงระหว่างปี 2541-2542 และมีบางคอลัมน์ที่มีนักวิจารณ์ประจำมากกว่าหนึ่งนำเสนองานสลับกัน เช่น คอลัมน์ “คิด-อ่าน-เขียน” ซึ่งมีนักวิจารณ์ประจำ 3 คน คือ สุภาพ พิมพ์ชน เทวทัต และจรรยาพร ปรปักษ์ประลัย อีกทั้งยังมีการเปิดคอลัมน์พิเศษ เช่น บทความพิเศษ ใน *มติชนสุดสัปดาห์* ในกรณีที่มีผู้ส่งต้นฉบับบทวิจารณ์ที่น่าสนใจมาให้

ในยุคที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์เริ่มกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งก็พบว่า คอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมไม่ได้มีแต่หนังสือพิมพ์ และนิตยสารฉบับเดิมๆ ที่เคยมีคอลัมน์วิจารณ์อยู่แล้ว แต่ยังมีนิตยสารใหม่ที่ให้ความสนใจกับงานวรรณกรรมและบทวิจารณ์วรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิตยสาร *ออล แม็กกาซีน all magazine* ที่เริ่มออกวางตลาดครั้งแรกในเดือนพฤษภาคม 2549 เพราะมีคอลัมน์เกี่ยวกับงานวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งครอบคลุมงานวรรณกรรมในหลายแง่มุม ทั้งการแนะนำและวิจารณ์หนังสือทั้งไทยและต่างประเทศ สัมภาษณ์นักเขียน นำเสนอเรื่องราวของธุรกิจหนังสือ วิเคราะห์กระแสและทิศทางของงานวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการนำงานวรรณกรรมไปแปรรูปเป็นสื่ออื่น เช่น ละครหรือภาพยนตร์ คอลัมน์วรรณกรรมที่ปรากฏใน *ออล แม็กกาซีน* เป็นที่น่าเสียดายว่าผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่รู้จักนิตยสารฉบับนี้มากนัก แม้ว่านิตยสารฉบับดังกล่าวจะจัดจำหน่ายในบ้าน Book Smile ในร้านเซเว่น อีเลเว่น ทั่วประเทศ นั่นอาจเป็นเพราะว่ารูปแบบภายนอกของนิตยสารและวารสารที่พิมพ์ในประเทศไทยไม่สื่อถึงคุณภาพของเนื้อหาในหนังสือ

นอกจากนี้ยังมีวารสารและนิตยสารเฉพาะทางวรรณกรรมที่ออกใหม่ที่น่าสนใจ 2 ฉบับคือ วารสาร “อ่าน” เป็นวารสารราย 3 เดือน ฉบับแรก คือ เมษายน – มิถุนายน 2551 และปัจจุบันออกถึง ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2555) ซึ่งเป็นวารสารที่เน้นการวิจารณ์โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น การวิจารณ์วรรณกรรม ภาพยนตร์ และ ศิลปะ แต่บทวิจารณ์ส่วนใหญ่จะเป็นบทวิจารณ์วรรณกรรม และในฉบับปฐมฤกษ์ โอตา อรุณวงศ์ บรรณาธิการ ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดทำวารสารฉบับนี้ไว้ว่า “...หวังให้เกิดวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่เข้มแข็งสร้างสรรค์ แค่นักอ่านพอที่จะไม่ต้องกีดกันคนส่วนใหญ่ออกไป...” แต่เมื่อพิจารณาบทความและบทวิจารณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้พบว่า ทิศทางของวารสารฉบับดังกล่าวดู

จะสวนทางกับเป้าหมายที่บรรณาธิการได้กล่าวไว้ในฉบับปฐมฤกษ์ เพราะวารสารดังกล่าวสื่อความได้กับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม ขณะเดียวกันก็ดูเหมือนจะได้กีดกันผู้อ่านที่เป็นผู้สนใจส่วนใหญ่ออกไป เนื่องจากบทวิจารณ์จำนวนมากมักอิงกับทฤษฎีตะวันตก จึงทำให้ผู้อ่านที่มีได้มีพื้นความรู้ทางเกี่ยวกับทฤษฎีวิจารณ์เหล่านี้อาจจะรู้สึกว่าบทวิจารณ์ดังกล่าวยากเกินไป ผู้เขียนคอลัมน์ต่างๆ ในวารสารฉบับนี้มีทั้งนักเขียน นักวิจารณ์ และนักวรรณกรรมศึกษา และบทความก็มีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการวิจารณ์หนังสือไทยและต่างประเทศ การทบทวนและถกเถียงเกี่ยวกับทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการวิจารณ์ต่างๆ และยังมีนิตยสารทางวรรณกรรมที่น่าสนใจอีก 1 ฉบับคือ นิตยสาร Writer เป็นนิตยสารรายเดือน ฉบับแรกออกในเดือนกรกฎาคม 2554 และปัจจุบันออกมาถึงฉบับที่ 6 (กุมภาพันธ์ 2555) นิตยสารฉบับนี้มีเรื่องราวเกี่ยวกับข่าวคราวแวดวงนักเขียน วรรณกรรม และการวิจารณ์วรรณกรรมทั้งวรรณกรรมไทยและต่างประเทศ นับว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกองบรรณาธิการที่ต้องการให้นิตยสารฉบับนี้เป็น “โลกนักอ่าน บ้านนักเขียน ห้องเรียนนักฝัน”

ภาพรวมของปริมาณบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ก็ยังคงอยู่ในภาวะที่ลดน้อยลงจากเมื่อ 10 ปีก่อน แม้ว่าจะมีนิตยสาร และวารสารทางวรรณกรรมใหม่ๆ ขึ้นมากก็ตาม แต่ในทัศนะของคุณจรรยาพรในฐานะนักวิจารณ์คนหนึ่งก็ยังเห็นว่าพื้นที่ลายลักษณ์ในการวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบันนั้นยังมีเท่าเดิม เพราะพื้นที่วิจารณ์ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* และ *กรุงเทพธุรกิจ (จุดประกายวรรณกรรม)* ยังมีอยู่ แต่อาจไม่ต่อเนื่องเท่าเดิม ในแง่หนึ่งอาจเรียกว่าพื้นที่น้อยลงก็ได้ แต่ไม่น้อยลงขนาดที่ทุกคนเชื่อว่าน้อย นอกจากนี้ยังเชื่อว่างานวิจารณ์ดีๆ ถ้ามีผู้เขียนก็จะมีผู้สนใจเช่นกัน เช่น หนังสือพิมพ์หลายๆ ฉบับที่ไม่ได้ลงงานวิจารณ์เป็นประจำ แต่ถ้ามีงานวิจารณ์ดีๆ มากก็จะเปิดพื้นที่ลงให้ แต่สิ่งที่ลดลงจริงก็คือจำนวนนักวิจารณ์ เพราะมีนักวิจารณ์ที่เขียนงานน้อยลง ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากพิจารณาในภาวะปกติจะพบว่าบทวิจารณ์ในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมานี้มีจำนวนลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อสิ่งพิมพ์ที่เดิมเคยเปิดพื้นที่การวิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *เนชั่นสุดสัปดาห์* และ *กรุงเทพธุรกิจ (จุดประกายวรรณกรรม)* แต่ความคึกคักของบทวิจารณ์จะปรากฏเป็นวาระพิเศษ เช่น ในช่วงที่มีการประกาศผลการตัดสินรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือซีไรต์ ก็จะพบว่าสื่อสิ่งพิมพ์จำนวนมากต่างเปิดพื้นที่ให้กับบทวิจารณ์ที่วิจารณ์งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลดังกล่าวในปีนั้นๆ จนดูประหนึ่งว่าถ้าสื่อสิ่งพิมพ์เล่มใดไม่มีบทวิจารณ์งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลแล้วจะตกกระไดพลอยโจน นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับความเห็นของคุณจรรยาพรที่ว่าจำนวนนักวิจารณ์อาชีพที่เคยเขียนงานวิจารณ์วรรณกรรมเป็นประจำเริ่มมีจำนวนลดลง และพบว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมานักวิจารณ์บางคนก็ไม่ได้เขียนงานวิจารณ์วรรณกรรมเผยแพร่เลย เช่น ดวงมน จิตรจำนงค์ และ นฤมิตร สอดสุข

14.2 นักวิจารณ์

จากการสำรวจบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารจำนวนหนึ่ง (ดังรายละเอียดที่กล่าวถึงแล้วในข้อ 2) ผู้วิจัยพบว่ามีนักวิจารณ์อาชีพจำนวนหนึ่งมีผลงานในหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร

ข้างต้นมากกว่า 1 ฉบับ ไม่ว่าจะเป็น จุฑาพร ประักษ์ประลัย (กรุงเทพฯธุรกิจ กับ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์) สุภาพ พิมพ์ชน (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ และ มติชนสุดสัปดาห์) สกฤต บุญยทัต (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ กับ กรุงเทพฯธุรกิจ) และ ดอกไม้ดำ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ กับ กรุงเทพฯธุรกิจ)

นักวิจารณ์ที่เขียนคอลัมน์เหล่านี้มีทั้งนักวิจารณ์อาชีพ นักวิจารณ์สมัครเล่น และนักวิจารณ์เฉพาะกิจ (ซึ่งมักจะเขียนวิจารณ์ในลักษณะบทความพิเศษ) งานวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารทั่วไปจะเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปที่มุ่งเน้นสื่อความกับผู้อ่านทั่วไป จึงไม่มีลักษณะเป็นวิชาการมากนัก แม้ว่าผู้เขียนจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญทางวรรณกรรมโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น บทวิจารณ์ของรีนฤทัย สัจจพันธุ์ และ สรณัฐ (ชื่อเดิมคืออิรวดี) ไตลังคะ จึงต่างจากวารสารการวิจารณ์โดยเฉพาะอย่าง นิตยสารอ่าน ซึ่งจะเป็นบทวิจารณ์เต็มรูปที่เน้นความเป็นวิชาการมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นบทวิจารณ์ของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางวรรณคดี เช่น ชูศักดิ์ ภัทรกุลวานิช ชูติมา ประกาศุณนิสาร และ รัชฎา สังขพันธ์านนท์ หรือแม้แต่นักศึกษาและบุคคลทั่วไป เช่น บทความ “ฝนตกขึ้นฟ้า: นักฆ่าชนชั้นล่าง” ของ เมธาวิ โหละสุต และมีบทความบางชิ้นที่ใช้ทฤษฎีตะวันตกต่างๆ มาเป็นเครื่องมือในการวิจารณ์ เช่น บทความ “แต่ภรรยาของลีโอ: สตรีผู้เลือนหายไปในโลกของบุรุษ” ของ ภูมิ น้ำวล หรือ บทความ “จาก *Raise the Red Lantern* ถึง *ชั่วฟ้าดินสลาย* : เสรีภาพในกรงทอง” ของ บดินทร์ เทพรัตน์

14.3 ประเด็นในการวิจารณ์

ประเด็นการวิจารณ์ที่พบสามารถแบ่งออกได้ใน 2 ลักษณะคือ ประการแรก คือ การวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่อง จะพบว่าบทวิจารณ์ที่สำรวจส่วนใหญ่จะวิจารณ์หนังสือเฉพาะเล่มนักเขียนไทย ซึ่งมีทั้งนักเขียนรุ่นเก่า เช่น เสนีย์ เสาวพงศ์ ‘รงค์ วงษ์สวรรค์ เสถียร จันทิมาธร เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ว. วนิจฉัยกุล ชมัยกร แสงกระจ่าง กฤษณา อโศกสิน และ ทมยันตี เป็นต้น และนักเขียนรุ่นใหม่ที่มีผลงานเรื่องแรก เช่น วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร ผาด พาสีกรณ นอกจากนี่ยังมีการวิจารณ์งานวรรณกรรมต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อเมริกา และลาว โดยชี้ภาพรวมของผลงาน ข้อดี และข้อด้อยของงานวรรณกรรมชิ้นนั้นๆ รวมถึงความน่าสนใจและความประทับใจที่ผู้เขียนมีต่อผลงานแต่ละเรื่องซึ่งผลงานที่นำมาวิจารณ์นั้นมีหลากหลายประเภท ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี นิทาน วรรณกรรมเยาวชน สารคดี สารนิยาย ขณะเดียวกันผลงานวรรณกรรมที่นำมาวิจารณ์นั้นก็มีความหลากหลายแนว ทั้งนิยายรักโรแมนติก ทรานส์นิยาย นิยายสยองขวัญ นิยายบู๊ เพื่อชีวิต ธรรมะ หรือ ชีวิตประวัติ

ลักษณะที่สองคือ การวิจารณ์ภาพรวมของวงการวรรณกรรม แนวโน้ม ทิศทาง และรูปแบบของงานวรรณกรรมในลักษณะต่างๆ ในการสำรวจจะพบว่าบทวิจารณ์ส่วนใหญ่ในคอลัมน์ “เชิญมาวิจารณ์” ในช่วงแรกจะเป็นการวิจารณ์วรรณกรรมในภาพรวม ไม่ว่าจะเป็นการชี้ให้เห็นทิศทางการเขียนเรื่องสั้นของไทยว่าแบ่งออกเป็น 2 แนว คือแนวการเขียนเรื่องสั้นแบบเก่า และแบบใหม่ที่แสวงหาและทดลองรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ แนวโน้มหนังสือธรรมะที่เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น การแสวงหาทิศทางเฉพาะของสำนักพิมพ์เพื่อความอยู่รอดในเชิงธุรกิจในปัจจุบัน เช่น สำนักพิมพ์ Devilbooks เน้นการพิมพ์เรื่องผีและ

เรื่องสยองขวัญ หรือ สำนักพิมพ์หัตถคดี พิมพ์เรื่องแนวสืบสวนสอบสวน อีกทั้งยังมีการเปรียบเทียบงาน “ปักกิ่งบุ๊คแฟร์” กับ “บางกอกบุ๊คแฟร์” ไว้อย่างน่าสนใจว่า งาน “ปักกิ่งบุ๊คแฟร์” เป็นการเปิดพื้นที่ให้สำนักพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศนำหนังสือมาจัดแสดงและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจเข้าชม ขณะเดียวกันก็มีการเปิดโต๊ะเจรจาซื้อลิขสิทธิ์ โดยไม่มีการจำหน่ายหนังสือ ผู้สนใจสามารถหาซื้อหนังสือดังกล่าวได้ตามร้านหนังสือทั่วไป ซึ่งแตกต่างจากงาน “บางกอกบุ๊คแฟร์” ที่เป็นงานขายหนังสือ ซึ่งผู้คนจำนวนมากรอซื้อหนังสือในงานกันมากกว่าที่จะไปซื้อตามร้านหนังสือเพราะมีราคาถูกกว่า จึงส่งผลให้ธุรกิจร้านหนังสือขนาดเล็กต้องปิดตัวลง ขณะเดียวกันก็มีบทวิจารณ์บางบทที่วิจารณ์หนังสือเฉพาะเล่มด้วย ซึ่งมีทั้งหนังสือของไทยและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีเป็นคอลัมน์วิจารณ์ชื่อ “อ่านชีวิตจากวรรณกรรม” ของลำเพา เฟ่งวรรณ ซึ่งผลงานส่วนใหญ่จะวิจารณ์นวนิยายยอตะมะที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงแรกๆ ของการเขียนนวนิยายแนวพาฝันในประเทศไทย (ตั้งแต่ 2490 เป็นต้นมา) ไม่ว่าจะเป็น *บ้านทรายทอง* (2493) ของ ก. สุรางคนางค์ *ดาวพระศุภ* (2504) ของ ศรีทอง ลดาวัลย์ *ปริศนา* (2494) ของ ว. ณ ประมวลมารค และ *แก้วตาพี่* (2504) ของ นิตยา นาฏยะสุนทร เป็นต้น ลำเพา เฟ่งวรรณจะชี้ให้เห็นว่าถึงเสน่ห์และจุดเด่นของวรรณกรรมแต่ละเรื่องที่สามารถข้ามยุคสมัยและกาลเวลา และสามารถสื่อความกับนักอ่านยุคปัจจุบันได้ แม้ว่านวนิยายส่วนใหญ่ที่นำมาวิจารณ์จะเขียนมานานกว่า 40 ปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้ในบทวิจารณ์เหล่านั้น ผู้วิจารณ์มุ่งชี้ให้เห็นถึงภาพชีวิตของผู้คน สังคม ค่านิยมของยุคสมัยที่สะท้อนออกมาจากงานวรรณกรรม ซึ่งผลงานส่วนใหญ่ที่ปรากฏในคอลัมน์นี้จะนำเสนอภาพสังคมไทยใน 2 ยุคคือ ยุคแรกในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นสำคัญ ซึ่งจะสะท้อนภาพสังคมช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะเรื่องราวของชนชั้นสูงที่รุ่งเรืองและตกต่ำลงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พร้อมๆ กับชนชั้นใหม่ที่เกิดขึ้นคือ “ผู้ดีใหม่” ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนที่เข้ามาครอบครองเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ยังมีนำเสนอเรื่องราวของชนชั้นสามัญชนก็มีบทบาทในการปกครองประเทศ ยุคที่สอง คือ ช่วงที่ประเทศไทยเริ่มต้นใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 (2504) ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญแบบใหม่ที่ไหลบ่าเข้าไปยังชนบท และการชักนำคนชนบทให้มาทำงานในเมือง ขณะเดียวกันก็สะท้อนภาพของวิถีชีวิตหรือรสนิยมแบบใหม่ของ “ผู้ดี” ในยุคนั้น โดยชี้ให้เห็นว่าภาพสะท้อนต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านในยุคปัจจุบันเข้าใจและมองเห็นภาพอดีตที่ผ่านมาของสังคมในยุคเหล่านั้นได้ดีขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่ออ่านบทวิจารณ์ในคอลัมน์นี้ทั้งหมดพบว่า ลำเพา เฟ่งวรรณยังชี้ให้เห็นประวัติและพัฒนาการ รวมทั้งลักษณะเฉพาะของนิยายพาฝัน หรือบางครั้งก็เรียกว่า “นิยายหลักหนี” ซึ่งเติบโตขึ้นพร้อมกับปริมาณของนักเขียนหญิงและผลงานวรรณกรรมแนวนี้ โดยชี้ให้เห็นว่านิยายแนวนี้จะนำเสนอเรื่องความแตกต่างระหว่างชนชั้น การผจญภัยของนางเอกในโลกของความเป็นจริงโดยที่มีพระเอกคอยให้กำลังใจช่วยเหลือ การซ่อนตัว อาจจะอยู่ในรูปของฝาแฝด หรือการปลอมตัว การแย่งชิงมรดก การตามหาความจริงอันเจ็บปวด และการใช้ความดีเป็นเครื่องมือต่อสู้กับอุปสรรคนานัปการ และการเปิดเผยตัว

ละครที่มาช่วยคลี่คลายปัญหา หรือบางครั้งก็ใช้ปานแดง ปานดำ หรือเครื่องประดับประจำตระกูลบางอย่าง เพื่อพิสูจน์ความเป็นทายาท ทั้งนี้การดำเนินเรื่องตามนิยายพาฝันทั่วไปจะวางอยู่บนเส้นทางความรักของพระเอกกับนางเอก ซึ่งนางเอกส่วนใหญ่จะต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ การดำรงตั้งมั่นในความดี มีความงามที่ต้องตาต้องใจเพศตรงข้าม และการรักษาความบริสุทธิ์ไว้อย่างชีวิต ซึ่งค่านิยมและขนบการแต่งบางอย่างของนิยายแนวนี้อาจจะแตกต่างไปจากชีวิตและรสนิยมของผู้อ่านในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าผลงานที่เป็นอมตะของงานวรรณกรรมแนวนี้มิได้เป็นผลงานของนักเขียนหญิงเท่านั้น แต่นักเขียนชายที่เขียนงานแนวนี้ได้อย่างโดดเด่นในยุคนั้นมี 3 คน คือ พนมเทียน เสนีย์ บุษปะเกษ และพีพร (สุวัฒน์ วรดิลก) และได้นำผลงานบางชิ้นของนักเขียนชาวเหล่านี้มาวิพากษ์วิจารณ์ไว้ด้วย เช่น ละอองดาว แก้วลี้มคอน และฟ้าเพียงดิน

ทั้งนี้ยังมีบทวิจารณ์ในลักษณะ “สก๊อปพิเศษ” เช่น ผลงานของ พงศ์ ยุทธภูมิ ซึ่งจะเป็นการนำเสนอประวัติ พัฒนาการของผลงานที่โดดเด่น นักเขียนและผลงานของแนววรรณกรรมที่น่าสนใจ อันได้แก่ นิยายบู๊รักชาติ นิยายแนวสืบสวนสอบสวน นิยายบู๊ อาชญานิยาย นอกจากนี้ยังมีการวิจารณ์นิยายกำลังภายในเฉพาะเรื่อง เช่น กระบี่นาคราช ของ ตั้งอิงเอ็ง ดาบมังกรหยก และ แปดเทพอสูรมังกรฟ้า ซึ่งลักษณะการวิจารณ์จะเป็นการกล่าวถึงประวัติที่มาของนิยายแต่ละเรื่อง เรื่องย่อ จุดเด่นของเรื่อง และในช่วงท้ายจะเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการพิมพ์ครั้งก่อนกับการพิมพ์ครั้งล่าสุด ซึ่งการพิมพ์ครั้งล่าสุดมักจะเป็นผลงานของสำนักพิมพ์สยามอินเตอร์บุ๊คส์) หรือ ผลงานของ วัชรวิภา ฤทธิ์สิริกุล แนะนำเกี่ยวกับนิยายแนวสืบสวนสอบสวน โดยมุ่งไปที่ผลงานของสำนักพิมพ์ 3 แห่งที่เน้นการผลิตผลงานแนวนี้คือ สำนักพิมพ์หสคดี และ สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ โดยเป็นการสัมภาษณ์เจ้าของสำนักพิมพ์ถึงเหตุผลในการจัดพิมพ์ผลงานแนวนี้ และวิธีคัดเลือกผลงานที่นำมาแปลเผยแพร่ ผลงานชิ้นต่อมาเป็นของ กองบรรณาธิการ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ “พันทิวา” หรือ นาวาเอกวิพันธุ์ ชมะโชติ นักเขียนวรรณกรรมแนวบู๊คนใหม่ว่าเหตุใดถึงสนใจงานแนวนี้ รวมทั้งเรื่องราวของนักเขียนแนวบู๊ในดวงใจที่เป็นต้นแบบ คือ ป. อินทรปาลิต และ พนมเทียน นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงการนำประสบการณ์ในชีวิตมาเป็นวัตถุดิบในการเขียนงาน

อีกทั้งมีสก๊อปพิเศษของ สมจิต พิเศษสาทร กล่าวถึงนิยายสืบสวนสอบสวนของญี่ปุ่น โดยปูพื้นให้เห็นถึงพัฒนาการและทิศทางของนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของญี่ปุ่น และจุดเด่นของนิยายแนวนี้ของญี่ปุ่น รวมถึงการสัมภาษณ์บรรณาธิการสำนักพิมพ์ JKBook เกี่ยวกับการเลือกผลงานแนวนี้มาแปลและจัดพิมพ์ และเสนอความคิดของนักแปลเกี่ยวกับข้อจำกัดและข้อพึงระวังในการแปลงานแนวนี้ของญี่ปุ่น นอกจากนี้ก็ยังกล่าวถึงวรรณกรรมสืบสวนสอบสวนของจีนที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นเรื่องราวของบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริง เช่น เปาบุ้นจิ้น ช่งจื่อ และตี้เหรินเจีย ซึ่งผู้อ่านจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และเรียนรู้เรื่องคุณธรรมไปพร้อมๆ กับอรรถรสทางภาษา

14.4 การวิจารณ์งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

เมื่อพิจารณาบทวิจารณ์ทั้งหมดแล้วพบว่าหนังสือที่ได้รับรางวัลวรรณกรรม โดยเฉพาะหนังสือที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือ รางวัลซีไรต์มักจะได้รับเลือกความสนใจจากนักวิจารณ์อย่างมาก จะพบว่างานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ของ วินทร์ เลียววาริณ *ความน่าจะเป็น* ของ ปราปดา หุ่ยน์ อมตะ ของ วิมล ไทรนิมโนล *ความสุขของกะทิ* ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ *ลับแล แก่งคอย อุทิศ* เหมะมูล *เราหลงลืมอะไรบางอย่าง* (2551) ของ วัชร สัจจสารสิน และ *ไม่มีผู้หญิงในบทกวี* (2553) ของ ชะการีย์ยา อมตยา ต่างได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์เป็นอย่างมาก และนักวิจารณ์บางคนก็เขียนบทวิจารณ์งานดังกล่าวมากกว่า 1 บท เช่น วาณิช จรุงกิจอนันต์ และ สัจจา ประกาศชัย ต่างก็วิจารณ์ *อมตะ* ยาวต่อเนื่องกัน 5 บท ทั้งนี้วรรณกรรมที่เข้ารอบซีไรต์เรื่องอื่นๆ ต่างก็ได้รับความนิยมจากนักวิจารณ์ด้วยเช่นกัน อาทิ *การล่มสลายของสถาบันครอบครัว ที่ความรักไม่อาจเยียวยา* ของ อรุณวดี อรุณมาศ ฉากและชีวิต ของ วัณณ์ วรรณยางกูร *ผั่งแสงจันทร์* ของ ประชาคม ลุนาชัย และ *สัตว์แปลกหน้า* ของ พิสิฐ ภูศรี ซึ่งข้อดีประการหนึ่งของบทวิจารณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้คือ ช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นมุมมองการวิจารณ์ต่องานวรรณกรรมเล่มหนึ่งในแง่มุมที่หลากหลายและรอบด้านมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีบทวิจารณ์ที่น่าเสนอประเด็นที่กล่าวถึงการประกวดรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนว่าส่งผลกระทบต่อทิศทางและการพิมพ์หนังสือในประเทศไทยด้วย เนื่องจากปริมาณหนังสือในแต่ละประเภทที่พิมพ์ในแต่ละปีจะอิงอยู่กับประเภทของงานวรรณกรรมที่ประกวดในปีนั้นๆ เช่น ปีที่ประกวดเรื่องสั้นก็จะพบว่าการพิมพ์เรื่องสั้นเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่าหนังสือที่ส่งประกวดรางวัลซีไรต์บางเล่มก็ไม่สามารถหาได้ตามร้านหนังสือทั่วไป เพราะหนังสือบางเล่มที่คาดว่าจะได้รับรางวัลก็จะพิมพ์ในจำนวนจำกัดเพื่อส่งประกวดเท่านั้น และรอพิมพ์จำนวนมากอีกครั้งเมื่อหนังสือเล่มดังกล่าวได้รับรางวัล และมีอีกส่วนหนึ่งเป็นหนังสือทำมือที่ทำต้นฉบับเฉพาะส่งประกวดเท่านั้น จึงมีการตั้งข้อสังเกตว่า ส่วนที่ส่งประกวดเป็นต้นฉบับหรือหนังสือทำมือนั้น น่าจะแยกประกวดเป็นอีกประเภทต่างหาก เช่น จัดประกวดหนังสือต้นฉบับ หรือหนังสือทำมือ

นอกจากนี้ยังพบว่านักวิจารณ์บางคนที่ไม่ได้วิจารณ์เฉพาะผลงานที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนเท่านั้น แต่ยังวิจารณ์งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมจากสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ด้วย เช่น รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ที่วิจารณ์หนังสือที่ได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลเชว่นบู๊ค อวอร์ด เช่น *เขียนฝันด้วยชีวิต* (2550) ของ ประชาคม ลุนาชัย *ยิ่งพ้ามหานที* (2551) ของ กนกวลี พจนปกรณ์ *เสือเพลิงกรง* (2553) ของ ผาด พาสีกรณ รางวัลนายอินทร์อวอร์ด เช่น เรื่องสั้น “ท่อนแขน” เรื่องสั้นรางวัลรองชนะเลิศ ในรวมเรื่องสั้น 20 เรื่องเข้ารอบการประกวดเรื่องสั้นเหนือจริง ประจำปี 2552 ผลงานสารคดีดีเด่นรางวัลชมนาต ของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น เช่น *ฉันคือเฮอร์กับประสบการณ์ข้ามแดน* (2553) และรางวัลชนะเลิศประกวดต้นฉบับนิยายแนวสืบสวนของนานมีบุ๊คส์ เช่น *สัตยาบันเลือด* (2553) ของ นฤชา เหมือนใจงาม โดยชี้ให้เห็นข้อดีและข้อด้อยของผลงาน ทั้งนี้จะพบว่าการวิจารณ์ผลงานที่

ได้รับรางวัลวรรณกรรมในคอลัมน์นี้ นักวิจารณ์ไม่ได้เลือกวิจารณ์เฉพาะผลงานที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์อาเซียนเหมือนอย่างที่เราพบในคอลัมน์วิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์โดยทั่วไป แต่ได้นำผลงานที่ได้รับรางวัลงานวรรณกรรมดีเด่นจากเวทีประกวดอื่นๆ ด้วย ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นว่ายังมีเวทีประกวดผลงานวรรณกรรมอื่นๆ อีกนอกเหนือจากรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียน และบางเวทีก็เป็นการประกวดเฉพาะประเภท (genre) งานวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประกวดเรื่องสั้นแนวเหนือจริง ประกวดผลงานสารคดี หรือ ประกวดต้นฉบับนิยายแนวสืบสวนสอบสวน

14.5 การวิจารณ์วรรณกรรมที่นำไปสร้างเป็นสื่ออื่น

คอลัมน์ “จับนิยายใส่จอ” ของ ลำเพา เพ่งวรรณ มักจะนำวิจารณ์เฉพาะนวนิยายที่นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ ทั้งที่ออกอากาศช่วงก่อนข่าวและหลังข่าวภาคค่ำ จะเห็นได้ว่านวนิยายส่วนใหญ่ที่สร้างเป็นละครโทรทัศน์จะเป็นเรื่องเดิมๆ ที่เคยนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์หลายครั้งแล้ว แต่ก็ยังได้รับความนิยมอยู่ ไม่ว่าจะเป็น *ผู้ใหญ่ลีกับนางมา* *น้ำตาลไหม้* *ค่าของคน* *วนิดา* *วนาลี* *เมียแต่ง* หรือ *ทวิภพ* และบางเรื่องก็เป็นผลงานของนักเขียนใหม่ที่เพิ่งมีผลงานน่าสนใจ อาทิ *สาปภูเขา* ของ พงศกร ดวงตาในดวงใจ ของ พิพา หรือ *พระจันทร์สีรุ้ง* ของ วัชรตรา ทั้งนี้ในบทวิจารณ์จะชี้ให้เห็นข้อดีและข้อด้อยของนวนิยายแต่ละเรื่อง ขณะเดียวกันก็ยังนำเสนอมิติทางสังคมสอดแทรกอยู่ในนวนิยายด้วย และบางบทก็แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนการนำเสนอจากวรรณศิลป์ไปเป็นสื่ออื่น ในที่นี้คือ ละครโทรทัศน์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน หรือเน้นการนำเสนอเรื่องในบางประเด็นเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบัน หรือปรับให้ตรงกับรสนิยมของผู้รับในปัจจุบัน บางครั้งลำเพาก็ชมการปรับเปลี่ยนเหล่านั้นว่าสามารถทำให้ผลงานที่เขียนมากกว่าสี่สิบหรือห้าสิบปีแล้ว สามารถสื่อกับผู้ชมในยุคปัจจุบันได้ เช่น “*ผู้ใหญ่ลีกับนางมา* ที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นละครโทรทัศน์ครั้งล่าสุดได้พยายามใส่เรื่องราวใหม่ๆ ที่มีผลกระทบต่อชาวนาในเรื่อง โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องเกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียง และทุนนิยมที่เข้าไปในหมู่บ้านในลักษณะสินค้าขายตรง ทำให้น่าสนใจว่า หากนวนิยายเรื่องนี้ได้รับการเสนอในรูปแบบละครโทรทัศน์ครั้งต่อไป สังคมชาวนาจะเปลี่ยนไปมากกว่านี้หรือไม่” แต่บางบทก็ตั้งข้อสังเกตว่าละครโทรทัศน์จะสื่อความหมายหรือมิติที่ลุ่มลึกได้เท่ากับที่ผู้แต่งสื่อความในนวนิยายของตนหรือไม่ เช่น “เมื่อ *นิมิตมาร* ได้รับการผลิตเป็นละครโทรทัศน์ จึงน่าสนใจว่าละครโทรทัศน์จะสามารถสื่อความได้ซับซ้อนและลุ่มลึกได้เท่ากับแก้วแก้วต้องการนำเสนอหรือไม่” และบางบทยังชี้ให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ตัดทอนมิติที่น่าสนใจที่นักเขียนต้องการนำเสนอในผลงานไปอย่างน่าเสียดาย เช่น “*น่าเสียดายที่ผู้เสพ ‘ทวิภพ’* มิได้สนใจประเด็นเรื่องรัฐชาติและการล่าอาณานิคมของตะวันตก ซึ่งเป็นแกนหลักของเรื่อง หากแต่จดจ่ออยู่กับความรักของหลวงอัครเทพรการกับแม่เม่นมากกว่า ดังนั้นไม่ว่า ‘*ทวิภพ*’ จะถูกผลิตซ้ำเป็นสื่อใดๆ ก็ตาม จึงมิได้ทำให้ผู้เสพเข้าถึงเนื้อหาอันลึกซึ้งซึ่ง ‘*ทมนันตี*’ ได้ซ่อนไว้ภายใต้กรอบโครงของความรักได้”

นอกจากนี้ ลำเพา เพ่งวรรณ มักจะตั้งความหวัง ข้อสังเกตหรือคำถามทิ้งท้ายบทวิจารณ์เสมอในประเด็นที่ว่าข้อคิดหรือมุมมองทางสังคมที่ปรากฏไม่ว่าจะสื่อในรูปแบบของนวนิยายหรือละคร

โทรทัศน์ ก็น่าจะเป็นบทเรียนหรือกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านและผู้ชมตระหนักถึงประเด็นปัญหาร่วมสมัยบางประการที่สะท้อนงานวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ บ้าง

15. การวิจารณ์วรรณกรรมในวัฒนธรรมเสมือนจริง

การวิจารณ์วรรณกรรมในวัฒนธรรมเสมือนจริงมีพื้นที่เผยแพร่ที่สำคัญ 3 แห่ง พื้นที่แรก คือ เว็บไซต์จำนวนมากต่างมีการนำเสนอการวิจารณ์วรรณกรรมในหนังสือและนิตยสารมาก่อนที่จะเพิ่มการวิจารณ์ในพื้นที่อินเทอร์เน็ตดังในยุคปัจจุบัน อีกทั้งเว็บไซต์จำนวนมากต่างพยายามที่จะสร้าง social network ในรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่การเปิดโอกาสให้ผู้อ่านสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเขียนหรือข้อวิจารณ์ต่างๆ ได้ในตอนท้ายของบทความและบทวิจารณ์ หรือบางแห่งก็เชิญผู้อ่านทั่วไปส่งบทวิจารณ์หรือบทแนะนำหนังสือมาให้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเว็บไซต์แห่งนั้น นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์อีกหลายแห่งเลือกใช้ บล็อก twitter และ facebook เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมในเว็บไซต์เหล่านี้ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากความแข็งแกร่งของการวิจารณ์วรรณกรรมในวัฒนธรรมลายลักษณ์ดั้งเดิมมาเผยแพร่ต่อในวงกว้างในสื่ออินเทอร์เน็ต

พื้นที่ต่อมา คือ เว็บบล็อกจะพบว่าเจ้าของบล็อกส่วนใหญ่ต่างเป็นผู้ที่ชื่นชอบการอ่านหนังสือ หรือไม่ก็อยู่ในแวดวงวรรณกรรมอยู่แล้ว เพราะส่วนใหญ่จะวิจารณ์หนังสือที่ตนได้อ่านในช่วงที่ผ่านมา หรือคัดลอกบทวิจารณ์และบทความที่น่าสนใจที่อ่านพบนำมาเผยแพร่ในบล็อกของตนต่อ ในการนำเสนอบทวิจารณ์ผ่านบล็อกส่วนตัวก็คือ เจ้าของบล็อกเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งต่อความรู้และความสนใจของตนขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะสร้างเครือข่ายกับผู้สนใจในเรื่องเดียวกันด้วย จะพบว่าพื้นที่ความคิดเห็นในส่วนท้ายบทความและบทวิจารณ์ในบล็อกส่วนตัวเหล่านี้จะมีผู้อ่านแสดงความคิดเห็นหรือติดต่อพูดคุยกับเจ้าของบล็อกมากกว่าในเว็บไซต์ของนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์และบล็อกเหล่านี้เลือกใช้ twitter และ facebook เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ยิ่งไปกว่านั้นเว็บไซต์และบล็อกเหล่านี้จะให้ link บล็อกหรือเว็บไซต์วรรณกรรมที่น่าสนใจไว้ให้ผู้สนใจค้นหาหรือเข้าไปดู link เหล่านั้นต่อไป ซึ่งนับเป็นการสร้างชุมชนทางวรรณกรรมอีกทางหนึ่งด้วย

พื้นที่สุดท้าย คือ เว็บไซต์และเว็บล็อกวรรณกรรมวิจารณ์นับเป็นแหล่งความรู้ทางวรรณกรรมที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง เพราะเว็บไซต์หนังสือพิมพ์และนิตยสาร รวมถึงบล็อกส่วนใหญ่ต่างมีพื้นที่รวบรวมบทความ บทวิจารณ์ หรือบทสัมภาษณ์ย้อนหลัง ซึ่งผู้สนใจสามารถที่จะสืบค้นข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ได้สะดวกมากขึ้น ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของพื้นที่วิจารณ์ในกลุ่มนี้ คือ พื้นที่วิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งจากการสัมภาษณ์คุณวโรรส (เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์เด็กดี) ได้รับการอธิบายว่าแต่เดิมการวิจารณ์เป็นเพียงคอมเมนต์ที่ผู้อ่านโพสต์ไว้ท้ายนิยาย ผู้ที่เขียนคอมเมนต์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแฟนอ่านนิยายของผู้เขียนจึงมีไม่กี่คนที่

เข้ามาเขียนวิจารณ์ ซึ่งไม่มีประโยชน์มากนัก แต่ทางเว็บไซต์เห็นว่าผู้เขียนควรได้รับการแนะนำที่ดี เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงงานของตนเอง เด็กดีจึงคิดระบบการวิจารณ์นิยายที่แต่ละคนเขียนได้ครั้งเดียวและให้คะแนนด้วย และระบบยังให้ผู้ที่เข้ามาอ่านงานวิจารณ์สามารถให้คะแนนการวิจารณ์ได้ เพราะเชื่อว่าการวิจารณ์จะทำให้นักเขียนในเด็กดีได้พัฒนาการเขียนนิยายของตนเอง

จากการสัมภาษณ์ “พอเพียง” หรือ พิมพ์ฉัตร พิมพ์สกุล ที่เปิดหน้า “รับวิจารณ์นิยายฉบับพอเพียง” เพื่อรับวิจารณ์วรรณกรรมออนไลน์ในเด็กดี ทำให้ทราบว่าเว็บไซต์เด็กดีเปิดกว้างสำหรับการวิจารณ์หรือการสร้างนักวิจารณ์ เพราะ “พอเพียง” เล่าว่าถึงจุดเริ่มต้นของการเป็นนักวิจารณ์ของตนว่าเห็นมีผู้รับวิจารณ์นิยายในเด็กดีจึงอยากลองทำบ้าง ในช่วงต้นที่เริ่มทำก็เริ่มจากการศึกษาว่ากลุ่มวิจารณ์ที่รับวิจารณ์งานในเว็บไซต์เด็กดีมีการแบ่งหัวข้อวิจารณ์อย่างไรบ้าง และนำมาปรับแต่งเป็นสไตล์ของตนเอง ในการวิจารณ์ของตนนั้นส่วนใหญ่เน้นความเป็นกันเอง และใช้ภาษาสุภาพ ซึ่งแม้จะวิจารณ์ตามตรง แต่ก็จะไม่ใช้การวิจารณ์แบบรุนแรง อีกทั้งยังได้ก็นำความรู้ที่ได้มาจากการเรียนมาปรับใช้ในการวิจารณ์ด้วย เพราะในวิชาภาษาไทยมีการเรียนวรรณคดีที่ครูมักจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ หรือในการสอบที่มักจะให้อ่านเรื่องและวิจารณ์ด้วย อย่างไรก็ตาม “พอเพียง” เห็นว่าการวิจารณ์ในห้องเรียนต่างจากการวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี เพราะในการเรียนนั้นจะต้องต้องปรับคำพูดให้เป็นทางการขึ้น เพราะเป็นงานส่งครูเพื่อให้ได้คะแนน ขณะเดียวกันก็ต้องเขียนวิจารณ์ให้ถูกใจครู จึงต่างจากการเขียนวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีที่เป็นการเขียนตามใจตนเองได้มากกว่า ทั้งนี้ยังได้กล่าวถึงอุปสรรคในการเขียนวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีว่ามีสาเหตุจากหลายประการ ประการแรก คือ ไม่ค่อยมีเวลาในการเขียนวิจารณ์ เพราะต้องให้เวลากับการเรียนเป็นหลัก (ขณะนี้กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) ประการต่อมา คือ มีผู้ที่ส่งนิยายเข้ามาให้วิจารณ์เป็นจำนวนมาก จึงทำให้วิจารณ์ไม่ทัน ขณะเดียวกันก็ไม่อยากให้ผู้ที่นำงานมาฝากรอนาน จึงต้องจำกัดการวิจารณ์ จากเดิมที่อ่านเรื่องที่ส่งมาให้ทุกตอน เป็นอ่านเพียง 5 ตอนแรกในแต่ละเรื่องเท่านั้น แต่ปัจจุบัน “พอเพียง” ปิดคอลัมน์วิจารณ์ของตนแล้ว เพราะต้องเดินทางไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ประเทศจีน (เดินทางในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2555) ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าการวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีนั้นนอกจากอายุของนักเขียนหน้าใหม่จะลดลงแล้ว อายุของนักวิจารณ์ก็ดูจะลดลงเช่นกัน เพราะมีนักวิจารณ์หน้าใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

นอกจากนี้ ในพื้นที่การวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีนั้น ไม่ได้มีเพียงการวิจารณ์เฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีการรวมกลุ่มกันของนักวิจารณ์ที่สร้างกลุ่มวิจารณ์เพื่อทำงานร่วมกันด้วย ในกรณีของ “พอเพียง” ที่แต่เดิมทำงานวิจารณ์เพียงลำพัง แต่ต่อมาก็ขยายออกเป็นกลุ่มวิจารณ์ ซึ่งเพื่อนที่มาร่วมกลุ่มวิจารณ์ของตนเป็นนักเขียนที่เคยฝากงานให้ “พอเพียง” วิจารณ์ จากนั้นก็รู้จักและสนิทกันจนเป็นเพื่อนและเสนอตัวว่าจะมาช่วยวิจารณ์ การทำงานในกรณีที่เป็นกลุ่มวิจารณ์นั้น “พอเพียง” จะสร้างแบบฟอร์มขึ้นมา โดยให้นักเขียนที่ส่งงานกรอกและให้เลือกว่าอยากให้นักวิจารณ์คนใดวิจารณ์งานของตน ก็จะส่งงานชิ้นนั้นไปให้นักวิจารณ์คนนั้นตามที่นักเขียนระบุ ยกเว้นในกรณีที่นักวิจารณ์ผู้นั้นมีปริมาณงานที่รอวิจารณ์เป็นจำนวน

มากก็จะปิดรับงานในขณะนั้นให้ ถ้ามีคนมาฝากงานของคนที่เปิดรับงานอยู่ ก็จะติดต่อผู้ที่นำมาว่าฝากว่าจะเปลี่ยนให้นักวิจารณ์คนอื่นวิจารณ์แทนหรือไม่ ทั้งนี้นักวิจารณ์ในกลุ่มก็จะใช้รูปแบบการวิจารณ์ในแบบเดียวกัน

ในกรณีขอ “พอเพียง” ไม่ได้เริ่มต้นเข้าร่วมในเว็บไซต์เด็กดีในฐานะนักวิจารณ์ แต่เริ่มต้นเขาในฐานะนักอ่าน และต่อมาก็เริ่มเป็นนักเขียน โดยเขียนนิยายชิ้นแรกขณะที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชื่อ *Retrospective Love* และจากการเขียนวิจารณ์มาระยะหนึ่ง “พอเพียง” ยอมรับขณะที่วิจารณ์ทำให้เห็นข้อบกพร่องในการเขียนในลักษณะต่างๆ ก็จะจำข้อบกพร่องต่างๆ เหล่านี้ และนำมาปรับใช้ในการเขียนงานของตน

แต่อย่างไรก็ดี ความน่าเป็นห่วงในการวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีก็คือ การวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้มักจะเป็นการวิจารณ์ในลักษณะแนวราบ กล่าวคือ การวิจารณ์ของคนที่อยู่ในวัยเดียวกันมีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้มุมมองของการวิจารณ์ที่เกิดขึ้นไม่หลากหลายมากนัก ขณะเดียวกันนักวิจารณ์และนักอ่านในพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักวิจารณ์หน้าใหม่ที่อายุน้อย คือประมาณ 15-25 ปี ซึ่งยังมีประสบการณ์การอ่านที่ค่อนข้างจำกัดและไม่หลากหลายนัก ซึ่งยังเป็นข้อสงสัยว่านักวิจารณ์และนักอ่านเหล่านี้จะสามารถแยกออกหรือไม่ว่างานวรรณกรรมที่อ่านนั้นมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด อีกทั้ง ปริมาณงานวรรณกรรมจำนวนมากที่ส่งมาให้วิจารณ์ ประกอบกับผู้วิจารณ์ส่วนใหญ่มีเวลาจำกัด เพราะนักวิจารณ์ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งจะทุ่มเทให้กับการเรียนมากกว่า จึงทำให้นักวิจารณ์ส่วนใหญ่เขียนวิจารณ์โดยอ่านงานวรรณกรรมที่ส่งมาให้เพียงคร่าวๆ หรือบางคนก็อ่านเฉพาะตอนแรก หรือไม่เกิน 5 ตอนแรก ซึ่งนับว่าเป็นอันตราย เนื่องจากทัศนคติวิจารณ์ที่นำเสนออาจผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้

จากการสัมภาษณ์คุณจุฑาพรก็ให้ความเห็นว่าการวิจารณ์ในโลกเสมือนจริงว่า บทวิจารณ์ในพื้นที่แห่งนี้บ่อยครั้งที่จะเห็นเป็นบทวิจารณ์ในลักษณะที่เจาะลึกในเชิงประเด็นหรือว่าเข้าไปขยายความอะไรบางอย่าง ส่วนใหญ่ก็จะกล่าวเพียงว่าชอบ หรือไม่ชอบ ชอบมากหรือ ชอบน้อยเพียงใด เล่มนี้จะให้ก๊าดาวขณะนี้ก็มีพื้นที่วิจารณ์ในสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจเกิดขึ้น คือ “อ่านเอาเพื่อน” ที่มีผู้สนใจเข้ามาแสดงทัศนะวิจารณ์พื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และผู้ที่แสดงทัศนะวิจารณ์เหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นนักเขียน บางคนเป็นนักเขียนมือรางวัล จึงนับว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มาตรฐานในการอ่านพอสมควร นอกจากนี้ ปัญหาใหญ่อีกประการของงานวิจารณ์ออนไลน์คือข้อเขียนที่ยาวๆ คนจะไม่อยากอ่านเสมอไม่ว่าจะเขียนประเด็นใดก็ตาม

ทั้งนี้ คุณจุฑาพรยังแสดงความเห็นเกี่ยวกับการวิจารณ์ว่า โดยส่วนตัวเห็นว่าการอ่านและการวิจารณ์เป็นเสมือนต้นทุนที่สามารถนำไปใช้ในเวลาที่เขียนเรื่องได้ เพราะข้อดีของการวิจารณ์คือทำให้วิเคราะห์ตัวงานแต่ละชิ้นว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง ข้อดี ข้อเสียอยู่ที่ใด ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการเขียนงานของตนได้ หากนักวิจารณ์สร้างงานวรรณกรรมไปด้วยก็จะเข้าใจนักเขียนมากขึ้น ทั้งกระบวนการวิธีการสร้าง และวิธีคิด ในการเขียนวิจารณ์นั้น คุณจุฑาพรจะประเมินอยู่ 2-3 ประเด็น คือ เนื้อเรื่องว่าพูดถึงอะไร ศิลปะของการเล่า เช่นบางเรื่องอาจจะพูดถึงเรื่องทั่วไป แต่ศิลปะการเล่าดีมาก เช่น จิตรกรรมของชาติ กอบจิตติ และประการสุดท้าย คือการสร้างสิ่งที่มันแปลกใหม่ให้กับวงการวรรณกรรม แต่

อย่างไรก็ดี คุณจรรยาพรเห็นว่าในวรรณกรรมนั้นมีอำนาจทั้งด้านดีและไม่ดี ซึ่งบทบาทการวิจารณ์ก็อาจจะต้องชี้ให้เห็นแง่มุมเหล่านี้ด้วย ขณะเดียวกันงานวิจารณ์ก็ไม่ควรละเลยที่จะนำเสนอในประเด็นศิลปะการสร้างสรรค์วรรณกรรมด้วย เพราะว่าอาจจะช่วยชี้ทิศทางของศิลปะการสร้างสรรค์วรรณกรรมว่าเปลี่ยนผ่านไปถึงจุดใดแล้ว ทั้งยังเห็นว่าในทางหนึ่งการอ่านจะกว้างขึ้นก็ด้วยการวิจารณ์ เพราะงานวิจารณ์ที่ดีมักจะชี้ให้เห็นในมุมที่ผู้อ่านมองไม่เห็น ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

16. การเปรียบเทียบการวิจารณ์วรรณกรรมในต่างประเทศกับในประเทศไทย

16.1 เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ในหลายๆ กรณี เนื้อหาในเว็บไซต์และฉบับที่ตีพิมพ์เผยแพร่พ้องกัน และอาจจะมีที่แตกต่างกันบ้าง ซึ่งไม่แน่อนว่าฉบับที่ลงเว็บไซต์หรือฉบับที่ตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับใดจะยาวหรือสั้นกว่ากัน แต่นั่นมิใช่ประเด็นสำคัญ ความเข้มข้นของสื่อดั้งเดิมที่ถ่ายทอดด้วยสิ่งพิมพ์ยังคงอยู่ในเว็บไซต์เหล่านี้ ผู้เขียนอาจเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์และความสามารถสูง ในบางประเทศนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ได้รับการยกย่องถึงขั้นที่ได้รับดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ หรือตำแหน่งศาสตราจารย์รับเชิญก็ได้ เพราะงานวิจารณ์ยังประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างแน่อน ในบางกรณีนักวิชาการเลี้ยงที่จะไม่เขียนวิจารณ์งานศิลปะร่วมสมัย เพราะไม่ต้องการจะเปลืองตัว ซึ่งกรณีเช่นนี้มีน้อยมาก ในประเทศตะวันตก ศาสตราจารย์ระดับแนวหน้าที่มีชื่อเสียงไม่ลังเลที่จะเขียนบทวิจารณ์ลงในหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ หรือนิตยสาร แต่บทวิจารณ์เหล่านี้ แม้ว่าจะมีเนื้อหาที่เข้มข้น หรือมีลักษณะบุกเบิกพรมแดนความรู้ แต่ก็เลี้ยงที่จะใช้รูปแบบของบทความวิชาการ อาทิ ไม่มีเชิงอรรถ และไม่มีบรรณานุกรม

นอกจากนั้น นักวิชาการชั้นนำเหล่านี้ เมื่อต้องทำบทบาทของนักหนังสือพิมพ์ก็ยอมที่จะทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ก่อนที่จะทำหน้าที่ของนักวิจารณ์ เช่น ในกรณีที่วิจารณ์หนังสือก็จะพยายามสรุปความหรือชี้คุณลักษณะของหนังสือเล่มนั้น ก่อนที่จะลงมือวิจารณ์ งานที่ปรากฏในสื่อเสมือนจริงก็ได้สูญเสียความเข้มข้นเหล่านี้ไป แต่อาจจะมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่ต่างไปบ้าง เช่น อาจจะเป็นการเขียนบล็อกให้ข้อสังเกตที่ไม่พิสดารนักในรูปของปฏิกิริยาฉับพลัน แต่หลักการใหญ่ยังคงอยู่ นั่นคือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน ความเป็นสาธารณะของงานวิจารณ์ ไม่ว่าจะนำเสนอด้วยสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเสมือนจริงก็ยังมิได้เปลี่ยนแปลงไป นั่นคือความแข็งแกร่งของการวิจารณ์อย่างแท้จริง

16.2 รูปแบบเว็บไซต์วรรณกรรมในต่างประเทศมีทั้งเป็นเว็บไซต์และเว็บล็อก และมีที่มาจากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นบล็อกส่วนตัว เว็บไซต์สำนักพิมพ์ เว็บไซต์ร้านหนังสือ เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย เว็บไซต์สำหรับบรรณารักษ์ เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์นิตยสารต่างๆ ทั้งยังรวมไปถึงการรวบรวมแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรม นักเขียน และการวิจารณ์วรรณกรรม ที่ตั้งขึ้นโดย

หน่วยงานรัฐบาล และภาคเอกชนต่างๆ สำหรับบทวิจารณ์ในบล็อกส่วนตัว ส่วนใหญ่จะวิจารณ์หนังสือ ทั่วๆไปที่เจ้าของบล็อกได้อ่าน หรือการคัดสรรบทความและบทวิจารณ์ที่น่าสนใจมาเสนอไว้ แต่มีบาง บล็อกที่จะวิจารณ์หนังสือโดยเน้นบางประเด็น

ในขณะที่ประเทศไทยนั้นจะมีเว็บไซต์ที่เฉพาะทางวรรณกรรมเป็นจำนวนน้อย และยังไม่พบ เว็บไซต์ที่รวบรวมเฉพาะบทวิจารณ์หนังสือ แต่จะพบบทวิจารณ์หนังสือแทรกอยู่เป็นหัวข้อย่อยในเว็บไซต์ ใหญ่ เช่น บทวิจารณ์เรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ใน thaiwriter.com บทวิจารณ์งานวรรณกรรมออนไลน์ใน dek-d.com หรือ บทวิจารณ์ของบรรณาธิการพิจารณาต้นฉบับงานวรรณกรรมของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น นอกจากนี้ นักเขียนบางคนรวบรวมบทวิจารณ์ที่กล่าวถึงผลงานทั้งหมดของตนไว้ เช่น วินทร์ เลียววาริณ แต่ความคึกคักของการวิจารณ์วรรณกรรมหรือการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของวรรณกรรมไทย จะอยู่ใน เว็บไซต์บล็อกส่วนตัวมากกว่า เช่น [หุบเขาวรรณกรรมและศิลปะ](http://www.bloxster.net/lida) โดย ลิต้า จิรกาลาวสาน (<http://www.bloxster.net/lida>) บล็อกวิจารณ์ของพุดน้ำบุศย์ และ ผู้สาวเมืองยศ ในอีกด้านหนึ่ง เรื่องราวทาง วรรณกรรมที่พบในเว็บไซต์และเว็บล็อกของไทยมาก เช่น เว็บไซต์/เว็บล็อกของนักเขียนหน้าใหม่ เว็บไซต์ สำนักพิมพ์ที่เผยแพร่ผลงานวรรณกรรม หรือเว็บไซต์วรรณกรรม (www.niyay.com และ www.dek-d.com) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณกรรมออนไลน์

16.3 บทวิจารณ์ในเว็บไซต์วรรณกรรมของไทยส่วนใหญ่จะเป็นบทวิจารณ์ขนาดสั้น ที่กล่าวถึง งานวรรณกรรมเพียงบางประเด็น ทั้งนี้จะพบว่านักวิจารณ์และนักเขียนอาชีพจะไม่สนใจที่จะอ่านและ วิจารณ์งานวรรณกรรมออนไลน์แนวใหม่ แต่ยังให้ความสนใจงานวรรณกรรมออนไลน์ที่เขียนตามขนบ วรรณศิลป์แบบเดิมอยู่ จึงทำให้มีนักวิจารณ์ที่น่าเสนอบทวิจารณ์หรือบทแนะนำหนังสือในพื้นที่ อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่จะเป็นนักอ่านทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นนักวิจารณ์ ผู้รู้ หรือนักวิชาการทางวรรณกรรม

นอกจากนี้ กลุ่มผู้สร้างและผู้รับงานวรรณกรรมออนไลน์แยกกันอย่างชัดเจนใน 2 กลุ่ม คือ 1) งานวรรณกรรมแนวชนบท 2) งานวรรณกรรมแนวใหม่ เช่นเดียวกับบทวิจารณ์งานวรรณกรรมในเว็บไซต์ ของไทยก็สามารถแบ่งเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ 1) วิจารณ์งานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์แล้ว ซึ่งจะเน้นสื่อความ กับผู้อ่านทั่วไป และ วิจารณ์งานวรรณกรรมที่ยังเขียนไม่จบ ซึ่งจะเน้นการสื่อความกับนักเขียนเฉพาะ บุคคลมากกว่าจะสื่อสารกับนักเขียนและนักอ่านทั่วไป เพราะบทวิจารณ์ในกรณีนี้ส่วนใหญ่จะชี้ให้เห็น ข้อบกพร่องในประเด็นต่างๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักเขียนในพื้นที่ออนไลน์ส่วนใหญ่เรียกร้องและต้องการ คำแนะนำและข้อชี้แนะจากนักวิจารณ์

16.4 การวิจารณ์ในวัฒนธรรมเสมือนจริงทั้งในประเทศและต่างประเทศมุ่งเน้นการสร้างเครือข่าย และประชาคมวรรณกรรม ซึ่งเป็นทั้งการสร้างกลุ่มของผู้ที่ชื่นชอบวรรณกรรมแนวเดียวกัน ทั้งในลักษณะ การบอกรับสมาชิก การเปิดพื้นที่ให้สมัครเป็น “แฟนคลับ” หรือแม้แต่การเชื่อมโยงไปสู่ social network ต่างๆ โดยใช้ facebook, twitter และ e-mail เป็นช่องทางในการติดต่อ และส่งต่อความรู้ที่น่าสนใจ การ

สร้างเครือข่ายเหล่านี้ไม่ได้ถูกจำกัดกรอบเฉพาะในประเทศอีกต่อไป แต่สามารถที่จะสร้างประชาคมผู้สนใจจากทั่วโลกได้ หากเลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

17. การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (informal education) บทบาทขององค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาวงการวรรณกรรมไทย

ในปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่ามีองค์กรทั้งในและนอกวงวรรณกรรมต่างให้เข้าสนใจเข้ามามีส่วนทั้งการในอบรมเพื่อสร้างและพัฒนานักเขียน นักอ่าน และนักวิจารณ์ ซึ่งนับเป็นการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (informal education) ในลักษณะหนึ่ง องค์กรที่มีบทบาทอย่างต่อเนื่องและชัดเจนมี 2 องค์กรที่น่าสนใจคือ

17.1 สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

สาขาวรรณศิลป์พบว่าในระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวงการวรรณศิลป์ของไทยในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลนักเขียน ทั้งในเรื่องสวัสดิการนักเขียน การต่อสู้เพื่อสิทธิประโยชน์ของนักเขียนด้วยการหาทุนทั้งจากองค์กรภายในและภายนอกประเทศ การเป็นหน่วยงานกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนไทยและต่างประเทศ ทั้งการต้อนรับนักเขียนต่างประเทศที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย หรือการส่งนักเขียนไทยไปดูงานหรือไปเผยแพร่ผลงานวรรณกรรมไทยในต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ยังช่วยสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานวรรณกรรมของไทยไปยังต่างประเทศ ทั้งการแปลงานวรรณกรรมไทยเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น อังกฤษ เขมร มลายู จีน นอกจากนี้ยังมีการเชิดชูเกียรตินักเขียนในหลายลักษณะ ทั้งการมอบรางวัล “นราธิป” ให้กับนักเขียนในทุกสาขา รวมทั้งบรรณาธิการอาวุโสที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป รางวัล “ศรีบูรพา” เป็นรางวัลที่มอบให้แก่ผู้ทำงานเพื่อสังคมหรือเพื่อผู้อื่น โดยไม่ได้จำกัดการมองรางวัลให้เฉพาะนักเขียนเท่านั้น รางวัล “อมตะ” ที่จะมอบให้นักเขียนที่ทำงานมานานพอสมควร รางวัล “รพีพร” มอบให้แก่นักเขียน รางวัล “สุภาวดี เทวกุลฯ” เป็นรางวัลงานเรื่องสั้นและนวนิยายที่ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์ และการผลักดันให้เกิดรางวัลวรรณกรรมทั้ง รางวัล “พานแว่นฟ้า” รางวัล “เซเว่นบุ๊กอวอร์ด” และนักเขียนรางวัล “อมตะ” ขณะเดียวกันยังมีกิจกรรม “การอบรมนักเขียน” “ค่ายวรรณกรรม” การสร้าง “โรงเรียนนักเขียน” และ “คาราวานนักเขียน” เพื่อสนับสนุนในการสร้างนักเขียนรุ่นใหม่ด้วย

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นเวทีในการสร้างความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับวรรณกรรมทั้งไทยและต่างประเทศให้กับทั้งนักเขียน นักวิจารณ์ และนักอ่านทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การประชุม การเสวนา การสัมมนา การสัมมนาเชิงปฏิบัติ หรือกิจกรรมนักเขียนสัญจร

17.2 เว็บไซต์เด็กดี

เว็บไซต์เด็กดีนอกจากเปิดพื้นที่ในการอย่างอิสระและกว้างขวางสำหรับนักเขียนหน้าใหม่ที่จะเผยแพร่ผลงานวรรณกรรมของตนแล้ว ยังเปิดช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของนักเขียน โดยการลงบทความที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีการเขียนนิยายในคอลัมน์ที่ชื่อว่า “เคล็ดลับนักเขียน” ซึ่งจะมีการลงบทความสัปดาห์ละหนึ่งบทความ ในบางสัปดาห์จะนำบทความจากกระทู้ที่ลงในเว็บไซต์เด็กดีที่ทีมงานเห็นว่ามีความน่าสนใจมาลง แต่บทความส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของเว็บที่ดูแลเป็นผู้เขียน ทั้งนี้ คอลัมน์นี้สัปดาห์ละหนึ่งบทความนี้จะศึกษาปัญหาของการเขียนนิยายในเว็บ และการอ่านหนังสือเกี่ยวกับการเขียนนิยาย รวมทั้งประสบการณ์ของผู้เขียนมาแบ่งปันให้กับนักเขียนนิยายในเว็บ หรือให้มุมมองวิธีการจัดการปัญหาในการเขียนนิยายของผู้เขียนบทความ โดยที่ทางเว็บไซต์เด็กดีมีเป้าหมายที่จะพัฒนางานเขียนนิยายในเว็บให้ดีขึ้น และให้เปิดโอกาสให้กับนิยายที่ดีได้เผยแพร่ การสนับสนุนให้เกิดการเขียนงานที่ดีมีคุณภาพ จะทำให้เว็บไซต์เด็กดีมีเรื่องราวเนื้อหาให้เข้ามาอ่านเพิ่มมากขึ้น หากทางเว็บไซต์เด็กดีไม่สนับสนุนนิยายที่มีคุณภาพจะทำให้นิยายที่ไม่เหมาะสมเผยแพร่และเป็นที่นิยมได้ง่าย คือต้องกำจัดเรื่องที่ไม่ดีออกไปจากเว็บไซต์ของเด็กดีให้เร็วที่สุด ขณะเดียวกัน การพัฒนานักเขียนของเด็กดีนอกจากการพัฒนาระบบเพื่อสนับสนุนแล้ว ทางเว็บก็ยังจัดกิจกรรมเวิร์คช็อปเพื่อพัฒนานักเขียนร่วมกับสำนักพิมพ์แจ่มใสให้มีการเขียนนิยายและมีการคอมเมนต์จากนักเขียน และเนติชมที่มีการจัดกิจกรรม ส่วนแนวทางในการดำเนินการในปีนี้หรือปีหน้า และนอกจากนี้ยังจะจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาการเขียนของนักเขียนเด็กดี ซึ่งหากมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทางตนเองพร้อมที่จะร่วมงานด้วย การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการอบรมเกี่ยวกับ “creative writing” ซึ่งนับว่าเป็น “คลินิกวรรณกรรม” ในลักษณะหนึ่งด้วย

นอกจากการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพของนักเขียนแล้ว เว็บไซต์เด็กดียังการสร้างระบบตรวจสอบขึ้น โดยมีทีมงานที่เรียกว่า web community ทำงานด้านตรวจสอบและควบคุมการโพสต์ข้อความและการลงนิยายต่างๆ ในเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งทีมงานนี้จะเข้าเวรดูแลการลงข้อความ นิยายที่ไม่เหมาะสม การดูแลในส่วนของ web community จะทำงานเจ็ดวันตั้งแต่หกโมงเช้าจนถึงตีหนึ่ง เว็บเด็กดีจะลบข้อความที่ไม่เหมาะสมในกรณีเว็บบอร์ดซึ่งสามารถตรวจสอบได้ง่าย แต่กระบวนการตรวจสอบความไม่เหมาะสมของนิยายเป็นสิ่งที่ยากมาก ด้วยเหตุนี้จึงพยายามสื่อไปยังผู้ใช้เว็บไซต์เด็กดีให้แจ้งถึงความไม่เหมาะสมที่พบให้ทราบด้วยก็จะช่วยให้การทำงานของทีมงานง่ายขึ้น ทั้งนี้ กระบวนการในการตรวจสอบของเว็บไซต์เด็กดีเริ่มตั้งแต่เมื่อนักเขียนนิยายส่งนิยายมาลงในเว็บเว็บจะมีระบบให้คะแนนความเสี่ยง เมื่อนิยายเรื่องใดถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงมากจะถูกส่งเข้ามาที่หน้าจอของทีมงานและทีมงานจะเข้าไปตรวจสอบ ซึ่งคำที่กำหนดว่าเป็นคำต้องห้ามจะแสดงตัวใหญ่ขึ้นบนจอของทีมงาน แต่ยังมีการหลีกเลี่ยงของนักเขียนในการเว้นวรรคคำ แกล้งสะกดผิด ทำให้ระบบตรวจไม่พบ บทความที่มีผู้เข้าไปชมมากๆ จนผิดปกติ เจ้าหน้าที่มีหน้าที่เข้าไปดู และสำหรับการห้ามลงเรื่องในเว็บเว็บเด็กดีคือบทความที่ไม่มีเนื้อหาแต่นำลึกลับที่อื่นมาโพสต์ไว้เนื่องจากระบบไม่สามารถตรวจสอบได้ เว็บเด็กดีมีระบบดูแลตรวจสอบอยู่สามทางคือการให้เจ้าหน้าที่ monitor ระบบตรวจสอบ และให้สมาชิกแจ้งเข้ามา

ขณะเดียวกันยังมีกระบวนการแบนนิยายของเด็กดี คือนิยายในหนึ่งเรื่องมีหลายตอนถ้าหากเนื้อหาตอนใดไม่เหมาะสมตอนนั้นจะถูกแบนไม่สามารถเปิดอ่านได้ แต่จะไม่แบนหมดทั้งเรื่อง ซึ่งหากนักเขียนต้องการให้ตอนนั้นเปิดอ่านได้ต้องแก้ไขข้อความหรือเนื้อหาไม่เหมาะสมและส่งคำร้องมาที่ทีมงาน เมื่อทีมงานพิจารณาแล้วว่าสามารถเผยแพร่ได้ ก็จะเลิกแบนในตอนนั้นๆ ซึ่งเรื่องที่โดนแบนหนึ่งตอนไม่มีสิทธิติดทำเนียบนิยายสีขาว และติดอันดับนิยายยอดนิยม นิยายเรื่องใดที่โดนแบนสามตอนจะถูกแบนไม่สามารถเข้าชมได้อีก ในส่วนของการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเด็กดีในการสร้างกฎเกณฑ์การแบนนิยาย ทีมงานนำคอมเมนต์ประเด็นต่างๆ ที่ผู้ใช้เว็บไซต์เด็กดีมาหามาตรฐานที่สามารถปฏิบัติได้ร่วมกัน และได้ทักทายไว้ว่า ในปีนี้หากเว็บไซต์ทำได้ทันจะมีการพัฒนาระบบหน้าไรท์เตอร์เด็กดีใหม่ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เนื่องจากระบบที่ใช้ในหน้าไรท์เตอร์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมานาน ระบบที่จะรองรับการใช้งานของผู้ที่เข้ามาใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปก็จะมีการเปลี่ยนระบบในหน้าไรท์เตอร์ในเร็วนี้

การสร้างระบบตรวจสอบความเหมาะสมในการลงข้อความและนิยาย รวมทั้งระบบแบนนิยายเช่นนี้ ในด้านหนึ่งก็แสดงความรับผิดชอบของเว็บไซต์เด็กดีต่อสังคม เนื่องจากกระบวนการช่วยสร้างความเชื่อมั่นว่าเด็กดีไม่สนับสนุนให้มีการเขียนนิยายแนวที่ไม่เหมาะสม รุนแรง เพื่อให้มีผู้เข้ามาอ่านมากๆ ในอีกด้านหนึ่งกระบวนการดังกล่าวก็เป็นการรักษาภาพลักษณ์ของเด็กดี เพราะหากภาพลักษณ์ของเว็บเสียไปก็จะส่งผลต่อสปอนเซอร์ที่จะเข้ามาลงโฆษณาด้วย

ในการเปิดพื้นที่วิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี ไม่ว่าจะเป็นการเปิดพื้นที่วิจารณ์ไว้ทำยววรรณกรรมออนไลน์ทุกเรื่อง และการเปิดพื้นที่ในการสร้างกลุ่มวิจารณ์เพื่อรับวิจารณ์งานของนักเขียนหน้าใหม่ที่ส่งผลงานมาให้วิจารณ์ไม่เพียงแต่จะเป็น “คลินิกวรรณกรรม” ที่ขอแนะนำของนักวิจารณ์เหล่านี้มีส่วนการช่วยพัฒนานักเขียนด้านหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นการศึกษายังไม่เป็นทางการด้วย เพราะในบางครั้งนักเขียนและนักวิจารณ์เหล่านี้ก็ติดต่อเพื่อสอบถามกันหรือส่งงานให้วิจารณ์เป็นการส่วนตัว จึงไม่แตกต่างการที่ครูแก็งงานศิษย์เป็นระยะๆ

นอกจากองค์กรทั้งสองแห่งแล้วยังมีเว็บไซต์บางแห่งที่เปิดพื้นที่ “คลินิกวรรณกรรม” ด้วย เช่น เว็บไซต์ส่วนตัวของประภัสสร เสวิกุล เว็บไซต์ thaiwriter.net และ เว็บไซต์ Thai Poet Society ซึ่งคำแนะนำนักเขียนในคลินิกวรรณกรรมที่สร้างบทเว็บไซต์ส่วนตัวเหล่านี้ จะมีความเข้มข้นและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเขียนได้มากกว่ากลุ่มวิจารณ์บางกลุ่มในเว็บไซต์เด็กดี เนื่องจากนักวิจารณ์ในเว็บไซต์ส่วนตัวเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นนักเขียนอาชีพและนักอ่านที่มีประสบการณ์การเขียนและการอ่านมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง มิใช่เป็นเพียงนักเขียนหน้าใหม่ที่เพิ่งเริ่มมีประสบการณ์ในการเขียน ดังจะเห็นได้จากบทวิจารณ์ที่ปรากฏมักจะเป็นวิจารณ์ที่ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการเขียนอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันบทวิจารณ์ส่วนใหญ่ยังแนะนำวิธีการแก้ไขและพัฒนางานเขียนให้ดีขึ้นด้วย

18. การเรียนรู้ข้ามสาขา

18.1 พื้นที่การวิจารณ์ของสาขาวรรณศิลป์ยังอยู่ที่สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และเว็บล็อก มากกว่าที่จะไปอยู่ในสื่อลักษณะอื่น จึงต่างจากสาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง และ สังคีตศิลป์ที่มีการเสนอแนวคิดเชิงวิจารณ์อย่างแพร่หลายใน facebook, twitter และ youtube ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศิลปินในศิลปะทั้ง 3 สาขา บางครั้งอาศัย facebook และ youtube เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งเมื่อมีผู้รับผลงานก็ก่อให้เกิดการวิจารณ์ผลงานศิลปะดังกล่าวในพื้นที่ที่เผยแพร่เหล่านั้นไปพร้อมกันด้วย

18.2 ข้อมูลของสาขาต่างๆ มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ศิลปะสาขาต่างๆ ต่างใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นเสมือนห้องสมุดที่รวบรวมความรู้ทางศิลปะไว้ในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นบทความ บทสัมภาษณ์ บทวิจารณ์ รวมทั้งผลงานศิลปะต่างๆ แม้ว่าบางครั้งอาจจะไม่ใช่ผลงานศิลปะทั้งสิ้น แต่เป็นบางส่วนก็ตาม ซึ่งนับเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับสืบค้นขนาดใหญ่ และเปิดกว้างให้ผู้สนใจต่างที่ต่างๆ สามารถสืบค้นข้อมูลได้ ยกเว้นจะมีบางแหล่งที่เปิดให้เข้าใช้ได้เฉพาะสมาชิกเท่านั้น

18.3 การวิจารณ์ศิลปะสาขาต่างๆ ในพื้นที่เสมือนจริงปัจจุบันมักจะเน้นการสร้าง social network ของกลุ่มผู้สนใจร่วมกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นนับวันก็ยิ่งมีความคึกคักและเข้มข้นเพิ่มขึ้น

18.4 การวิจารณ์ในบางครั้งก็กลายเป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์ในทางการตลาด ซึ่งเป็นการโฆษณาแฝงด้วยเช่นกัน ดังในกรณีของสาขาละครที่คุณณัฐพัชญ์ วงศ์เหรียญทอง ได้กล่าวไว้ในการเล่นว่า “การวิจารณ์ละครในโลกโซเชียล” ว่าบางครั้งการวิจารณ์ละครและภาพยนตร์มีนัยทางการตลาดแฝงอยู่ เช่น ในส่วนการตลาดของบริษัทที่ผลิตละครเวทีและภาพยนตร์บางแห่งมีการสมัครเพื่อเป็นสมาชิกของเว็บไซต์ที่เปิดให้แสดงความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์เกี่ยวกับละครเวทีและภาพยนตร์ เช่น เว็บไซต์พันทิป ซึ่งแต่ละบริษัทจะมีเลขสมาชิกมากกว่าหนึ่งหมายเลข บางครั้งอาจมีหมายเลขสมาชิกมากถึง 30-40 หมายเลขต่อหนึ่งบริษัท ซึ่งการมีหมายเลขสมาชิกจำนวนมากเช่นนี้ก็เพื่อที่จะใช้เป็นวิธีการโปรโมทผลงานเรื่องต่างๆ ของบริษัท โดยผ่านการแสดงทัศนะวิจารณ์ต่อผลงานในเชิงบวกหรือเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านอยากชมผลงานชิ้นนั้น แต่ในสาขาวรรณศิลป์นั้นยังไม่เป็นระบบมากเท่ากับที่พบในสาขาละคร เพราะเท่าที่พบเช่นในกรณีบางคอลัมน์ของนิตยสาร *all magazine* (อล แม็กกาซีน) ที่วิจารณ์ผลงานของสำนักพิมพ์ใดสำนักพิมพ์หนึ่งมักเป็นกรณีพิเศษ หรือในกรณีของการส่งผลงานให้นักวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีพบว่า มีนักเขียนบางคน ที่ส่งงานของตนให้นักวิจารณ์หลายกลุ่ม เพราะเมื่อกลุ่มวิจารณ์วิจารณ์งานแล้วก็จะโพสต์ไว้ที่หน้าวิจารณ์ของตนก็นับว่าเป็นช่วยโฆษณาผลงานของนักเขียนในทางหนึ่ง หรือบางครั้งนักเขียนที่ฝากผลงานวิจารณ์ก็นำแบนเนอร์โฆษณาผลงานของตนไปฝากไว้ที่หน้าวิจารณ์ของนักวิจารณ์เหล่านั้นด้วย หรือในทางตรงข้ามนักวิจารณ์หรือกลุ่มวิจารณ์บางกลุ่มก็นำแบนเนอร์ของตนหรือกลุ่มวิจารณ์ของตนไปฝากไว้ในหน้าของนักเขียนด้วยก็มี

18.5 กลุ่ม “ละครผอม” นั้นอาจเทียบได้กับกลุ่มนักเขียนงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ในปัจจุบัน เพราะเป็นผู้ที่ทำงานด้วยใจรัก และไม่อาจยึดอาชีพนักการละครหรือนักเขียนเลี้ยงชีพได้ จึงต้องมีรายได้

จากทางอื่น เพราะต่างก็เป็นงานกระแสทางเลือกมิได้เป็นงานกระแสหลักในสังคมไทย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนเหล่านี้ต้องหาทางรอดสำหรับอาชีพของตน ด้วยการหาจุดคุ้มทุนและหาผู้รับให้ได้เพียงพอกับจุดคุ้มทุน ขณะเดียวกันก็ต้องบริหารจัดการให้ขายหนังสือหรือขายบัตรได้เท่ากับหรือมากกว่าจุดคุ้มทุนที่คำนวณไว้ ด้วยเหตุนี้ นักเขียนสร้างสรรค์และกลุ่ม “ละครผอม” จึงหาผู้รับเฉพาะกลุ่มหรือสร้างกลุ่ม “แฟนคลับ” ของตนขึ้น ในกรณีนี้จะพบว่ากลุ่มนักเขียนสร้างสรรค์มีโอกาสดีกว่ากลุ่มละคร เนื่องจากหนังสือเป็นผลงานที่สามารถขายได้โดยไม่กำหนดระยะเวลา และในทุกๆ ปีก็มีงานมหกรรมหนังสือแห่งชาติถึงสองครั้ง ซึ่งนับเป็นช่องทางการขายที่สำคัญ ในขณะที่ผลงานของคณะละครขายได้เฉพาะช่วงเวลาจำกัด คือเฉพาะช่วงเวลาจัดแสดงเท่านั้น และแม้ว่าจะมีเทศกาลละครกรุงเทพในทุกๆ ปี แต่การจัดแสดงของกลุ่ม “ละครผอม” ในงานเทศกาลฯ ส่วนใหญ่ก็เป็นการแสดงโดยเปิดให้เข้าชมโดยไม่เสียค่าเข้าชม

18.6 ปริมาณบทวิจารณ์ทั้งในสื่อลายลักษณ์และสื่อออนไลน์ของสาขาวรรณศิลป์อาจจะมีปริมาณมากพอๆ กับการวิจารณ์ในสาขาภาพยนตร์ แต่คุณภาพของบทวิจารณ์อาจจะต้องพิจารณาต่อไป โดยเฉพาะบทวิจารณ์ของนักวิจารณ์หน้าใหม่ในกลุ่มวิจารณ์จำนวนมากในเว็บไซต์เด็กดี

18.7 การวิจารณ์ในสาขาวรรณศิลป์อาจจะได้เปรียบกว่าสาขาอื่น ยกเว้นสาขาภาพยนตร์ ทั้งในเรื่องของการสร้างนักวิจารณ์หน้าใหม่ และการสร้างผลงานวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดกลุ่มวิจารณ์ และผลงานวิจารณ์เป็นจำนวนมากในเว็บไซต์เด็กดี ทั้งนี้จะพบว่านักวิจารณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ที่เว็บไซต์เด็กดีเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนหน้าใหม่ด้วย เพราะคนกลุ่มนี้เห็นว่าการเขียนวิจารณ์จะช่วยให้เห็นข้อบกพร่องต่างๆ ในการเขียน ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาการเขียนของตนได้ จึงต่างจากสาขาภาพยนตร์ที่นักวิจารณ์ที่อยู่ในสมาคมนักวิจารณ์ภาพยนตร์จะต้องไม่ใช่ผู้สร้างภาพยนตร์หรือผู้ที่มีส่วนในการสร้างภาพยนตร์

18.8 การสร้าง “คลีนิกวิจารณ์” ในสาขาวรรณศิลป์น่าจะทำได้ง่ายกว่าสาขาอื่น เพราะผู้ที่ผ่านการเรียนในระบบมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาจะผ่านการเรียนการวิจารณ์วรรณกรรมมาแล้ว และผู้ที่ยังไม่ทราบวิธีการวิจารณ์วรรณกรรมก็สามารถที่จะแสวงหาองค์ความรู้และตัวอย่างการวิจารณ์วรรณกรรมได้ง่ายกว่าสาขาอื่น เพราะองค์ความรู้ด้านวรรณคดีศึกษาและการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยมีมากกว่า 50 ปีแล้ว¹⁰ นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในวงวรรณศิลป์ไทยต่างเห็นความสำคัญของการวิจารณ์ว่าจะช่วยพัฒนาทั้ง

¹⁰ ในหนังสือ *พลังการวิจารณ์: วรรณศิลป์* ซึ่งเป็นรายงานผลการวิจัยสาขาวรรณศิลป์ ของโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาคแรก” กล่าวไว้ว่า “การวิจารณ์ด้วยวรรณกรรมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร น่าจะเริ่มจาก ‘เทียนวรรณ’ นักปราชญ์สมัยรัชกาลที่ 5 วิจารณ์เรื่อง *พระอภัยมณี* ของสุนทรภู่” (หน้า 45-46) และยังคงกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่ามีการสร้างตำราวรรณคดีวิจารณ์ขึ้นครั้งแรกในราว พ.ศ. 2480 ได้แก่ บทความทางวรรณคดีวิพากษ์ พระนิพนธ์กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ตีพิมพ์ใน *วรรณคดีสาร* ต่อมาได้รวมเล่มเป็นงานพระราชนิพนธ์ของท่าน นอกจากนี้ยังมีการแปลตำราการประพันธ์จากภาษาต่างๆ เช่น *สุโขทัยลัทธิ* แปลจากภาษาบาลี หรือ *อลังการศาสตร์* แปลจากภาษาสันสกฤต ขณะเดียวกันก็มีตำราที่ประพันธ์โดยนักวิชาการชาวไทยในยุคต่าง เช่น *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์* ของ

นักเขียน นักอ่าน และการวิจารณ์ไปพร้อมๆ กันด้วย จึงเห็นได้ว่าการสร้าง “คลินิก” ในการพัฒนา นักเขียนขึ้นในหลายๆ พื้นที่

18.9 ในปัจจุบันพบว่าสถาบันหรือองค์กรที่อยู่นอกสถาบันการศึกษากลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาท สำคัญในการจัดเสวนา สัมมนา สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ เติมเต็มช่องว่างของความรู้ การ แสวงหาคำตอบของปัญหาหรือข้อสงสัยในการวิจารณ์ หรือในศาสตร์ของสาขานั้นๆ ในสาขาวรรณศิลป์มี สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือ กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ หรือแม้แต่เว็บไซต์เด็กดี ในสาขาทัศนศิลป์ มีมูลนิธิพิพิธภัณฑสถานบ้านจิม ทอมป์สัน และ Reading Room และในสาขาศิลปะการละครมีเครือข่ายละครกรุงเทพ และกลุ่มละครต่างๆ แม้ว่าสถาบันการศึกษาจะมี บทบาทในด้านนี้ลดลงกว่าแต่ก่อน แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับคือบุคคลกรที่มาให้ความรู้หรือวิทยากรในการ เสวนา สัมมนา หรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการต่างๆ ที่จัดขึ้น ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการอิสระ ที่มาจากสถาบันการศึกษา

19. แดนกลาง : รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งแสวงหา “แดนกลาง” ซึ่งนับว่าเป็นรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์ กับโลกเสมือนจริง เนื่องจากการตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ว่า “ผู้ที่เขียนงานวิจารณ์จำนวนหนึ่งสามารถ สร้างงานได้โดยมีรากฐานของวัฒนธรรมทั้งที่เป็นลายลักษณ์และเสมือนจริง บุคคลกลุ่มนี้เรียกว่าดำรงอยู่ ในแดนกลาง ณ รอยต่อระหว่างทั้ง 2 วัฒนธรรม รับประโยชน์จากระบบการศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ ซึ่งยังอยู่ในขอบของวัฒนธรรมลายลักษณ์ คู่กับมรดกทางวัฒนธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็มี ความชัดเจนในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และเป็น เครื่องมือในการเผยแพร่งาน”¹¹ บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความน่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะเรียกได้ว่าสามารถนำสิ่งที่ดี ที่สุดของโลกทั้งสอง (the best of both worlds) มาประสานกัน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบ “แดนกลาง” ในลักษณะที่บรรยายไว้ข้างต้นด้วยเช่นกัน อาทิ กลุ่ม วิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี “คลินิกเรื่องสั้น” ในเว็บไซต์ของคุณประภัสสร เสวิกุล หน้าวิจารณ์ของเว็บไซต์ thaiwriter.net และ thaipoetsociety ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวนักวิจารณ์บางคนอยู่ไม่เพียงแต่ใช้พื้นที่ในการ วิจารณ์ข้ามกันระหว่างโลกลายลักษณ์และโลกเสมือนจริงเท่านั้น ขณะเดียวกันพวกเขายังเชื่อมโยงความรู้ ความคิด หรือทัศนะที่แสดงให้เห็นว่าได้อิทธิพลมาจากโลกใดโลกหนึ่งเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม แต่ “แดนกลาง” ในมิตินี้ช่วยเปิดทางการวิจัยให้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ณ “แดน กลาง” ยืนยันว่าวัฒนธรรมทั้งสองไม่อาจแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด และยังเสริมพลังซึ่งกันและกันด้วย แต่

พระยาอนุমানราชธนะ วรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ ของ ดร. วิทย์ ศิวะศิริยานนท์ วิเคราะห์สวรรณคดีไทย ของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นต้น

¹¹ ตัดตอนมาจากข้อเสนอโครงการข้อ 2.3.1

เป็นที่น่าเสียดายว่า แม้เทคโนโลยีการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตจะมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่พื้นที่ “แดนกลาง” ในการวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ยังไม่สามารถที่จะนำศักยภาพและความเข้มข้นของการวิจารณ์ลายลักษณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ถ่ายโอนไปสู่โลกเสมือนจริงในพื้นที่อินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่ก็มีแนวโน้มว่ากำลังจะค่อยๆ ดีขึ้นตามลำดับ เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงวรรณศิลป์ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการวิจารณ์อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทั้งนักเขียน นักอ่าน นักวิจารณ์ สำนักพิมพ์ เว็บไซต์ มาสเตอร์ หรือแม้แต่องค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆ

ขณะที่ “แดนกลาง” ของการสร้างงานวรรณกรรมนั้น ดูเหมือนว่านักเขียนออนไลน์ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการศึกษางานวรรณกรรมในโลกลายวรรณศิลป์เดิมเท่าใดนัก แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่า อิทธิพลของแนวเรื่องของโลกวรรณศิลป์เดิมหรือโลกลายลักษณ์เริ่มเข้าไปมีบทบาทในการสร้างเรื่องของนักเขียนในการสร้างวรรณกรรมออนไลน์มากขึ้น ในขณะเดียวกัน อิทธิพลของงานวรรณกรรมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในโลกลายลักษณ์ ดังจะเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เมื่องานวรรณกรรมออนไลน์ที่เผยแพร่ในโลกเสมือนจริงได้รับการตีพิมพ์มากขึ้น จนกลายเป็นวรรณกรรมกระแสหลักในปัจจุบัน แม้ว่าวรรณกรรมออนไลน์จำนวนมากได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการอ่านของคนในโลกลายลักษณ์ แต่รูปแบบและแนวเรื่องอันจำกัดของวรรณกรรมออนไลน์ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการอันหลากหลายของผู้อ่านในวงกว้างได้ จึงทำให้นักเขียนออนไลน์ต้องแสวงหารูปแบบและแนวเรื่องที่หลากหลายมากขึ้น ด้วยการนำแนวเรื่องที่มีอยู่แล้วในโลกวรรณกรรมหรือในโลกวรรณศิลป์เดิมมาปรับใช้ในการสร้างวรรณกรรมออนไลน์ของตน ไม่ว่าจะเป็น งานแนวสืบสวนสอบสวน ฆาตกรรม รักโรแมนติก หรือแนวกำลังภายใน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่านักเขียนในโลกเสมือนจริงก็ต้องให้ความสำคัญและศึกษางานวรรณกรรมในโลกลายลักษณ์เพิ่มมากขึ้น เพราะงานวรรณกรรมในโลกลายลักษณ์ดังกล่าวจะกลายเป็นรากฐานในการสร้างงานของพวกเขาต่อไปในอนาคต

20. การเชื่อมโยงโครงการวิจัยที่ผ่านมากับโครงการวิจัยในปัจจุบัน

โครงการวิจัย “การวิจารณ์ศิลปะ : รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมลายลักษณ์กับวัฒนธรรมเสมือนจริง” นับว่าเป็นโครงการภาคสี่ ที่ดำเนินการสืบเนื่องเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะ นับตั้งแต่โครงการโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาคแรก ที่เป็นการวิจัยบทวิจารณ์ที่ดีพิมพ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่อค้นหาพลังปัญญาที่แฝงอยู่ในบทวิจารณ์ ในโครงการ “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาคสอง” จากผลที่ได้จากการวิจัยแรกชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมการวิจารณ์ของไทยยังผูกพันกับการวิจารณ์แบบมุขปาฐะมากกว่าการวิจารณ์แบบลายลักษณ์ ขณะเดียวกันโครงการฯ ก็ต้องการกระจายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง จึงได้ขยายขอบเขตการศึกษาการวิจารณ์ไปสู่การวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในภาคแรกมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมกระตุ้นการวิจารณ์ในสาขาวรรณศิลป์ในลักษณะต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้การ

วิจารณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และ โครงการวิจัย “การวิจารณ์ในปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์” อันเป็นโครงการภาคสาม ที่เป็นการศึกษาพื้นที่การวิจารณ์ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากบทวิจารณ์ลายลักษณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ และการวิจารณ์ในแง่ของมุขปาฐะที่ได้จากการจัดกิจกรรมเชิงพัฒนาที่ได้ดำเนินการวิจัยมาแล้วในโครงการที่ผ่านมา จากการศึกษาในสาขาวรรณศิลป์เห็นว่าพื้นที่อินเทอร์เน็ตนับเป็นพื้นที่ใหม่อันถือว่าเป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยที่น่าสนใจ และยังมีผู้ใดศึกษาในแง่ของการสร้างและการวิจารณ์อย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้จึงตั้งกลุ่มนักวิจัยขนาดเล็กเพื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นกรณีศึกษา จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมออนไลน์พื้นที่อินเทอร์เน็ตมีกลุ่มผู้สร้าง ผู้รับ นักวิจารณ์ และบริบททางวรรณศิลป์ที่ต่างจากงานวรรณกรรมทั่วไปที่สาขาวรรณศิลป์ดำเนินการศึกษาอยู่ และด้วยปริมาณของข้อมูลจำนวนมาก จึงเห็นว่าน่าจะแยกการศึกษาข้อมูลในส่วนนี้ออกมาเป็นกรณีศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อจะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ร่วมสมัยทางวรรณศิลป์รูปแบบได้ชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น

สำหรับโครงการวิจัย ภาคสี่นี้เห็นว่าการวิจารณ์ศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทอยู่ในกระแสวัฒนธรรมทั้งสอง และเมื่อพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วก็มีทางเป็นไปได้ว่า การวิจารณ์อาจจะเป็นตัวช่วยผสานวัฒนธรรมทั้งสองเข้าหากันได้ ทั้งนี้ เพราะมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ใน “แดนกลาง” อันเป็นรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมทั้งสอง ซึ่งสามารถที่จะใช้ศักยภาพของทั้งสองกระแสในการสร้างงานวิจารณ์ที่มีคุณภาพอันจะยังประโยชน์ให้แก่สังคมได้ โดยมุ่งที่จะหาข้อสรุปรวมที่ว่าด้วยลักษณะของการวิจารณ์ลายลักษณ์ และศึกษาโอกาสใหม่ซึ่งโลกเสมือนจริงเปิดให้แก่การพัฒนาการวิจารณ์ รวมทั้งนำกรณีตัวอย่างของผู้ที่อยู่ในแดนกลางมาวิเคราะห์ เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับการวิจารณ์ให้เป็นตัวกระตุ้นปัญญาให้แก่สังคมได้ ทั้งนี้ จะมีการทดลองสร้าง “คลินิกการวิจารณ์” ขึ้นมา โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีความชัดเจนในด้านของการวิจารณ์มาให้คำแนะนำต่อศิลปินและนักวิจารณ์ เป็นการตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะของผู้ที่อยู่ในโลกเสมือนจริง ผลของการวิจัยน่าจะนำไปสู่การชี้ทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับอนาคตที่มีนัยทางการศึกษาสูงมาก เป็นการนำอดีตกับปัจจุบันมาประสานกันเพื่อชี้ทางไปสู่อนาคต

จากการศึกษาวิจัยตลอด 18 เดือนที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าผลการวิจัยบางอย่างเสนอทิศทางการที่มีทั้งเห็นต่าง เห็นพ้อง และบางแง่มุมก็ก้าวไปไกลกว่าการวิจัยในโครงการฯ ที่ผ่านมานี้ 5 ประเด็นคือ

20.1 การยอมรับความสำคัญของการวิจารณ์

ผู้วิจัยพบว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวงวรรณกรรมทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ และวรรณกรรมออนไลน์ในโลกเสมือน ไม่ว่าจะเป็นนักเขียน นักอ่าน นักวิจารณ์ และผู้เกี่ยวข้องในองค์กรทางวรรณกรรมต่างเห็นความสำคัญของการวิจารณ์ว่า ไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนานักเขียน ผลงาน

วรรณกรรม นักอ่าน นักวิจารณ์ แล้ว แต่ยังช่วยพัฒนาวงการวรรณกรรมในภาพรวม ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า มีการพยายามเปิดพื้นที่ให้กับการวิจารณ์ทั้งในด้านการแสดงทัศนะวิจารณ์ขนาดสั้น การเขียนกระตุก การเขียนวิจารณ์อย่างเต็มรูป หรือแม้แต่การเปิดพื้นที่ “คลินิกวรรณกรรม” ที่ใช้การวิจารณ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนานักเขียนและงานวรรณกรรม

นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวิจารณ์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเว็บไซต์เด็กดี เพราะจากการทำวิจัยในโครงการที่สาม ผู้วิจัยพบว่านักวิจารณ์รุ่นแรกๆ ยังไม่เข้าใจว่าการวิจารณ์ที่สร้างสรรค์เป็นเช่นไร เพราะในช่วงต้นที่เปิดพื้นที่การวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี การวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักเป็นไปในลักษณะ “จิก กัด” โดยมุ่งเน้นการชี้ให้เห็นแต่เฉพาะข้อบกพร่องด้วยน้ำเสียงและท่าทีที่ก้าวร้าว รวมไปถึงการใช้ถ้อยคำตำหนิที่รุนแรง ซึ่งบ่อยครั้งที่บทวิจารณ์ในลักษณะนี้ก่อให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์ แต่ในปัจจุบันการเขียนวิจารณ์ในลักษณะนี้ไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว บทวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีในช่วงหลังๆ จะเป็นบทวิจารณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งเข้าใจว่านักวิจารณ์เริ่มเข้าใจบทบาทหน้าที่ และวัฒนธรรมในการวิจารณ์ที่ถูกต้องแล้ว ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดีไม่หยุดอยู่กับที่ มีพัฒนาการ และปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

20.2 วิญญาณการทดลอง (experimental spirit)

พื้นที่อินเทอร์เน็ตที่เปิดกว้างและให้เสรีและอิสระในการสร้างสรรค์อย่างไม่มีขีดจำกัด กระตุ้นให้เกิดจิตวิญญาณในการทดลอง (experimental spirit) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างงานวรรณกรรมในแนวทางใหม่ๆ ดังจะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมในโลกวรรณศิลป์แบบเดิมมักจะมีกรอบหรือขนบวรรณศิลป์ดั้งเดิมกำหนดไว้ ขณะเดียวกันยังมีข้อจำกัดของสำนักพิมพ์ที่จะพิมพ์เฉพาะงานในแนวทางที่คุ้นเคย จึงทำให้นักเขียนสร้างงานวรรณกรรมรูปแบบใหม่ๆ ไม่ค่อยมีการสร้างงานวรรณกรรมในแนวทางใหม่ๆ เท่าใดนัก จึงต่างจากงานวรรณกรรมออนไลน์ที่นักเขียนสามารถสร้างงานได้อย่างอิสระตามใจตนเอง เพราะสามารถที่จะนำเสนอผลงานของตนได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการเหมือนแต่ก่อน จึงเกิดการทดลองและนำเสนองานแนวใหม่ๆ อย่างเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งงานแนวใหม่เรื่องใดที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน ก็มีโอกาที่จะได้รับการนำไปตีพิมพ์ต่อไป จนมีผู้กล่าวว่างานวรรณกรรมเรื่องใดที่ประสบความสำเร็จในสื่อออนไลน์ก็มักจะประสบความสำเร็จเมื่อนำไปพิมพ์เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ด้วยเช่นกัน ซึ่งความนิยมเหล่านี้บ่อยครั้งที่สร้างกระแสงานวรรณกรรมแนวใหม่ในวงวรรณกรรมไทยด้วย เช่น วรรณกรรมแนวแฟนตาซี และ วรรณกรรมแนวหวานแหว่น เป็นต้น แม้ว่าในบางครั้งอาจมีผู้ประเมินคุณค่างานวรรณกรรมออนไลน์ที่เขียนโดยนักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้ว่าเป็นงานที่ไม่

มีคุณค่าเมื่อเทียบกับงานวรรณศิลป์รูปแบบเดิม แต่ต้องยอมรับว่างานเขียนเหล่านี้เขียนขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการเฉพาะกลุ่ม (group-specific) ซึ่งในที่นี้คือการเขียนโดยเด็กเพื่อสื่อความกับเด็กหรือสนองตอบความต้องการของผู้่านที่เป็นเด็กด้วยกัน

วิญญานในการทดลองนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการสร้างงานวรรณกรรมเท่านั้น แต่รวมความไปถึงการเขียนบทวิจารณ์ด้วยเช่นกัน จะพบว่าในพื้นที่อินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ส่วนตัว บล็อก หรือแม้แต่ในเว็บไซต์เด็กดี ก็เปิดโอกาสให้ผู้ที่ปรารถนาอยากเป็นนักวิจารณ์สามารถที่จะเขียนงานวิจารณ์งานวรรณกรรมได้ด้วยตนเอง แม้จะมีนักวิจารณ์บางที่เริ่มเขียนวิจารณ์โดยที่ยังไม่ทราบว่าเป็นบทวิจารณ์ที่ดีเป็นอย่างไร แต่เห็นคนอื่นเขียนก็อยากเขียนบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเว็บไซต์เด็กดีจะมีนักวิจารณ์ที่เริ่มต้นด้วยความไม่รู้เป็นจำนวนมาก แต่นักวิจารณ์เหล่านี้ก็พยายามที่จะเรียนรู้และทดลองเขียนวิจารณ์โดยดูวิธีการเขียนวิจารณ์ของนักวิจารณ์คนอื่น และพยายามที่จะประมวลความรู้ที่ได้จากการอ่านงานวิจารณ์เหล่านั้น มาสร้างทิศทางหรือแนวทางการวิจารณ์ของตนขึ้น เช่น พิมพ์ฉัตร พิมพ์สกุล หรือ “พอเพียง” ที่เปิดหน้า “รับวิจารณ์นิยายฉบับพอเพียง” ในเว็บไซต์เด็กดี

20.3 ความพร้อมที่จะแสดงออกซึ่งทัศนะวิจารณ์

ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ว่าจะมีความพยายามเปิดโอกาสให้แสดงทัศนะวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก และพื้นที่แสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ต่าง ๆ แต่มักจะมีผู้แสดงความคิดเห็นน้อยมากหรือบางครั้งก็ไม่มีเลย แต่มักจะมีผู้ที่เข้ามาอ่านมากกว่าที่จะเข้ามาแสดงความคิดเห็น และหากจะมีก็เป็นการแสดงความเห็นด้วยสั้น ๆ ว่า ชอบ ดี เห็นด้วย แต่จะไม่มีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะการวิจารณ์ข้อวิจารณ์ หากกระตุ้ตั้งต้นหรือบทวิจารณ์ตั้งต้นมีลักษณะเป็นการวิจารณ์แบบเข้มข้น ยกเว้นจะเป็นเว็บไซต์ที่สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับวรรณศิลป์ในระดับหนึ่ง พอที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ จึงจะเกิดการวิจารณ์ข้อวิจารณ์ หรือการแสดงทัศนะวิจารณ์ขนาดยาว เพื่อแสดงความเห็นพ้องและเห็นต่างกับข้อวิจารณ์หรือบทวิจารณ์ตั้งต้น เช่น ในเว็บไซต์ thaiwriter.net และ Thai Poet Society ด้วยเหตุนี้ ความพร้อมในแสดงออกซึ่งการวิจารณ์จะประสบความสำเร็จหรือไม่อาจต้องพิจารณาว่าธรรมชาติและลักษณะของพื้นที่และผู้คนในพื้นที่นั้นเป็นสำคัญ

20.4 การเปรียบเทียบการสร้างประชาคม หรือชุมชนการวิจารณ์ในโลกจริงกับโลกเสมือนจริง

ผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันการสร้างประชาคมหรือชุมชนการวิจารณ์ในโลกเสมือนจริงจะมีความคึกคักและมีปริมาณมากกว่า และหลากหลายกว่าการสร้างประชาคมในโลกจริงหรือในสื่อลายลักษณ์ ทั้งนี้ เพราะปัจจัยประการสำคัญของการสร้างประชาคมหรือชุมชนการวิจารณ์คือ โอกาสที่จะได้พบปะเพื่อ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์ ซึ่งในพื้นที่ออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถพบปะกันได้โดยอิสระและเสรี โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่มาเป็นตัวกำหนด ประกอบกับเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง smart phone คอมพิวเตอร์ขนาดพกพาต่างๆ และความสะดวกในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ช่วยให้ผู้คนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับโลกออนไลน์ได้ง่าย สะดวกและประหยัดเวลามากกว่าที่จะพบปะกันในโลกจริง ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุดซึ่งสาขาวรรณศิลป์พบคือ ในขณะนี้มีการสร้างประชาคมหรือชุมชนการวิจารณ์ในโลกออนไลน์ ที่เรียกว่า “กลุ่มวิจารณ์” ในเว็บไซต์เด็กดี จำนวน 99 กลุ่ม และกลุ่มวิจารณ์อื่นๆ ที่กระจายอยู่ในเว็บไซต์ เว็บล็อก และสื่อสังคมต่างๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ของผู้ที่ชื่นชอบการเขียน การอ่าน และการวิจารณ์วรรณกรรม ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างไม่เป็นทางการ (informal education) นี้ สร้างให้เกิดประชาคมการวิจารณ์ได้ไม่ยากนัก เพราะสมาชิกในประชาคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนในช่วงอายุใดต่างตระหนักถึงความสำคัญและให้ความสนใจกับการวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเขียนหน้าใหม่ พื้นที่เหล่านี้จึงนับเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการที่ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับ “รอยต่อระหว่างสองวัฒนธรรม” ต่อไป ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่าหากค่อยๆ สอดแทรกข้อมูลและองค์ความรู้ทั้งที่เกี่ยวกับทั้งวรรณคดีศึกษาและวรรณคดีวิจารณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไปให้กับสมาชิกในกลุ่มนี้ ก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ทางวรรณกรรมที่เข้มแข็งขึ้นมาได้ ซึ่งสมาชิกของประชาคมแห่งนี้อาจจะกลายเป็นกำลังสำคัญที่มีส่วนช่วยสร้างและผลักดันให้เกิดวรรณกรรมคุณภาพขึ้นในอนาคตต่อไป

20.5 บทบาทของสถาบันการศึกษา

ผู้วิจัยพบว่าข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาการวิจารณ์ที่ได้จากการวิจัยที่ผ่านมา ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากสถาบันศึกษายังคงทำหน้าที่แต่เพียงเฉพาะให้ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์วรรณกรรมทั้งในการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า จากเดิมสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะคณะวิชาที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมในสถาบันอุดมศึกษาที่เคยจัดการประชุมวิชาการ การเสวนา การสัมมนา หรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับนักเขียน งานวรรณกรรมเฉพาะเล่มหรือเฉพาะแนว หรือวรรณกรรมวิจารณ์ ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ในสถาบันอุดมศึกษาเริ่มลดลง จนแทบจะไม่มี ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าองค์กรต่างๆ ที่มีใช้สถาบันการศึกษาเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้แทน ไม่ว่าจะเป็น สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย สำนักพิมพ์ต่างๆ หรือแม้แต่เว็บไซต์เด็กดี จนอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (informal education) นอกจากจะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการวิจารณ์ นักเขียน งานวรรณกรรมเรื่องใดหรือหนึ่ง หรือแนวทางใดแนวทางหนึ่งแล้ว ยังสร้างความตึงเครียดให้กับงานวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยมากกว่าการศึกษาที่เป็นทางการ (formal education) ที่มาจากสถาบันการศึกษา

อย่างไรก็ดี อาจารย์ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในด้านวรรณกรรมศึกษา และวรรณกรรมวิจารณ์ก็ยังคงมีบทบาทต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจารณ์และวรรณกรรมในทางอ้อม กล่าวคือ การได้รับเชิญเป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการวิจารณ์ต่างๆ ขณะเดียวกันก็มีบางคนที่เป็นนักวิจารณ์ประจำในคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารต่างๆ อาทิ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ สรณัฐ ไตลังคะ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันขาดสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทกึ่งวิชาการ (ทางวรรณกรรม) เพราะแต่เดิมสื่อในลักษณะนี้ที่สำคัญหลายเล่ม ไม่ว่าจะเป็น *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* และ *วารสารวรรณศาสตร์* เป็นต้น

21. บทสรุปและข้อสังเกต

21.1 แม้จะมีผู้กล่าวว่าปัจจุบันพื้นที่การวิจารณ์ในสื่อลายลักษณ์ลดลง แต่นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมาก็มีแนวโน้มดีขึ้น เพราะมีนิตยสารใหม่ๆ ที่เปิดพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรม เช่น *All Magazine*, *Writer Magazine* และมีนิตยสารที่เน้นการวิจารณ์วรรณกรรมโดยเฉพาะ คือ *อ่าน* นอกจากนี้ การที่กรุงเทพมหานครพยายามผลักดันให้ กรุงเทพมหานครเป็น “เมืองหนังสือโลก 2556” ก็คาดว่าจะเกิดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการอ่านขึ้นในสังคม ซึ่งน่าที่จะช่วยกระตุ้นทั้งการอ่าน การเขียน และการวิจารณ์เพิ่มมากขึ้นในภาพรวม

21.2 พื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยที่ลดลงเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีสื่อสิ่งพิมพ์บางฉบับเริ่มต้นตัวและคิดที่จะนำการวิจารณ์กลับมาอีกครั้ง เช่น *สกุลไทย* ทว่าก็ต้องประสบกับปัญหาเรื่องพื้นที่ของบทวิจารณ์ที่ลดลง เพราะแต่เดิมสื่อมักจะเปิดพื้นที่ให้บทวิจารณ์ประมาณ 3-5 หน้า A4 แต่ขณะนี้ลดลงเหลือแค่ 1 หรือ 1 ½ หน้า A4 เท่านั้น นั่นอาจจะเป็นเพราะรสนิยมของผู้รับในปัจจุบันเปลี่ยนไป กล่าวคือนิยมอ่านคอลัมน์ที่ไม่ยาวมากนัก ขณะเดียวกันก็เป็นกึ่งยั้งประสบบัญญากับการแย่งชิงพื้นที่กันเองระหว่างคอลัมน์การวิจารณ์วรรณกรรมกับคอลัมน์อื่นๆ และบางครั้งบรรณาธิการก็ต้องมีข้อโต้แย้งกับนายทุนเพื่อให้คอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมมีพื้นที่ในสื่อนั้นๆ ได้ต่อไป จึงทำให้เห็นว่าสถานภาพของบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขณะนี้ยังไม่มั่นคงเท่าใดนัก อีกทั้งรูปแบบการวิจารณ์ที่เปลี่ยนไปก็ส่งผลให้นักวิจารณ์ต้องปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ จึงนับว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทาย

ที่นักวิจารณ์วรรณกรรมต้องแสวงหาวิธีการที่จะเขียนบทวิจารณ์ให้มีคุณภาพในขณะที่พื้นที่ในการเขียนลดลงกว่าเดิมมากให้ได้

21.3 บทวิจารณ์ในสื่อลายลักษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่ครอบคลุมไปถึงงานทุกประเภทที่น่าเสนอในสังคมปัจจุบัน เพราะนักวิจารณ์ส่วนใหญ่ยังจำกัดความสนใจวิจารณ์งานในบางลักษณะเท่านั้น เช่น งานวรรณกรรมที่ได้รับการยอมรับแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมต่างๆ เป็นต้นว่างานที่ได้รับยกย่องหรือเข้ารอบงานวรรณกรรมคัดสรรยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ หรือผลงานของนักเขียนบางคน เช่น วินทร์ เลียววาริณ ปราบดา หยุ่น ด้วยเหตุนี้จึงมีหนังสือบางประเภทหรือบางเล่มที่ไม่ได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์เลย แม้ว่าการวรรณกรรมเหล่านั้นจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านในวงกว้างก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่มาจากวรรณกรรมออนไลน์ ข้อเท็จจริงดังกล่าวช่วยยืนยันข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยในโครงการ “การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์ ภาค 2” ที่นักเขียนออนไลน์กล่าวว่านักวิจารณ์อาชีพไม่สนใจวิจารณ์งานออนไลน์ได้ชัดเจนมากขึ้น

21.4 จากข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยในโครงการ “การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์ ภาค 2” ที่ว่านักเขียนรุ่นใหม่ในสื่อออนไลน์ขาดความรู้เกี่ยวกับงานวรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งงานวรรณกรรมไทยและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเปิดพื้นที่เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ที่อยู่ในโลกออนไลน์ได้มีโอกาสรู้จักงานวรรณกรรมเหล่านี้ผ่านบทวิจารณ์มากขึ้น โดยหวังว่าจะใช้บทวิจารณ์เป็นตัวเชื่อมระหว่างโลกลายลักษณ์กับโลกเสมือนจริงเข้าด้วยกัน แต่เมื่อโพสต์บทวิจารณ์จำนวน 15 บทแล้วก็ยังไม่ได้รับการตอบรับจากผู้ที่อยู่ในโลกออนไลน์ แม้ว่าจะเผยแพร่บทวิจารณ์เหล่านี้ในพื้นที่ของผู้ที่ต้องการจะเป็นนักเขียน ทั้งใน www.dek-dcom และ www.niyay.com ซึ่งมีผลงานวรรณกรรมออนไลน์เผยแพร่กว่าแสนเรื่อง ด้วยเหตุนี้พื้นที่ดังกล่าวก็น่าจะมีผู้ที่สนใจการอ่านรวมอยู่ด้วย จึงทำให้เกิดข้อกังขาว่านักเขียนในโลกออนไลน์ไม่สนใจอ่านงานวรรณกรรมลายลักษณ์ หรือนักเขียนออนไลน์ไม่อ่านงานวิจารณ์วรรณกรรมทั่วไป แต่จะอ่านเฉพาะบทวิจารณ์งานของตนเท่านั้น หรือในอีกประการหนึ่งก็คือไม่อ่านบทวิจารณ์ขนาดยาว ในประเด็นนี้ผู้วิจัยก็ต้องหาข้อสรุปที่ชัดเจนเพื่อนำมาปรับทิศทางการเชื่อมโลกทั้งสองแห่งนี้ต่อไป

21.5 ในปัจจุบันองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับงานวรรณกรรม เช่น สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และองค์กรอื่นที่ไม่มีส่วนในงานวรรณกรรม เช่น CP ALL และ SCG (เครือซีเมนต์ไทย) เริ่มหันมาสนใจการสร้าง การอ่าน และการวิจารณ์วรรณกรรมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าองค์กรเหล่านี้มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นทั้งการสร้างนักเขียน นักอ่าน และนักวิจารณ์เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดเสวนา อบรม และการอภิปรายต่างๆ

21.6 ความอ่อนด้อยในการเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการสะกดคำผิด การเขียนประโยคไม่ได้ การใช้คำผิดความหมาย หรือการมีคลังศัพท์น้อย ของนักเขียนในสื่อออนไลน์ อาจไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะวงการวรรณกรรมเท่านั้น แต่ในสาขาศิลปะการละครก็ประสบปัญหานี้ด้วยเช่นกัน จากการเข้าร่วมฟังเสวนา “ขึ้นเขียง” ชลประคัลภ์-ฐานชน จันทรเรือง คณะละครมรดกใหม่ อาจารย์ชลประคัลภ์ จันทรเรือง เล่าไว้ตอนหนึ่งว่า “พบว่าเยาวชนที่มาอยู่กับ ‘คณะมรดกใหม่’ แม้จะเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วก็ยังอ่านหนังสือไม่ออก และขาดความรู้ที่แท้จริง” แต่ปัญหาดังกล่าวอาจเป็นผลพวงมาจากปัญหาร่วมของนักเรียนนักศึกษาไทยในระดับชาติก็ว่าได้ เพราะจากการเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “นโยบายภาษาของประเทศ : ภาวะวิกฤตที่ต้องแก้” ที่จัดโดยสภาวิจัยแห่งชาติ (สาขาปรัชญา) พบว่าผู้อภิปรายที่มาจากหลายภาคส่วนต่างเห็นพ้องกันว่าเด็กนักเรียนปัจจุบันอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง และไม่สามารถสื่อความในรูปประโยคทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนได้ นับว่าเป็นวิกฤตของภาษาไทยที่เป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติที่น่าเป็นห่วง และจำเป็นต้องหานโยบายเร่งด่วนที่จะช่วยแก้ปัญหาทั้งระบบ

21.7 พื้นที่ที่เป็นเสมือน “สื่อกลางการวิจารณ์” ซึ่งในสาขาวรรณศิลป์พื้นที่ออนไลน์ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างโลกลายลักษณ์(สิ่งพิมพ์) กับโลกเสมือนจริงเข้าไว้ด้วยกัน และช่วยประสานระหว่างผู้ที่ประสบการณ์จากโลกลายลักษณ์ (ในที่นี้หมายถึงวรรณศิลป์รูปแบบเก่า ก่อนที่จะมีวรรณกรรมออนไลน์) กับโลกเสมือนจริง (หรือวรรณกรรมออนไลน์) ซึ่งแต่ละคนอาจจะมีประสบการณ์จากโลกใดโลกหนึ่งมากกว่าก็ตาม และพื้นที่แห่งนี้เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีประสบการณ์จากสองโลกเข้ามาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกันอย่างเสรี โดยอาศัยกระบวนการวิจารณ์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนสามารถที่จะหลอมรวมประสบการณ์จากสองโลกเข้าด้วยกันได้ ตัวอย่างพื้นที่สื่อกลางการวิจารณ์ที่ชัดเจนในกรณีของสาขาวรรณศิลป์พบว่าอยู่ในโลกเสมือนจริง นั่นคือ “คลินิกเรื่องสั้น” ของประภัสสร เสวิกุล “วิจารณ์หนังสือ” ที่ใช้พื้นที่โลกเสมือนในการทำงานวิจารณ์เรื่องสั้นของผู้ที่ส่งมา(เรื่องสั้นที่ยังไม่ได้มีการตีพิมพ์) ความรู้ ความคิด ทศนะการวิจารณ์ของคุณประภัสสรเป็นส่วนที่ได้รับมาจากโลกลายลักษณ์(สิ่งพิมพ์) ที่คุณประภัสสรมีประสบการณ์มาตลอดชีวิต เช่นเดียวกันกับเว็บไซต์ thaiwriter.net เว็บไซต์ [Thai Poet Society.com](http://ThaiPoetSociety.com) และกลุ่มวิจารณ์ต่างๆ ในเว็บไซต์เด็กดี

21.8 การวิจารณ์ในพื้นที่ออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเว็บไซต์เด็กดี ที่ถือว่าเป็นเว็บไซต์ที่เปิดพื้นที่และเปิดโอกาสให้เกิดกลุ่มวิจารณ์ บทวิจารณ์ และนักวิจารณ์หน้าใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก และการเปิดพื้นที่ให้วิจารณ์ทำผลงานวรรณกรรมที่โพสต์เผยแพร่ทุกเรื่อง นับเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วงสร้างวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ให้กับประชาคมในพื้นที่ออนไลน์ด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า นักวิจารณ์ที่เกิดขึ้นและเติบโตอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ มักจะมีวัยและประสบการณ์การที่คล้ายคลึงกับนักเขียนและนักอ่านที่

จึงอาจเป็นข้อด้อยที่วามุมมองของการวิจารณ์จะอยู่ในแง่มุมจำกัดและไม่หลากหลายเท่าที่ควร เพราะงานวิจารณ์ของผู้มีประสบการณ์ในการอ่านและขาดงานของนักวิจารณ์อาชีพที่จะเป็นตัวอย่างให้เห็นการวิจารณ์ที่มีแง่มุมการวิจารณ์หลากหลาย นอกจากนี้ยังพบว่าการที่นักวิจารณ์แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มได้รับการร้องขอจากนักเขียนที่ส่งผลงานไปให้วิจารณ์ในปริมาณมาก (ต้องไม่ลืมว่าเว็บไซต์เด็กดีมีผลงานวรรณกรรมออนไลน์กว่าแสนเรื่อง) จนนักวิจารณ์ไม่สามารถเขียนบทวิจารณ์ได้ทัน ด้วยเหตุนี้ นักวิจารณ์ส่วนใหญ่จึงแก้ปัญหาด้วยการเลือกอ่านงานวรรณกรรมที่ส่งมาให้เพียงคร่าวๆ หรืออ่านเฉพาะตอนแรกหรืออ่านไม่เกิน 5 ตอน การวิจารณ์ในลักษณะนี้นับว่าเป็นอันตราย เพราะการอ่านงานวรรณกรรมเพียงแค่นำหรือเพียงแค่มองที่ตอน ไม่สามารถที่จะมองเห็นภาพรวมหรือทิศทางของงานวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ได้ และทัศนะวิจารณ์ที่เสนอบทวิจารณ์อาจจะเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ ยิ่งไปกว่านั้น นักเขียนบางคนส่งผลงานของตนให้กับนักวิจารณ์หรือกลุ่มวิจารณ์เป็นจำนวนมาก ไม่ได้มีความต้องการที่จะทราบความคิดเห็นของนักวิจารณ์เหล่านั้นเพื่อนำไปปรับปรุงผลงานของตน แต่การทำในลักษณะนี้บางครั้งก็ช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลงานของตนอีกทางหนึ่งด้วย

21.9 กรณีของการเปิดกลุ่มลับเฉพาะสมาชิกเพื่อสร้างกลุ่มวิจารณ์อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเฟซบุ๊ก “อ่านเอาเพื่อน” นับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นภาวะอันย้อนแย้งของการใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ต เนื่องจากความเข้าใจของคนทั่วไปจะรู้สึกได้ว่า โลกเสมือนจริงนับเป็นโลกเปิดที่ให้อิสระเสรีในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะในพื้นที่เปิดก็ยังมีพื้นที่ปิดกระจายอยู่โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ต้องการความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ที่เข้มข้นและจริงจัง หรือการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่อ่อนไหวหรืออาจก่อให้เกิดความไม่พอใจ อันนำไปสู่ความขัดแย้งได้ ก็จะมีการสร้างกลุ่มปิดที่จำกัดสมาชิกในการเข้าร่วม

21.10 เว็บไซต์เด็กดีก่อให้เกิดชนบทใหม่ของการวิจารณ์ในอินเทอร์เน็ต เนื่องจากในช่วงต้นที่เปิดให้มีการแสดงทัศนะวิจารณ์อย่างเสรีนั้น ก่อให้เกิดประเด็นขัดแย้งระหว่างนักวิจารณ์กับนักเขียนและกลุ่ม “แฟนคลับ” ของนักเขียน ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดตกตึกที่ทราบกันเองขึ้นมาว่า นักวิจารณ์จะไม่วิจารณ์งานของนักเขียน หากไม่ได้รับการขอร้องจากนักเขียนโดยตรง ต่อมาจึงเกิดชนบทการวิจารณ์แบบใหม่ นั่นคือนักเขียนจะนำนิยายของตนไปโพสต์เพื่อขอให้นักวิจารณ์หรือกลุ่มวิจารณ์ที่ตนสนใจวิจารณ์ ในกรณีที่กลุ่มวิจารณ์นั้นมีนักวิจารณ์มากกว่า 1 คน นักเขียนก็สามารถเลือกหรือระบุนักวิจารณ์ที่จะให้วิจารณ์งานของตนได้ โดยพิจารณาจากผลงานที่ผ่านมา นอกจากนี้ ในบางครั้งนักเขียนยังสามารถเลือกระดับหรือความเข้มข้นของการวิจารณ์ได้ด้วยตนเองว่าอยากให้วิจารณ์งานของตนในระดับใด เช่น เน้นชมและให้กำลังใจมากกว่าติ หรือติและชมในปริมาณที่เท่ากัน หรือเน้นการชี้ข้อบกพร่องเป็นพิเศษ ในแง่นี้จึงเห็นว่า การ

วิจารณ์ไม่ได้เป็นกิจกรรมทางปัญญาที่เป็นอิสระ แต่เป็นเพียงแค่กิจกรรมที่ให้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ (practical use)

21.11 บุคคลที่มีประสบการณ์อยู่ในโลกลายลักษณ์ (หรือโลกออฟไลน์ / โลกวรรณศิลป์แบบเก่า) มากกว่าโลกเสมือนจริง (วรรณกรรมออนไลน์) มักจะมีความเห็นว่าผลงานวรรณกรรมของสองโลกนี้ต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นคุณภาพของผลงาน ขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์อยู่ในโลกออนไลน์จะมีความคิดต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากคนในกลุ่มนี้เห็นว่าวรรณกรรมในของสองโลกนี้ไม่แตกต่างกัน เพราะทั้งสองต่างสื่อสารผ่านตัวอักษรด้วยกันทั้งนั้น และยังมองว่าวรรณกรรมในโลกเสมือนจริงก่อให้เกิดแนวหรือประเภทงานวรรณกรรมที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งโลกเสมือนจริงเปิดโอกาสให้ทดสอบว่างานวรรณกรรมรูปแบบใหม่ว่าแนวใดหรือผลงานเรื่องใดที่จะประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมแนวใหม่แนวใดหรือเรื่องใดที่ประสบความสำเร็จในโลกออนไลน์แล้ว เมื่อนำมาตีพิมพ์ขายในโลกลายลักษณ์ (โลกออฟไลน์) ก็มักจะประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน เพราะได้พิสูจน์ตลาดมาแล้วครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังเห็นว่า งานเขียนในโลกลายลักษณ์ (โลกออฟไลน์) ในปัจจุบันมักจะไม่ค่อยมีอิทธิพลกับงานเขียนในโลกออนไลน์เท่าใดนัก เพราะสื่ออื่นๆ มีอิทธิพลต่อนักเขียนและนักอ่านเด็กรุ่นใหม่ในโลกเสมือนจริงมากกว่าผลงานของนักเขียนรุ่นเก่า

21.12 นักเขียน องค์กร สถาบัน หรือกลุ่มบุคคลในวงวรรณกรรมทั้งในโลกลายลักษณ์และโลกเสมือนจริงต่างเห็นความสำคัญของการวิจารณ์ และเห็นพ้องกันว่าวิจารณ์เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยในการพัฒนานักเขียน นักวิจารณ์ และคุณภาพของงานวิจารณ์ไปพร้อมๆ กัน จึงมีความพยายามเปิดพื้นที่การวิจารณ์ในลักษณะต่างๆ ทั้งพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ เพราะต่างเห็นว่าการวิจารณ์ไม่เพียงแต่การพัฒนางานวรรณศิลป์เท่านั้น แต่ยังช่วยในการพัฒนาคุณภาพของนักอ่านในสังคมไปพร้อมๆ กันด้วย รูปแบบการวิจารณ์ที่พบ อาทิ บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ บทวิจารณ์ในโลกออนไลน์ คลินิกการวิจารณ์ การแนะนำหนังสือ รายการโทรทัศน์ “โลกนักอ่าน บ้านนักเขียน” (ของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย) และการเสวนา สัมมนา และสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางวรรณกรรมต่างๆ หรือ การเปิดพื้นที่การวิจารณ์ทั้งในลักษณะคอมเมนต์ กระตุก ทศนะวิจารณ์ และบทวิจารณ์

21.13 พื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมนับเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นอยู่ว่ากระจายแทรกตัวอยู่ทั่วไปทั้งในโลกลายลักษณ์และโลกเสมือนจริง ซึ่งแต่ละพื้นที่อาจจะมีรูปแบบแตกต่างกัน บางครั้งพบว่าพื้นที่เหล่านี้บางแห่งยากที่จะสืบค้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกเสมือนจริง เพราะแม้จะมีคำช่วยค้น แต่บางพื้นที่ก็ไม่สามารถสืบค้นได้ ยกเว้นจะหาพบด้วยความบังเอิญ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่ขาดหายไปคือไม่มีศูนย์กลางหรือผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายเหล่านั้นไว้เป็นจัดระบบหรือไว้เป็นฐานข้อมูล ซึ่ง

เช่นเดียวกับผู้วิจัยสาขาทัศนศิลป์ได้ตั้งข้อสังเกตนี้เช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันการเชื่อมโยงพื้นที่เหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อสร้างเครือข่าย อันจะนำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันก็จะเป็นคุณูปการอันมหาศาล และจะเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นของผู้สนใจต่อไป เพราะผู้ที่อยู่ในทั้งสองโลกคล้ายลักษณะและโลกเสมือนจริงต่างก็เห็นความสำคัญของการวิจารณ์อยู่แล้ว แต่สาเหตุหนึ่งทีอาจจะยังไม่มีมีการเชื่อมโยงกัน เพราะต่างอาจจะไม่ทราบว่ามีพื้นที่เหล่านี้อยู่

21.14 แม้ว่าในปัจจุบันรางวัลวรรณกรรมในสังคมไทยจะมีหลายรางวัล ไม่ว่าจะเป็นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ รางวัลเซเว่นบุ๊กอวอร์ด สารคดีดีเด่นรางวัลขมุนา หรือรางวัลนายอินทร์อวอร์ด แต่ยังไม่มียังมีรางวัลวรรณกรรมใดที่มีผลต่อการเสพ จำนวนการพิมพ์และยอดขายได้มากเท่ากับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียน เพราะถือว่าเป็นรางวัลที่มีมายาวนานกว่า 30 ปีแล้ว จึงส่งผลให้ผู้อ่านจำนวนหนึ่งจะตัดสินใจซื้อหนังสือจากตราสัญลักษณ์ที่ระบุว่าเป็นวรรณกรรมเล่มนี้ ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน นอกจากนี้ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนยังมีผลต่อธุรกิจการพิมพ์และการกำหนดทิศทางการพิมพ์หนังสือในแต่ละปีด้วย เช่น ปีที่มีการประกวดเรื่องสั้นก็จะมีมีการพิมพ์เรื่องสั้นเป็นจำนวนมาก หรือปีต่อมาเมื่อมีการประกวดผลงานประเภทนิยาย ปีนี้นักจะมีการพิมพ์นวนิยายเป็นจำนวนมากเช่นกัน

21.15 นักวิจารณ์ กลุ่มวิจารณ์ หรือพื้นที่การวิจารณ์ที่เกิดในโลกเสมือนจริง แม้ว่าจะมีเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่มักเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวหรือไม่ยืนยานนัก ส่วนใหญ่กลุ่มวิจารณ์หรือพื้นที่การวิจารณ์เหล่านี้จะหยุดเคลื่อนไหวหรือจะปิดตัวลงเมื่อผ่านไปประมาณ 1-2 ปี เพราะมีข้อจำกัดในหลายประการทั้งเรื่องเวลา ความสนใจ และภาระหน้าที่ส่วนตัว ด้วยเหตุนี้จึงมีเพียงคนหรือกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่มุ่งมั่นหรือเอาจริงเอาจังกับการวิจารณ์อย่างแท้จริง

21.16 ในแง่หนึ่งอาจเห็นว่าสื่อสังคม (social media) เช่น เฟซบุ๊ก หรือ ทวิตเตอร์ ในโลกเสมือนจริงมักเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างและกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงทัศนะวิจารณ์ แต่เมื่อศึกษาจากเว็บไซต์ บล็อก และเฟซบุ๊กทางวรรณกรรมต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่าช่องทางใหม่เหล่านี้ก็ยังมีผู้แสดงความเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ในจำนวนน้อย ซึ่งจะพบว่ารูปแบบการแสดงความคิดเห็นที่เป็นที่นิยมคือการกด ไลค์ หรือ แชร์ ในเฟซบุ๊ก หรือ การกดปุ่มเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย ซึ่งรูปแบบการแสดงความคิดเห็นนี้ไม่ได้บ่งบอกทัศนะความคิด การวิจารณ์ แต่เป็นเพียงการเก็บสถิติเท่านั้น ซึ่งปัญหานี้นับเป็นปัญหาร่วมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

21.17 ในปัจจุบันเส้นแบ่งระหว่างวรรณกรรมในโลกคล้ายลักษณะ (งานวรรณศิลป์รูปแบบเดิม) กับวรรณกรรมออนไลน์เริ่มพร่าเลือนไม่ชัดเจนเหมือนเช่นเมื่อประมาณ 5 - 10 ที่ผ่านมา เนื่องจากปริมาณ

ของวรรณกรรมออนไลน์ที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นในปริมาณที่มากกว่าวรรณกรรมในโลกลายลักษณ์รูปแบบเดิม จนอาจกล่าวได้ว่าวรรณศิลป์ในไทยปัจจุบันวรรณกรรมออนไลน์ที่ได้รับการตีพิมพ์กลายเป็นวรรณกรรมกระแสไปแล้ว อีกทั้งขณะนี้ดิจิทัล อินเทอร์เน็ตก็กำลังอยู่ในกระแสความสนใจและความนิยมของคนในสังคมก็เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขยายตัวของวรรณกรรมออนไลน์ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาร์ทโฟน (smart phone) ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การอ่านวรรณกรรมออนไลน์เป็นไปได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งการอ่านวรรณกรรมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือถือเป็นช่องทางใหม่ในการเผยแพร่วรรณกรรมออนไลน์

21.18 อิทธิพลหรือการเรียนรู้วรรณกรรมลายลักษณ์ (วรรณกรรมในโลกวรรณศิลป์แบบเก่า) ในโลกเสมือนจริง ส่วนหนึ่งอาจมิได้รับจากการอ่านงานวรรณกรรมต้นแบบโดยตรง แต่เป็นการรับงานวรรณกรรมผ่านการแปรรูปเป็นสื่อแขนงอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันที่งานออนไลน์เขียนแนวใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากละครโทรทัศน์แนว “ตบจูบ” ซึ่งละครแนวนี้ต่างก็ได้วัตถุดิบมาจากวรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งสิ้น จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าเมื่อนักเขียนหน้าใหม่รับอิทธิพลจากละครโทรทัศน์ โดยไม่ได้กลับไปศึกษางานวรรณกรรมต้นแบบ หรือสร้างงานโดยการเลียนแบบงานแนวใหม่นี้ระหว่างกัน จึงทำให้งานวรรณกรรมแนวใหม่เหล่านี้มีข้อบกพร่อง เพราะนักเขียนหน้าใหม่บางคนไม่เข้าใจแก่นความคิดของนิยายแนวนั้นๆ อย่างแท้จริงว่า เหตุผลสำคัญที่นักเขียนรุ่นเก่าสร้างเรื่องให้มีการ “ตบจูบ” นั้นมีความคิดเบื้องหลังหรือมีเหตุผลรองรับการกระทำอย่างไร ด้วยเหตุนี้ งานวรรณกรรมของนักเขียนรุ่นใหม่แนวนี้จำนวนหนึ่ง จึงเน้นแต่ฉาก “ตบจูบ” โดยไม่มีเหตุผลใดๆ มาสนับสนุนการกระทำดังกล่าวของตัวละคร

21.19 การสร้างกิจกรรมการวิจารณ์ในโลกเสมือนจริงที่จะประสบผลสำเร็จจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่และรสนิยมของผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ เช่น การวิจารณ์ในเฟซบุ๊กจะต้องเป็นการเสนอเป็นประเด็นที่แหลมคม ชัดเจน และต้องมีขนาดไม่ยาวนัก ซึ่งต่างจากกิจกรรมการวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี เพราะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะเสนอทัศนะหรือปฏิกิริยาต่อคำถามปลายเปิดที่ถามความรู้สึกมากกว่าประเด็นหรือคำถามที่มีสาระที่ต้องการอาศัยความรู้พื้นฐานบางประการ

21.20 การเสนอความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ในกระทู้ หรือบทวิจารณ์ในเว็บไซต์เด็กดี ผู้ที่เสนอความเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ส่วนหนึ่งมักจะไม่นสนใจบทวิจารณ์หรือกระทู้ตั้งต้น หรือไม่ได้รู้จักงานวรรณกรรมต้นแบบ แต่เป็นการเสนอความเห็นหรือทัศนะวิจารณ์บนความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ของบุคคลอื่นที่เสนอไว้ข้างต้น ซึ่งบางครั้งความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ที่นำเสนอขึ้นก็ไม่เกี่ยวข้องกับบทวิจารณ์หรือกระทู้ตั้งต้นเลย จึงต่างจากการแสดงความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ในเว็บไซต์ thaiwriter.net หรือเว็บไซต์ Thai Poet Society ที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อบทวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ในลักษณะของการวิจารณ์ข้อวิจารณ์มากกว่า นั่นอาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ทั้งสองแห่งมีความรู้พื้นฐานทางวรรณกรรม หรือมีความชัดเจนในการอ่านงานวรรณกรรมหรือมีประสบการณ์ในการวิจารณ์ต่างกัน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ในเว็บไซต์ thaiwriter.net และ Thai Poet Society มักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการอ่านงานวรรณศิลป์รูปแบบเก่าอย่างเข้มข้น ซึ่งบางครั้งก็เป็นนักเขียนสร้างสรรค์ด้วย นอกจากนี้ยังมีนักวิจารณ์อาชีพด้วย สมาชิกในเว็บไซต์ดังกล่าวจึงมักจะมีความรู้ทางวรรณศิลป์ดั้งเดิม และประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจารณ์มากกว่าสมาชิกในเว็บไซต์เด็กดี ที่มักจะเป็นนักเขียน นักอ่าน และนักวิจารณ์รุ่นใหม่ ซึ่งบางคนอาจจะแทบไม่เคยอ่านผลงานวรรณศิลป์รูปแบบเก่า หรือไม่เคยอาบหวีวิจารณ์ของนักวิจารณ์อาชีพมาก่อนเลย

แม้ว่าในการวิจัยครั้งนี้จะมีประเด็นสำคัญและน่าสนใจทั้งหลายหลายอย่างที่กล่าวได้แล้วข้างต้น แต่จุดสำคัญที่สุดที่ค้นพบ คือ วัฒนธรรมลายลักษณ์ ในทางวรรณศิลป์ยังคงอยู่ ทั้งในการเขียนบทวิจารณ์ และการสร้างงานวรรณกรรม แต่เปลี่ยนพื้นที่จากโลกลายลักษณ์ไปยังโลกเสมือนจริงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้เขียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเขียนและนักวิจารณ์รุ่นเยาว์จำนวนมากที่มีความกล้าในการแสดงออก เนื่องจากมีโอกาสนำเสนอผลงานของตนได้อย่างเสรี โดยปราศจากข้อจำกัดทั้งในด้านรูปแบบหรือขนาดของผลงาน นักเขียนและนักวิจารณ์รุ่นเยาว์เหล่านี้ต่างก็ทราบข้อด้อยของตนในประเด็นการขาดประสบการณ์เป็นอย่างดี และยอมรับความจริงในประเด็นนี้ พร้อมแสวงหาครูและผู้รู้ที่จะมาช่วยแนะนำและแก้ไขข้อผิดพลาดในผลงานของตน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าผู้รู้โดยเฉพาะในรุ่นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นนักเขียนและนักวิจารณ์อาชีพที่เข้าไปแนะนำให้นักเขียนและนักวิจารณ์รุ่นเยาว์เหล่านี้ยังมีจำนวนน้อยมากและไม่เพียงพอกับความต้องการ

ในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าโลกเสมือนจริงนับเป็นโรงเรียนแห่งสำคัญในการแสวงหาความรู้ต่างๆ ที่เยาวชนสนใจ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมในการแสวงหาความรู้ในโลกนี้ที่เป็นจริงทั้งจากครอบครัวและจากระบบการศึกษาที่เป็นทางการไม่เอื้อให้นักเขียนและนักวิจารณ์เหล่านี้ได้รับความรู้อย่างที่พวกเขาต้องการได้ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากผู้รู้ทางด้านวรรณศิลป์ได้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาและข้อด้อยต่างๆ ของนักเขียนและนักวิจารณ์รุ่นเยาว์เหล่านี้อย่างจริงจัง และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้น พื้นที่แห่งนี้มีโอกาที่จะพัฒนาต่อไปก็จะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่ช่วยสร้างศักยภาพและคุณภาพในการเขียนและการวิจารณ์ของเยาวชนต่อไป

ภาคผนวก 1

บรรณานุกรมบทวิจารณ์วรรณศิลป์

บรรณานุกรมบทวิจารณ์วรรณศิลป์

เนชั่นสุดสัปดาห์

จำลอง ผึ้งชลจิตร. “บางสิ่งที่สูญหายไป: จากขนานน้อยกลางทุ่งนา ถึง ในลี้ก” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(432) : 70; 11-17 กันยายน 2543.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. “เหมือนอย่างไม่เคย..มีแต่พวกมัน จาก วิทยากร เชียงกุล ถึง วัน ณ จันทรธาร” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(424) : 70; 17-23 กรกฎาคม 2543.

_____. “เหมือนอย่างไม่เคย..มีแต่พวกมัน จาก วิทยากร เชียงกุล ถึง วัน ณ จันทรธาร” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(425) : 70; 24-30 กรกฎาคม 2543.

_____. “ทำไมต้อง 42 ปี ฟ้ายกกัน” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(430) : 70; 28 สิงหาคม- 3 กันยายน 2543.

ดวงมณ จิตรจำนงค์. “ดัชนีชี้วัดความเป็นมนุษย์” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(431) : 52; 4-10 กันยายน 2543.

พิเชฐ แสงทอง. “ ‘ความน่าจะเป็น’ เรื่องเล่า เรื่องเล่น เรื่องไม่เป็นเรื่อง” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(437) : 54; 16-22 ตุลาคม 2543.

ภาวินี อินเทพ. “วรรณกรรมชาวนาตายแล้ว? คำถามแห่งยุคสมัยท้าทายนักเขียนหนุ่ม” เนชั่นสุดสัปดาห์. 8(373) : 60; 29 กรกฎาคม- 4 สิงหาคม 2542.

นันทพร ไวยยะสุวรรณ. “วิมล ไทรนิ่มนวล ชูธง ‘ซีไรท์’ เผยแผ่พุทธศาสนา” เนชั่นสุดสัปดาห์. 9(428) : 92; 14-20 สิงหาคม 2543.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. “ความน่าจะเป็น: คลื่นลูกใหม่ ของ นักเขียนเรื่องสั้นไทย” 9(437) : 54; 16-22 ตุลาคม 2543.

สายพิน ปฐมบรรณ. “งานเก่า/งานใหม่ ของพนม นันทพฤษ” เนชั่นสุดสัปดาห์. 6(314) : 54; 11-17 มิถุนายน 2541.

_____. “ความล้าสมัยใน ‘ในเวลา’ ของแร่คำ ประโดยคำ” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(316) : 56; 25 มิถุนายน- 1 กรกฎาคม 2541.

_____. “กลอนลูกทุ่ง ของบัญชา อ่อนดี” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(318) : 54; 9-15 กรกฎาคม 2541.

_____. “ ‘วัยกลางคน’ (1) ทางออกที่ไม่เสียศักดิ์ศรีของชายวัยหมดประจำเดือน” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(320) : 53; 23-29 กรกฎาคม 2541.

_____. “ ‘วัยกลางคน’ (2) ชีวิตเริ่มต้นเมื่อ 40” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(322) : 53; 6-12 สิงหาคม 2541.

_____. “ ‘ร่างแหแห่งวิหค’ โรคภัยทางจิตวิญญาณ หรือโรคภัยทางสังคม?” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(326) : 52; 3-9 กันยายน 2541.

_____. “ คนกับเสือ วัชรบุรุษ และมายาของเอกลักษณ์” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(328) : 41; 17-23 กันยายน 2541.

_____. “ พันธุ์พื้นเมือง (1) ไอ้ตัวร้ายชื่อ ‘เมือง’ อีกแล้ว” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(332) : 41; 15-21 ตุลาคม 2541.

_____. “ พันธุ์พื้นเมือง (จบ) ไอ้ตัวร้ายชื่อ ‘เมือง’ อีกแล้ว” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(334) : 41; 29 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน 2541.

_____. “ ‘สุมพรเหนือหลุมฝังศพ’ เมื่อเรื่องเล่าถูกบังคับให้เล่าเรื่อง” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7 336) : 41; 12-18 พฤศจิกายน 2541.

_____. “ ศักดิ์ชัย ลัคนาวีเชียร นักเขียนนอกคอก” เนชั่นสุดสัปดาห์. 7(338) : 41; 26 พฤศจิกายน- 2 ธันวาคม 2541.

- _____ . “ เช็กซ์กับสัตว์ จากสัญชาตญาณมืด สู่สัญชาตญาณสว่าง” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 7(340) : 56; 10-16 ธันวาคม 2541.
- _____ . “ ขอความรักบ้างได้ไหม การแก้แค้น ‘งานตลาด’ ของวรรณกรรมสร้างสรรค์” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 7(342) : 41; 24-30 ธันวาคม 2541.
- _____ . “ กวีนิพนธ์ลูกผสม” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(352) : 54; 4-1 มีนาคม 2542.
- _____ . “ กวีรุ่นใหม่ ต้นธารแห่งความเสื่อม?” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(354) : 54; 18-24 มีนาคม 2542.
- _____ . “ ชีวิตบนความตาย (1) การสร้างชาติและทำลายคน” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(356) : 54; 1-7 เมษายน 2542.
- _____ . “ ภาพลวง อารมณ์เพศกับการบรรลู่” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(362) : 59; 13-19 พฤษภาคม 2542.
- _____ . “ ชาวนาผู้ประสพภัย ชนบทเหมือนฝัน” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(364) : 59; 27 พฤษภาคม- 2 มิถุนายน 2542.
- _____ . “ ตัวสุดท้าย-โดมิโน (1) การเปิดพื้นที่: เหตุของภาวะแยกแยะ ” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(366) : 59; 10-16 มิถุนายน 2542.
- _____ . “ ‘เพชรฆาต’ สังคมกะเผลกบั้งเจกัลม” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 8(370) : 59; 8-14 กรกฎาคม 2542.
- แสงตะวัน. “ส่งท้าย 6 นวนิยายชิงซีไรต์ 43” **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 9(427) : 32; 7-13 สิงหาคม 2543.

กรุงเทพธุรกิจ (วรรณกรรม)

- เจริญพร ปรปักษ์ประลัย. “เมื่อผมเป็นผม แต่ผมไม่ใช่ผม” **กรุงเทพธุรกิจ**. 20 มีนาคม 2554. หน้า 10.
- _____ . “ความไม่ปกติใน ‘ชีวิตปกติ’ (1)” **กรุงเทพธุรกิจ**. 24 เมษายน 2554. หน้า 10.
- ภูเพ็ญ. “ ‘เวียดนามตามลำพัง’ และ ขจรฤทธิ์ รักษา” **กรุงเทพธุรกิจ**. 6 มิถุนายน 2553. หน้า 10.
- สกุล บุญยทัต. “สัตยาบันเลือด เวลา 5 ปีกับดอกผลของอาชญาวิทยาไทย” **กรุงเทพธุรกิจ**. 3 เมษายน 2554. หน้า 10.
- _____ . “จาก ‘เหมือนว่าเมื่อวานนี้เอง’ ถึง ‘กระดุกของความลวง’ รวมเรื่องสั้น 2 เล่ม ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์” **กรุงเทพธุรกิจ**. 10 เมษายน 2554. หน้า 10.
- _____ . “หยักยิ้ม กวีนิพนธ์แห่งความอ้อมเอมของความรัก” **กรุงเทพธุรกิจ**. 17 เมษายน 2554. หน้า 10.
- _____ . “ที่เห็นและหายไป มายาคติ ด้วยความหมายของ ศรีทธา” **กรุงเทพธุรกิจ**. 8 พฤษภาคม 2554. หน้า 10.
- _____ . “ปล่อยตัวเอง ในประวัติศาสตร์เปลือยเปล่า” **กรุงเทพธุรกิจ**. 15 พฤษภาคม 2554. หน้า 10.

กรุงเทพธุรกิจ (จุดประกาย)

- ข้างขึ้น. “แดนอุตตระของนวนิยาย” **กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย**. 20 มิถุนายน 2540.
- คำป้อ พอขาวุ่น. “ดอกเสี้ยวแห่งดอยสูง สามัญลักษณ์จากวิลักษณ์ ศรีป่าซาง” **กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย**. 1 มีนาคม 2541. หน้า 10.
- คนนอก. “ดอกดาวเรืองและเอทิลแอลกอฮอล์ใน ร่างแหแห่งความเป็นมนุษย์” **กรุงเทพธุรกิจจุดประกาย**. 31 สิงหาคม 2540.
- ดอกไม้ดำ. “ ‘สนามหลวง’ สนามเรื่องสั้นเพื่อ ‘ข้อการะเกด’ ” **กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย**. 2 มีนาคม 2540.
- _____ . “ ‘ผั่งแสงจันทร์’ เรื่องเล่าของชีวิตที่เรียบง่าย” **กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย**. 13 กรกฎาคม 2540.
- _____ . “ความรู้สึกแปลกต่างในสังคมไทย ผ่านสายตานักเขียนหนุ่มนาม ‘พิสิฐ ภูศรี’ ” **กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย**. 17 สิงหาคม 2540.

- _____ . “มองพื้นหลังชีวิตผ่านหนังสือ “วิปาสณากรรม” ” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 2 พฤศจิกายน 2540.
- _____ . “ทุนชื่อ: บางแง่มุมของการเมืองในฐานะนวนิยาย” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 25 มกราคม 2541. หน้า 10.
- _____ . “ชีวิต ‘คือความละเอียดอ่อนและชวนไตร่ตรอง” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 15 มีนาคม 2541.
- _____ . “บางแง่มุมและความทรงจำที่มีต่อผลงานของ พ.ต.ต.ประชา พูนวิวัฒน์” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 11 ตุลาคม 2541 . หน้า 3.
- _____ . “ดินปนทราย” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 25 ตุลาคม 2541.
- _____ . “การวะ ‘มันส์ จรยงค์” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 1 พฤศจิกายน 2541.
- _____ . “กลางความโดดเดี่ยว” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 8 พฤศจิกายน 2541.
- _____ . “ฝ่าทางตัน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 17 มกราคม 2542.
- _____ . “ ‘ผู้ต่อไฟ” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 24 มกราคม 2542.
- _____ . “คนตะวันออก” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 7 กุมภาพันธ์ 2542. หน้า 3.
- _____ . “แล้วเมล็ดพันธุ์มีหยิ่งรัก” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 14 กุมภาพันธ์ 2542. หน้า 3.
- _____ . “ห้วยบง” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 28 กุมภาพันธ์ 2542. หน้า 3.
- _____ . “ระหว่างบ้านกับถนน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 4 เมษายน 2542.
- _____ . “บ้านร้างกลางสวน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 11 เมษายน 2542.
- _____ . “คนไต่ลวดบนดาวสีฟ้า” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 25 เมษายน 2542.
- _____ . “ทางเจ้าเสด็จ” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 9 พฤษภาคม 2542.
- จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย. “กลับไปอ่าน “รัญจวนจิต” ของ ประเสริฐ พิจารณ์โสภณ” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 7 ธันวาคม 2540.
- ธันท์ เศรษฐพันธ์. “ตำนานและประวัติศาสตร์ใน ‘แม่โขง” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 4 ตุลาคม 2541.
- พราย พันธการ. “เฝ้าหมางและตัวละครตกสมัย ในมุมมองนักเขียนหนุ่ม” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 15 พฤศจิกายน 2541.
- ภาวิณี อินเทพ. “สุรัชย์ จันทิมาธร กับ ‘ตะวันสีแดง” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 21 กุมภาพันธ์ 2542.
- ภาคย์ จินตณมัย. “ห้วงน้ำภายใน ความไพเราะในความพริ้วเลื่อน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 14 มีนาคม 2542. หน้า 3.
- ยามเดือน. “ ‘เดนฝัน’ ทางออกของนักเขียนโรแมนติค” กรุงเทพมหานคร จุฑประกายวรรณกรรม. 2 พฤษภาคม 2542.
- วิจารณ์ สนามจันทร์. “ ‘ช่างสลักไม้’ อธิบายโลกและชีวิตด้วยทฤษฎีความสับสน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 20 ธันวาคม 2541.
- สกุล บุญยทัต. “ ‘ฉากและชีวิต” ในวันหนึ่งมันจะพัดพาเขากลับบ้าน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 6 กรกฎาคม.
- _____ . “การล่มสลายของสถาบันครอบครัวที่ความรักไม่อาจเยียวยา เพราะ “เธอเกิดเป็นมนุษย์...เธอจึงพบกับสิ่งนี้” ” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 20 กรกฎาคม 2540. หน้า 6.
- _____ . “ ‘บทเพลงแห่งนกนางเขน” การต่อสู้ของวีรบุรุษตัวเล็กๆ กับหัวใจที่มีตบอด” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 27 กรกฎาคม 2540.
- _____ . “ ‘ฝั่งแสงจันทร์” คำตอบของชีวิตรออยู่ในวันพรุ่งนี้” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 3 สิงหาคม 2540.

- _____ . “ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน “ภายใต้ดวงอาทิตย์นี้... ไม่มีสิ่งใดชั่ววันจันทร์”” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 10 สิงหาคม 2540.
- _____ . “ครั้งหนึ่งในชีวิต “ที่สุดแล้ว... เราก็คือมนุษย์”” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 7 กันยายน 2540. หน้า 6.
- _____ . “ “เราจะฝ่าข้ามไป” 24 ปีตุลาคม” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 5 ตุลาคม 2540. หน้า 6.
- _____ . “ “คำขอโทษ” เราอยู่กับความชั่วร้ายนานเกินไป” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 19 ตุลาคม 2540.
- _____ . “ “ทางที่โค้งกลับ” ภาพสะท้อนของวิถีแห่งสังคม” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 16 พฤษภาคม 2542.
- _____ . “ “คนโซในปราสาท” มิติแห่งบทบาทของชีวิต” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 23 พฤษภาคม 2542. หน้า 3.
- _____ . สัจภูมิ ละออ. “ใบหน้าอื่น...ของ นิวัต พุทธประสาท” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 14 มกราคม 2543.
- _____ . “ “โจรปล้นฟ้า” นิยายในท่วงทำนองกวีนิพนธ์ของ ‘สกุล บุญยทัต’” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 26 เมษายน 2543.
- _____ . “ “คีตกวี จ.มงคลขจร” ตัวตนหนึ่งของดร.สาทิส” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 26 พฤษภาคม 2543.
- _____ . “ “คนกับเสือ และ...มัจจุราชร้ายในใจคน” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 16 มิถุนายน 2543.
- _____ . สมบูรณ์ วรพงษ์. “มมมมมม รศ.ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร มมมมมมผู้อ่าน เพื่อสนุกในวรรณกรรมซีไรท์” กรุงเทพมหานคร จุฑประกาย. 12 ตุลาคม 2540.

มติชนสุดสัปดาห์

- _____ . เทิดธรรม นามไธ. “วรรณกรรม ‘สร้างสรรค์’ คืออะไร: กรณีศึกษาจาก ‘ความน่าจะเป็น’ (2)” มติชนสุดสัปดาห์. 23(1161) : 63; 18-24 พฤศจิกายน 2545.
- _____ . ธาวิต สุขพานิช. “อมตะ กับ ซีไรท์ (อีกที)” มติชนสุดสัปดาห์. 21(1060) : 71; 27 11-17 ธันวาคม 2543.
- _____ . บุญอ้อม อุทัยประดิษฐ์. “ ‘หัวโล้น’ ริเขียนหนังสือ: วิจัยงานซีไรท์ (แนวทดลอง-เออ)” มติชนสุดสัปดาห์. 22(1155) : 67; 7-13 ตุลาคม 2545.
- _____ . ประภาส ปานเจียง. “โลกในดวงตาข้าพเจ้า: โลกแห่งบ่วงกรรมของมนุษย์” มติชนสุดสัปดาห์. 27(1416) : 69; 5-11 ตุลาคม 2550.
- _____ . ปัมพ์. “ ‘ซีไรท์’ ในสายธารแห่งการเปลี่ยนแปลง” มติชนสุดสัปดาห์. 22(1128) : 68; 1-7 เมษายน 2545.
- _____ . ปราย พันแสง. “The Love Letter: กล้องไปรษณีย์สีแดง” มติชนสุดสัปดาห์. 20(1043) : 76; 14-20 สิงหาคม 2543.
- _____ . “ “อีกครั้ง กับ ‘คืนรัก’ ของ รงค์ วงษ์สวรรค์ ด้านมืดของความรัก ด้านสว่างของเช็ทซ์ (1)” มติชนสุดสัปดาห์. 22(1108) : 77; 12-18 พฤศจิกายน 2544.
- _____ . “ “อีกครั้ง กับ ‘คืนรัก’ ของ รงค์ วงษ์สวรรค์ ด้านมืดของความรัก ด้านสว่างของเช็ทซ์ (2)” มติชนสุดสัปดาห์. 22(1109) : 77; 19-25 พฤศจิกายน 2544.
- _____ . พ. วารยา. “อมตะ : การเปลี่ยนแปลงสมอง ทำให้ได้ใช้สมอง” มติชนสุดสัปดาห์. 21(1057) : 72; 20-26 พฤศจิกายน 2543.
- _____ . พูลศรี เกตุเจริญ. “กวีนิพนธ์รูปธรรมของคุณจำจาง แซ่ตั้ง” มติชนสุดสัปดาห์. 17(886) : 71; 12-18 สิงหาคม 2540.
- _____ . วัลยา วิวัฒน์ศร. “ ‘ขนมฝรั่ง’ ของ ‘สิงห์เทพ’ ” มติชนสุดสัปดาห์. 17(859) : 71; 4-1 กุมภาพันธ์ 2540.
- _____ . วาณิช จรุงกิจอนันต์. “ ‘นักอ่าน (2)’ ” มติชนสุดสัปดาห์. 20(1046) : 71; 4-10 กันยายน 2543.
- _____ . “ “นักอ่าน (3)” มติชนสุดสัปดาห์. 20(1047) : 71; 11-17 กันยายน 2543.

- _____ . “นักอ่าน (4)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1048) : 71; 18-24 กันยายน 2543.
- _____ . “นักอ่าน (จบ)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1050) : 70; 2-8 ตุลาคม 2543.
- _____ . “เข้าใจได้” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1058) : 70; 27 พฤศจิกายน – 3 ธันวาคม 2543.
- _____ . “กลับไปอ่าน ‘เรื่องของ จัน ดารา’” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1110) : 71; 27 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2544.
- _____ . “กลับไปอ่าน ‘เรื่องของ จัน ดารา’ (ต่อ)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1111) : 71; 3-9 ธันวาคม 2544.
- _____ . “ ‘ความสุขของกะทิ’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 24(1238) : 77; 7-13 พฤษภาคม 2547.
- วารีวิไล สมาน. “ประชาคม ลุนาชัย คลื่นลูกล่าสุด วรณกรรมลูกทุ่ง” **มติชนสุดสัปดาห์**. 17(883) : 67; 22-28 กรกฎาคม 2540.
- _____ . “ ‘เพลงไม่รู้จบ’ บทเพลงของคนหนุ่ม” **มติชนสุดสัปดาห์**. 17(893) : 67; 30 กันยายน- 6 ตุลาคม 2540.
- _____ . “วรรณกรรมมรดกเมล์ จาก ‘เมืองหลวง’ ถึง ‘นรก’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 18(918) : 75; 24-30 มีนาคม 2541.
- _____ . “ ‘วัยกลางคน’ ชีวิตวิกฤตของ ‘พ่อครัว’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 18(924) : 67; 5-11 พฤษภาคม 2541.
- ลัดดาวัลย์ รัตนติลกชัย. “ความน่าจะเป็นของ ปราบดา หยุ่น (1)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1052) : 67; 16-22 ตุลาคม 2543.
- สัจจา ประกาศชัย. “ซีไรท์ ‘อมตะ’: (1) นวนิยายส่งเสริมศาสนาในจึงกลายเป็นการย้าย” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1050) : 70; 2-8 ตุลาคม 2543.
- _____ . “ซีไรท์ ‘อมตะ’: (2) นวนิยายส่งเสริมศาสนาในจึงกลายเป็นการย้าย” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1051) : 70; 9-15 ตุลาคม 2543.
- _____ . “ซีไรท์ ‘อมตะ’: (3) นวนิยายส่งเสริมศาสนาในจึงกลายเป็นการย้าย” **มติชนสุดสัปดาห์**. 20(1052) : 66; 16-22 ตุลาคม 2543.
- _____ . “ซีไรท์ ‘อมตะ’: (5) นวนิยายส่งเสริมศาสนาในจึงกลายเป็นการย้าย” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1054) : 73; 30 ตุลาคม – 5 พฤศจิกายน 2543.
- สุภาพ พิมพ์ชน. “พิเคราะห์ ‘อมตะ’ : (1) (เก็บตกบางประเด็นที่เหลือ)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1061) : 60; 18-24 ธันวาคม 2543.
- _____ . “พิเคราะห์ ‘อมตะ’ (เก็บตกบางประเด็นที่เหลือ) (จบ)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1063) : 60; 1-7 มกราคม 2544.
- สุวพงศ์ จันผิงเพชร. “เลือกเกิดไม่ได้” **มติชนสุดสัปดาห์**. 18(926) : 76; 19-25 พฤษภาคม 2541.
- _____ . “เมืองผักบุง” **มติชนสุดสัปดาห์**. 18(948) : 76; 20-26 ตุลาคม 2541.
- _____ . “เสนีย์ เสาวพงศ์ ‘ไม่ใช่ของเรา’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 19(986) : 76; 13-19 กรกฎาคม 2542.
- _____ . “เมือง” **มติชนสุดสัปดาห์**. 19(987) : 76; 20-26 กรกฎาคม 2542.
- _____ . “เรียกใช้ผมซี--ผมจะทำสมดุให้” **มติชนสุดสัปดาห์**. 19 (1002) : 76; 2-8 พฤศจิกายน 2542.
- _____ . “ที่สุด ‘ยิว’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1054) : 72; 30 ตุลาคม – 5 พฤศจิกายน 2543.
- _____ . “เชียร์กวีณ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1091) : 69; 16-22 กรกฎาคม 2544.
- _____ . “ผู้หญิงลลนา” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1121) : 69; 11-17 กุมภาพันธ์ 2545.
- _____ . “งูใหญ่” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1128) : 69; 1-7 เมษายน 2545.
- _____ . “สวนดอกไม้” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1130) : 69; 15-21 เมษายน 2545.
- _____ . “รักร้อน ‘มติชนสุดสัปดาห์’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 22(1153) : 69; 23-29 กันยายน 2545.

- _____ . “ตะลุม ‘บอล’ เพิ่งหมาแหงน” **มติชนสุดสัปดาห์**. 23(1208) : 69; 10-16 ตุลาคม 2546.
- _____ . “แล้วจะเก็บดอกไม้มาฝาก” **มติชนสุดสัปดาห์**. 25(1270) : 80; 17-23 ธันวาคม 2547.
- _____ . “ ‘ดอกไม้บาน’ ในสถานการณ์ ‘ปล้นแผ่นดินฟ้า’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 25(1294) : 80; 3-9 มิถุนายน 2548.
- _____ . “ทางของ ‘ไก่อ่า’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 26(1337) : 80; 31 มีนาคม – 6 เมษายน 2549.
- _____ . “DAK DONE – ดักดาน- แดกดัน” **มติชนสุดสัปดาห์**. 26(1343) : 80; 12-18 พฤษภาคม 2549.
- _____ . “ ‘บริสุทธิ์’ แห่งพงไพร” **มติชนสุดสัปดาห์**. 27(1368) : 80; 3-9 พฤศจิกายน 2549.
- _____ . “เปล่า ไม่ เปลือย” **มติชนสุดสัปดาห์**. 27(1376) : 80; 29 ธันวาคม 2549 – 4 มกราคม 2550.
- _____ . “พล็อต” **มติชนสุดสัปดาห์**. 27(1394) : 80; 4-10 พฤษภาคม 2550.
- _____ . “ถ่วงอก- หัวไฟ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 27(1396) : 80; 18-24 พฤษภาคม 2550.
- _____ . “ครูนิโกร หายไป” **มติชนสุดสัปดาห์**. 27(1408) : 80; 10-16 สิงหาคม 2550.
- _____ . “ปู้ยักษ์นิกสนุกตี่ลังกา” **มติชนสุดสัปดาห์**. 28(1426) : 80; 14-20 ธันวาคม 2550.
- _____ . “ตีนลูบหน้า” **มติชนสุดสัปดาห์**. 28(1444) : 80; 18-24 เมษายน 2551.
- _____ . “ในความ ‘หวาน’ ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 28(1460) : 80; 8-14 สิงหาคม 2551.
- _____ . “ซีไรต์- ปฏิวัติ!” **มติชนสุดสัปดาห์**. 28(1467) : 80; 26 กันยายน – 2 ตุลาคม 2551.
- _____ . “เสรีภาพ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 29(1495) : 80; 10-16 เมษายน 2551.
- _____ . “คนไทยที่จริงรักกัน!” **มติชนสุดสัปดาห์**. 29(1496) : 80; 17-23 เมษายน 2551.
- _____ . “โลกหมุนด้วยเพื่อน” **มติชนสุดสัปดาห์**. 30(1551) : 80; 7-13 พฤษภาคม 2553.
- _____ . “เสียงร้องจาก ‘เลือดนอก’ ความรักไม่อาจเยี่ยวยา ของ อรุณวดี อรุณมาศ” **มติชนสุดสัปดาห์**. 17(885) : 75; 5-11 สิงหาคม 2540.
- อริวรรติ ไตลังคะ. “ความน่าจะเป็นอะไร” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1058) : 70; 27 พฤศจิกายน – 3 ธันวาคม 2543.
- _____ . “อุทกภัยในดวงตา: ปราบดา หยุ่น-นักอ่าน พบกันครึ่งทาง” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1070) : 71; 19-25 กุมภาพันธ์ 2544.
- _____ . “คนอ่านสร้างเรื่อง” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1099) : 64; 10-16 กันยายน 2544.
- _____ . “เรื่องของ จัน ดารา / นวนิยาย จัน ดารา / ภาพยนตร์ จะเหลืออะไรให้เสพหากไร้ฉากสังวาส” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1104) : 67; 15-21 ตุลาคม 2544.
- เอื้อ อัญชลี. “ตรวจทาน ‘อุดมการณ์ปีตาธิปไตย’ จาก ‘เดอะก๊อตฟาเธอร์’ ถึง ‘พ่อ’ (1)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1085) : 67; 4-10 มิถุนายน 2544.
- _____ . “ตรวจทาน ‘อุดมการณ์ปีตาธิปไตย’ จาก ‘เดอะก๊อตฟาเธอร์’ ถึง ‘พ่อ’ (2)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1086) : 67; 11-17 มิถุนายน 2544.
- _____ . “ตรวจทาน ‘อุดมการณ์ปีตาธิปไตย’ จาก ‘เดอะก๊อตฟาเธอร์’ ถึง ‘พ่อ’ (จบ)” **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1087) : 67; 18-24 มิถุนายน 2544.

Hi-Class

- ดอกไม้ดำ. “เรื่องราวเล็กๆ ของคนเล็กๆ ในความหมายที่น่าสงสัย” **Hi-Class**. 13(153) :138-140; มกราคม 2540.
- ดวงมน จิตรจรรย์. “ดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุแห่งชีวิตและอิสราฟ” **Hi-Class**. 14(157) :136-138; พฤษภาคม 2540.

- ดวงมน. “ ‘คุกดอกไม้’ ในร่างแหวิหคของมาโนช พรหมสิงห์ ” **Hi-Class**. 14(161) :114-115; กันยายน 2540.
- _____. “ ฉากและชีวิตอันรื่นรมย์และชวนให้ใจสะทก ” **Hi-Class**. 14(163) :75-76; พฤศจิกายน 2540.
- นฤมิตร สอดสุข. “ อักแพง...อักหลายๆ ภาพสังคมพุทธเกษตรแบบรัฐการในเรื่องสั้นลาวยุค “จินตนาการใหม่” ” **Hi-Class**. 14(158) :111-114; มิถุนายน 2540.
- _____. “ ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน : นวนิยายการเมืองไทยในยุค Postmodern ” **Hi-Class**.14(162) : 84-86; ตุลาคม 2540.

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

- กันเกรา. “จินตปาตี... นักข่าวสาวผู้มีอุดมการณ์” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 43(43) : 64-65; 23-29 มีนาคม 2540.
- “ขุนเขาเยือก” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 47(22) : 64; 29 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน 2543.
- จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย. “นิวัต พุทธประสาธ: เมื่อไรโลกจะหายบ้า?” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 47(22) : 64-65; 29 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน 2543.
- _____. “อรุณา โควินท์: ชีวิตที่กลับคืน” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 47(41) : 60-61; 9-15 มีนาคม 2544.
- _____. “ชาคริต โภชะเรือง: สรรวจนุชย์ สรรวจัตถน” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 47(44) : 60-61; 30 มีนาคม – 5 เมษายน 2544.
- _____. “ขอเวลาให้กับความรักบ้าง: ความรัก ศรัทธา และสันติภาพบนโลกอันร้อนคลั่ง” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(21) : 60-61; 19-25 ตุลาคม 2544.
- _____. “ ‘คนรักเก่า’ หอมกลิ่นคาวกาม ” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(28) : 60-61; 7-13 ธันวาคม 2544.
- _____. “นาศบาต เสียงแห่งล้านนา” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(32) : 60-61; 4-10 มกราคม 2545.
- _____. “หนึ่งวันเดียวกัน: วรรณกรรม วรรณเกม” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(35) : 60-61; 25-31 มกราคม 2545.
- _____. “มาดเกี้ยว: สงครามความหิว” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(44) : 60-61; 29 มีนาคม – 4 เมษายน 2545.
- _____. “อสรพิษ การฉกฉวยของ ‘อำนาจ’ ” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(5) : 60-61; 28 มิถุนายน- 4 กรกฎาคม 2545.
- _____. “โดยวิธีของเราเอง เล่นชีวิตธรรมดา” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(8) : 60-61; 19-25 กรกฎาคม 2545.
- _____. “เพียงจิตที่ยึดมั่น” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(9) : 60-61; 26 กรกฎาคม – 1 สิงหาคม 2545.
- จำลอง ผึ้งชลจิตร. “เจ้าลอย: ตัวอย่างความเป็นชายบกพร่อง” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 45(46) : 66; 18-24 เมษายน 2542.
- _____. “อ่าน ‘ปึกปริศนา’ ” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 48(3) : 61; 20-26 กรกฎาคม 2544.
- _____. “มัดเดียวกับปู: นวนิยายเยาวชน” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(6) : 61; 5-11 กรกฎาคม 2545.
- _____. “ทิศทางเรื่องสั้นไทย” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(8) : 61; 19-25 กรกฎาคม 2545.
- _____. “เรื่องสั้นการเมือง ‘พานแว่นฟ้า’ ” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(9) : 61; 26 กรกฎาคม – 1 สิงหาคม 2545.
- ดอกไม้ดำ. “พินิจชีวิตจิตใจของ ม.ร.ว.กীরติ ในนวนิยายเรื่อง “ข้างหลังภาพ” ” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 44(36) : 56-57; 8-14 กุมภาพันธ์ 2541.

- _____. “ROY IS DEAD น่าจะเรียกได้ว่าเป็นนิยายเชิงทดลองเรื่องหนึ่ง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(44) : 56-57; 5-11 เมษายน 2541.
- _____. “ความหมายอันอ่อนโยนจากความรู้สึกและจิตใจของผู้หญิงคนหนึ่ง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(52) : 56-57; 31 พฤษภาคม – 6 มิถุนายน 2541.
- _____. “การกลับมาของความฝันสีขาว” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 45(14) : 56-57; 6-12 กันยายน 2541.
- _____. “เรื่องสั้น “คนพันธุ์” ของ ลาว คำหอม” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 45(28) : 56-57; 13-19 ธันวาคม 2541.
- _____. “ ‘มอม’ เรื่องสั้นจากหนังสือ ‘เพื่อนนอน’ ชีวิต ความรัก การรอคอยของหมาตัวหนึ่ง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(23) : 66; 5-11 พฤศจิกายน 2543.
- _____. “พຽ່ນຸ້ນ: เรื่องเล่าที่เหมือนไม่ได้เล่าอะไรเลย” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(16) : 60-61; 13-19 กันยายน 2545.
- ดร.นงนภัส ตาปสนันท์. “ใครคือ “คนโซในปราสาท” ของพิสิฐ ภูศรี” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(42) : 56-57; 22-28 มีนาคม 2541.
- เทวทัต. “สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(3) : 64-65; 18-24 มิถุนายน 2543.
- _____. “เคว้ง!” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(6) : 64-65; 9-15 กรกฎาคม 2543.
- _____. “ฟ้ากับ...คนกัน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(9) : 64-65; 30 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2543.
- _____. “ไม้ซีกกับไม้ซุง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(15) : 64-65; 10-16 กันยายน 2543.
- _____. “เหลี่ยมมุมมนุษย์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(18) : 80-81; 1-7 ตุลาคม 2543.
- _____. “เบ๊ยะหมากรุก” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(24) : 62-63; 12-18 พฤศจิกายน 2543.
- _____. “วิถีดั้งเดิมของชาวบ้าน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(27) : 60-61; 3-9 ธันวาคม 2543.
- _____. “ความจริงกับความเชื่อ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(30) : 60-61; 24-30 ธันวาคม 2543.
- _____. “ไผ่เราะแหว่ผะแผ่วเบา” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(33) : 60-61; 12-18 มกราคม 2544.
- _____. “ครอบครัวยุคใหม่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(36) : 60-61; 2-8 กุมภาพันธ์ 2544.
- _____. “ปรัชญา ศิลปิน และศิลปะ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(39) : 60-61; 23 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2544.
- _____. “ไอ้...อิสรภาพ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(43) : 60-61; 23-29 มีนาคม 2544.
- _____. “หม่อมราชวงศ์กิติ: เกียรติของผู้หญิง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(45) : 60-61; 6-12 เมษายน 2544.
- _____. “ความเป็นอนิจจังของประชาธิปไตยไทยในนิยายปลอมพงศาวดารยุคใหม่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(47) : 68-69; 20-26 เมษายน 2544.
- _____. “ความสดข้ามสมัย” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(52) : 60-61; 25-31 พฤษภาคม 2544.
- _____. “มหรสพชีวิต” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(3) : 60-61; 15-21 มิถุนายน 2544.
- _____. “แบบแผนของชนชั้นกลาง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(6) : 60-61; 6-12 กรกฎาคม 2544.
- _____. “แผ่นดิน ชีวิต จิตใจ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(9) : 60-61; 27 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2544.
- _____. “นาฏกรรมชีวิต” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(13) : 60-61; 24-30 สิงหาคม 2544.
- _____. “อวิชชาและการเอาตัวรอด” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(16) : 60-61; 14-20 กันยายน 2544.
- _____. “วิพากษ์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(19) : 60-61; 5-11 ตุลาคม 2544.
- _____. “ทรายยังไม่หมด” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(23) : 60-61; 2-8 พฤศจิกายน 2544.

- _____ . “ตลกบริโภคร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(31) : 60-61; 28 ธันวาคม 2544 – 3 มกราคม 2545.
- _____ . “สารนิพนธ์กรรมเยาวชน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(34) : 60-61; 18-24 มกราคม 2545.
- _____ . “อแฟนตาซี” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(37) : 60-61; 7-14 กุมภาพันธ์ 2545.
- _____ . “หัวใจวิเศษ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(43) : 60-61; 22-28 มีนาคม 2545.
- _____ . “ความฝันที่ยังมีขอบเขต” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(46) : 60-61; 12-18 เมษายน 2545.
- _____ . “เรื่องเล่าเรื่องไม่ได้เล่า” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(4) : 60-61; 20-27 มิถุนายน 2545.
- _____ . “การหักเหของถ้อยคำ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(7) : 60-61; 12-18 กรกฎาคม 2545.
- _____ . “โลกภายนอก/โลกภายใน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(10) : 60-61; 2-8 สิงหาคม 2545.
- _____ . “ลอง [ของ] เล่น” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(13) : 60-61; 23-29 สิงหาคม 2545.
- น้ำคำ ลำปาว. “ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ซีไรต์ฉบับ ส.ส.ร.” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(12) : 56-57; 24-30 สิงหาคม 2540.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. “ก้านเผือกทองอุตรดิตถ์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(2) : 59; 11-17 มิถุนายน 2543.
- นพดล ปรารักษ์ทอง. “ ‘บ้านเก่า’ ของ โชคชัย บัณฑิต” ซีไรต์ ‘ไม่เพอร์เฟกต์’ ปีแรกของการกรรมาการ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(10) : 60-61; 3-9 สิงหาคม 2544.
- พิทย ฝั่งละอ. “ความว่างเปล่า และสัจจะแห่งความเป็นมนุษย์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(30) : 60-61; 21-27 ธันวาคม 2544.
- พินิจ หุตะจินดา. “นิรมิต... แก่นแท้ของมนุษย์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(31) : 52-53; 29 ธันวาคม 2539- มกราคม 2540.
- “เพลงไม่รู้จบ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(47) : 66; 23-29 เมษายน 2543.
- ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. “อุตตระ นิยายเล่มแรกของเรคำ ประโดยคำ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(1) : 56-57; 8-14 มิถุนายน 2540.
- ภาคย์ จินตณมัย. “ชีวิตชาวบ้านวิถีสังคมและความไฝฝัน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 45(37) : 55-56; 14-20 กุมภาพันธ์ 2542.
- _____ . “การต่อสู้ของสามัญชน ใน ‘สาหร่าย’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(11) : 68-69; 15-21 สิงหาคม 2542.
- “ภาพผ่านกระจกหม่นมัว” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(6) : 64; 9-15 กรกฎาคม 2543.
- ภาณุพงษ์ คงจันทร์. “มุขตี่ๆ ของชีวิต” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(38) : 64-65; 16-22 กุมภาพันธ์ 2540.
- _____ . “สมพงษ์ ทวี” “ผมไม่รู้ว่าการเล่นสร้างสรรค์คืออะไร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(41) : 64-65; 9-15 มีนาคม 2540.
- _____ . “ศรีดาวเรือง เล่าเรื่องลับของทศกัณฐ์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(42) : 64-65; 16-22 มีนาคม 2540.
- _____ . “ตื่นจากฝัน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(46) : 64-65; 13-19 เมษายน 2540.
- _____ . “สนามหลวง รวมพลนักเขียน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(49) : 56-57; 4-10 พฤษภาคม 2540.
- _____ . “ฉากและชีวิตของ วัฒน์ วรรลยางกูร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(52) : 56-57; 25-31 พฤษภาคม 2540.
- _____ . “ประชา สุวิธานนท์ แลเนื้อเถื่อนหนัง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 43(53) : 56-57; 1-7 มิถุนายน 2540.
- _____ . “ยถากรรมของสามัญชนบนฝั่งแสงจันทร์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(3) : 56-57; 22-28 มิถุนายน 2540.
- _____ . “บาดแผลของใคร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(8) : 56-57; 27 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2540.

- _____ . “เตียงคนไข้หมายเลขสิบเก้า” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(11) : 56-57; 17-23 สิงหาคม 2540.
- _____ . “ปล้นหัวใจนักปฎิวัติ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 4(15) : 56-57; 14-20 กันยายน 2540.
- _____ . “ปลูกป่าพิทักษ์ไพร ณ บ้านไร่เรือนตะวัน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(27) : 56-57; 7-13 ธันวาคม 2540.
- _____ . “ซากดอกไม้ เปิดประตูหลังของชาวเกย์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(32) : 56-57; 11-17 มกราคม 2541.
- _____ . “มีอะไรในดวงตา” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(51) : 56-57; 24-30 พฤษภาคม 2541.
- _____ . “เสื่อเตี้ยกับสันดานดิบ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(34) : 66-67; 19-25 มกราคม 2544.
- ยูร กมลเสรีรัตน์. “เปิดใจบรรณาธิการนิตยสารบางกอก ธาตา เกิดมงคล” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(47) : 74; 13-19 สิงหาคม 2553.
- เรืองรอง รุ่งรัศมี. “อ่าน “สวนนง” ยุค IMF” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 45(46) : 57; 18-24 เมษายน 2542.
- ‘เรืองอยู่’. “ศกดิ์ศรีวรรณกรรม” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(38) : 60-61; 16-22 กุมภาพันธ์ 2544.
- สกุล บุญยทัต. “มีไว้เพื่อชาว ชีวิตของเราทุกคนล้วนถูกถ่มมองและแอบดู” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(37) : 65; 6-12 มิถุนายน 2551.
- _____ . “ ‘ข่าวการหายไปของอาริญาและเรื่องราวอื่นๆ’ ความมืดบอดแห่งศรัทธาในรากเหง้าที่ถูกทิ้งร้าง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(39) : 65; 20-26 มิถุนายน 2551.
- _____ . “บุรุษในม่านพราง รอยอำพรางในตัวตนแห่งมายาคติ...” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(42) : 65; 11-17 กรกฎาคม 2551.
- _____ . “วรรณกรรมตกสระ ‘เราต่างอยู่ในวิถีแห่งจิตวิญญาณของความเป็นอิสระ’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(43) : 65; 18-24 กรกฎาคม 2551.
- _____ . “ ‘เราหลงลืมอะไรบางอย่าง’ เหตุแห่งความมืดดำในความทรงจำที่สูญสลาย” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(44) : 65; 25-31 กรกฎาคม 2551.
- _____ . “เรื่องบางเรื่องเหมาะที่จะเป็นเรื่องจริงมากกว่า ‘เรามีชีวิตอยู่ในสังคมที่มีเลือดเนื้อจริงๆ หรือสังคมเสมือนจริงกันแน่???’...” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(45) : 65; 1-7 สิงหาคม 2551.
- _____ . “เคหวัตถุ ‘นัยความหมายแห่งสรรพสิ่งในเคหสถานของความเป็นโลก’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(46) : 65; 8-14 สิงหาคม 2551.
- _____ . “บริษัทไทยไม่จำกัด ‘สุนาฏกรรมอันน่าขื่นขมของโศกนาฏกรรมที่ถูกหัวเราะเยาะ’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(47) : 65; 15-21 สิงหาคม 2551.
- _____ . “ปรารถนาแห่งแสงจันทร์ ‘เมื่อชีวิตกลายเป็นความทุกข์เศร้า ... เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงและปลอบประโลม’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(48) : 65; 22-28 สิงหาคม 2551.
- _____ . “ตามหาชั่วชีวิต ‘ชีวิตของเราทุกคนไม่ได้เกิดมาเพื่อที่จะอยู่กับความลง’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(49) : 65; 29 สิงหาคม – 4 กันยายน 2551.
- _____ . “ชายบ้าและหญิงบ้า ‘ความมืดบอดแห่งศรัทธาในวิถีแห่งมิตรไมตรีที่ยั่งยืน’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(50) : 65; 5-11 กันยายน 2551.
- _____ . “เหมือนว่าเมื่อวานนี้เอง ‘ชีวิตคือเรื่องเล่าเรื่องเดียวอันซ้ำซาก’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(6) : 65-66; 31 ตุลาคม – 6 พฤศจิกายน 2551.

- _____ . “A Piece of Love ‘การเปิดเผยตัวตนอย่างเปิดเผยผ่านจุดบรรจบของความห้วงหาอาทร’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(10) : 65-66; 28 พฤศจิกายน – 4 ธันวาคม 2551.
- _____ . “หลงกลืนกัญชา ‘ขบวนการล้มล้างศักดินาดอลลาร์’ (Hippies Movement)” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(7) : 65-66; 27 มีนาคม- 2 เมษายน 2552.
- _____ . “ในยามถูกเนรเทศ ‘รวมงานวรรณกรรมแปลงของ... ศรีแห่งวรรณกรรมไทย ‘ศรีบูรพา’ และ ผู้ยืนอยู่เคียงข้าง ‘จูเลียต’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(28) : 65-66; 3-9 เมษายน 2552.
- _____ . “เที่ยวเรือสุดท้าย ‘แม้แต่สิ่งไรชีวิตอย่างเรือยังต้องกลับบ้าน... คนเหนื่อยและปวดร้าวมานานย่อมต้องการพักชีวิต’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(38) : 65-66; 12-18 มิถุนายน 2552.
- _____ . “รอยวสันต์ ‘รอยทรงจำแห่งสายสัมพันธ์... ในฤดูกาลแห่งความเบิกบานของชีวิต’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(39) : 65-66; 19-25 มิถุนายน 2552.
- _____ . “ประเทศใต้ ‘ได้ความเว้งว่างอันไร้ขอบเขตจำกัด...เราต้องคิดถึงปัญหาที่สะสมในประเทศแห่งนี้’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(42) : 65-66; 10-16 กรกฎาคม 2552.
- _____ . “ลับแล, แก่งคอย ‘ในชั่วชีวิตหนึ่งของคนมีลับแล้วตื่นตลอดชั่วอายุขัย...เป็นอุปมาแห่งจิต’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(43) : 65-66; 17-23 กรกฎาคม 2552.
- _____ . “โรงเรียนที่เจียบที่สุดในโลก ‘เกมสมมติภายในห้องเรียนแห่งปมปริศนาของ...เอกภาพ’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(44) : 65-66; 24-30 กรกฎาคม 2552.
- _____ . “ ‘เงาฝันของผีเสื้อ’ ‘ชีวิตในโลกมนุษย์เป็นเพียงความฝัน...เป็นเพียงเงาร่างแห่งมายาของความไม่จริง’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(46) : 73-74; 7-13 สิงหาคม 2552.
- _____ . “ทะเลน้ำนม ‘ทะเลน้ำนมกับชีวิตมนุษย์มีแรงยึดเหนี่ยวเป็นนิรันดร์...ซึ่งกันและกัน’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(49) : 73-74; 18 สิงหาคม – 3 กันยายน 2552.
- _____ . “ดอกไม้ดอกสุดท้าย ‘ตราบสายลมยังพัดโบก...เชื้อเกิดโลกเรายังมีหวัง’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(2) : 73-74; 2-8 ตุลาคม 2552.
- _____ . “ ‘นกชีวิต’ ฉันจะเริ่มต้นชีวิตและการงาน...ในเช้าวันนี้ด้วยความรัก” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(7) : 73-74; 6-12 พฤศจิกายน 2552.
- _____ . “ ‘คนกับเสือ’ ความทรงจำแห่งโลกความหมาย...ของ ‘ผู้มีวิญญาณเดียวกัน...วิญญาณที่เป็นอิสระซึ่งเปลี่ยวเหงายิ่ง’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(18) : 73-74; 22-28 มกราคม 2553.
- _____ . “ ‘หมีนปีกนก ‘หลุดออกจากพันธะรัดรั้ง...ละลือไปตั้งนกซึ่งว่ายเว้งจักรวาล’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(20) : 73-74; 5-11 กุมภาพันธ์ 2553.
- _____ . “ ‘กรรณาแห่งรัก ‘คุชขัตัวเราได้...แต่คุชขัมือและสมองของเราไม่ได้’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(23) : 73-74; 26 กุมภาพันธ์ – 4 มีนาคม 2553.
- _____ . “ ‘ลูกผู้ชายไม่ตายเปล่า ผู้ที่เปรียบชีวิตของเรากับความฝันนั้นถูกต้องแล้ว...เราตื่นขณะหลับและขณะตื่น’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(25) : 73-74; 12-18 มีนาคม 2553.
- _____ . “ ‘บทกวีของฉัน: จ่าง แซ่ตั้ง ‘เราต้องทำใจให้กว้างเท่าแผ่นดิน เท่าท้องฟ้า...ถ้าใจเราแคบ...เราจะอยู่ไม่ได้’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(30) : 73-74; 16-22 เมษายน 2553.

- _____ . “ในท้องปลาวาฬ ‘ฉัน, พลัดหลงมา ถ้ามองไม่เท่า หาแสงสว่าง...คืบคลานเหมือนทาเก...ไล่กวาดกาลเวลา’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(33) : 73-74; 7-13 พฤษภาคม 2553.
- _____ . “ ‘ชอยเตียวกัณ’ รำลึก ‘วาณิช จรุงกิจอนันต์’ ด้วยสำนึกคิดแห่ง ‘ชีวิตและการจากไป’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(35) : 73-74; 21-27 พฤษภาคม 2553.
- _____ . “ฉันกับแมว ‘ฉันฝันว่ากลายเป็นแมว...ลอบติดจามฝูงผีเสื้อสีขาวไปสุดขอบฟ้า’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(41) : 73-74; 2-8 กรกฎาคม 2553.
- _____ . “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี ‘ด้วยเธอเป็นเครื่องบัดพลี...ส่งเวทย์ให้แก่โศกนาฏกรรม’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(42) : 73-74; 9-15 กรกฎาคม 2553.
- _____ . “ตำนานเสาให้ ‘ต้นธารแห่งแรงบันดาลใจ...ที่ถึงต้นล้นหลากด้วยพลังอันมหัศจรรย์’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(43) : 73-74; 16-22 กรกฎาคม 2553.
- _____ . “รูปฉายลายชีพ ‘ภาพจำลองของอารมณ์ระทมเร้า...ยังจ้องเงาจำแลงที่แผ่จ่อ’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(47) : 73; 13-19 สิงหาคม 2553.
- _____ . “ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง ‘บางทีเราควรต้องร้องเพลงสักเพลง...ขณะที่โลกกำลังเมามายอยู่ในเมรัยของความโศกเศร้า’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(48) : 73-74; 20-26 สิงหาคม 2553.
- _____ . “ในความไหวหนึ่งจัน ‘หัวใจหนึ่งสงบและงดงาม...อยู่ท่ามกลางความเคลื่อนไหวที่เสสรัง’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(49) : 73-74; 27 สิงหาคม – 2 กันยายน 2553.
- _____ . “เมืองในแสงแดด ‘ฉายฉานโปร่งโล่งโม่งยาม...เกี่ยวแก่แงงาม...ลานโลกเอื้อเพื่อเชื้อฝัน’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(50) : 73-74; 3-9 กันยายน 2553.
- _____ . “หยาดน้ำค้างคือน้ำตาของเวลา ‘ชีวิตมนุษย์แตกดับ...ประดุจหยาดน้ำค้างแตกสลาย’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 57(51) : 73-74; 10-16 กันยายน 2553.
- _____ . “พลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน ‘เสียงของประชาชนถึงจะไม่เปล่งออกมาที่ปาก...แต่ก็เปล่งออกมาที่ใจ’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(3) : 73-74; 8-14 ตุลาคม 2553.
- _____ . “ผ่านพบไม่ผูกพัน ‘เกลียวคลื่นผ่านมาแล้วก็ผ่านไป...แต่เนื้อในของทะเลกว้างยังคงเดิม’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(4) : 73-74; 15-21 ตุลาคม 2553.
- _____ . “นาฏกรรมเมืองหรรษา ‘...รอยแยกกลางหัวใจคน...ที่ยังคงทุเรศทุรังอยู่เสมอ’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(7) : 73-74; 5-11 พฤศจิกายน 2553.
- _____ . “การเคลื่อนย้ายของบางสิ่ง ‘กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงบนโลกที่ผุพังใบนี้...ช่างปรวนแปรรวดเร็วเหลือเกิน’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(13) : 73-74; 17-23 ธันวาคม 2553.
- _____ . “ฉันคือเอรี ‘ชีวิตคือการดำรงอยู่ที่ก้าวพัน...บนลมหายใจของคนที่มีชีวิต’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(18) : 73-74; 21-27 มกราคม 2554.
- _____ . “ทางเส้นเก่า ‘ฤสหายเคยรักนามนักสู้...จะกลายเป็นศัตรูในวันหน้า’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(21) : 73-74; 11-17 กุมภาพันธ์ 2554.
- สันต์พิจน์ ศรีสวัสดิ์. “ ‘ครั้งหนึ่งในชีวิต’ สุกัญญา มิเกล ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(17) : 56-57; 28 กันยายน – 4 ตุลาคม 2540.

- _____. “ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน มาตราฐานทางวรรณกรรมที่ไม่ชัดเจน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 44(20) : 56-57; 9-25 ตุลาคม 2540.
- _____. “วิญญานที่ถูกเนรเทศ ‘เมื่อภาวะแห่งองค์เทพของชีวิต...ถูกถอดรื้อด้วยอารยธรรมที่หม่นไหม้ของฝันร้าย’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 56(41) : 65-66; 3-9 กรกฎาคม 2552.
- สันติสุข รูปแก้ว. “ความรักมีคม” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 55(20) : 61; 8-14 กุมภาพันธ์ 2551.
- สินธุ. “กรุงเทพฯ ๒๕๕๐ “ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา” ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(15) : 68-69; 12-18 กันยายน 2542.
- _____. “เขี้ยว” สัญลักษณ์แห่งการต่อสู้มิใช่ก่อศัตรู” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(18) : 66; 3-9 ตุลาคม 2542.
- สุภาพ พิมพ์ชน. “ลูกสาวของแม่ดวงดาว” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(25) : 63-64; 21-27 พฤศจิกายน 2542.
- _____. “เพียงการตีความ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(2) : 64-65; 11-17 มิถุนายน 2543.
- _____. “ศิลปะแห่งการฆ่าเราชีวิต” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(8) : 64-65; 23-19 กรกฎาคม 2543.
- _____. “นิทานฟองสบู่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(14) : 64-65; 3-9 กันยายน 2543.
- _____. “ปัญหาเรื่องความชั่ว” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(17) : 64-65; 24-30 กันยายน 2543.
- _____. “ปัญหาของประวัติศาสตร์เดือนตุลาคม” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(20) : 64-65; 15-21 ตุลาคม 2543.
- _____. “ปัญหาเรื่องยุทธศาสตร์กับยุทธวิธี” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(23) : 64-65; 5-11 พฤศจิกายน 2543.
- _____. “ศึกษากาพย์ยุทธ์” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(29) : 60-61; 17-23 ธันวาคม 2543.
- _____. “การกลับมาของพระเจ้าในนวนิยาย” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(32) : 60-61; 5-11 มกราคม 2544.
- _____. “อาณาจักรกวี” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(35) : 60-61; 26 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2544.
- _____. “ประชาชนของยุคสมัย” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(48) : 60-61; 27- เมษายน – 3 พฤษภาคม 2544.
- _____. “ผ่านวันอันหวั่นไหว” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(51) : 60-61; 18-24 พฤษภาคม 2544.
- _____. “การสยายที่ปลายยอด” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(2) : 60-61; 8-14 มิถุนายน 2544.
- _____. “จักบานเป็นดอกไม้” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(5) : 60-61; 29 มิถุนายน – 5 กรกฎาคม 2544.
- _____. “เชิญเขียนสมัยใหม่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(8) : 60-61; 20-26 กรกฎาคม 2544.
- _____. “โลกเป็นอย่างที่เราคิด” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(12) : 60-61; 17-23 สิงหาคม 2544.
- _____. “ชีวิตนี้ของใคร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(22) : 60-61; 26 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2544.
- _____. “ต่างกลายเป็นสูญ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(25) : 60-61; 16-22 พฤศจิกายน 2544.
- _____. “อย่าใช้แต่ตามอง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(36) : 60-61; 1-7 กุมภาพันธ์ 2545.
- _____. “บริบทของความน่าสมเพช” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(42) : 60-61; 15-21 มีนาคม 2545.
- _____. “รับรู้แต่ไม่เข้าใจ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(45) : 60-61; 5-11 เมษายน 2545.
- _____. “มหรสพการเมือง” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 48(51) : 60-61; 17-23 พฤษภาคม 2545.
- _____. “การเมืองภาคแมลงสาบ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(3) : 60-61; 14-20 มิถุนายน 2545.
- _____. “ขณะหนึ่งอันยาวนาน” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(6) : 60-61; 5-11 กรกฎาคม 2545.
- _____. “มนต์ขลังแห่งการอำลาและจากไกล” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(18) : 60-61; 27 กันยายน – 3 ตุลาคม 2545.
- _____. “ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยใจ?” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(21) : 60-61; 18-24 ตุลาคม 2545.
- _____. “มุ่มมีตของด้านสว่าง/มุ่มสว้างของด้านมืด” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(28) : 60-61; 6-12 ธันวาคม 2545.

- _____. “จากเรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 49(35) : 68-69; 24-30 มกราคม 2546.
- สุรพล บัณฑิตเศรษฐี. “นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ‘เจ้าโล’” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(41) : 64-65; 12-18 มีนาคม 2543.
- “อนาคตอันเก่าแก่” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(3) : 64; 18-24 มิถุนายน 2543.
- อารดา เปรมพันธุ์. ““กลางความโดดเดี่ยว” ดิเรก นนทชิต อีกครั้งที่ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 45(34) : 56-57; 24-30 มกราคม 2542.
- _____. “ ‘สองทศวรรษ’ ประกาย ปรัชญา บูรณาการรวมห่อใน ‘วาทกรรม’ ของการสถาปนา” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(33) : 64-66; 16-22 มกราคม 2543.
- _____. “ ‘สองทศวรรษ’ ประกาย ปรัชญา บูรณาการรวมห่อใน ‘วาทกรรม’ ของการสถาปนา” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(34) : 64-65; 23-29 มกราคม 2543.
- _____. “ ‘Shane’ แห่งชายฝั่งทะเลตะวันออก สัมพันธบทของเรื่องเล่าใน ‘คนขี่ม้าขาว’ ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(45) : 64-65; 9-15 เมษายน 2543.
- _____. “ ‘สนามหญ้า’ หนังสือที่มีประวัติศาสตร์เสียง ‘ยุคสมัย’ ของ ‘ปัจเจกชน’ (เขาวัว!) ” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 46(48) : 64-65; 30 เมษายน – 6 พฤษภาคม 2543.
- _____. “โกศล กลมกล่อม ใน ‘ทะเล’ ต่างที่เป็น ‘กลอนเปล่า’ แต่เนื้อหา ยังคงเดิม” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 47(33) : 66-67; 12-18 มกราคม 2544.

อล แม็กกาซีน

- กองบรรณาธิการ. “ปรากฏการณ์สะท้อนภาพผลงานล่าสุดของหวงอี้” ออล แม็กกาซีน. 1(6): 46-47; ตุลาคม 2549.
- _____. “นิยายบู๊ในดวงใจ จุดไฟฝัน... ‘พันทิวา’ ” ออล แม็กกาซีน. 6(8): 60-61; ธันวาคม 2554.
- คุณหมอฟีกัด. “บ่มเพาะวรรณศิลป์ สร้างศิลปินรุ่นใหม่” ออล แม็กกาซีน. 4(2): 52-53; มิถุนายน 2552.
- จิตปาสี. “IMA AI NI yukimasu แล้วฉันจะกลับมา” ออล แม็กกาซีน. 1(5): 44-45; กันยายน 2549.
- โชติรส สราญรมย์. “หมอโฮจุน คนทำดี...ต้องได้ดี” ออล แม็กกาซีน. 1(3): 40-41; กรกฎาคม 2549.
- _____. “อาคิโยกิ กับ ความสุขในปัจจุบันขณะ” ออล แม็กกาซีน. 1(4): 50-51; สิงหาคม 2549.
- ชูเปอร์ บุคส์. “ร่วมย้อนสู่อดีตการกอบกู้เอกราชไปกับ ‘อัสวินดำ ทหารเอกนเรศวร’ ” ออล แม็กกาซีน. 1(9): 47-48; มกราคม 2550.
- ปราชญ์ปริณ. “๑ ทศวรรษ รางวัล ‘นายอินทร์อวอร์ด’ มากกว่า ‘รางวัล’ คือ ‘โอกาส’ ” ออล แม็กกาซีน. 4(5): 48-49; กันยายน 2552.
- _____. “ ‘English Adventure’ การ์ตูนความรู้ของ ‘คุณพีแชน’ ” ออล แม็กกาซีน. 4(12): 48-49; เมษายน 2553.
- พงศ์ ยุทธภูมิ. “พัฒนาการนิยายบู๊ ตำนานนักสู้...ลูกผู้ชาย!” ออล แม็กกาซีน. 4(1): 48-49; พฤษภาคม 2552.
- _____. “อาชญากรรม... อีกหนึ่งตำนานนิยายบู๊ไทย” ออล แม็กกาซีน. 4(3): 54-55; กรกฎาคม 2552.
- _____. “รวมกลุ่มประจัญบาน...นิยายบู๊รักชาติ” ออล แม็กกาซีน. 4(4): 52-53; สิงหาคม 2552.
- _____. “เปิดกรุณิยายกำลังภายใน กระป๋องนครา ในมนุษย์ยากแค้นยิ่งถึง” ออล แม็กกาซีน. 4(5): 52-53; กันยายน 2552..
- _____. “เปิดกรุณิยายกำลังภายใน ย้อนรอยตอนจบ ‘ดาบมังกรหยก’ ” ออล แม็กกาซีน. 4(6): 52-53; ตุลาคม 2552.

- _____. “เปิดกรุณียายกำลังภายใน ใครคือเทพทั้งแปดใน ... แปดเทพอสูรมังกรฟ้า (ตอนแรก)” ออล แม็กกาซีน. 4(7): 52-53; พฤศจิกายน 2552.
- _____. “ใครคือเทพทั้งแปดใน ... แปดเทพอสูรมังกรฟ้า” ออล แม็กกาซีน. 4(8): 52-53; ธันวาคม 2552.
- _____. “ท หารรับ จ้างเดินตาย... รวม เรื่องสั้น จาก สม รภูมิ เลือด โดย ‘สุม ภู ทศพล’ ” ออล แม็กกาซีน. 4(9): 52-53; มกราคม 2553.
- _____. “ซวงส์ ฉายะจินดา (ตอนที่ 1): ‘จำเลยรัก’ เปิดประตูสู่โลกใหม่ ” ออล แม็กกาซีน. 5(11): 54-55; มีนาคม 2554.
- _____. “ซวงส์ ฉายะจินดา (ตอนจบ): ตัวตนกับงานเขียนใน ‘มิติใหม่’ ” ออล แม็กกาซีน. 5(12): 54-55; เมษายน 2554.
- ภัชชิกา ฤกษ์สิรินกุล. “แกะรอย” ออล แม็กกาซีน. 6(3): 42-43; กรกฎาคม 2554.
- ภัชชิกา ฤกษ์สิรินกุล และ สมจิต พิเศษสาทร. “เสน่ห์ชวนสงสัยในนิยายสืบสวนของญี่ปุ่นและจีน” ออล แม็กกาซีน. 6(4): 42-47; สิงหาคม 2554.
- ภาสกร วงศ์ดาววัน. “ ‘สถานีผีสิง’ การปรากฏตัวของ DevilBooks อีกหนึ่งสำนักพิมพ์ทางเลือกของคนอ่านหนังสือไทย ” ออล แม็กกาซีน. 1(11): 47-48; มีนาคม 2550.
- รวี ดาววัน. “ธรรมะทำไม” ออล แม็กกาซีน. 1(5): 42-43; กันยายน 2549.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. “โอรสรับจำนำ หมายเลข 8” ออล แม็กกาซีน. 2(3): 56-57; กรกฎาคม 2550.
- _____. “กวีนิพนธ์บนถนนประชาธิปไตย” ออล แม็กกาซีน. 2(4): 48-49; สิงหาคม 2550.
- _____. “แหวนดอกไม้” ออล แม็กกาซีน. 2(5): 48-49; กันยายน 2550.
- _____. “เด็กชายกับใบโพธิ์” ออล แม็กกาซีน. 2(6): 48-49; ตุลาคม 2550.
- _____. “เด็กชายเทวดา” ออล แม็กกาซีน. 2(7): 48-49; พฤศจิกายน 2550.
- _____. “ลึงจอมโจก: ไชยปริศนาธรรมไซอิ๋ว” ออล แม็กกาซีน. 2(8): 48-49; ธันวาคม 2550.
- _____. “พจนานุกรม แอ็บแบ๊ว” ออล แม็กกาซีน. 2(9): 48-49; มกราคม 2551.
- _____. “เขียนฝันด้วยชีวิต” ออล แม็กกาซีน. 2(10): 52-53; กุมภาพันธ์ 2551.
- _____. “เตือนใจตอนไปเมืองนอก” ออล แม็กกาซีน. 2(11): 50-51; มีนาคม 2551.
- _____. “มัลลีสามชาย” ออล แม็กกาซีน. 2(12): 50-51; เมษายน 2551.
- _____. “กรณีศึกษาเรื่องลูกแกะพันธุ์” ออล แม็กกาซีน. 3(1): 50-51; พฤษภาคม 2551.
- _____. “อาปา” ออล แม็กกาซีน. 3(2): 50-51; มิถุนายน 2551.
- _____. “คนไม่เอาไหน” ออล แม็กกาซีน. 3(3): 50-51; กรกฎาคม 2551.
- _____. “รอยลันต์” ออล แม็กกาซีน. 3(4): 50-51; สิงหาคม 2551.
- _____. “บุรุษไปรษณีย์” ออล แม็กกาซีน. 3(5): 50-51; กันยายน 2551.
- _____. “เราหลงลืมอะไรบางอย่าง...วรรณกรรมซีไรต์ปี 2551” ออล แม็กกาซีน. 3(6): 52-53; ตุลาคม 2552.
- _____. “เมียน้อย” ออล แม็กกาซีน. 3(7): 52-53; พฤศจิกายน 2551.
- _____. “ยิงฟ้าหันทิ” ออล แม็กกาซีน. 3(8): 52-53; ธันวาคม 2551.
- _____. “บาร์ค โอบามา ... ผมลิขิตชีวิตเอง” ออล แม็กกาซีน. 3(9): 52-53; มกราคม 2552.

- _____ . “ขวัญสงฆ์” ออล แม็กกาซีน. 3(10): 52-53; กุมภาพันธ์ 2552.
- _____ . “ลมพัดผ่านดาว” ออล แม็กกาซีน. 3(11): 52-53; มีนาคม 2552.
- _____ . “ชื่นใหม่ผืนเก่าๆ” ออล แม็กกาซีน. 3(12): 52-53; เมษายน 2552.
- _____ . “เสเพลบอยชาวไร่ และผู้มีใจในหัวใจ” ออล แม็กกาซีน. 4(1): 54-55; พฤษภาคม 2552.
- _____ . “แต่ดวงดาวในดวงใจ” ออล แม็กกาซีน. 4(2): 56-57; มิถุนายน 2552.
- _____ . “พระราชากับคนบดี้แห่งชนบท” ออล แม็กกาซีน. 4(3): 56-57; กรกฎาคม 2552.
- _____ . “ยอดพยัคฆ์หักทรรราช” ออล แม็กกาซีน. 4(4): 56-57; สิงหาคม 2552.
- _____ . “ก่อนแขน” ออล แม็กกาซีน. 4(5): 56-57; กันยายน 2552.
- _____ . “ลับแล, แก่งคอย” ออล แม็กกาซีน. 4(6): 56-57; ตุลาคม 2552.
- _____ . “นวนิตร-กรรม 4.0” ออล แม็กกาซีน. 4(7): 56-57; พฤศจิกายน 2552.
- _____ . “ยามดึกในถิ่นหนาวหนาว เชนยแนบ แอบเอย” ออล แม็กกาซีน. 4(8): 56-57; ธันวาคม 2552.
- _____ . “ธรรมเนียมชีวิต ๙ ประการ ตามรอยพระยุคลบาท” ออล แม็กกาซีน. 4(9): 56-57; มกราคม 2553.
- _____ . “บุตรีธิดาแห่งดวงดาว” ออล แม็กกาซีน. 4(10): 56-57; กุมภาพันธ์ 2553.
- _____ . “Eastren Corner ในภาพมีภาษา” ออล แม็กกาซีน. 4(11): 56-57; มีนาคม 2553.
- _____ . “คนไททั้งแผ่นดิน” ออล แม็กกาซีน. 4(12): 56-57; เมษายน 2553.
- _____ . “ในสวนเมฆ” ออล แม็กกาซีน. 5(1): 56-57; พฤษภาคม 2553.
- _____ . “หลายชีวิต” ออล แม็กกาซีน. 5(2): 56-57; มิถุนายน 2553.
- _____ . “แสงสลาย” ออล แม็กกาซีน. 5(3): 56-57; กรกฎาคม 2553.
- _____ . “ช่างซ่อมตุ๊กตาจากอาเคเซีย” ออล แม็กกาซีน. 5(4): 48-49; สิงหาคม 2553.
- _____ . “เสือเพลิงกรง” ออล แม็กกาซีน. 5(5): 48-49; กันยายน 2553.
- _____ . “ความสุขของกะทิ” ออล แม็กกาซีน. 5(6): 48-49; ตุลาคม 2553.
- _____ . “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ออล แม็กกาซีน. 5(7): 48-49; พฤศจิกายน 2553.
- _____ . “เงาพราย” ออล แม็กกาซีน. 5(8): 48-49; ธันวาคม 2553.
- _____ . “ตั้งดาวระยิบฟ้า” ออล แม็กกาซีน. 5(9): 48-49; มกราคม 2554.
- _____ . “ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน” ออล แม็กกาซีน. 5(10): 48-49; กุมภาพันธ์ 2554.
- _____ . “ทางเส้นเก่า” ออล แม็กกาซีน. 5(11): 48-49; มีนาคม 2554.
- _____ . “น้ำเล่นไฟ” ออล แม็กกาซีน. 5(12): 48-49; เมษายน 2554.
- _____ . “สุดหัวใจเจ้าชายเทวดา” ออล แม็กกาซีน. 6(1): 48-49; พฤษภาคม 2554.
- _____ . “ชาบูโรสีม่วง” ออล แม็กกาซีน. 6(2): 48-49; มิถุนายน 2554.
- _____ . “สตัยันเลือด” ออล แม็กกาซีน. 6(3): 48-49; กรกฎาคม 2554.
- _____ . “ผม , มูราคามิ” ออล แม็กกาซีน. 6(4): 48-49; สิงหาคม 2554.
- _____ . “นายก” ออล แม็กกาซีน. 6(5): 48-49; กันยายน 2554.
- _____ . “มือคว้านพฤษ” ออล แม็กกาซีน. 6(6): 48-49; ตุลาคม 2554.
- _____ . “สืบคำ นิยามจีน” ออล แม็กกาซีน. 6(8): 48-49; ธันวาคม 2554.
- _____ . “เย็นน้ำค้างย้อย เยือกฟ้าพาดหนาว” ออล แม็กกาซีน. 6(9): 48-49; มกราคม 2555.

- ลำเพา เฟ่งวรรณ. “พจมาน... นางเอกผู้ทรงนางแห่งบ้านทรายทอง” ออล แม็กกาซีน. 1(1): 47-49; พฤษภาคม 2549.
- _____. “ดาวพระศุกร์: มิใช่เพียงนิยายน้ำเน่า” ออล แม็กกาซีน. 1(2): 36-38; มิถุนายน 2549.
- _____. “เย็น: ชีวิตรันทของ ‘นางทาส’ ” ออล แม็กกาซีน. 1(3): 35-37; กรกฎาคม 2549.
- _____. “ปริศนา: นางเอกยุคใหม่ในโลกใบเก่า” ออล แม็กกาซีน. 1(4): 39-41; สิงหาคม 2549.
- _____. “จำเลยรัก: ใครกันแน่ที่เป็นจำเลย” ออล แม็กกาซีน. 1(5): 48-50; กันยายน 2549.
- _____. “จุฬาตรีคูณ: ความรักคืออะไร” ออล แม็กกาซีน. 1(6): 48-50; ตุลาคม 2549.
- _____. “สลักจิต: การต่อสู้เพื่อเกียรติของผู้ดีเลือกผสม” ออล แม็กกาซีน. 1(7): 48-50; พฤศจิกายน 2549.
- _____. “ละอองดาว: พันธะของ ‘ชีวิต’ และ ‘ความรัก’ ” ออล แม็กกาซีน. 1(8): 51-52; ธันวาคม 2549.
- _____. “ ‘ริษยา’ ความตกต่ำของผู้ดีชั้นสูง ” ออล แม็กกาซีน. 1(9): 51-52; มกราคม 2550.
- _____. “แก้วลึ้มคอน...การผนีกำลังของความดี” ออล แม็กกาซีน. 1(10): 51-51; กุมภาพันธ์ 2550.
- _____. “เซลยศักดิ์ การเมืองของความรัก” ออล แม็กกาซีน. 1(11): 51-52; มีนาคม 2550.
- _____. “แสงสุริย์: กว่าจะธรรมะจะชนะอธรรม” ออล แม็กกาซีน. 1(12): 51-52; เมษายน 2550.
- _____. “วนิดา เกียรติยศ ธนานุภาพ และความรัก” ออล แม็กกาซีน. 2(1): 60-61; พฤษภาคม 2550.
- _____. “หนึ่งในทรวง ต้นแบบนิยายแนวรักโรแมนติก” ออล แม็กกาซีน. 2(2): 60-61; มิถุนายน 2550.
- _____. “ปราสาทมืด เงื่อนไขของความรัก” ออล แม็กกาซีน. 2(3): 60-61; กรกฎาคม 2550.
- _____. “หัวใจเกื้อหนุน... ชนชั้นและความรัก ในยุคมีดของวรรณกรรมไทย” ออล แม็กกาซีน. 2(4): 50-51; สิงหาคม 2550.
- _____. “เคหาสน์สีแดง: ความรักกับศักดิ์ศรีของผู้หญิง” ออล แม็กกาซีน. 2(5): 50-51; กันยายน 2550.
- _____. “ดกรักบานที่สันกำแพง การผลิตซ้ำภาพสาวเหนือในละครโทรทัศน์” ออล แม็กกาซีน. 2(6): 50-51; ตุลาคม 2550.
- _____. “แก้วตาพี่...ความรักที่มองผ่านแก้วตาของหัวใจ” ออล แม็กกาซีน. 2(7): 50-51; พฤศจิกายน 2550.
- _____. “ปูลม แก่นแก้ว สวย และแสนดี” ออล แม็กกาซีน. 2(8): 50-51; ธันวาคม 2550.
- _____. “พลับพลึงสีชมพู... การซ่อนตัวของความรักและศักดิ์ศรี” ออล แม็กกาซีน. 2(9): 50-51; มกราคม 2551.
- _____. “ฟ้าเพียงดิน: โลกที่แตกต่างกันของผู้ชาย กับ ผู้หญิง” ออล แม็กกาซีน. 2(10): 54-55; กุมภาพันธ์ 2551.
- _____. “สวรรค์เบี่ยง วงจรของเรื่องรักในชนบเรื่องเล่าไทย” ออล แม็กกาซีน. 2(11): 52-53; มีนาคม 2551.
- _____. “คุณหญิงนอกทำเนียบ ‘ชาติกำเนิด’ กับ ‘สถานภาพ’ ของผู้หญิงไทย” ออล แม็กกาซีน. 2(12): 52-53; เมษายน 2551.
- _____. “เธอคือชีวิต: ร่าง ชีวิต และวิญญาณ” ออล แม็กกาซีน. 3(1): 52-53; พฤษภาคม 2551.
- _____. “นิมิตมาร: ปมปรารถนาในหัวใจ” ออล แม็กกาซีน. 3(2): 52-53; มิถุนายน 2551.
- _____. “สุดแต่ใจจะไขว่คว้า... น้ำดีในกระแสน้ำเน่า” ออล แม็กกาซีน. 3(3): 52-53; กรกฎาคม 2551.
- _____. “เงาโศก เงาแห่งสุขและทุกข์ของความรัก” ออล แม็กกาซีน. 3(4): 52-53; สิงหาคม 2551.
- _____. “ถึงร้ายก็รัก... ความ ‘ร้าย’ ในวังวนของความ ‘รัก’ ” ออล แม็กกาซีน. 3(5): 52-53; กันยายน 2551.
- _____. “สุดแดนหัวใจ: พรหมแดนแห่งรักและชีวิต” ออล แม็กกาซีน. 3(6): 54-55; ตุลาคม 2551.
- _____. “โบตันกลีบสุดท้าย: ลูกจันในการบริบทสังคมสมัยใหม่” ออล แม็กกาซีน. 3(7): 54-55; พฤศจิกายน 2551.
- _____. “ศิลาบด อัญมณีแห่งรัฐและความรัก” ออล แม็กกาซีน. 3(8): 54-55; ธันวาคม 2551.

- _____ . “เสน่ห์นางจิว: ความรักข้ามพรมแดนวัฒนธรรม” ออล แม็กกาซีน. 3(9): 54-55; มกราคม 2552.
- _____ . “คุณแม่จำลอง: ละครในชีวิตจริง” ออล แม็กกาซีน. 3(10): 54-55; กุมภาพันธ์ 2552.
- _____ . “เมียหลวง: ความขัดแย้งในสงครามผัวเมีย” ออล แม็กกาซีน. 3(11): 54-55; มีนาคม 2552.
- _____ . “สาปภูษา: อำนาจของผู้หญิง ” ออล แม็กกาซีน. 3(12): 54-55; เมษายน 2552.
- _____ . “แม่หญิง: หญิงงามตามจารีต” ออล แม็กกาซีน. 4(1): 56-57; พฤษภาคม 2552.
- _____ . “ดงผู้ดี: ผู้ดีในดงน้ำครำ” 4(2): 58-59; มิถุนายน 2552.
- _____ . “พระจันทร์สีรุ้ง: ความเก๋กวนของเพศและชีวิต” ออล แม็กกาซีน. 4(3): 60-61; กรกฎาคม 2552.
- _____ . “ป่วงหงส์: บทเรียนชีวิตของหงส์” ออล แม็กกาซีน. 4(4): 54-55; สิงหาคม 2552.
- _____ . “ผู้ใหญ่อีกกับนางมา: สังคมชาวนาในจอโทรทัศน์” ออล แม็กกาซีน. 4(5): 54-55; กันยายน 2552.
- _____ . “ชิงช้า: ในวังวนแห่งชะตา” ออล แม็กกาซีน. 4(6): 54-55; ตุลาคม 2552.
- _____ . “น้ำตาลไหม้: กว่าจะรักจะหวาน” ออล แม็กกาซีน. 4(7): 54-55; พฤศจิกายน 2552.
- _____ . “น้ำผึ้งขม: ความระทมที่แสนหวาน” ออล แม็กกาซีน. 4(8): 54-55; ธันวาคม 2552.
- _____ . “สูตรเสน่ห์: ประสูตรรักให้ครบสูตร” ออล แม็กกาซีน. 4(9): 54-55; มกราคม 2553.
- _____ . “เพลงสีรุ้ง: เพลงอารมณ์อันหลากหลายและซับซ้อนของมนุษย์” ออล แม็กกาซีน. 4(10): 54-55; กุมภาพันธ์ 2553.
- _____ . “ตะวันยอแสง: ริษยา ทายาทชาติตระกูล” ออล แม็กกาซีน. 4(11): 54-55; มีนาคม 2553.
- _____ . “โรงแรมผี: ความแค้น ร้าง และวิญญาณ” ออล แม็กกาซีน. 4(12): 54-55; เมษายน 2553.
- _____ . “จกเลียงเทียน: การชอนนัยของเรื่องเล่าและวิญญาณ” ออล แม็กกาซีน. 5(1): 76-77; พฤษภาคม 2553.
- _____ . “ไพร่โคก: โศกนาฏกรรมครอบครัวศักดิ์นา” ออล แม็กกาซีน. 5(2): 76-77; มิถุนายน 2553.
- _____ . “ดอกกรักริมทาง: ชอนตัว ไม่ชอนใจ” ออล แม็กกาซีน. 5(3): 76-77; กรกฎาคม 2553.
- _____ . “ด้วยแรงอธิฐาน... อารมณ์ ความรัก ความแค้น” ออล แม็กกาซีน. 5(4): 52-53; สิงหาคม 2553.
- _____ . “กุหลาบไร้หนาม: การตีตราผู้หญิงในสังคมไทย” ออล แม็กกาซีน. 5(5): 52-53; กันยายน 2553.
- _____ . “วนิดา: ความรักกับความเป็นหญิงในยุคเงินเป็นใหญ่” ออล แม็กกาซีน. 5(6): 52-53; ตุลาคม 2553.
- _____ . “มัลลีสมาชาย: ระหว่างความรักกับราคะจริต” ออล แม็กกาซีน. 5(7): 52-53; พฤศจิกายน 2553.
- _____ . “ลมพัดผ่านดาว” ออล แม็กกาซีน. 3(11): 52-53; มีนาคม 2552.
- _____ . “365 วันแห่งรัก: ความรักกับมิติของกาลเวลา” ออล แม็กกาซีน. 5(8): 52-53; ธันวาคม 2553.
- _____ . “มงกุฎดอกส้ม: มงกุฎมายาของผู้หญิง” ออล แม็กกาซีน. 5(10): 52-53; กุมภาพันธ์ 2554.
- _____ . “ดวงดาวสวรรค์: บันไดชีวิตของดอกหญ้า” ออล แม็กกาซีน. 5(11): 52-53; มีนาคม 2554.
- _____ . “คำของคน: ระหว่าง ‘คุณค่า’ กับ ‘ราคา’ ของผู้หญิง” ออล แม็กกาซีน. 5(12): 52-53; เมษายน 2554.
- _____ . “ดอกส้มสีทอง: ดั่งดอกไม้ที่ไร้กลิ่น” ออล แม็กกาซีน. 6(1): 52-53; พฤษภาคม 2554.
- _____ . “วนาลี: ชอนตัว ชอนรัก ในขนบนิยายไทย” ออล แม็กกาซีน. 6(2): 52-53; มิถุนายน 2554.
- _____ . “ดอกแก้ว: ผู้ดีและปรีศนาทายาท” ออล แม็กกาซีน. 6(3): 52-53; กรกฎาคม 2554.
- _____ . “เมียแต่ง: ผู้หญิงกับทะเบียนสมรส” ออล แม็กกาซีน. 6(4): 52-53; สิงหาคม 2554.
- _____ . “ทวิภพ ต้นแบบของนิยายข้ามภพชาติ” ออล แม็กกาซีน. 6(5): 52-53; กันยายน 2554.
- _____ . “รอยไหม รอยรัก รอยแค้น รอยอาถรรพ์” ออล แม็กกาซีน. 6(6): 52-53; ตุลาคม 2554.

- _____. “ดวงตาในดวงใจ การต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของสาวอีสาน” ออล แม็กกาซีน. 6(8): 52-53; ธันวาคม 2554.
- _____. “กระบือบาล ชะตากรรมของควายไทย” ออล แม็กกาซีน. 6(9): 52-53; มกราคม 2555.
- เลขหนึ่งที่หายไป. “The Icon ล่ารหัสสมรณะสายพันธุ์นาซี อีกหนึ่งรหัสลับความสุดยอด” ออล แม็กกาซีน. 1(9): 49-50; มกราคม 2550.
- _____. “ ‘Densa otoko’ Chat รักหนุ่มรถไฟ ภารกิจรักแสนอบอุ่นของเจ้าหนุ่มรถไฟ ” ออล แม็กกาซีน. 1(10): 49-50; กุมภาพันธ์ 2550.
- _____. “กิตติพิรุณ ตำนานบทใหม่แห่งวงการนวนิยายกำลังภายในจีน” ออล แม็กกาซีน. 1(12): 49-50; เมษายน 2550.
- _____. “มังกรสอนลูกสาว สอนลูกให้เป็นมังกร” ออล แม็กกาซีน. 2(1): 58-59; พฤษภาคม 2550.
- วุฒิชิตา ปานผอย. “การผจญภัยข้ามมิติของเด็กหนุ่มวัย 14 ปี ‘บ๊อบบี้ เพนดราคอน’ ใน ‘พ่อค้าความตาย’ ” ออล แม็กกาซีน. 1(10): 47-48; กุมภาพันธ์ 2550.
- สัจภูมิ ละออ. “เต่า เต็ก เก้ง ศาสตร์แห่งความพอเพียง” ออล แม็กกาซีน. 1(12): 47-48; เมษายน 2550.
- หมูหวาน. “ ‘รักที่ไม่บรรทัดวัดไม่ได้’ ในความต่าง มีความรัก” ออล แม็กกาซีน. 1(7): 46-47; พฤศจิกายน 2549.
- อินทรี รัตติกาล. “ ‘นางแมวป่า’ ต้นแบบนางเอกหนังไทย ยุคกึ่งพุทธกาล” ออล แม็กกาซีน. 1(10): 36-37; กุมภาพันธ์ 2550.
- อารดา เปรมพันธุ์. “ ‘ฝนตกตลอดเวลา’ แต่ไม่มีท่วม ของปรางดา หยุ่น” ออล แม็กกาซีน. 1(3): 38-39; กรกฎาคม 2549.
- _____. “ที่นั่นที่ยืนของเรื่องสั้นร่วมสมัย” ออล แม็กกาซีน. 2(1): 56-57; พฤษภาคม 2550
- _____. “หนังสือกับเวทีประกวดวรรณกรรมสร้างสรรค์ ถึงเวลาที่ต้องมาว่ากันที่ของจริง ตอน ปริมาณที่ไม่สนใจคุณภาพ” ออล แม็กกาซีน. 2(2): 56-57; มิถุนายน 2550.
- Mr. QC. “จาก ‘ปักกิ่งบู๊คแฟร์’ ถึง ‘บางกอกบู๊คแฟร์’ ... บนความเหมือนที่แตกต่าง” ออล แม็กกาซีน. 1(6): 48-49; ตุลาคม 2549.

ภาคผนวก 2

เว็บไซต์ในประเทศไทยเกี่ยวกับการวิจารณ์

เว็บไซต์ในประเทศ

ลำดับ	ปีที่ตั้ง	ชื่อ	URL	ปีของการวิจารณ์	ประเภท	งานที่วิจารณ์	ลักษณะการวิจารณ์	ภาษา	สนับสนุนการแสดงความ ความคิดเห็น	หมายเหตุ
				เก่า ที่สุด	ใหม่ ล่าสุด	website/ webboard Blog facebook	นวนิยาย สารคดี บทกวี อื่นๆ ไม่ใช้งานเขียน	บทวิจารณ์ บทนิพนธ์ ข้อคิดเห็นทั่วไป อื่นๆ	ไทย อังกฤษ	ไม่มี มี forum Twitter facebook comment
1		ประพันธ์สาธิต	http://www.praphansam.com/new/default.asp			x	x x	x	x	เป็นการนำบทวิจารณ์ของนักวิจารณ์มาลงในคอลัมน์วิจารณ์หนังสือไทย ในการเลือกหนังสือวิจารณ์ไม่ได้จำกัดเพียงหนังสือของสำนักพิมพ์เท่านั้น และยังเลือกหนังสือที่วิจารณ์หลากหลายประเภทด้วย
2		ประภัสสร เสวิกุล	http://www.psevikul.com/	2550	2554	x	x	x	x	เว็บไซต์ส่วนตัวของคุณประภัสสร เสวิกุล มีหน้าคลิกเรื่องสั้น ที่ให้นักเขียนเรื่องสั้นส่งเรื่องสั้นมาให้คุณประภัสสรวิจารณ์ และเมื่อคุณประภัสสรวิจารณ์แล้วผู้เขียนแก้ไขแล้วจะนำมาโพสต์ในหน้าห้องพักฝันเรื่องสั้น
3		ผู้สาวเมืองยศ	http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=mybook&month=07-2005&date=17&group=2&gblog=31	2548	2555	x	x	x	x	บล็อกของผู้ใช้ชื่อว่าผู้สาวเมืองยศ ในส่วนของหน้าชื่อว่า "หนังสือหน้าหา" เป็นเรื่องเกี่ยวกับหนังสือ และการรีวิวหนังสือนิยายที่ผู้สาวเมืองยศอ่าน
4		เมฆชรา	http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=itsarawut&group=1	2550	2555	x	x	x	x	บล็อกของเมฆชราซึ่งเขียนนิยายออนไลน์ด้วย ในหน้า "หนังสือหน้าหา" มีเรื่องของการแนะนำหนังสือนิยายที่ผู้เขียนสนใจ มีงานเขียนรวมนิยายให้อ่านเป็นประจำ

5		แม่ไก่	http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=maekai&date=20-12-2008&group=17&qblog=1	2550	2555	x	x	x	x	x	x	x	x	x	บล็อกของผู้ใช้ชื่อว่า "แม่ไก่" ผู้เขียนแนะนำหนังสือจำนวนมาก และหลากหลายประเภท มีการแบ่งหมวดหนังสือที่เขียนแนะนำออกเป็น หนังสือธรรมะ ปรัชญา, หนังสือเก่า, นิยาย, หนังสือแปล,วรรณกรรมเยาวชน,เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต มีผู้ติดตามบล็อกนี้เป็นจำนวนมาก
6	2543	Falicity	http://www.falicity.com/	2543	2555	x	x	x	x	x	x	x	x	x	เว็บไซต์ส่วนตัวของนักวิจารณ์ซึ่งใช้ชื่อว่า "Fay" เป็นนักวิจารณ์เขียนในนิตยสาร สารคดี และ Image ในหน้า "ชั้นหนังสือ" มีหนังสือที่เจ้าของเว็บไซต์แนะนำไว้ทั้งวรรณกรรม สารคดี เรื่องแปล หนังสือต่างประเทศจำนวนมาก
7	2552	thaiwriter.net	http://www.thaiwriter.net	2552	2555	x	x	x	x	x	x	x	x	x	เว็บไซต์ทางวรรณกรรมที่มีการเปิดพื้นที่สำหรับให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ "บทกวี" และ "สนามแสดงผลงาน" ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ "แนะนำหนังสือ" เพื่อให้สมาชิกและผู้สนใจร่วมกันแนะนำหนังสือที่น่าสนใจต่างๆ ซึ่งมีหนังสือหลากหลายประเภท นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ "วิจารณ์วรรณกรรม" ที่เปิดโอกาสให้นักเขียนนำผลงานของตนมาลงเพื่อขอความเห็นจากสมาชิกและผู้อ่านทั่วไป ซึ่งจะเป็นการวิจารณ์เฉพาะเรื่องสั้น และบทกวี ก็จะมีผู้มาแสดงความเห็นเกี่ยวกับผลงานเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งมีทั้งบทวิจารณ์เต็มรูป และการแสดงความคิดเห็นสั้นๆ
8		on open	http://www.onopen.com/			x	x	x	x	x	x	x	x	x	ในเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ open ส่วนของ Open in Review มีการโพสต์บทความการวิจารณ์หนังสือหรือบทสัมภาษณ์นักเขียนและการแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือซึ่งเป็นการนำบทความจากที่อื่นมาลงโพสต์
9	2009	Thai Poet Society	http://www.thai poetsociety.com/index.php?topic=207.0	2009	2012	x	x	x	x	x	x	x	x	x	เว็บไซต์ให้เผยแพร่บทกวี และมีการวิจารณ์บทกวี
10		Laughable Loves	http://laughable-loves.blogspot.com/	2006	2012	x	x	x	x	x	x	x	x	x	บล็อกส่วนตัวที่เจ้าของบล็อกเขียนบทความวิจารณ์ประเด็นต่างๆ รวมถึงหนังสือที่ตนเองอ่านและสนใจ เป็นบล็อกที่ผู้อ่านชอบหนังสือรักเป็นอย่างมาก

11	2009	World of Books รวบรวมหนังสือที่เคยอ่านมาแนะนำ	http://my-mirai.exteen.com/	2009	2012	x	x		x	x							x	บล็อกส่วนตัวใน เอ็กทีน ผู้เขียนแนะนำหนังสือนิยายไทยและแปลที่ตนเองอ่าน และมีเรื่องเล่าต่างๆ มาโพสต์
12	2005	Woratana The Novalist รวบรวมเรื่องน่ารู้สำหรับนักเขียน	http://woratana.exteen.com/	2005	2012	x	x		x	x							x	บล็อกส่วนตัวของ Woratana เจ้าของบล็อกเขียนและนำบทความการวิจารณ์ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ภาพยนตร์ เพลง และหนังสือในแนวแฟนตาซี
13		อ่านเอาเพื่อน	http://www.facebook.com/readerships			x	x			x	x						x	เฟซบุ๊กของกลุ่มนักเขียน นักวิจารณ์หนังสือ เปิดพื้นที่ให้มีการแนะนำหนังสือ เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ และการนำบทความการวิจารณ์หนังสือซึ่งเป็นการนำบทความที่เผยแพร่แล้วหรือการเก็บความจากบทวิจารณ์ภาษาต่างประเทศ

ภาคผนวก 3

รายนามบุคคลและกลุ่มบุคคล
ในเว็บไซต์เด็กดี

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ภาคผนวก 4

เว็บไซต์ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์

ตารางเว็บไซต์ต่างประเทศ

ลำดับ	ปีที่ตั้ง	ชื่อ	URL	ปีของการวิจารณ์		ประเภท		งานที่วิจารณ์		ลักษณะการวิจารณ์			ภาษา	สนับสนุนการแสดงความคิดเห็น				หมายเหตุ			
				เก่าที่สุด	ใหม่ล่าสุด	website/ webboard	Blog	facebook	นวนิยาย สารคดี บทกวี	อื่นๆ ไม่ใช่งานเขียน	บทวิจารณ์	บทนิทรรศน์		ข้อคิดเห็นทั่วไป	อื่นๆ	ไทย	อังกฤษ		ไม่มี	มี	
1	2002	Bookslut	http://www.bookslut.com/	2002	2012	x	x		x			x		x	x						
2	1996	The Book Report Network	http://authoryellowpages.com/content/index.asp																		เป็นเว็บไซต์หลักของเครือข่ายเกี่ยวกับหนังสือ
2.1	2004	Bookreporter	http://www.bookreporter.com/	2004	2012	x	x		x	x		x		x			x	x	x		ไม่ค่อยมีการโพสต์วิจารณ์ในเว็บไซต์ มีการติดตามในเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์มากกว่า
2.2		Faithful Reader	http://www.bookreporter.com/faithfulreader		2012	x				x		x		x	x						เว็บไซต์แนะนำหนังสือคริสเตียน
2.3		Reading Group Guides The Online Community of Reading Group	http://www.readinggroupguides.com/content/index.asp		2012	x			x			x		x	x						เว็บไซต์แนะนำหนังสือ มีการนำบทวิจารณ์สั้นๆ นำเสนอ และมีบล็อกที่พูดคุยในเรื่องหนังสือ ส่วน FB นั้นไม่ค่อยมีการเขียนคอมเมนต์มากนัก

2.4		Teenreader.com	http://www.teenreader.com/		2012	x			x	x					x		x			เว็บไซต์แนะนำหนังสือวัยรุ่น โดยที่ จะเชื่อมต่อหนังสือจากร้านหนังสือ ออนไลน์
3	2005	The Valve Literary Organ	http://www.thevalve.org/go	2005	2012	x			x	x		x				x			x	มีการคอมเมนต์ในบางประเด็นที่ น่าสนใจมากพอสมควร
4	2008	The Critical Flame A Journal of Literature and Culture	http://criticalflame.org/	2008	2011	x			x	x	x		x				x	x		เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปส่งบทความ วิจารณ์มาลงได้
5	2000	3:AM Magazine	http://www.3ammagazine.com/3am/	2000	2012	x			x	x	x		x				x	x		
6	2007	Words withOut Border	http://wordswithoutborder.org/	2007	2012	x			x				x				x			เป็นนิตยสารออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ นักเขียนทั้งนิตยสาร กวีได้ลงเผยแพร่ ผลงานของตนเองด้วย
7	1987	Publisher Weekly	http://www.publisherweekly.com/pw/home/index.html	1987	2012	x			x	x	x		x				x	x		
8		New York Review Books	http://www.nybooks.com/books/	1999	2012	x			x				x				x	x		
9	2003	Bookninja		2003	2011	x			x	x	x				x		x		x	การวิจารณ์ เป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดของนักวิจารณ์
10		Quill and Quire	http://www.quillandquiere.com/index.cfm		2012	x			x				x				x		x	มีการรีวิวหนังสือกว่า 6,500 เล่มไม่ ค่อยมีการคอมเมนต์
11		Self-Publishing Review	http://www.selfpublishingreview.com/		2012	x			x				x				x		x	การลงบทแนะนำหนังสือหนังสือต้อง จ่ายเงิน 50 เซนต์และจะลงใน เว็บไซต์เป็นเวลาหนึ่งเดือน การ แสดงความคิดเห็นน้อยมาก
12	2008	ONFICTION	http://www.onfiction.ca/	2008	2012	x			x				x				x		x	เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับนวนิยายทาง จิตวิทยา การแสดงความคิดเห็นน้อย
13	1996	Contemporary Literature	http://contemporarylit.about.com/	1966	2011	2	x		x	x			x				x	x		
14	2000	Identity Theory	http://www.identitytheory.com/	2002	2010	x			x	x	x	x		x			x		x	การคอมเมนต์ในเว็บไซต์มีน้อยมาก เช่นเดียวกับใน FB

15		Voice from the Gaps	http://voices.cla.umn.edu/			x		x	x	x		x	x		x	x		เป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่เรื่องราวของสตรีทั้งด้านศิลปะ วรรณกรรม วัฒนธรรมที่หลากหลาย ของภาควิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมินนิโซตา
16	2007	Three Percent	http://www.rochester.edu/College/translation/threepcent/	2007	2012	x		x				x	x		x		x	เว็บไซต์สำหรับผู้สนใจด้านวรรณกรรมแปลของมหาวิทยาลัย Rochester เพิ่งเริ่มให้มีการคอมเมนต์ ส่วนการคอมเมนต์ใน FB นั้นมีไม่มาก
17		ipl2 Literary Criticism Collection	http://www.ipl.org/div/litcrit/															
18		School Library Journal	http://www.schoollibraryjournal.com/csp/cms/sites/SLJ/Home/index.csp		2012	x		x	x		x				x	x		เว็บไซต์วารสารด้านหนังสือ ตำรา สำหรับให้บรรณารักษ์ห้องสมุดใช้ในการพิจารณาเลือกหนังสือ
19		School Library Journal	http://www.schoollibraryjournal.com/csp/cms/sites/SLJ/Home/index.csp	2004	2012	x		x	x		x				x	x		เว็บไซต์วารสารด้านหนังสือ ตำรา สำหรับให้บรรณารักษ์ห้องสมุดใช้ในการพิจารณาเลือกหนังสือ
20	1994	Powell's Books	http://www.powells.com/	1994	2012	x		x	x	x	x		x		x		x	เว็บไซต์ร้านหนังสือ Powell การแนะนำหนังสือมีผู้เข้ามาคอมเมนต์มาก
21		Juxtapbook	http://juxtapbook.typepad.com/books/	2008	2012	x		x					x		x		x	มีการคอมเมนต์ในหน้าแนะนำหนังสือมาก เพราะมีการตอบจากเจ้าของเว็บไซต์
22	2002	Author on the Web	http://authorsontheweb.com/index.php	2002	2012	x		x					x		x	x		เว็บไซต์ธุรกิจรับออกแบบเว็บไซต์ และสิ่งพิมพ์ มีการเผยแพร่ข่าวของFB ของบริษัท แต่ไม่ค่อยมีการคอมเมนต์เท่าไร
23	1997	Good Reporter.net	http://www.goodreports.net/	1997	2012	x		x	x	x	x		x		x			เป็นเว็บไซต์ส่วนตัวของนักเขียนที่แนะนำหนังสือ

		The complete Review A Literary Saloon and Site of Review	http://www.complete-review.com/main/main.html	1999	2012	x				x	x	x				x	x			เว็บไซต์แนะนำหนังสือทุกประเภท และมีการให้ลิงค์เชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์อื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ
24	1999																			
25	2005	SlushPile.net	http://www.slushpile.net/	2005	2011	x				x	x					x				เว็บไซต์แนะนำหนังสือมีทั้งในส่วนของคอลัมน์แนะนำหนังสือและหนังสือประจำวัน ในส่วนที่ทำให้การคอมเมนต์ไม่มาก
26	2002	MAUD NEWTON	http://maudnewton.com/blog/	2002	2012	x				x	x			x		x				เว็บไซต์แนะนำหนังสือ เจ้าของเป็นนักวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารบทความส่วนใหญ่ที่ลงเป็นการนำบทความจากผู้อื่นที่อยู่ตามเว็บไซต์ต่างมาโพสต์
27*	2007	The Barnes & Noble Review	http://bnreview.barnesandnoble.com/	2007	2012	x				x	x			x		x				เว็บไซต์แนะนำหนังสือของสำนักพิมพ์ BARN&NOBLE
28	2007	Vulpes Libris	http://vulpeslibris.wordpress.com/	2007	2012	x				x	x			x		x				เว็บไซต์แนะนำหนังสือที่เป็นการรวมตัวกันของคนหลากหลาย ในแต่ละบทความจะมีการคอมเมนต์โดยผู้อ่านและผู้เขียนบทความ(แต่จะเป็นคนกลุ่มเดิมๆ ที่เข้ามาคอมเมนต์)
29	2011	thereadingexperience A Literary Place	http://noggs.typepad.com/	2011	2012	x				x	x	xx		x		x				เว็บไซต์เกี่ยวกับหนังสือการแนะนำหนังสือ การคอมเมนต์มีน้อยมาก
30	2007	Asylum	http://theasylum.wordpress.com/	2007	2012	x				x	x			x		x				เว็บไซต์แนะนำหนังสือส่วนตัวของ John Selfเจ้าของ มีการเขียนแนะนำวิจารณ์หนังสืออย่างต่อเนื่องและ มีการคอมเมนต์มากเพราะมีการโต้ตอบจากเจ้าของผู้เขียนบทความ
31	2009	Solonica (world lit)	http://blog.salonica-worldlit.com/	2009	2012	x				x	x			x		x	x	x		เว็บไซต์แนะนำหนังสือและวิจารณ์โดยเฉพาะหนังสือแปล ไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นในส่วนการคอมเมนต์ FB

32	2009	Hungry Like a Woolf a Literary Weblog	http://hungrylikethewoolf.wordpress.com/	2009	2012	x			x			x			x			เว็บไซต์ส่วนตัวของผู้ที่ใช้นามว่า kerry วิจารณ์หนังสือที่ตนเองอ่าน เริ่มในปี ค.ศ. 2009 ที่น่าสนใจคือมีการคอมเมนต์ในแง่ลบบทความวิจารณ์และเป็นการคอมเมนต์ที่ยาว และเจ้าของเว็บไซต์เข้ามาตอบคำถามข้อสงสัยในทุกคอมเมนต์
33	2000	vestigate.org	http://www.vestigate.org/	2007	2012	x			x	x	x	x			x			เว็บไซต์ส่วนตัวของนักวิจารณ์หนังสือและนวนิยายชาวแคนาดา ในเว็บไซต์มีการทำงานวิจารณ์งานอื่นๆ ทั้งภาพยนตร์ เพลงด้วย ในส่วนการคอมเมนต์มีไม่มากนัก
34	2006	Tale from Reading Room A LITERARY SALON WHERE ALL ARE WELCOME	http://litlove.wordpress.com/	2006	2012	x			x			x			x			เว็บไซต์ส่วนตัวของผู้ที่ใช้นามว่า litlove เป็นการแนะนำและวิจารณ์นิยายขนาดยาว ที่สำคัญมีการคอมเมนต์ของผู้ที่เข้ามาอ่านและจากผู้เขียนอย่างคึกคัก

